

Z DÍLNY OSUDU

(HISTORICKÁ KNIHOVNA)

REDIGUJE DR. ST. NIKOLAU

—
SVAZEK VI.

V. CHABR:

V NEJTĚŽŠÍCH CHVÍLÍCH UNIE

(ABRAHAM LINCOLN)

Zpracováno podle lorda Charnwooda a jiných pramenů

*

V P R A Z E

„Vesmír“, nakladatelská a vydavatelská společnost s r. o.

v Praze VII., Dobrovského ul.

1 9 2 6

V. CHABR:

V NEJTĚŽŠÍCH
CHVÍLÍCH
UNIE

(ABRAHAM LINCOLN)

S 22 obrázky a 2 mapkami

*

V P R A Z E

„Vesmír“, nakladatelská a vydavatelská společnost s r. o.

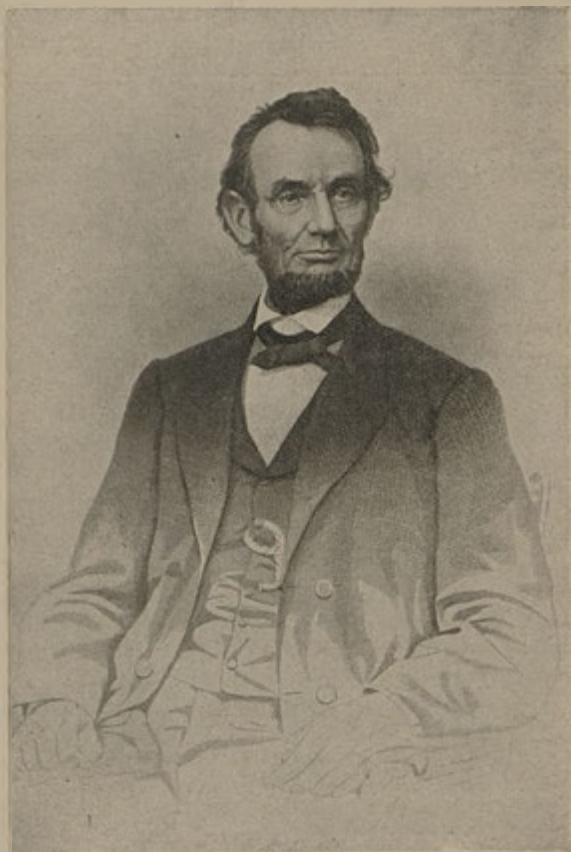
v Praze VII., Dobrovského ul.

1926

KLK 1513/80

VEŠKERÁ PRÁVA VYHRAZENA

Vytiskla Průmyslová tiskárna v Praze VII.

ABRAHAM LINCOLN.

ABRAHAM LINCOLN.

Lincoln nebyl typem. Stojí sám a sám — nemá předchůdců, nemá druhů a nemá následníků.

Měl výhodu, že žil v nové zemi sociální rovnosti, osobní svobody, že viděl na obzoru své budoucnosti věčnou hvězdu naděje.

V nové zemi člověk musí míti aspoň tři ctnosti — poctivost, odvahu a velkomyslnost.

V nové zemi charakter je podstatně důležitý; v staré dostačí jméno. V nové lidé zjistí, co v člověku opravdu vězí; v staré člověk obyčejně přijímá se tak, jak se na venek jeví.

Lincoln nikdy nedokončil svého vzdělání. Až do noci své smrti byl žákem, učil se, zvídal, hledal vědění.

Lincoln byl mnohostranný muž, obeznámen s úsměvy i slzami, složitý v mozku, prostý v srdci. Nikdy se nebál ptáti se — nikdy nebyl příliš povýšen, aby nepřipustil, že něco neví. Nikdo neměl bystřejšího vtipu a laskavějšího humoru.

Měl rozumnost bez nadutosti, geniálnost bez pýchy a náboženství bez pokrytectví — to jest bez pobožnůstkářství a bez klamu.

Byl řečníkem — jasným, upřímným, přirozeným.

Chcete-li poznati rozdíl mezi řečníkem a výmluvným člověkem — mezi tím, co dovede vykonati srdce s mozkiem dohromady a co dovede mozek sám — přečtěte si Lincolnův podivuhodný proslov u Gettysburgu a řeč Edwarda Everetta.*) Proslov Lincolnův nebude nikdy zapomenut. Bude žíti, dokud jazyky nezemrou a rty neobráti se v prach.

Bohatství nemohlo zakoupiti, moc nemohla zastrašiti tohoto božského, tohoto láskyplného muže.

*) Srv. str. 176.

Neznal strachu, leda strachu, aby se nedopustil chyby. Nenávidě otroctví, cítě soucit s pánem — snaže se překonati ne osoby, ale předsudky — byl vtělením sebezapření, odvahy, naděje a vznešenosti národa.

Mluvil, ne aby rozvášňoval, ne aby káral, ale aby přesvědčoval.

Zvedal ruce, ne aby udeřil, ale aby žehnal.

Toužil odpouštěti.

Miloval pohled na perly radosti na tvářích ženy, jejíhož manžela vysvobodil před smrtí.

Lincoln byl nejvelkolepější postavou nejzběsilejší občanské války. Je nejlahodnější památkou našeho světa.

LINCOLNOVO MLÁDÍ.

Abraham Lincoln, šestnáctý president Spojených států amerických, narodil se 12. února 1809 v chatě z klád sroubené, na pusté farmě v zálesí státu Kentucky, asi tři míle od místa zvaného Hodgenville, v kraji, který dnes sluje La Rue County. Jeho rodina byla původu anglického. Bylo zjištěno, že r. 1638 jakýsi Samuel Lincoln z Norwichu se vystěhoval do Massachusetts. Od něho odvozovala původ zámožná rodina ve Virginii, z níž několik členů bojovalo v občanské válce na straně Jihu. Jakýs Abraham Lincoln, děd presidentův a patrně vnuk Samuelův, přešel přes hory z Virginie r. 1780 a usadil se se svou rodinou v Kentucky, jehož bližší části byly právě nedávno prozkoumány¹). Jednoho jitra, čtyři roky na to, pracoval blíže své farmy se svými syny, jejichž jména byla Mordecai, Josiah a Thomas, když tu padl výstřel z blízkých houštin, který ho srazil k zemi. Mordecai běžel k domu, Josiah k pevnůstce, která byla nedaleko. Thomas, šestiletý, zůstal u otcova těla. Mordecai popadl pušku a dívaje se oknem, spatřil jakéhosi Indiána válečně pomalovaného, sklánějícího se, aby se zmocnil Thomase. Vypálil a usmrtil divocha a když Thomas utekl do chaty, pokračoval v palbě na jiné divochy, kteří se ukázali mezi houštinami. Brzy na to Josiah se vrátil s vojáky z pevnůstky a Indiáni prchli, zanechavše Abrahama mrtvého. Mordecai, jeho dědic, měl v životě úspěch. O mnoho let později slyšíme o něm jako o zámožném a váženém starci v západním Illinois. Měl ustálené názory o Indiánech. Pohled na rudokožce vyvolal u něho vždy zvláštní vzrušení; mizel pak s puškou v houšti-

¹) Totiž skupinou zálesáků, v jichž čele stál typický tehdejší „pioneer“ neboli „frontiersman“ Daniel Boone, dobrodruh a lovec, asi pravzor Coope-rova „Sokolího Oka“. Pronikli do neznámých do té doby divočin za Allegha-nami a upozornili na jejich úrodnost, takže se tam brzy obrátil přistěhova-lecký proud z poměrně již hustě zalidněných původních států pobřežních.

nách a jeho svědomí, jakožto syna i sportsmana, nebylo upokojeno, dokud divocha nevystopoval a nezastřelil. Také o něm slyšíme, že byl „dobrý staroch“. Josiah odstěhoval se rovněž do Illinois a možno s potěšením uvést, že byl také dobrý staroch, a jak se slušelo na dobrého starocha, dobře se mu vedlo. Ale president Lincoln a jeho sestra nevěděli nic o těchto znamenitých předcích, ani o komkoli jiném z otcova příbuzenstva.

Thomasu Lincolnovi nevedlo se nikdy tak dobře, jako Mordecaiovi a Josiahovi a zdá se, že nikdy neučinil na nikoho dojmu nějaké zvláštní dobroty. Ale když se učil tesařství u jakéhosi Josepha Hankse, oženil se s neteří svého zaměstnavatele, Nancy, a s ní měl nejprve dceru Sarah, a o čtyři leta později, na zmíněné farmě u Hodgenville, syna Abrahama, příštího presidenta. R. 1816, po několikerém stěhování převezl svou domácnost dolů po řece Ohio k jednomu místu na pobřeží Indiany, kde brzy na to vznikla nablízku vesnice Gentryville. Tam sídlil až do doby, kdy Abrahamovi bylo téměř jedenadvacet let. Když chlapci bylo osm let, zemřela mu matka, nechávajíc ho sestře na starosti; ale asi za rok Thomas se vrátil do Kentucky a po krátkých namluvách přivedl si zpět ženu, Sarah, vdovu po jakémsi p. Johnstonovi, o niž se marně ucházel před svým prvním manželstvím. Přivezl s sebou některá užitečná doplnění svého domácího zařízení, ale také jejího dosti neužitečného syna Johna Johnstona. Posléze r. 1830 všichni se přestěhovali na západ do Illinois. Zatím Abraham od dětství pracoval pro svého otce nebo sousední farmáře, jak se to právě otcovi hodilo. Když odrostl, byl mu na nějaký čas svěřen přívoznický člun a to vedlo k dvěma velikým dobrodružstvím jeho mládí, cestám nákladní pramíci (flatboat) dolů po řece do Nového Orleansu. Druhou a pamětihodnější z těchto cest podnikl právě po přestěhování do Illinois. Z této cesty se vrátil do místa řečeného New Salem v Illinoisu, nedaleko otcovy nové farmy, čekaje na zaměstnání v krámě, který tu měl býti

otevřen. Abraham byl tehdy plnoletý a podle zvyku ponechán, aby se staral sám o sebe.

Každé stěhování bylo spojeno s velikou námahou převážení zavazadel (někdy v doma vyrobených člunech), kácení lesa a stavění; Thomasu Lincolnovi zajisté nechyběla schopnost k velikým výkonům. Ale životopisci rádi ho posuzují přísně. Zdá se, že mu chyběla vytrvalá příčinnivost a rozhodně neměl mnoho smyslu pro peněžní otázky a nedovedl své příčinnivosti valně zužitkovati. Podle některých nárázek rád pil, ale připouští se, že většina Kentuckiánů pila více. Některé zprávy nasvědčují, že byl svědomitý, ale ne dosti způsobilý otec, trestající buď příliš často anebo příliš mnoho, ale obyčejně nevčas. Neměl školského vzdělání a svého syna v tom směru nepovzbuzoval. Když Abraham byl propuštěn do světa, starý Thomas pokračoval ve svém stěhovavém životě, vždy na domněle lepší farmu dále k západu, ale byl stále prodloužen. Abraham, když se sám životem protloukal, pomáhal mu penězi, pokud mohl. Máme jeho dopis starci na smrtelném loži, dopis opravdové, ač shovívavé lásky s běžnými výrazy úcty. Vysvětluje, že nemoc ve vlastní rodině mu znemožňuje naposledy navštívit otce a pak s podivnou přímostí obvyklou v rodinách chudiny poznamenává, že kdyby bylo bývalo setkání možným, bylo by to třeba oběma více trapné, než příjemné.

Abraham, jako muž, když již hovořil o své matce, o níž velmi zřídka se zmiňoval, mluvil s hlubokým citem pro její mateřskou péči. „Za všechno, co jsem, jsem zavázán jí“, pravil.

Sarah Bush Lincolnová, jeho macecha, chovala se k němu pěkně a on rovněž k ní. Především ho povzbuzovala v jeho ranných studiích, kterým hněvivá hospodyně byla by mohla klásti veliké překážky. Doufala, že nebude zvolen prezidentem, z obavy, aby ho nepřátelé nezabili a dožila se splnění svých obav.

Život farmářského průkopníka v kraji, který byl tehdej-

ším Dalekým Západem²⁾), poskytoval slušné vyhlídky na namáhavou nezávislost. Ale až do dospění Lincolnova, kdy nastal čas rychlého vzrůstu a změny v kraji, neposkytoval naděje na rychlé zbohatnutí, ale ukládal všem kruté zkoušky. Krajina byla hustě zalesněna; osadník měl před sebou těžkou lopotu mýtní lesa a zbudování nějakého nedokonalého přístřeší — domu nebo jen jakéhos „half-faced camp“³⁾), totiž kůlny s jedné strany otevřené nepohodě, v jaké Lincolnova rodina ztrávila svou první zimu blíže Gentryville. Když bylo místo vybráno a les vymýtn, nebylo tu ještě snadného hospodaření a jisté úrodnosti, jaké pozdější osadníci nacházeli ještě dále na západ, když rozvoj železnic, zemědělských strojů a východních či evropských tržišť otevřely vzdělávání nezměrné plochy travnatých rovin za Mississippi.

Pokud počet obyvatelstva značně nevzrostl, průkopnické rodiny byly většinou zaměstnány vyráběním pro sebe, vlastníma rukama, toho, co podle jejich drsného, třeba ne vždy střídavého názoru byly nutné potřeby a požitky života. Neměli východního⁴⁾ tržišť pro své produkty, neboť železnice začaly se stavěti až od r. 1840, a trvalo to mnoho let, než překročily východní hory (Alleghany). Sem tam nějaký náklad byl poslán po člunu s plochým dnem po nejbližším creeku, jak se v Americe říká říčce, do Ohia a pak nesčíslnými zákruty Mississippi do Nového Orleansu; ale proti proudu nemohl býti zpět dopraven žádný náklad. Nože a sekery byly nejcenější předměty, jež bylo možno získati obchodem; vlněné látky byly vzácné na Západě, když Lincoln se narodil a bílý muž i žena, právě jako rudoch, jehož vypudili, byli oděni hlavně v jeleních kožích. Lesy se hem-

2) Dalekým Západem se později rozuměly státy západně od Skalnatých hor; v letech dvacátých a třicátých minulého století však kolonisace pronikala teprve do oblastí Ohia a Mississippi, tedy do území dnes zvaného Middle West; dnešní Indiana, Ohio, Michigan atd. byly tedy tehdejším Dalekým Západem. — Pozn. vyd.

3) Tábor poloviční tváře.

4) Rozuměj východní státy (atlantské).

žily zvíří a v prvních stupních vývoje Západu člověk se mohl z velké části uživit pomocí své pušky. Zimy bývaly vždy kruté a sem tam některé zimy vtiskly se na dlouho v paměť, jako „zima hlubokého sněhu“ v Illinois, následkem škod a utrpení, způsobených jejím náhlým příchodem a dlouhým trváním. Kolonisace lesní krajiny byla provázena místy občasnými vzniky záhadných a zhoubných epidemií a neustálou přítomností malarie. Počet obyvatelstva záhy dostatečně vzrostl k příležitostným shromážděním, společenským či náboženským a v obou případech snadno docházelo k výtržnostem, ale ještě dlouhý čas nebylo obyvatelstvo tak husté, aby život většiny osadníků nebyl jiný, než osamělý a těžký.

Abraham Lincoln jako výrostek rostl velmi rychle a v devatenácti byl téměř šest stop čtyři palce vysoký.⁵⁾ Jeho váha nebyla nikdy tomu úměrná. Jeho neobratná postava, s dlouhýma pažema a rukama, poměrně málo vyvinutá hrud' a jeho tvář podivně rozrytá vráskami byly snad důkazem nevhodné (někdy nedostatečné) výživy v těchto letech vzrůstu. Ale jeho svalová síla byla veliká a vypravují se překvapující historky o váze, jakou dovedl zvednouti a o mohutnosti jeho ran kladivem nebo sekerou. Dobrosrdečnému a rozumnému hochu s tajnou ctižádostí, je taková síla velikým darem a v tomto okolí tím spíše. Lincoln jako mladík byl cenným pracovníkem při různých úkolech, jež mu připadly, aniž by byl potřeboval věnovati se tělesné práci s takovou horlivostí, kterou sklon jeho ducha činil mu nevítanou. Byl osobou velmi váženou mezi hochy svého stáří a okolí. Způsobu lidu, tehdy se usazujícího v Indianě a Illinois, neměly oně výstřední divokosti, jakou Kentucky bylo dříve pověstné a která sem tam ještě se objevuje v hraničářském životě. Nicméně, jak přirozeně možno očekávati, sdíleli názor Platonův, že mladíci a mladí muži mají si své spory rozhodovati

⁵⁾ Asi 193 cm.

pěstmi. Několik vážných utkání mladého Lincolna mělo dobrý výsledek, ale ani tato, ani jeho přátelské zápasy v křížkování neskončily ve svárech, které byly příliš obecné mezi jeho sousedy. Ačkoliv byl originální a podivínský, záhy si uvykl stýkati se se společnostmi, jaká se mu právě naskytovala, aniž by trpěl na vnitřní hodnotě, aneb potřeboval vědomého sebeujišťování.

V jedné věci stál povýšeně nad sporty svých druhů. Většina zálesáků byla odchována v zacházení s puškou. Lincoln vypravoval, že když mu bylo osm let, zastřelil divokého krocana a od té doby nikdy nestřílel. Z jeho mládí pochází sdělení o jeho protestech proti bezúčelnému pobíjení bahenních želv; možno tušiti, že odpor proti veškerému zabíjení, který způsobil mu později těžké trampoty, začal vyvíjeti se u něho již v mládí. Zachovaly se historky o jeho laskavosti k bezmocným lidem i zvířatům.

Celkový rozsah svého školského vzdělání, v několika krátkých obdobích, kdy náhodou byla škola přístupna, udával později sám jako něco méně než dvanáct měsíců. S touto nepatrnou pomocí roztroušenou v letech mezi osmými a patnáctými jeho narozeninami naučil se čísti, psáti a počítati. Když se naučil čísti, měl na dosah tyto knihy: Bibli, „Aesopovy bajky“, „Robinsona Crusoe“, „Poutníkovu putování“, ⁶⁾ „Dějiny Spojených států“ a Weemsův „Životopis Washingtonův“. Později ze zájmu se seznámil se zákony svého státu a opatřil si „Zákony Indiany“. Tyto knihy četl znova a znova a přemýšlel o nich, ne s pouhým snivým nebo čistě intelektuálním zájmem, nýbrž jako člověk, který touží po zbrani vědomostí k praktickým účelům a touží také po tom, aby měl vzory, podle nichž je zaříditi si život. Jak již bylo řečeno, jeho výkonnost jako pracovníka mohla býti značná a když něco podnítilo jeho ctižádost provésti úkol

⁶⁾ Pilgrim's Progress, allegorie od Johna Bunyana, kvakerského spisovatele ze XVII. stol., podobná Labyrintu světa.

rychle, jeho energie dovedla býti úžasná. Ale „já mu říkám, že je k ničemu“, zněl mnohem později rozsudek jednoho zaměstnavatele, snad příliš kritického. „Našel jsem ho“, pravil, „usazeného na kupě sena s knihou.“ „Co čtete?“ povídám. „Já nečtu, já studuji,“ praví on. „Co studujete?“ povídám. „Práva,“ povídá on, pyšně jako Cicero. „Pane na nebesích!“ povídám já. Hochova oprava „studuji“ místo „čtu“ byla drzá, ale pravděpodobně správná. Abychom byli stejně správní, musíme zařaditi mezi jeho výchovné prostředky hojnost historek, jež slyšel ve společnosti, která třeba nevzdělaná, nebyla přece tupá; sem tam nějaké noviny; řídké přednášky nebo politické schůze; daleko četnější náboženská shromáždění s kazateli, kteří hlásali chmurné učení, ale kteří kázali mohutně a někdy i s nehlubší upřímností; hymny často veliké citové působivosti na prosté shromáždění — Cowperova „There is a fountain filled with blood“⁷⁾ je zaznamenána jako zvláště oblíbená mezi nimi; písně, daleko jiné než ty hymny a praxe v řečnění a v umění výkladů, jaké si bez okolků dovoloval před svými spolupracovníky, kteří rádi slyšeli vtip a vítali záminku k přerušení práce. Výkon samoukův zůstává podivuhodným, ale překoná-li vůbec své obtíže, pak některé z jeho nedostatků mohou státi se přímo výhodou. Jest jistá výhoda v tom, jsme-li nuceni využití co nejvíce několika málo knih; velká výhoda, máme-li výběr omezen okolnostmi na knihy dobré; velká výhoda také ve vědomí necvičené schopnosti, která nechá člověka schopným v dospělém věku s rozvahou podrobiti se duševní kázni.

Jedna z posledních vzpomínek Lincolnova mládí dojímala více než kterákoli jiná některé z jeho přátel, jako předzvěst věcí, jež měly přijíti. Byla již učiněna zmínka o jeho dvou dlouhých výletech dolů po Mississippi. S novými odpovědnostmi, které mu tyto cesty ukládaly a novými

⁷⁾ Jest studánka, naplněná krví. Cowper byl anglický básník lyrický.

pohledy a novou společností, s níž se sešel po celé té plavbě k zvláštnímu, dalekému městu Novému Orleansu, musily býti pro něho velikými zážitky. Jen dvě příhody z nich jsou zaznamenány. Na první cestě on a jeho druhové byli vyrušeni v noci tlupou černošských záškodníků a měli s nimi prudkou potyčku, než je zahnali; ale na druhé cestě setkal se s černochem způsobem, který byl pro něho pamětihodnější. On a mladí soudruzi s ním viděli mezi jinými pozoruhodnostmi Nového Orleansu černochoy v okovech, mrskané a trýzněné; přišli na svých potulkách k dražbě na otroky, kde krásné mulatské děvče bylo štípáno a šťoucháno a nuceno klusati sem a tam po místnosti jako kůň, aby ukázalo, jak se pohybuje, aby „účastníci dražby mohli se přesvědčiti“, jak dražebník se vyjádřil, o jakosti zboží, jež se prodávalo. John Johnston, John Hanks a Abraham Lincoln dívali se na tyto výjevy nezkaženými očima poctivých venkovských hochů ze svobodného státu.⁸⁾ V jejich domově, zdá se, že o otroctví vždy mluvilo se s odporem. Jeden z nich měl houževnatou paměť a houževnatou vůli. „Lincoln to viděl“, pravil John Hanks mnohem později, a vzpomínky jiných lidí na výpovědi Lincolnovy to dotvrzují — „Lincoln to viděl; jeho srdce krvácelo; neříkal mnoho, mlčel. Mohu říci, protože to vím, že to bylo na této cestě, kdy si utvořil svůj názor o otroctví. Tam mu vtisklo své znamení, v květnu 1831. Slýchal jsem ho často říkati to.“ Snad v jiných svých rozhovorech starý John Hanks trochu zdramatisoval své dávné vzpomínky; vypravoval, kterak při té dražbě na otroky Lincoln pravil: „Přisám Bůh, hoši, pojd'me pryč od toho. Naskytne-li se mi kdy příležitost, uhodit do téhle věci, uhodím pořádně.“

Mladík, který pravděpodobně nevyjádřil své rozhořčení těmito prorockými slovy, byl skutečně vyvolen, aby zasadil „té věci“ ránu, z níž nezdá se pravděpodobno, že by se kdy

⁸⁾ Svobodným státem rozumí se stát, kde otroctví nebylo dovoleno.

vzpamatovala jako dovolené zařízení mezi civilisovanými lidmi; a jest jisto, že od těch ranných dob pojem otroctví mu nikdy nepřestal býti předmětem nenávisti. A přece nesmíme se divati na něho jako na nějakého křížáka, táhnoucího do boje proti tomuto zvláštnímu zlu. Když se vrátil do svého nového domova v Illinois, byl prostě mladíkem žádostivým cti, čestně účastniti se v životě mladé země, na niž byl pyšný. Musíme stejně pohlížeti jako on sám, na osvobození otroků, které vždy bude spojováno s jeho jménem, jako na část většího díla, navrácení jeho vlasti její nejstarší a nejušlechtlejší tradici, která jediné dávala trvalost a cenu její existenci jakožto národa.

Kapitola II.

VZRŮST AMERICKÉHO NÁRODA.

1. Vytvoření národní vlády.

Jest ovšem nemožno porozuměti životu politikovu v cizí zemi bez studia jejích poměrů a minulosti. U Lincolna je zvláštní důvod pro sledování takového studia daleko do minulosti. Sám dovolával se neustále tradice minulosti. Stopující příčiny, které až do jeho doby tíhly k těsnějšímu sloučení Spojených států a příčinu, která v novější době začala je ohrožovati roztržením, budeme zkoumati elementy problému, s nímž zápoliti bylo jeho životním úkolem.

„Třináct Spojených států amerických“, které r. 1776 prohlásily svou neodvislost, bylo tolikéž různých kolonií, roztroušených nerovnoměrně podél 1.300 mil dlouhého atlantického pobřeží. Těchto 13 kolonií může snadno býti zjištěno na mapě, když se vysvětlí, že Maine v nejzazším severu byla tehdy neosídlená lesní oblast, na niž dělala si nárok kolonie Massachusetts, že Florida na nejzazším jihu patřila Španělsku a že Vermont, který brzy na to stal se samostatným

státem, byl částí státu newyorského. Téměř každá z těchto osad měla své výrazné zvláštnosti a své hroty antagonismu proti svým nejbližším sousedům; rozpadaly se ve tři skupiny. Můžeme zhruba postavit proti sobě pět nejjižnějších, k nimž patřily nejbohatší a z nichž v mnohém ohledu vedoucím státem byla Virginia a čtyři (či později šest) nejsevernějších států, známých pod souborným názvem New England. Obě skupiny byly s počátku kolonizovány touže třídou, drobnější statkářskou šlechtou z Anglie a sem tam některým zámožným obchodníkem, ačkoli Jih dostal později větší počet chudých a zubožených přistěhovalců než Sever, který přilákal větší počet řemeslníků. Hospodářské podmínky Jihu vedly ke vzrůstu velikých farem čili „plantáží“, a třídy velikých majetníků půdy; černošští otroci byli tam hojní a užiteční při pěstění tabáku, indiga, rýže a později bavlny. Sever zůstával i dále krajinou malých farem, ale jeho obyvatelstvo obracelo se také k rybářství a obchodu, a zámořský obchod stal se záhy nejdůležitějším oborem, ustupuje později průmyslu. Jih byl hlavně oddán, ač rozhodně ne úplně, anglikánské církvi; Nová Anglie vděčila za svůj vznik postupnému přílivu puritánů, často náležejících ke skupině kongregationalistů nebo independentů. Střední skupina kolonií byla více smíšeného původu; New York a New Jersey bývaly holandskými državami, Delaware byl částečně švédský, Pennsylvania byla založena jako kvakerská osada, ale přijala mnoho různých elementů; přírodními a hospodářskými poměry upomínaly na Novou Anglii, ale postrádaly puritánské kázně a měly jistý kosmopolitský ráz. Ačkoli byly mezi severními osadami příkré rozpory a jižní osady uchovávaly si různost velikými vzdálenostmi mezi sebou, vývoj směřoval ke zmírnění těchto drobnějších rozdílů. Ale silně zdůrazňoval jeden veliký rozdíl, který rozlišoval jižní skupinu od střední a severní.

Nicméně již dříve, než myšlenka na neodvislost se zrodila, byly tu společné charakteristické rysy, rozlišující Ameri-

čany od Angličanů. Ve všech koloniích stejně podporovaly životní podmínky osobní neodvislost. Rovněž podporovaly vývoj zvláštního druhu zdatnosti, kterou můžeme nazvati spíše praktickou než důkladnou — zdatnosti dělníka, který musí se vyznati v mnoha úkolech a nemá ani příležitosti, ani pohnutky, aby se v některém z nich zdokonalil; zdatnosti učence neodolatelně lákaného k vynálezům, které mají udělati život méně těžkým; zdatnost vzdělance neb filosofa, který musí krýti nové zemi potřebu právníků a politiků.

Mimo to mnozí předkové kolonistů přišli do svého nového domova s určitými aspiracemi lépe uspořádati lidský život, než Starý svět to dovoloval a bylo často pozorováno, že Američané od začátku byli více, než jejich příbuzní v Anglii, nakloněni diviti se velikým ideálním koncepcím. Tato tendence shodně se však s podivným konservatismem charakteristickým pro Ameriku. Nové poměry, v nichž tradice neposkytovala žádného vedení vyvolaly veliké schopnosti vynalézavosti a vypěstovaly jistou zálibu v novotách. Ale nová země jest vždy rozhodnuta držeti se houževnatě těch starých věcí, kterých ještě může potřebovati; vzdálené a nevyvinuté krajiny neberou podílu na neustálé výměně ideí, která způsobuje změnu (a především pokrok) ve Starém světě.

Při tom nutno připomenouti období, ve kterém první osadníci přicházeli z Anglie⁹⁾ a politické dědictví, které s sebou přinášeli. Toto dědictví obsahovalo jistou schopnost k místní samosprávě, která byla dále vypěstována na jihu vznikem třídy velikých majitelů půdy a na severu systémem církve kongregationalistů. Obsahovalo také velikou houževnatost v hájení práv poddaných proti státu a dispoici dívati se na zákon a soudy, jako na obranné bašty takových práv proti vládě. Ale neobsahovalo žádné oddanosti k parla-

⁹⁾ Bylo to za prvních Stuartovců, kdy v Anglii se rozpoutaly politické zápasy mezi národem a králem, majícím absolutistické sklony. Zápas národa byl veden týmiž puritány, kteří hráli tak význačnou úlohu v kolonisaci sev. Ameriky.

mentu, který zastupoval jen Velkou Britanii a který nabyl svého postavení i ve Velké Britanii teprve od té doby, kdy otcové Virginie a Massachusettsu opustili svůj domov. A také neobsahovalo — a to bylo velmi důležité svým vlivem na formu americké ústavy — opravdového pochopení či jakékoli přístupnosti pro anglickou parlamentní vládu, pod níž všichni náčelníci zákonodárného sboru a rádcové koruny v jejích exekutivních funkcích jsou tytéž osoby, o nichž se předpokládá po čas jejich činnosti, že reprezentují lid a povoluje se jim po tu dobu téměř neomezená moc.

Tak bylo tu mnoho, co usnadnilo osadám spojití se k jedinému výkonu, svržení britské nadvlády, ale charakteristické rysy, jež možno všeobecně jim připsati, nebyly takové, aby v nich vzbudily touhu, neb učinily je způsobilými vybudovati velikou, novou jednotu.

Kolonie však podporovány britskou vládou jednaly společně proti nebezpečí se strany Francouzů.¹⁰⁾ Když Státy, jak je nyní musíme zváti, se postavily proti britské vládě, činily tak pod jménem „Spojených států“ a brzy nastínily si „Články konfederace a Věčné jednoty“ (Articles of Confederation and Perpetual Union). Ale byla to jednota chabého rázu. Zvláštní vládu každého státu pro jeho vnitřní záležitosti bylo snadno zařídit; reprezentativní zřízení vždy existovala a nebylo více zapotřebí změny, než guvernéry a členy rad původně dosazované králem nahraditi volenými úředníky. Pro Unii byl zařízen kongres, který měl zastupovati všechny státy v jejich jednání s cizími mocnostmi, ale byla to vláda bez účinné moci až na onu, které by se každý jednotlivý stát nezávisle podvolil. Mohla vésti válku s Anglií, ale nemohla účinně kontrolovati anebo pravidelně platiti vojenskou službu svých vlastních občanů; mohla sjednati mírovou smlouvu s Anglií, ale nemohla vnutiti svým občanům nepříjemné závazky této smlouvy. Takový špatně vy-

¹⁰⁾ Za války sedmileté.

myšlený stroj byl by po nějakou dobu dobře pracoval, kdyby vláda Unie byla si mohla získati populární city vážnosti a loyality. Ale toho zde nebylo a stroj pracoval špatně.

Následující vývoj, který po dobytí neodvislosti dal Unii národní a uspokojivou konstituci, byl celkem dílem jen několika osob, k němuž národní hnutí ničím nepřispělo. Lidové touhy po jednotě tu nebylo. Státníci věděli, že nový národ nebo skupina národů bude bezmocná mezi nalehavými nebezpečími zevnějšími a svými vlastními, finančními nesnáze. Viděli jasně, že musí vytvořiti vládu Unie, která by mohla vykonávati autoritu přímo nad jednotlivým americkým občanem, jako vláda jeho vlastního státu. Učinili to, ale veřejné mínění je podporovalo jen váhavě a bez plného přesvědčení.

Tvůrci ústavy si zasloužili do jisté míry veliké chvály, již byli od té doby zahrnováni. Ale nevytvořili, jak se často tvrdívalo, jakýsi pravzor pro všechny vlády, které by budoucně sdílely s ní federativní charakter. A také ten podivný stroj, který navrhli — s jeho v rovnováze se držícím protikladem mezi dvěma zákonodárnými komorami, mezi celým zákonodárným sborem a nezávislou výkonnou mocí presidentovou, mezi vládní mocí dočasnou a trvalým výrazem vůle lidu vtělené v jistých téměř nezměnitelných zákonech — nepracoval mnohem lépe, než jiná politická zřízení. Velikou zásluhou zakladatelů ústavy byla jejich trpělivost a obratnost jako diplomatů, kteří neodstrašeni nesnáze, našli nejspokojivější řešení, které mělo naději, že bude přijato státy.

Tak osady, které r. 1776 prohlásily svou neodvislost vůči Velké Británii pod jménem Spojených států amerických, dostaly r. 1789 vládní ústrojí, pod kterým bylo možno udržeti jejich jednotu i neodvislost.

Bude dobře ihned vypsati ony rysy ústavy, které později bude nutno si připamatovati. Je všeobecně známo, že prezident Spojených států je volený úředník — volený čímsi, co

působí, ač bylo to zamýšleno jinak, jako hlasování lidu. Po čtyři léta jeho úřadu možno zhruba říci, že spojuje povinnosti krále v Anglii s povinností předsedy ministerstva, jehož kabinet je mu naprosto podřízen. Ale tento popis vyžaduje jednoho důležitého obmezení. Vládne, s jistými nepatrnými výminkami celou výkonnou mocí vlády, ale ani on, ani kdokoli z jeho ministrů nemůže zasedati neb mluvit na sněmu, jako ministři anglického krále, a také nemůže rozpustiti zákonodárný sbor jako král anglický. Má však veto proti usnesením kongresu, které může býti přehlasováno jen velikou většinou v obou sněmovnách. Ale výkonná a zákonodárná moc v Americe byly úmyslně tak zařízeny, aby byly navzájem nezávislé do takové míry, jaká je v Anglii neznáma.

Snad není obecně známo, že president a kongres stejně jsou omezováni ve svém jednání ústavou, jako nějaká společnost s omezeným ručením svými stanovami. Tato ústava, která určuje jak formu vlády, tak i jisté svobody občanů není nezměnitelná, ale může býti změněna jen procesem, který vyžaduje souhlasu veliké většiny kongresu nebo místo toho veliké většiny zákonodárných sborů jednotlivých států, a také potvrzení změn třemi čtvrtinami států. Tak všimneme si později, že „Constitutional Amendment” (Konstituční dodatek) zrušující otroctví, stal se postrachem pro budoucnost mnohým lidem v otrokářských státech a při tom zůstával po dlouhý čas nemožností v očích většiny lidu ve svobodných státech.

Především musíme vyloučiti ze svých představ jakoukoli ideu, že zákonodárný sbor některého státu je podřízen kongresu Spojených států, nebo, že guvernér je úředníkem podřízeným presidentovi. Konstituce Spojených států je produktem polovyvinutého smyslu pro národnost. Pod ní autorita státu (podle amerického smyslu „státu”) a Unie čili spolková autorita působí bok po boku, každá ve své oblasti, každá podřízena konstitučním omezením, ale ve své vlastní sféře neomezená. Tak autorita státu nemá moci uzavřítí mír,

vypověděti válku nebo ukládati cla, neboť to jsou záležitosti spolkové. Ale autorita Unie je stejně bezmocná, kdekoli byla zavedena moc státu trestati běžné zločiny, pečovati o školství nebo regulovati průmysl. Zvláště, podle ústavy jak byla až do doby po občanské válce, autorita Unie mohla zabrániti dovozu otroků od konce r. 1807, ale neměla žádné právomoci zrušiti otroctví samo v některém ze států.

Dále, kongres byl zařízen takovým způsobem, aby to vyhovovalo menším státům, které neměly chuti vstoupiti do Unie, v níž jejich vliv byl by potlačen jejich lidnatějšími sousedy. Jejich zájmy byly zabezpečeny zařízením, že v senátu každý stát bude míti dva členy a ne více, kdežto v domu representantů národ celé Unie je zastoupen podle počtu obyvatelstva. Tak zákonodárství kongresu vyžaduje shody dvou sil, které snadno mohou se střetnouti, většiny amerických občanů a většiny jednotlivých států. Z těch dvou komor senát, jehož členové volí se na šest let a aby byla zabezpečena kontinuita všichni neodstupují současně, stal se časem lákavým pro vůdčí politiky a proto získal na vlivu.

Konečně pak Unie byla a dosud je držitelkou teritorií, nepřivtělených do žádného státu a v teritoriích, ať jim byla povolena jakákoli podřadná samospráva, autorita spolková byla vždy neomezená a nejvyšší ve všech záležitostech. Ale když tato území byla kolonisována a zalidňovala se, jednotlivé jejich části byly postupně od počátku organisovány jako státy a připouštěny do Unie. Jest právem kongresu stanoviti dobu jejich připuštění a vytknouti podmínky o jejich ústavě, jakožto států. Když však jsou jednou připuštěna jako státy, mají nadále plná práva původních států. Ve všech teritoriích mohl kongres rozhodovati, má-li tam otroctví býti dovoleno nebo ne a když některá jejich část stala se zralou k přijetí do Unie, kongres mohl činiti nátlak, aby ústava nového státu buď dovozovala nebo nedovojovala otroctví. Když se jednalo o ústavu Unie, otroctví bylo předmětem nejopatrnějšího kompromisu; ale v jakémkoli svazku mezi stá-

ty otrokářskými a svobodnými musil zůstatí zárodek příkrého rozporu a dvířka, kudy rozpor se skutečně vracel, byla právě teritoria.

Při všech ostatních věcech tvůrčové ústavy dovedli nalézt cestu, zdánlivě obcházející nepřekonatelné obtíže. Celkový poměr „otců“ k otroctví je otázkou jisté důležitosti pro životopisce Lincolnova, a brzy se k ní vrátíme.

2. Teritoriální rozvoj.

Vládní ústrojí bylo vytvořeno a brzy bude nám uvažovati, jak bylo uvedeno v chod. Ale veliké území, které mělo býti ovládáno, bylo zapotřebí zalidniti a jeho plocha měla prodělati velikou expansi. Bude záhodno při této příležitosti vyznačiti etapy tohoto vývoje.

Třináct kolonií, když se vzbouřily, měly určité západní hranice a nejzápadnější z nich zasahovala od mořského pobřeží až k pomezí v Alleghanských horách. Ale po válce Veliká Britanie postoupila Spojeným státům celé zázemí až k řece Mississippi. Virginia zatím úspěšně kolonisovala Kentucky, ležící od ní na západ, a toto území po nějaký čas bylo k ní počítáno. Podobným způsobem bylo zalidněno Tennessee ze Severní a Jižní Karoliny a počítalo se k první. Virginia také vyhlásila právem výboje nárok na území severně od Ohia, t. zv. North-West Territory, ale tyto a podobné nároky jednotlivých států na neosazená nebo částečně osazená území byly buď krátce před nebo po přijetí ústavy postoupeny vládě Unie. Ale oblasti podřízené vládě záhy doznaly nesmírného rozšíření. R. 1803 president Jefferson zakoupil od Napoleona I. veliké území západně od Mississippi, zvané Louisiana. Tento kraj v nejjižnější části nebyl širší než dnešní stát Louisiana, ale k severu se šířil tak, že zabíral celé poříčí řeky Mississippi a jejích přítoků, počítaje k tomu v nejzazším severu téměř celý dnešní stát Montanu. R. 1819 byla zakoupena Florida od Španělska a tato říše stejným

způsobem vzdala se svých nároků na pobřežní pruh, který nyní tvoří přímořskou část států Alabamy a Mississippi.

Takový byl rozsah Spojených států, když Lincoln nastoupil svou politickou dráhu. V pohybu obyvatelstva, kterým toto území bylo zalidňováno, možno zhruba rozeznávat dva různé proudy. Především byl tu od r. 1780 neustálý proud chudší třídy a mladších synů bohatých mužů z velikého státu Virginie a do jisté míry z Karolin do Kentucky a Tennessee, odkud často se stěhovali na sever do Indiany a Illinois, nebo dále k západu do Missouri. Bylo to prostě hnutí jednotlivých rodin nebo skupin rodin dobrodružných průkopníků, velmi zmužilých a velmi nepokojných. Pak přišla expanse velikého plantážnického podnikání ve vzdálenějším Jihu, nesoucí s sebou ne jednotlivé otroky jako do Kentucky nebo Tennessee, nýbrž celý plantážový systém. Tento pohyb směřoval nejen přímo k západu, nýbrž ještě více podle zálivu mexického a vzhůru podle Mississippi, do státu Louisiany, kde bylo usazeno značné množství Francouzů, státu Mississippi a později do Missouri. Potom nastal tlak na západ, vycházející ze severních států. Podnikavost lidu těchto států byla s počátku do velké míry vyčerpána plavectvím a zápasem s vlastní nepoddajnou půdou, takže vystěhovalci odtud pronikli do západních krajín jako Illinois trochu později než osadníci z jižnějších států. Posléze, když vzrůstal jejich průmysl, začal do těchto států neustálý příliv emigrace z Evropy a veliký proud obyvatelstva k západu zesiloval. Ale nedostatek dříví a jiné příčiny zdržovaly vývoj bohaté prérijní půdy v krajinách za horním Mississippi, dokud nepokročil rozvoj železnic, který začal kolem r. 1840. Illinois byl dalekým Západem r. 1830, Iowa a Minnesota byly jím ještě r. 1860. Lidé ze Severu, když začali se stěhovali na západ přicházeli v dosti velikém počtu, přinášeli s sebou poměrně spořádané obyčeje a celou výstroj zahraniční civilisace. Tak po jejich příchodu nastala veliká sociální změna v krajinách, kam dosud pronikli jen roztroušené prů-

kopníci jako Lincolnové. V Illinoisu, s nímž souvisí značná část našeho vypravování, možno rychlost změny posouditi podle faktu, že obyvatelstvo tohoto státu vzrostlo sedminásobně mezi časem, kdy Lincoln se tam usadil a dnem, kdy jej opouštěl jako president.

Poslední etapy teritoriálního vývoje, jimiž Spojené státy nabyly dnešní velikosti, byly: annexe republiky Texasu, která se r. 1846 oddělila od Mexika a dělala nároky i na značné území sahající k severozápadu k hořejším částem řeky Arkansas; přivtělení území Oregonu r. 1846, na základě smlouvy s V. Britanií, kteréžto území obsahovalo zhruba stát téhož jména a ostatek pánve řeky Columbie až k dnešní kanadské hranici; dobytí Kalifornie a nesmírné horské oblasti v jejím zázemí r. 1848 ve vítězné válce s Mexikem; zakoupení malého pohraničního pruhu od Mexika r. 1853 a zakoupení ještě později různých vnějších držav, které nemají významu pro naše vypravování.

3. *Vzrůst praxe a tradic americké vlády.*

Nyní musíme se obrátiti k vnitřnímu vzrůstu nového, sjednoceného národa. Když byla ústava posléze vytvořena a otázka jejího přijetí státem rozřešena a Washington podle ní stal se prvním presidentem, povstal zcela nový konflikt mezi dvěma stranami, vedenými ministry presidentova kabinetu, Alexandrem Hamiltonem a Thomasem Jeffersonem. Oba byli schopní a pozoruhodní mužové, Hamilton pak v každém směru veliký muž; oba přes svůj antagonismus prokázali služby své vlasti, bez nichž by bujarý vzrůst nového národa nebyl možný. Hamilton vyznamenal se ve válce za svobodu; přiměl veliký stát New York, aby přijal ústavu, když nejsilnější lokální strana ji zavrhl a činila Unii nemožnou. Jako Washingtonův sekretář pokladu¹¹⁾ organizoval ústrojí vlády, pomáhal svému náčelníku prováděti sil-

¹¹⁾ Secretary of the Treasury = ministr financí.

nou, poctivou a opatrnou zahraniční politiku v kritických chvílích dětství mladé republiky a prokázal snad největší a nejnepohodnější službu, postaviv rozhárané finance své vlasti na pevný základ. Skončil život předčasně v souboji s Aaronem Burrem, nápadníkem hodnosti presidentské proti Hamiltonovu největšímu soupeři, Jeffersonovi. Podrobnosti jeho politiky nás nezajímají, ale Spojené státy sotva byly by mohly vydržeti po mnoho let bez jeho vášnivého smyslu pro nutnost řádné vlády a bez jeho pochopení pro skutečnou správu, s nímž Hamilton uvedl nový národ na jeho cestu. Nicméně — tak talenty se liší — všeobecný duch, který v celku prodchnul americký národ a držel jej dohromady, nebyl jím ani respektován, ani chápán. Jeho strana, zv. *federalisté*, protože vyžadovala silnou a zdatnou spolkovou vládu, nepřežila ho dlouho. Je to pro nás zde zajímavé jen tím, že s jejím časným zánikem zmizela v Americe navždy strana, která v jakémkoli směru představovala aristokratické zásady nebo sklony.

Osud Jeffersonovy strany (zvané zprvu republikánskou, ale již nikterak nesmíme ztotožňovati s republikánskou stranou, kterou se budeme zabývati později), byl daleko jiný, neboť dnešní demokratická strana odvozuje od ní svůj původ. Zajisté také osobnost Thomase Jeffersona, státního sekretáře¹²⁾ v kabinetu Washingtonovu, působila za jeho života i dlouho potom na celou Ameriku více, než osobnost kteréhokoli jiného muže. Dnešní demokraté líčili Lincolna, který nikterak nenáležel k jejich straně, jako duchovního dědice Jeffersonova; a Lincoln byl by vítal tento popis.

Houževnatou pílí seskupil Jefferson velikou stranu, opanoval národ a ovládal jej celkem k jeho dobru. Rychlé a dokonale vítězství Jeffersonovy strany nad jejími odpůrci znamená velmi určitý a trvalý obrat hlavního proudu amerického veřejného mínění k tomu, co může býti zváno zdravým

¹²⁾ Secretary of State = ministr zahraničí.

prvkem v zásadách francouzské revoluce. V době, kdy jal se pracovat proti Hamiltonovi, americké státnictví mělo smysl jen pro snahu učiniti vládu silnou a zajistiti rovnováhu obchodního světa; neboť reakce proti krvavým absurdnostem jež se staly ve Francii, byla v Americe silná a v anglickém způsobu myšlení, který stále ještě měl v Americe vliv, byla všemocná. Proti tomu on zdůraznil hlubokou víru v cenu svobody, v stejný nárok lidí všech stavů na vládu a v nejvyšší význam, jaký má pro vládu souhlas ovládaných. A toto smýšlení vtělil tak definitivně v soubor národních idejí, že zatím, co dříve již uznané zásady silné a zdatné vlády nebyly opomíjeny, byly vědomě podřadovány zásadám svobody.

Můžeme trochu déle prodlíti u neobyčejné, ale podivně populární osobnosti Jeffersonovy, neboť osvětluje ducha, kterým soustátí bylo naplněno za jeho vůdcovství. Jeho úsudek byl pravděpodobně pochybený v otázkách zahraniční politiky, v nichž jakožto Secretary of State neshodoval se s Washingtonem, a nepochybně příliš žárlivě a úzkoprse zdůrazňoval meze, kladené ústavou vládní moci. Ale on i jeho strana byli rozhodně v právu, když se vzpírali jistým zbytečným donucovacím prostředkům. Jakožto president, ačkoli nebyl velikým presidentem, ponechal nerušeně rozumný směr administrativě, jak jej zahájil jeho odpůrce a jeho jednomu smělému a prozíravému činu Amerika vděčila za největší z rozmachů, kterými se zvětšilo její území. Je to však na poli domácí politiky, která spočívá v rukou jednotlivých států a s níž se president málokdy zabývá, kde nutno hledati výsledky jeho zásad. Jefferson byl muž, který ve Virginii pracoval neúnavně na reformách, které bychom nyní nazvali konservativními, zaváděje náboženskou toleranci, opravuje nesmyslný pozemkový zákon, snaže se zabezpečiti vzdělání chudině, usiluje bez úspěchu o rozumný plán postupné emancipace otroků.

Vědomi si tohoto faktu, měli bychom přistoupiti k slav-

ným slovům Jeffersonovým, která zněla tak dlouho vítězoslavně nebo vyčítavě v uších Američanů a jichž o mnoho později Lincoln památným způsobem se dovolával. Propaganda, kterou prováděl když ústava byla přijata, vztahovala se na zásadu, kterou vyslovil jako mladší muž, když stylisoval Prohlášení neodvislosti. Tento dokument je v podstatě opakování stížností kolonistů. Ale odůvodnění zahajují tato zvukná slova: „Považujeme tyto pravdy za samozřejmé: — že všichni lidé byli stvořeni sobě rovni; že všichni svým Stvořitelem byli nadáni jistými nezcizitelnými právy; že mezi těmito jest život, svoboda a snaha po štěstí. Vlády jsou zřízeny mezi lidmi k zabezpečení těchto práv, odvozující svou spravedlivou moc ze souhlasu ovládaných.”

Jefferson, když řekl, že „všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni”, užil zvláštní fráse osmnáctého století, jejíž původ znalci řecké literatury může býti jasný; ale neznamenal nic absurdního a snad obyčejný plochý výrok. Není zajisté zapotřebí vykládati, jak Lincoln učinil mnohem později, že Jefferson nepředpokládal, že by všichni lidé byli stejné výšky, nebo váhy, nebo stejně moudří či dobří. Usiloval však o zásadu, jejíž jedním základním užitím je zákon, činící vraždu stejným zločinem, ať jest vzájemné postavení vraha i zavražděného člověka jakékoli. Je nekonečně mnoho jiných způsobů, kterak zacházeti s lidmi naprosto nerovnými jako s tvory, stejně oprávněnými na pozornost vlády a svých sousedů. Je bezpečnější uplatňovati tuto zásadu příliš daleko, než nehnati ji dosti daleko. Kdyby byl Jefferson vyslovil tuto zásadu a svou příbuznou zásadu svobody s vědeckou přesností nebo s plnou osobní upřímností, s kterou ji vyjádřil větší muž jako byl Lincoln, byl by řekl něco, nad čím by se žádný dnešní Angličan nepozastavil. Nicméně byl by pronesl učení, které by nechaly bez povšimnutí nebo vyhostily většinou tehdejší vlády, a pro niž Hamilton a úspěšní obhájci neodvislosti nebyli by měli žádného použití.

Prohlášení neodvislosti nebyla valně upřímná státní li-

stina a popularita, které jí dobyl později Jefferson, nebyla prosta humbugu. Mnozí mužové byli ochotnější považovati se za rovny Washingtonovi nebo Hamiltonovi, kde tomu tak nebylo, než považovati černocho za sobě rovného po stránkách, kde tomu tak bylo. Bezmezná prostora a nespoutané poměry Nového světa učinily svobodu a rovnost v jistých směrech značně dosažitelnými ideály do té míry, že zdály se vyžadovati málo námahy a kázně. Vlastenečtí řečníci, jež poslouchával Lincoln ve svém mládí připisovali na vrub politické moudrosti své veliké demokracie, co ve skutečnosti bylo výsledkem zeměpisu.

To však nesnižuje cenu tradice Nového světa, která ve své nejčistší a nejpřírodnější formě srostla s Lincolnovou myslí. Jefferson byl veliký americký vlastenec. Jeho zdůrazňování práv jednotlivých států pramenilo z touhy po velikém americkém národě; díval se na tyto provinciální organizace jako na ústrojí, kterým vláda a lid mohou býti sblíženy, a dodal to, co bylo nejpotřebnější k vývoji mohutného národního života. Dal velmi mladému historickému původu své vlasti a jeho stoupenci jejím hmotným podmínkám jistý prvek poesie a hmatavou přítomnost zdravého národního ideálu. Vlastenectví starší země odvozuje svou slávu a pýchu z vlivů hluboce zakořeněných v minulosti, vytvářejících tradici veřejné a soukromé činnosti, která nepotřebuje žádné určité formule. Muž, který větší měrou než kdokoli jiný nahradil tento nedostatek své vlasti, prodchnuv její národní vědomí — ba i její národní hymnu — vznešenou touhou, vykonal více, než kterýkoli silný administrátor nebo konstruktivní státník k vybudování Unie, která by pak jevila se hodnou zachování.

4. *Missourský kompromis.*

Žádný rozumný kritik nemůže ani dost málo kárati americké státníky první generace za to, že vytvořili svou ústavu jak mohli nejlépe a nedali se pochybnostmi, které cítili o otro-

ctví, odstrašiti od sjednání Unie mezi státy, které se zdály býti sjednoceny ve všech směrech až na jejich skrytý rozpor v otázce otroctví. Ale mnozí z těchto mužů podepsali v Prohlášení neodvislosti nanejvýš neomezený nárok na svobodu a rovnost pro všechny lidi a pak v ústavě dopřáli devatenáct let poshovění africkému obchodu s otroky, a státům, které považovaly otroctví za špatnost uložili povinnost navraceti uprchlé otroky do zajetí. Jsme nuceni uznati, že opravdu nemohli udělati Unii jinak, než učinili; a přece vynořuje se pochybnost o celkové pevnosti a upřímnosti jejich představ o svobodě. Nuže, později bude nám pochopiti politiku vůči otroctví, pro niž Lincoln vystoupil do popředí jako vůdce. Podle jeho vlastních, znova a znova opakovaných slov, byl to návrat k stanovisku „otců“, a ačkoli nebyl historikem z povolání, je pro nás důležité uvědomiti si, že byla upřímnost aspoň v jeho hluboce historickém názoru na politiku. Musíme tedy především přihlédnouti, kterak „otcové“ — to jest nejvýznačnější mužové z těch, kteří dobyli neodvislosti a vytvořili ústavu — začali s velmi poctivým názorem o otroctví, ale s příliš pohodlnou nadějí, že se blíží jeho konec; za druhé kterak mužové, již přišli po nich byli nuceni vzdáti se takových nadějí a spokojiti se v otázce otroctví s kompromisem, o němž důvěřovali, že alespoň zachrání existenci amerického národa.

Mezi těmi, kdo podepsali Prohlášení neodvislosti byli zajisté lidé, kterým ani nenapadlo vzdáti se otrokářství a pravděpodobně s nevelikým potěšením připojili se k prohlášení o rovnosti. Muži jako Jefferson mohli dobře věděti, že jejich spolčenci v Jižní Karolině a zvláště v Georgii nesdílejí jejich touhy — obyvatelé Georgie byli přece noví a horliví obránci otrokářské soustavy. Ale tito upřímní a neupřímní věřící v otroctví byli výjimkou; jejich názory tehdy neměly převahy ani v největším z otrokářských států, ve Virginii. Americké mínění o té věci r. 1775 nebo 1789 předbíhalo mínění anglické o tolik, jako předbíhalo zase angli-

cké mínění americké r. 1833, když anglický národ vykoupil otroky v Západní Indii. Britská vláda vynutila na několika z amerických osad, že dovolily otroctví proti své vůli a ještě r. 1769 vyslovila veto v zájmu britského obchodu proti osadnímu nařízení o potlačení obchodu s otroky. Značnou měrou uplatňovaly se takové názory na povrchu, že konvent všech osad r. 1774 jednomyslně odhlasoval, že „zrušení domácího otroctví je největším cílem tužeb v těch osadách, kde na neštěstí bylo zavedeno v jejich začátcích. Ale dříve než osvození otroků stane se zákonem, je zapotřebí vyloučiti všechn další dovoz z Afriky." Proto se tedy velmi obecně soudilo, když byla dobytá neodvislost, že otroctví je zřízení odsouzené k zániku.

Nejznámější z „otců", Washington, John Adams, Jefferson, Madison, Franklin a Hamilton, všichni byli odpůrci otroctví. Jefferson teoreticky byl prudkým odpůrcem otroctví. V pozdním věku vzdal se nadějí v tom směru a pečoval více o sjednocení než o svobodu, ale to se stalo po selhání mnohého úsilí. Neposuzujeme-li ho podle jeho citů, ani úsilí, ale podle toho, co dokázal, tento retorický bojovník svobody provedl jeden veliký čin, jak se ukázalo první články v řetězu událostí, jimiž otroctví posléze bylo zrušeno. R. 1784 tak zvané Severozápadní teritorium bylo Virginii odstoupeno starému kongresu z dob před Unii. Jefferson tehdy se namáhal uskutečniti zásadu, podle které otroctví mělo býti vyloučeno ze všeho území, jež by připadlo kongresu. V tom ovšem se setkal s nezdarem, neboť v části území, jež pravděpodobně mělo býti získáno, otroctví bylo již zavedeno, ale výsledkem byla slavná Ordinance z r. 1787, podle níž otroctví bylo navždy vyloučeno z území samostatného Severozápadního teritoria a tak, když vešly v život státy Ohio, Indiana, Illinois, Michigan a Wisconsin, byly od začátku neschopny státi se otrokářskými státy.

Další výkony oné generace v té věci byly značné. Nutno ovšem rozuměti, že majetnictví otroků a otrokářský obchod

z Afriky byly považovány za dvě rozdílné otázky. Nový kongres zrušil dovoz otroků hned prvního dne, kdy mu to ústava dovolovala, totiž 1. ledna 1808. Ale již všechny státy až na tři zakázaly samy obchod s otroky uvnitř svých hranic. Pokud se týče samotného otroctví, sedm z původních třinácti států a Vermont, první z dalších připojených států, zrušily je před r. 1805. Byly to ovšem severní státy, kde otroctví nemělo významu, ale i ve Virginii vzrůstalo přesvědčení, že otroctví není ekonomické a bylo přirozeno dívat se na emancipaci jako na politiku, která se rozšíří sama sebou. V té víře a ježto tu bylo mnoho jiných nalehavých předmětů zájmu, ranné hnutí ve prospěch emancipace v Americe vymizelo, zanechávajíc své dílo napolo dokončené.

Ale než tato šťastná víra zahynula, přišla jedna hospodářská událost, která upevnila otroctví na jihu. Roku 1793 Eli Whitney, student z Yale na prázdninách na Jihu vynalezl první stroj na odstraňování semínek z bavlny.¹³⁾ Vývoz bavlny skočil ze 192.000 liber roku 1791 na 6.000.000 liber r. 1795. Shledalo se, nebo se věřilo, že otrocká práce je zvláště ekonomická při pěstění bavlníku. Otroctví proto se rychle stalo pilířem bohatství a sociálního systému v Jižní Karolině a po celém dalekém Jihu; brzy plantážníci nižšího druhu ve Virginii zjistili, že pěstovati otroky na prodej pro vzdálenější Jih je velmi výnosný chov dobytka.

Můžeme přejíti k r. 1820, kdy kongres přijal ustanovení, které pak po 34 roky může se považovati ztěžím za méně základní, než ústava sama. Až do té doby přistoupilo devět nových států k původním třinácti. Přičilo se zásadám stále ještě mohutným na Severu, že tyto státy mohly býti připuštěny do Unie se státními ústavami, které dovolovaly otroctví. Proti tomu bylo ze dvou příčin důležité pro hlavní otrokář-

¹³⁾ Dříve dalo se odsemeňování bavlny ručně a jeden dělník za den zpracoval nejvýš 3—4 kg bavlny; s Whitneyovým strojem 150—200 kg.

ské státy, aby byly připuštěny. Jinak by byly uzavřeny jižním plantážníkům, kteří se chtěli stěhovati na nevymrskanou půdu, nesouce s sebou metody výrobní a způsob života, jak jej chápali. Dále, Sever musil v brzku nabýti veliké převahy počtem obyvatelstva, a kdyby se to nepodařilo, neutralisovati udržením stejného počtu států na obou stranách, bylo otroctví v budoucnosti ohroženo politickým nebezpečím. Do jisté míry mohl Sever s dobrým svědomím ustoupiti v té věci Jihu, neboť půda čtyř nových otrokářských států byla postoupena Unii starými otrokářskými státy a otrokáři hojně se na ní usazovali; a v pátém, v Louisianě otroctví bylo zaručeno výslovnými ustanoveními smlouvy s Francií, které vztahovaly se na úsek území tehdy odstoupeného. Přirozeně se stávalo, ač bez výslovného usnesení, že v minulých letech otrokářské státy a svobodné státy byly přijímány do Unie po dvou. Nyní vynořila se otázka o dalším úseku starého francouzského území, dnešním státu Missouri. Několik otrokářů se svými otroky se tam sice již usadilo, ale nebylo nějakých určitých nároků na otroctví. Severní senátoři a členové kongresu tedy žádali, aby ústava missourská se postarala o postupné odstranění otroctví ve svém státě. Přirozeně vznikl spor, který po prvé celé Americe odhalil hlubokou trhlinu v Unii. Zástupci Jihu posléze prosadili svůj hlavní požadavek s pomocí hlasů několika severních mužů, kteří všichni ztratili mandáty při nejbližších volbách. Missouri byl připuštěn jako otrokářský stát a Maine asi v též čas jako svobodný stát. Bylo uzákoněno, že nadále ve zbytku území od Francie koupeného otroctví bude nezákonné severně od 36° 30' sev. šířky, kdežto tichou dohodou bylo dovoleno na jih od této čáry.

To byl missourský kompromis r. 1820. Sever díval se naň nejdříve jako na ponížení, ale později naučil se poukazovati naň jako na jakousi Magna Charta pro severní teritoria. Přijetí jeho označuje bod, od něhož na třicetčtyři roky stalo se výslovnou ctižádostí předních amerických státníků a tajným

cílem každého vůdce strany zabrániti, aby otázka otroctví nikdy již se nestala ožehavou otázkou v politice. Zhroucení kompromisu r. 1854 mělo státi se rozhodnou událostí v životě Abrahama Lincolna.

5. Vůdcové, strany a směry v Lincolnově mládí.

Právě kolem r. 1830, když Lincoln začínal žíti v Illinois, začínalo či vrcholilo několik různých hnutí v národním životě. Jsou spojena s několika slavnými jmény.

Dva vůdcové, k nimž Lincoln jako mladý politik do jisté míry se hlásil, byli Webster a Clay, a po celou dlouhou dobu jeho politického uřednictví byli neustále uznáváni od většiny Američanů za veliké muže své doby. Daniel Webster byl jistě veliký muž. Nebyl-li právě tak veliký, za jakého jej celá Amerika považovala, nebylo to pro nedostatek nadání nebo poctivosti, ale proto, že jeho převládající vášně pro sjednocení za každou cenu vedla ho na cestu k němu, spojenou s nejmenším patrným nebezpečenstvím. Dvakrát jako Secretary of State ukázal se státníkem, ale především byl řečníkem a jedním z oněch vzácných řečníků, kteří svým řečnickým uměním řeší určitý úkol. Masivní síla důvodů dodávala mu opravdové síly, které užíval k výchově lidu v citu pro národ a jeho velikost. Jako advokát objevil se ve velikých případech před Nejvyšším soudem. John Marshall, nejvyšší sudí v l. 1801—1835, přistoupil s velikým právníckým duchem ušlechtilého typu k řešení pochybných míst v ústavě a jeho státnické úsudky získaly si značnou zásluhu o posílení vlády Spojených států a získaly jí veřejnou důvěru. Právnícká činnost mladého Webstera mnoho k tomu přispěla. Později Webster používal obřadných příležitostí k pronášení řečí, jimiž úspěšně vštěpoval vlastenecké zásady. Jeho největší řeč, pronešená při jisté příležitosti, o níž bude brzy řeč, byla sama sebou již politickou událostí. Lincoln v ní našel tak inspirující politický traktát, jaký mnozí Angličané objevili v řečech a spisech Burkeových.

Henry Clay byl postava méně důležitá, ale poutavější. Byl patrně první veřejně činný Američan, jehož krajané nazývali „magnetickým“, ale jistá nestálost v programu způsobila, že po několika pokusech byl odstaven jako „nemožný“ kandidát presidentství. Jako prudký mladý muž ze Západu měl hlavní účast ve vynucení druhé války s Velkou Británií v l. 1812—14. Jako starší muž byl proslulý jakožto „architekt kompromisů“, neboť třebaže bojoval za emancipaci ve svém vlastním státě, Kentucky, a snil o velikém plánu usazování otroků v Africe, byl do krajnosti opatrný, aby odvrátil srážku mezi Severem a Jihem a v tom ohledu byl typem své generace. Ale kolem r. 1830 byl ponejvíce znám jako apoštol t. zv. „americké politiky“. Byla to politika, směřující k využití moci národní vlády k rozvoji neomezených hospodářských zdrojů země. Její metody byly národní bankovní systém, využití peněz Unie k velikým veřejným pracem, ochranná cla, o nichž se doufalo, že budou působiti k povzbuzení slibných odvětví průmyslových, dosud „v plenkách“ a že zdaní přepychové potřeby boháčů. Ať byla již jakákoli zásluha této politiky, můžeme snadno pochopiti, že působila na mysl Lincolnovu v době jeho čilé politické energie, o kterém dovídáme se jen skrovné podrobnosti.

Třetí oslavenec onoho období, ve svém obvodu ještě mocnější muž, byl John Caldwell Calhoun z Jižní Karoliny. Těšil se více než kdo jiný z jeho současníků pověsti intelektuální osoby. Lincoln přiznával, že se vysoce obdivuje jeho úsečným a pronikavým větám.

Tento muž byl radikál a znám jako nástupce Jeffersonův, ale jeho radikalismus jevil se čerpáním inspirace výhradně z hesel svého vlastního kraje. Zbožňoval Unii, ale měla to býti Unie řízená vynikajícími politiky Jihu a v zájmu jižní oblasti. Záhy předvídal, že nejlepší zbraň společného zájmu otrokářských států spočívá v právech, na která může činiti nárok jednotlivý stát proti Unii. Idea, že nespokojený stát může vystoupiti z Unie nebyla nová — byla předmětem há-

dek v Nové Anglii za poslední války s Velkou Británií, a což je dosti zvláštní, mezi zbytky staré federalistické strany byla však všeobecně zavrhována. Calhoun první dodal jí významu, zahaliv ji dokonalou formou, kterou navrhl nějaký jeho jiho-karolinský předchůdce. Příležitost, kdy se tak stalo, nesouvisela nikterak s otroctvím. Jednalo se tehdy o srovnatelný obchod, věc velmi úctyhodnou, ale tak zřejmě podřízeného významu, že rozbíjetí pro ni velikou zemi bylo by přesahovalo meze lehkovážnosti a musí se souditi, že Calhoun pouze připravoval nástroj, pomocí něhož by jeho vlastní stát mohl se dovolávat a vymáhati ústupky od Unie. Ochranná cla byla schválena r. 1828. Jižní státy, které by byly musely platiti cla, ale neměly z nich prospěchu, byly proti nim. Calhoun a jiní postavili se na pochopitelné, ale příliš rafinované stanovisko, že podle ústavy kongres je oprávněn pouze k usnesení o daních, nikoliv o ochranných clech. Calhoun prohlašoval, že každý stát musí míti konstituční právo chrániti se proti usnesení kongresu, které považuje za nekonstituční. Takový stát nechť „nullifikuje“ ve zvláštní konvenci usnesení kongresu. Pak kongres, nepřistoupí-li na kompromis, nechť předloží své usnesení schválení lidu ve formě dodatku k ústavě. Pak by bylo zapotřebí tříčtvrtinové většiny všech států, aby závadné usnesení bylo schváleno. Kdyby však přece podle tvrzení Calhounova bylo usnesení schváleno, má protestující stát právo vystoupiti z Unie.

Spor o tato ochranná cla zuřil plná čtyři leta a měl pamětihodný výsledek. R. 1830 debatovalo se o zásadě „nullifikace“ a „secesse“ v senátě a názor Calhounův byl zastupován jistým senátorem Haynem. Webster odpověděl mu řečí, o které zamýšlel, aby se stala populární a klasickou, a která se jí také stala. Rozvinul svou vlastní nauku o Unii a dovolával se loyality k národu proti loyaltě ke státu v nejvlivnější řeči, jaká snad kdy byla pronesena. „Jeho výrok,“ píše president Wilson, „zachvěl celým Východem a Seve-

rem, a byl to nepochybně záchvív triumfu. Lidé byli potěšeni, že to vyslovil. Dotkl se národního vědomí, probudil je a zavděčil se mu ranní vidinou jeho velikých úkolů a jistého určení." Později vmísil se do věci president, obávaný Andrew Jackson, nejpozoruhodnější z presidentů mezi Jeffersonem a Lincolnem. Řekl velmi málo — jen o Jeffersonových narozeninách pronesl připitek: „Naší federální Unii; musí býti zachována." Ale když r. 1832 přes ústupky kongresu byl v Jižní Karolině svolán konvent, aby „nullifikoval" celní tarif, vydal president armádě Spojených států vhodné rozkazy pro případ, že by takové usnesení bylo vykonáno a praví se, že vzkázal soukromě Calhounovi, že by byl první oběšen pro velezradu. Nullifikace v tichosti zapadla. Sever byl vzrušen ještě více než řečí Websterovou a ježto ani jediný z ostatních států nejevil chuti postavit se za jižní Karolinu, ustálilo se od té doby na Severu přesvědčení, že Unie je uznána zákonem za nerozlučitelnou, za jakou ji Webster prohlašoval. Nicméně idea secesse (odpadnutí) byla zasetá, a zasetá v půdě úrodné.

Generál Andrew Jackson, o jehož jiných velikých výkonech nyní musí býti vypravováno, nebyl osobnost intelektuální, ale jeho divoká a v pravém slova smyslu děsivá povaha působí osvěžujícím dojmem na toho, kdo se zabývá studiem té doby. Svého času byl typickým produktem Západu — daleko divočejšího Západu než byl onen, z něhož později přišel Lincoln. Původně advokát, dobyl si pověsti válečníka v bojích s Indiány a ve slavném vítězství nad britským vojskem u Nového Orleansu. Byl upřímný puritán a měl dvornou důstojnost v chování; byl však vrtošivý a vášnivý povahy a náruživý přívrženec souboje.

Když r. 1824 Jackson očekával, že se stane presidentem, ale následkem událostí, na nichž nyní nezáleží, stal se presidentem John Quincy Adams, syn bývalého presidenta, Jackson rozhodl se svrhnouti vládnoucí třídu virginských velkostatkářů a magnátů bostonských, kteří podle jeho ná-

zoru měli v rukou vládu, a vyvolali v život opravdovou demokracii. K tomu účelu vytvořil novou stranu, proti níž ovšem vstala strana opoziční.

Ani jedna z obou stran nebyla v pravém slova smyslu aristokratická či demokratická. „Demokracie“, či demokratická strana trvá od té doby dodnes a po největší část Lincolnova života ovládala Ameriku. Snažíme-li se charakterizovati politickou stranu v cizí zemi, nemůžeme doufat, že naše vyličení bude přesné. Na samém počátku však tato strana byla zapletena v boj proti jistým tendencím vlády, zasahovati do obchodu. Byla zvláště nepřátelská Národní bance, kterou Jackson sám považoval za nanejvýš nebezpečnou formu aliance mezi správou státu a nejbohatší třídou. Měl silnou, a opravdu prorockou obavu před vzrůstem toho, co by se mohlo nazvati vlivem peněz v americké politice. Mimo to strana neustále naléhala na omezení ústavy, ať již v zájmu individuální svobody, či práv jednotlivých států. Toto zdůrazňování práv států, snad ve spolku s nechutí proti ochranným clům přilákalo do strany vůdčí politiky Jihu, kteří v celku ovládali její usnesení. Ale nesmí se nikterak mysliti, že by jedna z obou stran byla severní či jižní; neboť bylo mnoho whigů na Jihu a velmi mnoho demokratů na Severu. Mimo to musíme si jasně uvědomiti, že u severních demokratů zdůrazňování práv státu neobsahovalo ani sebe menšího sklonu k doktríně o secessi. Otroctví mělo přátele i nepřátele v obou stranách. Abychom se směle pokusili definovati převážný ráz demokratů, mohli bychom říci, že zatím co oni i jejich odpůrci vyjadřovali oddanost k Unii a ústavě, demokraté měli sklon zdůrazňovati ústavu.

O straně whigů je trochu nesnadnější mluvit určitě, a také toho není valně zapotřebí, neboť jen ve dvou ze sedmi presidentských voleb prosadili svého kandidáta a v obou případech kandidát zemřel, a r. 1854 strana nadobro a navždy zanikla. Na nějaký čas byli ztotožňováni s „americkou politikou“ Clayovou. Jakožto opoziční strana proti vládnou-

cí straně, která zavdávala mnoho příčin ke kritice, působili přitažlivě na mládež ušlechtilého smýšlení.

Demokraté ihned, a whigové nedlouho nato, vytvořili si složité ústrojí strany, neboť Jackson zdůrazňoval jeho potřebu jakožto jediného prostředku, kterým se může působiti na obecný lid. Převládající systém a zvyk místní samosprávy usnadňovaly takovou organizaci. Mužové jedné strany v městské obci či hrabství se shromažďovali, formulovali své názory a posílali delegáty s instrukcemi do konventů strany pro větší obvody, tyto posílaly zástupce do konventů států a tyto zase do národního konventu celé strany. Kandidáti strany na presidentství, jakož i na jiná volitelná místa byli a jsou takto vybíráni a „platform“ strany, čili prohlášení politického programu se takto formuluje.

Dny opravdu velikého vlivu kapitálu a korupce nejvážnějšího druhu byly tehdy ještě daleko vzdálené, ale jeden demoralisující vliv na soustavu nové strany měl původce při jejím zrození. Jackson ve své neutuchající zběsilosti byl přesvědčen, že držitelé úřadů pod více či méně imaginární vládnoucí klikou jsou korumpovaná banda a začal je vyháněti. Brzy následovalo všeobecné propuštění držitelů úřadů, kteří byli nahrazeni spolehlivými demokraty. Nebylo žádného vyškoleného státního úřednictva s nestrannými tradicemi. V případě úřadů, odpovídajících našim stálým přednostům sekcí zdálo se rozumným, aby úředník, jako jeho představený ministr, byl v osobní shodě s presidentem. Pokud se týče menších úřadů — tisíců vesnických pošt mistrů a tak dále — jeden člověk pravděpodobně dovedl tu práci vykonávati jako druhý; sesazený úředník za tehdejších poměrů snadno našel jiné, stejně výnosné zaměstnání. Politický život, který byl na povrchu národního života Ameriky, začal nabývati rázu prázdnoty a špíny. Ale přece nutno pamatovati, že nejzpůsobilejší ústrojí pro lidovou vládu, jejímž prostředkem skutečný soud lidu se uplatní, může býti vytvo-

řeno jen postupně a po mnoha nezdarech. Lidová vláda byla tehdy mladá a je dosud mladá.

Tolik, pokud se týče velikého politického světa oněch dnů. Ale asi kolem r. 1830 jakýs kvaker jménem Lundy měl nápad jíti 125 mil sněhem novoanglické zimy a vypovědět, co měl na srdci Williamu Lloydovi Garrisonovi. Garrison byl chudý člověk, který jako Franklin vyšinul se ze sazeče a nyní zabýval se filantropií. Podnícen Lundym, po mnoha trpkých zkušenostech v žaláři i mezi luzou konečně vydal v Bostonu 1. ledna 1831 první číslo časopisu *Liberator*. V něm pravil: „Chci úsilovně bojovati za bezodkladné osvobození našeho otrockého obyvatelstva. Chci býti tvrdý, jako pravda a nekompromisní, jako spravedlnost. Nechci mluvit obojetně; nechci omlouvat; neustoupím ani o píd', a chci býti slyšen." To byl počátek nového abolitionistického hnutí. Abolitionisté byli většinou nepraktičtí lidé; Garrison konec konců ukázal se jiným. Bylo mezi nimi snad příliš mnoho lidí onoho druhu, kteří hledají spásu v lítosti za cizí hříchy. Ale ani těmto nebylo možno hovětí své náklonnosti v klidu, neboť tehdy politikové, uhlazený svět, církve (dokonce i v Bostonu) nejen vyhýbali se nebezpečné otázce, nýbrž i hněvivě ji dávali do klatby. Abolitionisté nasazovali životy, a někdy je i ztráceli. Jen dva význační mužové jim přispěli: Channing, veliký kazatel, který tím obětoval své místo u vznešené kongregace, a Adams, zatrpklý, přímý, schopný, bývalý president, jediný bývalý president, který potom hledal dráhu v kongresu. R. 1852 ještě vlivnější spojenec přišel jim na pomoc, chudá dáma, paní Beecher Stowe, která onoho roku vydala „Chaloupku strýce Toma", o níž často bylo řečeno, že měla větší vliv na veřejné mínění, než kterákoli jiná kniha moderní doby. Celkem vzato, docílili dvojí věci. Nezískali sice lásky v kruzích, kde ji hledali, ale získali velmi cennou nenávisť svých nepřátel; doháněli jižní politiky k zuřivosti, jejímž prvním symptomem byla snaha potlačit abolitionistické petice ke kongresu. Ale především ve

své třicetileté práci vychovali školu mínění, nejsoucí s nimi úplně ve shodě ale ochotnou jednoho dne vzepřítí se trvalé spoluvinně ve zlu.

6. *Otroctví a společnost na Jihu.*

Uprostřed této rostoucí Ameriky jedna část, považující se dokonce za čistě americkou, vyznačovala se podivným zřízením. Jaký byl ráz oné instituce, jak se jevila r. 1830 a v dalších letech?

Mnohým z nás dostalo se z dvou různých pramenů dvou povrchních, ale živých vylíčení té věci, jež se zdají neshodná, ale oboje jsou v celku pravdivá. Návštěvník z Anglie nebo Severu, přicházející na návštěvu na Jih a očekávající snad, že spatří všechny hrůzy otroctví naráz, býval, jak jeden mladý britský důstojník psal domů „nanejvýš příjemně překvapen postavením těchto ubohých lidí“. Na první pohled rozeznal, že gentlemana na Jihu právě tak nenapadlo užítí svého zákonitého privilegia a býti krutý k svému otroku, jako on sám by zbytečně nešval svého starého koně. Naopak, snadno mohl nalézt zcela obyčejné otrokáře, kteří měli velmi vyvinutý smysl pro odpovědnost za své nevolníky. Kolem domu svého hostitele, kde majetnickovy děti, hlídány černou chůvou si hrály s černými dětmi nebo s nějakým milovaným starým černochem, mohl viděti tu příjemnou stránku „naší instituce na Jihu“, která nepochybně v mnohých obyvatelích Jihu, když vyrůstali, vypěstovala opravdovou náklonnost k otroctví. Projížděje venkovem mohl býti překvapen spokojeností černochoů, s nimiž se setkal na plantážích. Vypytává se zvěděl, že otrok v stáří má zabezpečenou potravu i přístřeší a je prost práce, a že když stárne, soustavně se mu úloha ulehčuje. Býval ujišťován, zcela nesprávně, že potravu a příjemnost života dostane se otroku v celku více, než továrním dělníkům Severu. Frederick Law Olmsted, newyorský farmář podrobil věc rozsáhlému a pečlivému šetření a napsal o tom knihu, která kdyby nejednala o tako-

vém chmurném předmětu, náležela by k nejlepším cestopisům. Podává nám obraz života převahou neveselého, nechutného a zvířecího, ale jistě ne skutečné bídy nebo pravidelného útisku. Člověk z Jihu, dostatečně starý, aby pamatoval otroctví, by pravděpodobně nepochyboval o přesnosti jeho podrobností, ale zdůrazňoval by, a nepochybně oprávněně, že bylo tam více lidského štěstí, než pátratel při podobném zkoumání může zjistiti. I na velikých plantážích nejzazšího Jihu, kde majitel žil jen po část roku a většina záležitostí byla přenechávána téměř vždy neuspokojivému dohlížiteli, soud pozorovatelův zněl většinou „ne tak zle, jak jsem očekával”.

Naproti tomu mnozí znají chmurnou báseň Longfellovovu „Pronásledovaný černocho”. Je to pravdivý obraz života, jaký vedli v močálech virginských mnozí skrývající se uprchlíci. Scény při dražbě, kde snad po smrti nebo úpadku svého majitele manželé a manželky, rodiče a děti byli vzájemně od sebe odloučeni, a kde černošky byly dryáčnický vychvalovány, jako plemenné klisny; gentleman, který nedávno prodal svého nevlastního bratra, aby byl prodán dále k jihu, protože byl drzý; ďábelská ukrutnost, s kterou téměř jediné zaznamenané povstání otroků bylo potlačeno; honba a chytání otroků, uprchlých na sever a návrat jich v okovech, nebo na jejich místě svobodných černochoů; vyhlášky o takových uprchlících, které popisovaly každého podle jeho jizev a zmrzačení; systematický chov otroků k dodávání do bavlnářských států, který se stal výnosnou živností v slavné kdysi Virginii — vše to byla skutečnost.

Není zapotřebí se přítí, jak temnými či světlými barvami má býti vymalováno působení amerického otroctví. Umírněné závěry, které úplně stačí k našemu účelu, jsou nepopíratelné. Předně tolik musí býti přiznáno obhájcem otrokářské soustavy, že u průměrného otroka bylo velmi pochybno, zda jeho štěstí (nehledě k příštím pokolením) může býti

zvýšeno náhlým jeho přeměněním na svobodného člověka pracujícího za mzdu; spravedlnost jistě byla by vyžadovala, aby ta změna byla provázena ještě jinými opatřeními v jeho prospěch. Ale za druhé, na vzpurného černocho, zlomyslnějšího, či někdy snad mužnějšího než jeho soudruzi, tento systém pravděpodobně musil působiti barbarsky. Za třetí, každá otrocká rodina byla vysazena nebezpečí, že zemře-li či zchudne-li její majitel, bude nelítostně rozloučena. Za čtvrté, břímě otroctví bylo nejbolestněji pociťováno nejlepšími duchy a nejsilnějšími charaktery mezi otroky. A ačkoliv schopnost pokroku u černochů nemohla tehdy a nemůže ani dnes ještě býti opravdově změřena, přece existovala a politika Jihu jejímu rozvoji zabráňovala. Konečně pak, systém byl plný zesurovujících vlivů na mnohé bělochy a je všeobecně známo, že ponižoval chudé či „sprosté bělochy“ a vychovával je v opovržení k práci.

Není tedy možno vyhnouti se Lincolnovu úsudku: „Není-li otroctví špatné, nic není špatné.“ Nevyplyvá z toho, že cesta k nápravě zla byla jednoduchá, nebo že okamžité a bezpodmínečné propuštění otroků byl nejlepší způsob. Ale vyplývá z toho, že státníci Jihu měli navrhnouti postup, jak učiniti přítrž nejhorším zlořádům a pozvednouti úroveň otroků, byť i opatrně a pokusně. Nevyplyvá z toho, že by bylo záhodno šmahem odsuzovati lidi, kteří pod nějakými záminkami nechtěli viděti zla toho systému, ale snažili se lidsky zacházeti se svými otroky. Ale vyplývá z toho, že rozvášná a trvalá politika, která nedbala jakékoli reformy a usilovala o udržení systému a rozšíření jeho do širších oblastí, byla politika tak zločinná, s jakou se kdy státník setkal. A to se stalo skutečně politikou Jihu.

„Jih“ v ohledu politickém znamenal majitele půdy a otroků ve větší části Unie, kde otroctví bylo dovoleno. Chudí běloši nikdy tam nenabyli politického významu pracujících tříd na Severu. Jih byl v ohledu politickém převážně demokra-

tický¹⁴⁾ a jeho vůdcové se klonili do jisté míry k tradicím radikálů, jako byl Jefferson. Ale byl nicméně pyšný na svou aristokracii a na pronikající vliv aristokratických způsobů a tradic. Mnoho Jižanů se cítilo býti dámami a gentlemany a cítili také, že mezi yankejskými kupci Severu je jim málokdo nebo nikdo roven. A jak Seveřané s pozorovatelským talentem byli si dobře vědomi, tyto nároky zakládají se na faktech. Angličan, který tehdy nebo nyní náhodou by se setkal s Američany obou oblastí, ihned by pozoroval v jejich chování čehosi nedefinovatelného, co by mu bylo cizí; ale u Jižana tato cizota měla by často skutečný půvab. Srovnáváje masy prostředně zámožných a vzdělaných lidí, s nimiž se stýká na Severu i na Jihu, shledává je v obojím případě prosty zvláštní vulgárnosti, s kterou se setkává v Anglii; nalézá Seveřana vzdělanějším a duševně čilejším, ale připisuje mu nepříjemnou vlastnost „vychytralosti“, které je Jižan úplně prost, a shledává, že Jižan z vlivů domova a škol, kde žáci bydlí pohromadě, v nichž vliv mnoha podobných domovů je soustředěn, neosvojil si sice nějakou zvláštní uhlazenost, ale mravy, které jsou „opravdovější, klidnější, skromněji sebevědomé, důstojnější“.

Není pochyby, že tento smysl pro společenskou kulturu, který byl obecný na Jihu, nevztahoval se jen na chování; přispěl také k tomu, že zápas obyvatelstva Jihu, i „sprosté bělochy“ k němu počítaje, stal se jedním z nejheroičtějších, nejpochybenějších, v jakém kdy veškeré obyvatelstvo bylo zúčastněno; tento smysl souvisel také s poctivostí a průměrně velikou schopností vládnouti u veřejně činných mužů. Nesmí se souditi, že by všichni Jižané byli schvalovali politiku, pro kterou se naučili hledati podporu u učelivých mas. Ale právě jejich sklon k loyaltě učinil je tím ochotnějšími pod uznanými a váženými vůdci osvojiti si politické cíle a metody, jakých nyní nikdo nevzpomíná bez politování.

¹⁴⁾ Rozuměj ve smyslu politické příslušnosti k straně demokratické.

Souvislost mezi otroctvím a politikou byla tato: ježto počet obyvatelstva na Jihu zvolna vzrůstal a země starších států začínala se do jisté míry vyčerpávati, mohutněla stále touha po čerstvém území, kde by vzdělávání pomocí otroků mohlo vzkvétati. To byl důvod, proč Jih rostoucí měrou si uvědomoval svůj speciální zájem v politice. Ve všech ostatních směrech společnost veřejných zájmů, obchodních vztahů a všeobecných styků byla stejně veliká mezi Severem a Jihem, jako mezi Východem a Západem. Je jisto, že s pochybnou výjimkou Jižní Karoliny, po celém Jihu politický pud a vlastenecká hrdost byly by učinily myšlenku odloučení nesnesitelnou na jakémkoli jiném podkladě, mimo otroctví. Vzhledem k podstatě tohoto rozporu nutno si všimnouti zvláštního zjevu. Spor nevznikl z nějaké trvalé oposice mezi Severem a Jihem, ale z toho, že Jih si zvykl ovládati zemi a Sever dlouho se poddával této nadvládě.

Sever si zasloužil plnou měrou výtky za dlouhou řadu událostí, které připravovaly blížící se tragedii. Jih stával se zpupným a vrtohlavým, a není možno hájiti hlavních činů jeho politiky, o nichž bude řeč později; ale Sever byl podlý. Jeho nejlepším synům se zdálo, že ztratil jak svědomí, tak svou mužnost a že se dusí ve svém vlastním bídném politickém aparátu. Chování severních politiků k jižním bylo zajiště převážně podlízavé. A Jižané, kteří přicházeli do Washingtonu měli o důvod více k osvojení si osudného pocitu převahy proti Severu. Tradice lidové vlády, která uhájila se na Jihu způsobila, že do kongresu byli posíláni a tam se udržovali mužové, kteří byli váženi v soukromém životě a byli do jisté míry schopní vůdcové, jež byli zkrátka reprezentativní. Dětinská zvrácenost lidové vlády, která zachvátila novější a nestálější obyvatelstvo na Severu vedla k tomu, že byli posíláni do kongresu neustále se střídající, nezasloužilí a někdy podezřelí lidé. Konečné vyburcování myslí na Severu, které tak těsně souvisí s touto biografií, byla věc ne snadná a pro Jih bylo trapným překvapením.

7. Duševní rozvoj.

Žádný přehled politických hnutí této periody neměl by končiti bez upozornění na cosi důležitějšího, co zde nemůže býti zkoumáno. V letech 1830 až do smrti Lincolnovy a trochu později Amerika obohatila literaturu psanou jazykem anglickým díly, která se zdála býti trvalejší hodnoty. Věda a písemnictví americké bylo tehdy soustředěno kolem Bostonu a harvardské university v sousedním městě Cambridge. Žádná místa v Americe nemohou zřetelněji ukázati přibuzenství Ameriky s Anglií, a přece v žádném nemůže cizinec snadněji pochopiti, že Amerika je nezávislá na Starém světě ještě v čemsi jiném, než v pouhé politice. O mnohých jejích ulicích a budovách by se v Anglii řeklo, že mají vůni minulosti, a přece žádná města Východu nehrála tak důležité úlohy ve hmotném i duševním vývoji drsného a bujarého Západu. Bylo by se přičilo veškeré lidské analogii, kdyby krajina v takovém ranném období vznikání z takového chaosu byla zrodila knihy vyznačující se silným svérázem a plody vyzrálého národního ducha. Bylo by také překvapujícím, kdyby po občanské válce nával ještě úžasnějších a spletitějších praktických problémů nebyl zadržel na nějakou dobu rozvoj básnické i vědecké produkce. Ale vzrůst za oněch poměrně ranných let byl veliký. Boston býval domovem křesťanství bez lásky;¹⁵⁾ jeho povstání za války za neodvislost bylo poskvrněno zchytralým jednáním a pouhou roztrpčeností; ale Boston od časů Emersonových až do dnů Phillipse Brookse vyzařoval klid a sílu duševní, která byla mužná, něžná a čistá. Jedním z těchto spisovatelů, jehož přesné zařazení mezi básníky na stupeň ani nízký, ani příliš vysoký je nejméně sporné, byl Longfellow. Podle svých oblíbených látek může se zdáti ztěží americkým; byla to jeho rozvázná volba, uváděti do nové země trochu příchuti něžných a sladkých děl, čerpaných z literatury evropské. Ale

¹⁵⁾ Boston býval střediskem tvrdých puritánů.

především, žádný spisovatel nemohl v detailu svého díla věrněji zachytiti ráz onoho novoanglického venkova, který se rozkládal okolo jeho domova; a za druhé, žádný spisovatel nebyl by mohl mluvit neomylněji k sluchu celé širé Ameriky, z níž jeho domov byl malou částí.

Kdo studuje americké dějiny, může zakoušeti podobný pocit, jaký mají obyčejně cestovatelé v Americe. Když se vrátí domů, nedovedou pověděti svým přátelům, co je skutečně zajímalo. Ošklivé a velmi nudné věci zaujímají význačné místo v jejich vypravování, jako v povídkách amerických humoristů. Celkový dojem je cosi únavně rozsáhlého, bláznivě rozmanitého a přece nesnesitelně jednotvárného. Ale to není, co si myslí. Učinili by lépe, kdyby se nevyjadřovali příliš určitými doklady. Porozumí se jim a uvěří, když řeknou, že Amerika se svými nezměrnými prostory od oceánu k oceánu se jim jeví jako jediná země, hodná neméně než kterákoli jiná lásky, kterou skutečně vnukla; země, která je domovem odlišných typů mužství a ženství, přinášejíc svůj vlastní příspěvek k různým formám, jimiž laskavost, odvaha a pravda stávají se podivuhodnými lidstvu. Duše jednoho národa zdá se býti kdesi přítomna v oné veliké mase, neméně, než v nějakém drobném městském státečku starověku. Jenže musí zápasiti, tonouc neustále v přívalu nových příchozích a neustále zmáhána nesnázemi zcela nepodobnými nesnázím jiných zemí; a zápasí, jak se zdá, s nezdolnou a odůvodněnou nadějí.

Američané rádi diskutují o amerikanismu. Velmi často volí si za jeho vzor Abrahama Lincolna, muže, který udržel Sever pohromadě, ale o němž se tvrdilo, že byl Jižanem svým zděděným charakterem. Ať již byl tak typický nebo ne, je hlavním faktem tohoto životopisu, že nikdo nikdy svým vlastním způsobem hlouběji neuvažoval a nikdo pevněji neodpovídal na otázku, je-li tu skutečně nějaká americká národnost, hodná zachování.

POČÁTKY LINCOLNOVÝ POLITICKÉ DRÁHY.

1. *Život v New Salem.*

Musíme se opět vrátiti k mladému dělníku, téměř bez jakéhokoli školního vzdělání, přirozeně a nevyléčitelně neohrabanému, ale s podivným, zcela skromným impulsem dobýti si po dobrém převahy nad svými soudruhy, s nimiž se náhodou setkával. V poměrech skutečné rovnosti, jež dosud převládaly v nově osazeném kraji, není nic divného, že v pětadvaceti letech dostal se již do politického života, ale teprve dvacet let později hrál důležitou úlohu v událostech trvalého významu.

Proto mnohá léta jeho veřejné činnosti, s nimiž se budeme zabývati v této a v následující kapitole, náleží spíše k jeho době učení než k jeho životnímu dílu, a tato učednická doba kontrastuje silněji s jeho pozdější slávou než jeho chlapectví plné chudoby a poměrně romantických útrap. Zajisté až do doby, kdy byl povolán, aby převzal rozhodování o velikých věcech, Lincoln měl neobyčejně málo styků s lidmi zkušenými ve velikých záležitostech nebo s lidmi prokázané duševní výše. Ale mysl příliš originální, než aby podlehla svému okolí, nalézala mnoho, co bylo povzbuzujícího v oněch dobách, kdy Illinois začínal se rychle zalidňovati. Bylo tu mnoho lidí bystrého vtipu a robustního charakteru a duševní atmosféra, která ho obklopovala, byla čilého životního zájmu. Lincoln posléze vyvstane jako překvapující postava mezi jinými právníky a drobnými politiky Illinoisu, jako kterýkoli veliký muž se odliší od kteréhokoli davu, ale jistá zásluha přísluší těm neproslulým a historicky nezajímavým mužům, jejichž spravedlivé uznání urychlilo životní dráhu podivného, chudého mladíka a posléze uvrhlo ho do větší arény, jako jejich vyvoleného championa.

R. 1831, ve věku 22 let Lincoln vrací se z cesty do

New Orleansu, usadil se v New Salemu, aby tu vyčkal příchodu svého zaměstnavatele, Dentona Offuta, který měl přivézt zásoby pro nový krám, v němž měl Lincoln býti příručím. Vesnice sama byla tři roky stará. Nikdy nepřestoupil počet jejího obyvatelstva o mnoho jedno sto, a jako mnohé podobné drobné osady Západu již dávno zmizela s povrchu země. Ale na nějaký čas byla rušným místem a přes svoje jméno měla sklon býti poněkud světáckou. Byla tu společnost milující kohoutí zápasy a pití whisky, do níž byl Lincoln uvržen. Podařilo se mu spojití přísnou abstinencí s čilým účastenstvím ve všech jejích jiných zábavách. Příchod Offutův se poněkud zdržel a Lincoln zatím živil se různými pracemi. Na samém začátku jakýs Mentor Graham, učitel působící při nějakých volbách, zaměstnával ho jako písaře a písař chopil se příležitosti, proslaviti se jako New Salemský anekdotář.

Offutův krám byl konečně otevřen a byv rok příručím v tomto důležitém závodě, měl cennou příležitost rozprávěti s celým New Salemem. Měl také pokdy ke studiu. Mentoru Grahamovi se zmínil o svém „nápadu studovati anglickou gramatiku“ a byl zasvěcen do díla zvaného „Kirkwoodova mluvnice“, kterou si mohl vypůjčiti od souseda několik mil vzdáleného. V té čítal, leže na krámském pultu s hlavou na balíku kalika. Jindy zase zabýval se aritmetikou.

Po roce Offutův obchod dodělal a Lincoln zůstal na holičkách. Prozatím se dal na vojnu. Indiánský náčelník Černý Jestráb, který se byl uvolil, že bude bydleti západně od Mississippi, porušil smlouvu a vrátil se se svými bojovníky do bývalých sídel v severním Illinoisu. Guvernér státu povolal do zbraně dobrovolníky a Lincoln stal se jedním z nich. Byl zvolen kapitánem své setniny a podařilo se mu udržeti jakýs takýs pořádek v tomto zajisté statečném, ale neukázněném sboru. Do boje nepřišel, ale uživil se tak po několik měsíců.

Válka skončila včas, že měl pokdy na krátkou kandi-

daturu při volbách do zákonodárného sboru státu. Jeho poslední kandidátní řeč zněla doslovně: „Spoluobčané, předpokládám, že všichni víte, kdo jsem. Jsem prostý Abraham Lincoln. Byl jsem vyzván mnohými přáteli, abych kandidoval do zákonodárného sboru. Moje politika je stručná a líbezná, jako tanec staré báby. Jsem pro Národní banku. Jsem pro systém vnitřního pokroku a vysokou sazbu ochranných cel. To jsou mé názory a politické zásady. Budu-li zvolen, budu povděčen, nebudu-li, budu povděčen také.”

K tomuto úsečnému prohlášení politického směru budiž dodáno, že zastával se zákona proti lichvě a zákonů o zlepšení školství. Zásady té řeči byly zásadami, které nová whigistická strana hájila proti demokratům vedeným prezidentem Jacksonem. Lincolnovi sousedé, jako vůbec celý Illinois byli téměř napořád na straně demokratů. Je však zajímavé, že ačkoliv propadl při volbě, dostal přece téměř všechny hlasy svého bezprostředního sousedství.

Lincoln jsa bez krejcaru začal nyní toužiti, aby se stal advokátem, ačkoli byl poněkud na vahách, nebylo-li by praktičtějším věnovati se kovářství. Neočekávaně byl však vláknán do obchodního podniku neobyčejně neúspěšného. Dva páni, bratři Herndonové otevřeli obchod v New Salemu a brzy je omrzelo. Jeden prodal svůj podíl jakémus panu Berrymu, druhý Lincolnovi. Tento druhý prodej byl ovšem úplně na úvěr. Prodávatel později vykládal, že se spoléhal jen na Lincolnovu poctivost. Musil dlouho čekati na plné zaplacení. Pánové Berry a Lincoln především získali, také na úvěr, zásoby a přízeň dvou jiných kramářů. Starší společník věnoval se pak s veškerou pílí osobní spotřebě tekutého zboží firmy; mladší člen firmy oddával se z části intelektuálním a humoristickým rozprávám s mužskými zákazníky, ale osudná plachost zabránila mu hovořiti s dámmami. Jinak docházel daleko vypůjčit si knihy, prokousal se Gibbonem, Rollinovými „Dějiny světa”, začal studo-

vati Blackstone-a¹⁶⁾) a zvykl si čísti romány. Tak obchod hy-
nul. Záhy r. 1833 Berry a Lincoln prodali jej jinému do-
brodruhovi. To byla také úvěrová transakce. Kupec udělal
brzy úpadek a zmizel. Berry pak zemřel následkem pití a
zanechal samotnému Lincolnovi všechnu odpovědnost za
společné dluhy. Lincoln by byl bez nesnází a bez valných vý-
čitek mohl se vyprostiti bankrotem. Ale on nakonec zaplatil
všecko; stálo ho to však patnáct let úsilí a spoření.

Lincoln náleží k mnohým veřejně činným mužům, u nichž
ustálilo se přijetí „poctivý“; v jeho případě nárok na to za-
kládal se původně na jediné rozhodující autoritě, totiž jeho
věřitelů. Ale je tu jedna stejně dobrá autorita, jeho životo-
pisce Williama Herndona, po mnoho let jeho společníka
v advokacii, který prohlašuje, že Lincoln neměl „smyslu pro
peníze“. Ačkoli na začátku životní dráhy měl mnoho zkuše-
ností s chudobou, nikdy nevyvinula se u něho ani rozumná
touha po zbohatnutí. Bohatství zůstávalo podle jeho názoru
„nadbytkem věcí, kterých člověk nepotřebuje“. Vždy se za-
jímal o matematiku, ale jen jakožto o umění mysliti, a čá-
stečně snad ve spojení s mechanickými problémy, v kterých
měl takovou zálibu, že jednou ve svém životě dokonce dal si
patentovati jakýs vynález. Tento zájem ho nikdy nepřiměl,
aby věnoval pozornost účetnictví nebo prozíravým finančním
opatřením. V pozdějších dobách, když dostával honorář,
sem a tam býval vyplacen podíl jeho společníku; a snad za-
platilo se nájemné a zbytek se utratil ihned u kupců nebo za
jiné zboží, jehož pravděpodobně mohlo býti brzy zapotřebí,
a v dlouhých intervalech, když potřeba byla velmi nalé-
havá, za nový klobouk.

To jsou velmi sympatické osobní rysy, ale vyznačují také
meze jeho státnických schopností. Hlavní otázky, jež vzru-
šovaly illinoiský zákonodárný sbor byly rázu hospodář-

¹⁶⁾ Gibbon, anglický dějepisec, autor rozsáhlých dějin římské říše; Black-
stone byl proslulý právník anglický XVIII. stol., napsal *Commentaries on the
Laws of England*, spis v Anglii a Sp. státech dosud ceněný.

ského a takové byly také první spory mezi whigy a demokraty ve federální politice. Lincoln, ačkoli vrhl se do těchto záležitostí s mladickým zápalem, jak se zdá nikdy neměl valného porozumění pro tyto věci. „Jen v tom jediném ohledu“, píše o něm kterýs obdivovatel, „vždy jsem považoval p. Lincolna za slabého.“ Jen když se vynoří otázky konstituční nebo mravní, stává se jeho politika zajímavou. Můžeme uhádnouti příčiny, proč přilnul k whigům. Jakožto strana odstavená a v Illinoisu naprosto neoblíbená měli nepochybně některé přednosti charakteru. Největší duchové mezi americkými státníky oné doby, Webster a Clay byli whigové. Lincolnovo prosté a rozumné, třebaže ne přesvědčující odůvodnění ochranných cel nalezne se v jedné z jeho řečí o několik let později. A plány vnitřního rozvoje státu jistě rozněcovaly jeho obraznost.

Po svém úpadku v obchodě Lincoln po nějakou dobu se živil různými pracemi pro farmáře, ale brzy byl zaměstnán jako měřičský příručí Johnem Calhounem, tehdy zeměměřičem hrabství. Tento pán byl zarytý demokrat a musil ujistiti Lincolna, že úřad asistenta nebude spojen s nutností vzdáti se svých zásad. Byl chytrý člověk a Lincoln dlouho naň vzpomínal jako na nejobávanějšího odpůrce v debatě. S pomocí Mentora Grahama Lincoln brzo se naučil měřičskému řemeslu. Držel se tohoto zaměstnání, až byl schopen zahájiti advokátskou činnost a je dosvědčeno, že jeho vyměřování pozemků bylo prováděno s krajní přesností. Brzy stal se také místním poštmistrem; tento úřad nebyl obtížný, neboť poštovních zásilek bylo málo. Do té doby náleží také jeho první seznámení se s některými spisovateli podvratných tendencí, Tom Painem¹⁷⁾, Voltairem a Volney-em, který tehdy byl považován za nebezpečného autora.

R. 1834 kandiduje opět do zákonodárného sboru. Tento-

¹⁷⁾ Thomas Paine, anglický osvícenec a nadšenec pro svobodu; účastnil se americké revoluce i velké francouzské revoluce. Volney, franc. filosof doby osvícenské.

kráte byl zvolen a potom ještě po tři další volební období (po dvou letech). Krátce před jeho druhým zvolením roku 1836, bylo středisko státu přeloženo do Springfieldu, v jeho vlastním hrabství. Zde se Lincoln r. 1837 usadil. Dlouho již studoval práva a trochu vykonával praksi jako „pettifogger“¹⁸⁾, t. j. advokát bez licence u nižších soudů. Nyní dosáhl licence a brzy jeden starý přítel ve Springfieldu přijal ho za společníka.

2. V illinoiském zákonodárném sboru.

Zde můžeme říci, že končí jeho mládí. Springfield bylo místo jiného rázu, než New Salem. Byly tu kočáry a dámy, které studovaly básnictví a módy. Byly tu rodiny z Virginie a Kentucky, které byly si vědomy svých předků a zase vážnější, snad více kupředu se tlačící lidé ze severovýchodních států, kteří je měli brzy počtem zastíniti a rádi se posmívali jejich „illusorní převaze“.

A byl to změněný Abraham Lincoln, který se přestěhoval do Springfieldu. Příjev o nějaký den dříve, než jeho první společníctví advokátské firmy bylo dojednáno, vešel do krámu jednoho úspěšného obchodníka, Mr. Joshua Speeda, aby se zeptal na ceny nejlevnějšího lůžkového zařízení a jiných potřebných věcí. Suma byla pouhých sedmnáct dolarů, ale Lincoln, který neměl ani centu, byl by musil žádati o úvěr, třebaže by mu byl ochotně povolen. Ale pomyslení na tak ohromný dluh ho zřejmě zarazilo, že Speed mu ihned navrhl jiné řešení, které nevyžadovalo žádného zadlužení. Vzal ho do svého pokoje a umluvil s ním, — domáci zařízení Západu byla a jsou dosud prostá — že s ním bude sdíleti jeho vlastní velikou postel. „Nuže, Speede, jsem pohnut,“ byl stručný projev Lincolnovy uznalosti. Speed měl ho ještě později pohnouti cennějším dobrým skutkem; prozatím nám běží o to, co pohnulo Speeda. „Pohlédnul jsem

18) Doslova tlučhuba, pak pokoutní advokát.

DŮM LINCOLNŮV VE SPRINGFIELDU.

naň," vypravoval mnohem později, „a tu jsem si pomyslí, že jsem v celém životě nespátřil tak chmurné a melancholické tváře." Zápas ctižádosti a chudoby snad působil na Lincolna; ale mimo to i tragická milostná historie zanechala u něho hlubokou a trvalou stopu; tyto vlivy však, jak se můžeme domnívati, působily na povahu stejně náchylnou k smutku, jako k veselí. Jeho neobyčejná družnost, pudící ho téměř k jakémukoli shromáždění lidí jeho pohlaví potrvála po celý jeho život; ale od začátku se střídala se samotářstvím a roztržitostí, roztržitostí člověka, který když chce čísti, bude čísti s napětím uprostřed davu či hluku nebo kráčeje po ulici. Byl tím, co by se nešetřně mohlo zváti téměř profesionálním humoristou, ovládajícím na tisíc překvapujících historek, ale víme příliš dobře, že nadání tohoto druhu může býti pohromadě se smutkem, jako jistě bývá pohromadě s nesmírnou vážností.

Zákonodárný sbor v Illinoisu v osmi letech 1834—1842, v nichž Lincoln byl jeho členem, byl sborem plným síly, třebaže ne i moudrosti. „Zákonodárný sbor," sděluje se

nám, „obsahoval mládí a krev a oheň pomezí.“ Mezi demokraty sněmovny byl Stephen Douglas, který se měl státí jedním z nejvýznamnějších mužů Spojených států, zatím co Lincoln byl ještě neznámý, a několik Lincolnových whigistických kolegů mělo později hráti význačnou nebo čestnou úlohu v politice či válce. Po krátkém čase, v němž jako kterýkoli rozumný mladý člen shromáždění Lincoln více pozoroval a téměř nemluvil, brzy se octl mezi těmito muži a roku 1838 a 1840 whigističtí členové — třebaže v menšině a tedy neschopní prosaditi jeho volbu — dali mu jednomyslně své hlasy při volbě předsedy shromáždění. Záležitostí, již byl zákonodárný sbor zaujat alespoň až do r. 1838, byl rozvoj zdrojů přírodního bohatství státu. Bylo přirozeno, že dráhy, průplavy a jiné veřejné stavby k využití těch zdrojů měly býti s urychlením budovány na státní útraty. Ačkoli guvernér protestoval, illinoiský zákonodárný sbor, whigové i demokraté, Lincoln i všichni ostatní se vrhli vesele do staveb, takže za finančního zhroucení, jež následovalo, Illinois musil r. 1840 zastaviti vyplácení úroků na několik let, třebaže nakonec zaplatil své dluhy, jako Lincoln. O činnosti Lincolnově v zákonodárném sboru je velmi málo zaznamenáno. Po všechna ta léta ovšem provozoval advokátskou praksi, která s rozvojem země se stávala povoláním obtížnějším a učenějším. Zasedání zákonodárného shromáždění netrvala dlouho a politická agitace byla nutná jen příležitostně. Byl-li Lincoln činný v těchto věcech, účastnil se také čile ve společenském životě.

3. *Manželství.*

Soukromý život Lincolnův se vyznačoval neustále a po mnoho let rostoucí měrou nevybíravou družností a zase zamýšleným samotářstvím. Málo dá se rozeznati pravého štěstí v pozadí jeho života. Vešel do mužného věku se zdravým a rytířským názorem o ženách vůbec a s nervosní hrůzou před těmi ženami, s nimiž se skutečně setkal. Za dnů v New

Salem vyhýbal se společnému jídlu po celý čas, kdy nějaké dámy bydlily v jeho boarding house. Nicméně se přece zamiloval. Miss Ann Rutledge-ová, dcera kupce a majitele hostince, v němž se stravoval, byla podle popisu neobyčejně krásná; jiní praví, že je to přehánění, ale silně zdůrazňují její půvabnost. Krátce po svém zasnoubení s Lincolnem se rozstala a zemřela. Bylo to r. 1835, když mu bylo 26 let; působilo to naň dojmem prudkým i trvalým. Není o tom pochybnosti, že jeho melancholická období byla odtud hlubší a zdvořilí životopisci neměli by zamlčovati svědectví, že po nějakou dobu se zdálo jeho přátelům, že melancholie hrozí přejíti v duševní chorobu. Nacházel vždy dobré přátele, a jako se mělo státi ještě později, jeden z nich, pan Bowline Greene, odvezl si ho do svého odlehlého domova a pečlivě ho ošetřoval. Říkal, že „představa, že sníh a déšť padají na její hrob, plní ho nepopsatelným hořem“. O dvě léta později sdělil jednomu ze spolučlenů zákonodárského sboru, že „ačkoli se jiným zdá, že se náruživě těší ze života, jsa o samotě bývá takovou sklíčeností přepadán, že se nikdy neodvažuje u sebe nositi kapesního nože“. Ještě později Greene, jenž mu přispěl, zemřel a Lincoln měl mluvit nad jeho hrobem. Bylo to po prvé a naposled v životě, že se nadobro shroutil; „slzy proudily mu po žlutých a vrásčitých tvářích . . . po opětovných pokusech shledal nemožným mluvit a odcházel štkaje“.

R. 1839 Mary Toddová přišla z Kentucky a ubytovala se ve Springfieldu u svého švakra Niniana Edwardse, člena zákonodárského sboru a věrného spojence Lincolnova. Bylo jí jedenadvacet let; byla vzdělaná a měla vlivné rodinné známosti, které byly vysoko ceněny. Byla příjemná ve společnosti, ale poněkud pánovitá a byla velmi hovorná. Když mezi mladými muži, kteří nyní s velkou pozorností začali navštěvovati Edwardse, přišel také Lincoln a sedal rozpačitě se dívaje na slečnu Toddovou, poznamenala, jak se zdá, paní

Edwardsová, že ti dva se k sobě nehodí. Ale přes to se zasnoubili. Podrobnosti toho, co následovalo, jsou nejisté, zda u něho, či u ní dříve se dostavily pochybnosti, či zda, jak někteří praví, veliký Stephen Douglas se objevil na scéně jako sok a ucouvnul dosti velkomyslně, ale příliš pozdě, je nejisto. Ale Lincoln složil dopis, kterým jí chtěl oznámiti zrušení zasnoubení. Ukázal jej Joshuovi Speedovi, který mu řekl, má-li odvalu muže, aby jí nepsal, ale šel k ní a promluvil. Učinil tak. Ona plakala. Políbil ji a pokoušel se ji potěšiti. Na to Speed mu musil vysvětliti, že vlastně zasnoubení obnovil. Opět je jakás nejistota, zdali skutečně 1. ledna 1841 shromáždila se svatební společnost a ženich po dlouhém hledání byl nalezen svými přáteli, toulaje se, v takovém stavu, že ho musili dnem i nocí hlídati a dbáti, aby nedostal nože do rukou. Ale z jeho dopisů je zcela zjištěno, že nějakým takovým způsobem „onoho osudného 1. ledna“ hrozně se zhroutil. Několik neděl nato psal svému společníkovi: „Bude-li mi kdy lépe, nemohu říci, ale mám hroznou předtuchu, že nebude. Zůstatí tak, jak jsem, je nemožné. Zdá se mi, že musím buď zemřítí, nebo svůj stav zlepšiti.“ Po nějaké době bylo Speedovi možno odvéztí ho do domova svých rodičů v Kentucky, kde on a jeho matka pečlivým ošetřováním vrátili ho opět k duševnímu životu.

Speed zůstal již v Kentucky; Lincoln byl příliš chudý, než aby ho mohl navštěvovati a Speed nebyl člověk, který by se zajímal o politický život; ale záznamy, z nichž tyto údaje jsou vzaty, o trvalém přátelství Lincolnovu se Speedem a jeho laskavou matkou, která dala Lincolnovi bibli schovávanou jako poklad, a jeho mladou ženou, která manželova přítele učinila svým přítelem a jejíž fialka, vhozená do manželova dopisu právě když jej pečetil, náležela k několika málo květinám, jichž si Lincoln vážil, vrhají nejjasnější světlo na nitro Lincolnovo.

Jak se dalo očekávati, Mary Toddová a on sešli se opět

v přátelství. Tvrdí se, že jakási obratná dáma sprostředkovala jejich schůzku, ale patrně tak neučinila, dokud Lincoln nezačínal toužiti po sprostředkování. Konečně 4. listopadu 1842, když Lincolnovi bylo téměř 33 let, byl bezpečně oženěn.

Paní Lincolnová, tolik je jasno, byla prchlivé povahy. Byla mnohem mladší než její manžel; mimo to měla přiměřené touhy a byla zvyklá na přiměřenou konvenční uhlazenost; proto manželova zevnější drsnost ji velmi trápila a jistě tím více, že na něho byla opravdu hrdá. Žena a krejčí nebyli by ho mohli elegantně obléci, kdyby se na to bylo obětovalo sebe více peněz. Jednou, ačkoli tehdy měli již služku, Lincoln považoval za přívětivost, jíti otevřít dveře sám, ve vestě, dvěma nanejvýš elegantním dámám, přicházejícím na návštěvu. Za takových příležitostí, a nepochybně i za příležitostí méně dráždivých prchlivost paní Lincolnové propukala. Zdá se také zcela jistým, že oplácel jí pouhou shovívavostí, truchlivou trpělivostí, vyhýbaje se konfliktu. Leccos tomu nasvědčuje, že trapné scény přiházely se Lincolnovi až do konce jeho života. Jinak však také leccos tomu nasvědčuje, že společná láska k dětem přispívala k tomu, aby byli šťastnější a vůbec nic nenasvědčuje, že by bylo kdy došlo mezi nimi k opravdu vážnému sporu. Proti tomu pan Herndon, životopisec Lincolnův objasňuje, že v jistém ohledu paní Lincolnová byla podivuhodnou ženou svému manželu. Čelila nesnázím jejich chudoby s odvahou a rozhodností. Hojná jsou svědectví z různých pramenů o jejím půvabném pohostinství. Mimo to, od samého začátku věřila v jeho schopnosti. Zdá se, že měla tolik bystrozraku, že pochopila, když ještě málo kdo to chápal, jak o mnoho větším člověkem je, než jeho soupeř Douglas. To nejhorší, čeho se s jakous jistotou dovídáme je, že jako ve velmi šťastném manželství žijící R. L. Stevenson, také Lincoln seznal, že manželství je „bojiště a ne lůžko z růží“.

Kapitola IV.

LINCOLN V KONGRESU A V ÚSTRANÍ.

1. *Mexická válka a Lincolnovo dílo v kongresu.*

Lincoln před svým sňatkem přestal zasedati v illinoiském zákonodárném sboru. Dobyl si již takového postavení, že ctižádost jeho mohla zaměřiti výše; bývalý jeho společník byl nyní v kongresu a on toužil ho následovati. Musil se však smířiti s několikaletým zdržením. Byv dvakráte při volbě přeskočen, zaujal své místo poslance v domu representantů ve Washingtonu na dva roky z jara 1847. Dvě krátká zasedání ztěží dostačí k ovládnutí velmi složitých záležitostí onoho sboru. Lincoln nikterak nevyniknul. Pravděpodobně se mnoho učil a měl pokdy studovati povahy bratří politiků. Získal si cenné uznání některých a zdá se, že byl považován za velmi příjemnou, poctivou a prostou ukázkou drsného Západu. Jako jiným mladším členům kongresu dostalo se mu výsady snídati s Websterem. Jeho krátká poslanecká kariéra, zdá se, že ho zklamala, a jistě zklamala jeho voliče. Úloha, již hrál, může na nás působiti příznivěji, než na ně, a třebaže byla neveliká, vyžaduje historického výkladu.

Mexiko se odtrhlo od Španělska r. 1826 a r. 1833 provincie Texas odtrhla se od Mexika. Texas byl valnou měrou osídlen přistěhovalci z Unie a ti měli své stížnosti. Jedna z nich byla, že Mexiko zrušilo otroctví, ale byla tu také bídná vláda a vedle jiných krutých příhod vzpoury, jimž následovalo povraždění povstalců u Alamo, vtisklo se v paměť Američanů. Republika Texas žádala, aby byla anektována Spojenými státy r. 1839, ale proti tomu se zvedl odpor ve Státech; byly tu nesnáze s Mexikem a jinými vládami. Posléze r. 1845 president Tyler na konci svého volebního období prosadil anexi přes odpor whigů, kteří ho zvolili presidentem. Mexiko přerušilo diplomatické styky, ale nepochybně

mír byl by mohl býti zachován, kdyby na tom bylo záleželo novému presidentu Polkovi nebo jižním vůdcům, jejichž názory representoval. Měli na mušce další územní zisky, ještě větší, než Texas—Kalifornii a všechna území východně od ní, do té doby náležející Mexiku. Je bezesporným, že motivem jejich politiky byla touha Jihu získati další půdy k vzdělávání pomocí otroků. Ale nebylo valně snadno získati jejich plánům jistou popularitu i na Severu. Zajisté i mnozí Severané se tehdy zabývali myšlenkou expanse do severo-západu a nebyli valně spokojeni s Polkem, když v r. 1846 umluvil s Velkou Británií oregonskou hranici.¹⁹⁾

Když to Polk učinil, byla již v proudu vlastní válka. Zřídka kdy byla válka tak přísně odsuzována vojáky, — mezi jinými také Grantem — kteří v ní bojovali statečně. Fakta zdají se býti právě taková, jak je přednesl později Lincoln v kongresu. Rio Grande, který vypadá jako rozumná hranice na mapě, byl reklamován Spojenými státy jako hranice Texasu. Území obsazené americkými osadníky v Texasu sahalo, jak se doznávalo, až asi k řece Nueces, východně od Rio Grande. Ale v řídce obydlené krajině, kde vody není nadbytek, skutečná pomezí čára, je-li tu vůbec nějaká užitelná čára mezi dvěma osadami, nepůjde pro pohodlí těch, kteří uzavírají smlouvy, po řece, ale spíše pro pohodlí osadníků, po předělu mezi dvěma řekami. Mexiko dělalo si nárok na oba břehy Rio Grande a španělští osadníci bydleli po obou stranách. Polk nařídil generálu Zachary Taylorovi, aby táhl s vojskem přímo k Rio Grande a zaujal tam posici, ovládající tábor mexických vojáků. Mexický velitel jsa takto ohrožen ho napadl. Mexikáni tak začali válku. Skvělé úspěchy generála Taylora a ještě více generála Scotta s malým množstvím cvičeného mužstva proti neukázněným masám, umlčely všechnu kritiku. Město Mexiko bylo Scottem obsa-

¹⁹⁾ Američané dělali si původně nároky na mnohem větší území na severozápad, velikou část dnešní Britské Kolumbie.

zeno a v září r. 1847 a mír, s postoupením všeho žádaného území, byl podepsán v květnu r. 1848.

Když válka začala, bylo postupem whigistické oposice povolovati náklady na válku a při tom podle možnosti protestovati proti Polkově politice. Při tom Lincoln whigy neustále podporoval. Jedna ze dvou jediných jeho významnějších řečí v kongresu byla pronesena r. 1848. Předmět její byl v tu dobu tak otřepaný, že ta řeč ztěžší mohla zanechat nějaký dojem, ale dnes se nám jeví jako neobyčejně jasné, silné a poctivé přednesení spletitých a nepopulárních námitek proti válce.

Jeho kariéra jako člena kongresu byla brzy u konce. Nebylo chuti zvoliti ho znovu a whigové nyní ztratili jeho mandát. Jeho řeči a vystupování proti mexické válce pohoršilo jeho přátele.

Jako odstupující poslanec byl vyzván, aby na několika místech Východu řečnil ve prospěch Taylorovy kandidatury; po zvolení Taylorově presidentem osoboval si právo, aby byla vzata v úvahu jeho rada a několika jiných osob o obsazení vládních úřadů v Illinoisu. Taylor prováděl „kořistnický systém“ se svědomitou důkladností; jak dojemně pravil, přemýšlel prý o této otázce z vojenského hlediska a nemohl snést myšlenky, že zatím co on jakožto jejich náčelník těší se z presidentství, prostí vojíní v řadách whigů nedostali by, co je dosažitelno. Lincolnovi byla učiněna lákavá nabídka, místo guvernéra v teritoriu Oregon; tu byl na vahách, ale posléze odmítl převzítí úřad, který by jej zdržel v dále, když přišla veliká příležitost jeho života. Byla to paní Lincolnová, která nechtěla mu dovoliti, aby se úplně odloučil od politického života. Pokud jeho samotného se týče, je těžko ubrániti se dojmu, že byl v tu dobu unaveným člověkem, zklamán postupem své životní dráhy a pravděpodobně také zklamán a poněkud sklíčen politikou. To může býti také částečně příčinou, proč vůbec nebyl vyburcován křísí v americké politice, o níž nyní musí býti vypravováno.

2. *Kalifornie a kompromis z r. 1850.*

Bylo řečeno, že motivem k dobývání částí Mexika byla touha po otrokářském území. Lákavou částí nového panství byla ovšem Kalifornie. Arizona a New Mexiko jsou vypráhlé kraje a nerostné bohatství Nevady bylo neznámé. Záhy za mexické války začal zápas mezi Seveřany a Jižany v senátě a domě representantů, má-li v dobyté zemi býti dovoleno otroctví či nikoli. David Wilmot, demokratický člen kongresu ze Severu navrhl spojení první povolení peněz na válku s podmínkou, aby otroctví bylo zakázáno v jakémkoli území, které bude anektováno. Toto „Wilmot Proviso“ bylo opět navrhováno při každé možné příležitosti; Lincoln, mimochodem řečeno, rázně je podporoval, dokud byl v kongresu; bylo však zamítnuto. Calhoun a jeho přátelé hlásali, že by se přičilo ústavě, kdyby některému americkému občanu nemělo býti volno, aby se přestěhoval do teritoria dobytého Uníí se svým majetkem i svými otroky. Annexe byla provedena a otázka otroctví nerozřešena. Pak události vzaly překvapující obrat.

V zimě r. 1848 bylo v Kalifornii objeveno zlato. Po celý rok 1849 hrnuli se na území zlatokopové ze všech končin země. Tento smíšený nový lid, jehož drsné mravy byly v literatuře více proslaveny než jakéhokoli jiného davu, žil nejdříve v značné anarchii, ale rozhodl se bez odkladu zavést si nějakou pravidelnou vládu. Během roku 1849 zvolil si konvent, aby vypracoval státní ústavu a k úžasu všech ostatních států jednomyslně učinil zákaz otroctví částí své ústavy. Nebylo pravděpodobno, že s dalším přílivem osadníků téhož druhu toto rozhodnutí Kalifornie by se změnilo. Měla Kalifornie býti připuštěna do Unie jako stát s touto ústavou, kterou většina lidu amerického schvalovala?

Politikové školy nyní na Jihu plně vyvinuté neviděli žádného bezpráví v prohlášení, že jí má býti připuštění odepřeno. Nezarázelo je ani v nejmenším, že vnucují otrokář-

ský systém zemi, která jej zavrhuje; což Seveřané nechystali se vnutiti jim svobodnou soustavu?

Zachary Taylor přežil svoje zvolení presidentem o šestnáct měsíců. Nebyl vůbec velkým politikem, ale ocitnuv se na místě presidentském, pro něž ho nejvíce doporučovaly jeho poctivost a pevnost povahy, byl tak dalece mužný, že se spoléhal na svůj vlastní úsudek. Přišel do Washingtonu s dojmem, že spory tam zuřící jsou zaviněny útočností Severu; krátký pobyt ve městě ho přesvědčil o opaku. Třebaže byl sám majitelem otroků, nárok Jihu, vnutiti Kalifornii otroctví, připadal mu jako nadutá osobivost. Poslal kongresu poselství doporučující přijetí Kalifornie s její zvláštní ústavou. Když, jak uvidíme, velikáni v senátě usoudili, že případ vyžaduje dohody a velikého kompromisního plánu, vyslovil rozhodný nesouhlas; užil veškerého svého vlivu proti jejich kompromisu, a soudí se z dobrého důvodu, že holdal použití svého veta. Kdyby byl zůstal na živu, zdá se možným, že by bylo došlo k pokusu splnění hrozby secessí, které byly mumlány — tentokrát ve Virginii. Ale je téměř jisto, že tehdy a s postavením, jaké zaujímal, byl by Taylor schopen hnutí ihned potlačit. Nic nenaznačuje, že by byl mužem neobyčejných schopností intelektu, ale měl to, čemu říkáme charakter, a to byla jediná věc, která chyběla v tehdejší politické životě. Největší duchové americké politiky, jak uvidíme, se dívali na věc jinak, ale z toho, co následovalo, možno souditi, že bylo vysloveným a nenapravitelným omylem, když útočný duch zvedající se na Jihu nabyl určité formy v požadavku, který byl zřejmě nespravedlivý, byl vykoupen a ne bez okolků odmítnut. Taylor zemřel r. 1850 a vice-president Millard Fillmore z New Yorku nastoupil na jeho místo.

Skutečným výsledkem krise bylo připuštění Kalifornie, které na Jihu bylo vykoupeno velikými ústupky v jiných směrech. Byl to návrh Henry Clay-ův, který byl nyní stařec bojující se o Unii, a ostatně byl milovníkem takových kompro-

misů od té doby, kdy navrhnul missourský kompromis před 30 lety; ale k zuřivé nevoli některých svých bostonských obdivovatelů Webster užil veškeré své síly svého vlivu a debátérské schopnosti na podporu Claye. Hlavní ústupky učiněné Jihu byly dva: za prvé, v New Mexiku a Utahu měly býti zřízeny teritoriální vlády bez jakéhokoli omezení otroctví. Druhá koncese byl nový federální zákon, zabezpečující vrácení uprchlých otroků ze svobodných států.

Na severu se ozval hněvivý protest proti zákonu o uprchlých otrocích; místy se objevil násilný odpor proti zatýkání černochů a některé státy vyhlásily si své vlastní zákony o ochraně svobody, aby zabránily provádění federálního zákona. Ale rozčilení, které náhle vzplanulo, stejně náhle zhaslo. Při presidentské volbě r. 1852 Severané celkem uvažovali, že potřebují klidu a měli instinkt, podivně sfalšovaný, že demokratická strana spíše jim jej zabezpečí. Presidentem byl zvolen Franklin Pierce z New Hampshire, který snad z presidentů oné doby může býti postaven na prvé místo v ohledu naprosté, zhoubné bezvýznamnosti. Nové pokolení politických osobností se vynořuje. Jefferson Davis z Mississippi, muž plný síly a značné důstojnosti, začínal se stavěti v čelo mocné skupiny jižních senátorů; Stephen Douglas z Illinois rychle se stával nejpřednějším mužem demokratické strany; William Seward, bývalý guvernér New Yorku a Salmon Chase, demokrat, bývalý guvernér Ohia, hráli mužnou úlohu v opozici senátu proti Websterovi, Clayovi a jejich kompromisu. Od té doby musíme se dívat na ty dva, k nimž o něco později připojuje se Charles Sumner z Massachusetts, jako na zřejmé vůdce v zápase proti otroctví, který měl býti brzy opět zahájen a v němž se zdálo, že Lincolnova úloha zůstane nepatrnou.

3. *Lincoln v ústraní.*

Co víme o těchto letech soukromého života Lincolnova, za to vděčíme hlavně p. Williamu Herndonovi, mladému práv-

níkovi, který se stal Lincolnovým společníkem r. 1845 a zastupoval firmu ve Springfieldu až do Lincolnovy smrti. Tento pán byl názoru, že není nejlepší způsob portretovati velkého muže jako světce na malovaném okně. Žil s Lincolnem, sténal pod jeho podivínskými zvyky a miloval je, po šestnáct let před jeho presidentstvím a po jeho smrti věnoval mnoho pátrání jak ve své paměti, tak i mnohých jiných, aby nahradil Lincolnovu aureolu jeho ošumělým cylindrem, s důležitými papíry zastrčenými v podšívce, který dlouho pozoroval s uctivou podrážděností. Celkem se mu úkol jeho podařil, neboť postava vynořující se více či méně jasně z nepořádku jeho dílny je pomilování hodna; ale přes všechnu Lincolnovu melancholii, trudnost jeho života, když sedal s nohama na stole, ve své nezametené a nepořádné kanceláři v Illinois, nebo jezdil na soudní komise či sedal v rozdrchaných krčmách Západu s illinoisskými právníky, nemohla jeho postava býti tak neutěšená, jak ji Herndon podává. A Herndon šel příliš daleko. Vyslídil malicherné příhody, o nichž soudil, že ukáží ostrovtipnost Lincolnovu; ale výsledek byl, že zvláště v této části života, byly Lincolnovy zvyky podrobeny tak přísnému zkoumání, jako u málokterého muže.

Herndonovo zkoumání neodhaluje směr jeho myšlení ať o životě vůbec, ať o politickém problému, který ho později měl zabaviti. Ukazuje naopak, že jeho úsudek o jakékoli důležité věci, třebaže ve vzácných okamžicích důvěrnosti zablesknul se nepokrytě, obyčejně zůstával dlouho nevyjádřen. Nebavil snad pouze sebe a jiné, když hovořival a vyměňoval anekdoty dlouho do noci. Zdokonaloval svou znalost průměrné lidské přirozenosti, svoje poznání lidského citění, svoje pomalé, ale bezpečné pochopení jednotlivých lidí, jež znal. Sebe zdokonalující mladý Herndon se divil, jak málo vážných knih Lincoln četl a jak se zdálo, zřídka četl je celé, ačkoli biblí, Shakespearem a poněkud i Burnsem napájel

svou mysl. Těch málo knih a mnoho lidí bylo částí jeho studia. R. 1854, jak pravil k sobě, „advokátské povolání téměř potlačilo myšlenku na politiku v jeho duchu.“ Ale nezdá se, že ho úplně opustilo jakési melancholické tušení nějakého velikého, nesplněného úkolu nebo nějakého velikého určení. Musil mít pocit, že jeho vyhlídka na politickou slávu je pravděpodobně ta tam a byl by rád vyzískal si slušné postavení a trochu (velmi málo) peněz jako advokát; ale studium, v nejširším slova smyslu, které vyplňovalo tato léta, zřejmě mělo za cíl širší sebevzdělání jako člověka, než by se mohlo vysvětliti zájmem o povolání nebo práva. Byl již v prostředních letech a z vlastního hlediska hotovým mužem, ale přece usiloval o to, státi se větším člověkem.

V některém ohledu nechal se, jakým byl. Jeho zevnější podivnosti, jak se zdá, valně se nezmírnily; nemohl býti k tomu přiveden, aby zavedl ve své kanceláři úpravnost nebo pořádek; také se nestal přesným právníkem; povšechná znalost praxe a pevné ovládání hlavních zásad práva uspokojovalo ho bez velkého učeného aparátu. Jeho metoda studování byla stejně podivná, jako vše; dovedl čísti a vštěpovati si věci v paměť uprostřed ruchu a hluku; proti tomu, ježto byl jeho způsob čísti nahlas, chtěl-li si čtené zapamatovati, činil tak kdykoli a trapně tím vyrušoval svého společníka.

Může býti cosi mírně odpudivého v této postavě vyzáblého muže, zklamaného v ctižádosti a ani ne doma šťastného, protloukajícího se dosti drsnou společností s přiměřeně drsnou veselostí a věčným žertem; přitom ve skrytosti kovajícího svou mysl v nástroj k jakémusi matně tušenému cíli. Ale jsou dvě nebo tři fakta, která jsou zjištěna a která nutno vzíti v úvahu, pokoušíme-li se o jakýkoli jeho obraz. Především nebyl žádnou odpudivou postavou v oné době těm, kteří ho znali; zřejmě podivná a komická figura, ale oblíbená, předmět důvěry, a někým milován; rozhlášen pro poctivé, laskavé a mírné jednání; někteří si ho povšimli

tehdy, jako před tím i vždy potom pro melancholii jeho tváře, když byl v klidu; my o něm víme nad veškerou pochybnost, že mnoho trpěl; mezi svými soudruhy v povolání byl pak posléze znám pro oheň hněvu, který vyšlehnul jen u přítomnosti krutosti a bezpráví.

Jeho advokátská praxe, kterou vykonával s energií, se shodovala dobře s jeho rozvážně přijatými plány sebevzdělání. Veliký americký právník, p. Choate, nás ujišťuje, že u illinoisských soudů oněch dnů musil se Lincoln měřiti s velmi významnými advokáty v procesech, které vyžadovaly důvtipu i cviku. A on svým způsobem se uplatnil mezi těmito muži. Lincoln často zacházel až po samou mez, přípustitelnou v odmítání právní pomoci v případech, kterých neschvaloval. Když šel k soudu, náhle přišel na nějaký fakt ve svém případě, který mu byl nový, ale který by pravděpodobně nebyl přiměl anglického advokáta, aby se zřekl zastupovati stranu. Případ přišel na řadu; Lincoln byl nepřítomen; soudce poslal do jeho hotelu a dostal odpověď: „Řekněte soudci, že si myji ruce.“ Jeden klient dostal od něho asi takovouto radu: „Mohu vyhráti vaši při; mohu vám vyzískati 600 dolarů. Mohu také udělati jednu poctivou rodinu nešťastnou. Ale já nevezmu hájení vašeho případu a vašeho honoráře. Malou radu dám vám zdarma: Jděte domů a přemýšlejte vážně, nemůžete-li vydělati 600 dolarů nějakým poctivým způsobem.“ A této duševní vlastnosti nedovedl ovládati. Kolegové, jimž měl pomáhati v některých případech se shodovali v úsudku, že ztratí-li případ jeho sympatii, Lincoln stává se bezmocným a pro ten případ nepotřebným. To ovšem nebyl způsob, jak vyzískati peněz; ale on se uplatnil a měl význačnou posici místní v soudnictví, neboť bylo známo, že pro svoji dokonalou poctivost v argumentaci a konstatování faktů získal si důvěru soudců, a nesnadný případ, který považoval za spravedlivý, uvedl v činnost plné a zvláštní síly jeho ducha.

4. *Odvolání missourského kompromisu.*

Jih se dostal do vleku politiků, kteří byli osobně slušní lidé a jisté výkonnosti, ale kteří přeměnili svůj přirozený předsudek v definitivní učení, které bylo paradoxní a téměř nepochopitelně úzkoprsé, a kteří, jak bývá v takových případech zvrácenosti a fanatismu, neznali žádných pochybností při vnucování své nauky. Na Severu proti tomu, třebaže tam bylo několik politiků chytrých a s dobrými záměry, veřejné mínění nemělo určitého charakteru a veřejně vystupující řečníci byli obyčejně neslaní a nemastní. V takovou dobu čirý dobrodruh mívá výborné pole činnosti.

Stephen Douglas, který byl o čtyři roky mladší než Lincoln, přišel do Illinois z východních států asi v tu dobu, kdy Lincoln zahajoval činnost v zákonodárném sboru. Byl bez peněz a bez přátel, ale téměř ihned svou neobyčejnou schopností uplatnit se zaopatřil si místo úředníka při zákonodárném sboru. Brzy se stal jako Lincoln advokátem a členem sboru, byl však na straně demokratické. Rychle se vyšinul do oblastí Lincolnovi nedosažitelných a r. 1847 stal se senátorem za Illinois; v senátu se později stal předsedou výboru pro teritoria. V této hodnosti bylo mu uvažovati o otázce zřízení vlády v obvodech zvaných Kansas a Nebraska, ležících západně a severozápadně od Missouri a v nichž bylo otroctví vyloučeno na základě missourského kompromisu. Nelze u něho dokázati žádné vyšší kvality, nicméně však se svým nabubřelým, deklamátorským, nestydatě úskočným a vytáček plným řečením obyčejného demagoga, byl dokonalým sněmovníkem a působil stejně silným dojmem v senátě jako na lid v Illinois a všeobecně na Severu. Byl nepochybně pozoruhodný člověk a měl dar přitažlivosti vůči mnohým lidem.

R. 1854 Stephen Douglas, když měl na starosti nevinný návrh zákona o vládě Kansasu a Nebraska, dal mu takovou formu, že opravňoval lid Kansasu kdykoli samostatně se

rozhodnouti, dovolí-li otroctví či nikoliv, a určitými výrazy odvolával missourský kompromis. Při pohodlné shovívavosti presidenta Pierce a s nadšenou podporou Jižanů a s některými mimořádnými výkony svého umění demagoga a sněmovníka vítězoslavně uplatnil tento návrh.

Bezprostřední následky byly dvojí. Především osadníci z Jihu začali prouditi do Kansasu a severní osadníci v ještě větším počtu. Bylo to nejdříve závodění, bude-li Kansas získán pro otroctví nebo pro svobodu. Když se stalo zřejmým, že svoboda snadno vyhrává, závodění změnilo se v občanskou válku mezi oněmi dvěma třídami přistěhovalců o opakování teritoriální vlády, a ta se vlekla s pohoršením a krveprolitím po tři nebo čtyři roky.

Za druhé nastal převrat v soustavě stran. Stará whigistická strana, která ať již měla jakékoli tendence, vyhnula se jakékoli zásadě o otroctví, náhle a v pravý čas zanikla. Bylo docíleno splnutí mezi většinou bývalých whigů a značným množstvím odpadlíků mezi severními demokraty. Vytvořili velikou republikánskou stranu, jejíž jméno a organizace trvá dodnes, ale jejíž původní zásada byla prostá a jediná, že se na tehdejším či budoucím území Spojených států otroctví nesmí více rozšiřovati. Přirozeně patřili k ní jen Seveřané. To bylo ovšem zlověstným faktem a způsobilo, že lidé, kteří byli příliš bázlivi, než aby se připojili buď k republikánům nebo demokratům, uchýlovali se do jiné strany, vzniklé asi v tu dobu, která neměla žádných vlastních názorů o otroctví. Byla to „americká“ strana, obecně zvaná strana „Know Nothing“ (nevím nic) podle své směšné a nechvalně tajnůstkářské organizace. Její zásadou byla nechuť k cizím přistěhovalcům, obzvláště byli-li římskými katolíky. K nim uchýlil se z pohodlí president Pierce a stal se jejich kandidátem pro příští volby.

Bylo to r. 1854, když Lincoln se vrátil k politickému životu jakožto jeden ze zakladatelů strany republikánské. Bude však lépe pojednati ihned o jedné nebo dvou událostech,

které se staly později a jež se ho zvláště netýkaly. Republikáni vybrali si za presidentského kandidáta r. 1856 přitažlivou postavu Johna Frémonta, Jižana francouzského původu, který provedl odvážné a úspěšné výzkumy v Oregonu, měl účast v dobytí Kalifornie a hrál vynikající úlohu při zajištění Kalifornie pro svobodu. Jižní demokraté zase si zajistili nástroj ze severu v podobě Jamesa Buchanana z Pennsylvanie, obstárlého a velmi ctihodného člověka, o němž bylo známo, že se vyzná v diplomatických a úředních věcech.

Buchanan byl zvolen; jako úplně nová strana se republikáni drželi velmi dobře a byli v nejlepším náladě, když brzy po Buchananově inauguraci dopadla na ně drtivá rána z nečekané strany. Nebylo nic menšího, než prohlášení předsedy a většiny soudců Nejvyššího soudu Spojených států, že vyloučení otroctví z jakékoli části teritorií je nekonstituční a tím ovšem i cíl a účel republikánské strany, jak Calhoun tvrdil před několika lety.

Dred Scott byl missourský otrok, jehož nešťastným osudem není třeba věnovati soucitu, neboť když dal jméno jednomu z nejproslulejších právních případů v dějinách, byl propuštěn na svobodu i se svou rodinou novým pánem, je-muž dostal se do majetku. Nějaký čas před odvoláním missourského kompromisu byl přiveden svým pánem do Minesoty, následkem čehož on tvrdil, že ve smyslu missourského kompromisu stal se svobodným člověkem. Jeho právo žalovati svého pána před spolkovým soudem zakládalo se na tvrzení, že nyní je občanem missourským, kdežto jeho pán je občanem jiného státu. Bylo nutno tedy rozhodnouti předběžnou otázku, je-li skutečně občanem státu, než se mohlo přikročiti k řešení otázky, je-li svobodníkem. Kdyby Nejvyšší soud zachoval se podle své ustálené praxe a zamítnul jeho občanství, padala by tím otázka jeho svobody, o níž se veřejnost zajímala.

Předseda Nejvyššího soudu Roger Taney v rozsudku, v němž pět kolegů s ním úplně souhlasili a jen dva vyslovili

se proti, rozhodl, že Dred Scott není občanem a proti běžné praxi prohlásil dále, že Dred Scott není svobodný, protože missourský kompromis od začátku byl nekonstituční a neplatný. Je to jeden z vzácných případů, kdy neodborník může mít mínění o právníkové otázce, neboť odůvodnění Taneyovo bylo úplně historické a zakládalo se na mínění, jaké připsoval o černoších a otroctví tvůrcům ústavy a Prohlášení neodvislosti. Tvrdil, že tito mužové sotva považovali Afričany za lidi a užívali slov „lidé“, „osoby“, „občané“ ve smyslu, který přirozeně vylučoval černocha. Nutno tu upozorniti na fakt, že ústava, jejíž původci podle Taney-e nedovedli si představit černocha jako občana, byla přijata v jednotlivých státech, a v několika z nich černoši byli tehdy plnoprávními občany. Proti tvrzení Taneyovu, že missourský kompromis byl neústavní, stačí říci toto: první čtyři presidenti — to jest všichni presidenti, kteří se účastnili veřejného života, když byla ústava tvořena — jednali bez váhání na základě přesvědčení, že kongres má právo dovoliti nebo zakázati otroctví v teritoriích. Pátý, John Quincy Adams, když měl co činiti se zákony, týkajícími se této zásady, radil se předem s celým svým kabinetem o této ústavní otázce a podepsal takové zákony v plné shodě s nimi všemi. I Polk jednal později souhlasně. Ukazuje tedy rozsudek ve věci Dreda Scotta, kterak v tu dobu se uplatňovalo naprosto fantastické mínění.

O Taneyovi je známo, že choval naději, že jeho rozsudek utiší pobouřené veřejné mínění, ta se však nesplnila. Vyvolal ohromné vzrušení. Po nějakou dobu republikáni byli velmi skličeni, a brzy přihodila se jim jiná trapná věc. Stal se pokus vnutiti Kansasu otrokářský systém proti nepopíratelné vůli tamější většiny. Proti tomuto pokusu Douglas revoltoval a to mu slouží k trvalé cti; nyní stál pro tu chvíli jako obhájce svobody. Bylo to v této pozdní době zmatků, kdy životní historie Abrahama Lincolna stává se životní historií amerického národa.

Kapitola V.

LINCOLNŮV VZESTUP.

1. *Lincolnův návrat k veřejnému životu.*

Od r. 1854 nalézáme Lincolna téměř neustále zaměstnaného v konventech, veřejných schůzích, korespondenci, v tajných poradách s těmi, kteří se naň obraceli o radu, všecko za jedním účelem: posílení nového republikánského hnutí ve svém vlastním státě Illinois a pokud se příležitost naskytala, i v sousedních státech. Velká část jeho díla v těch letech byla však vykonána v tichosti v pozadí. Není zapotřebí sledovati podrobně práce, jimiž stal se velikým vůdcem v Illinois. R. 1858 vzbudil pozornost celé země. Opět se uprázdnilo místo senátora pro Illinois. Douglas byl jediný a schopný kandidát demokratů. Lincoln vystoupil jako protikandidát. Nastávající volby do zákonodárního sboru, který pak sám měl voliti senátora, staly se zápasem mezi Douglašem a Lincolnem. Nakonec Douglas získal si svoje místo v senátě a Lincoln nedobyl si ještě uznání mezi republikánskými vůdci jako jeden z nich. Nicméně zápas mezi Lincolnem a Douglašem byl jednou z rozhodných událostí v amerických dějinách pro způsob, kterým Lincoln před celou americkou veřejností formuloval rozpor mezi sebou a svým soupeřem a pro zvláštní tah, kterým rozvážně zajistil vlastní porážku a jisté další důsledky.

2. *Zásady a řečnictví Lincolnovo.*

Příčiny, proč se náhle stal mužem národního významu nejlépe pochopíme, všimneme-li si blíže zásad a ducha, který ovládal všecku jeho veřejnou činnost od okamžiku odvolání missourského kompromisu. Republikánská strana, která tehdy se začala tvořiti, měla program, jenž se mohl zdáti jednoduchým; otroctví musí býti trpěno tam, kde existuje, protože toho vyžaduje ústava a zachování Unie, ale nesmí

býti dovoleno, aby se šířilo za svoje dosavadní meze, protože je v základě nespravedlivé. To stanovisko hájila většina whigů a mnozí demokraté na severu, ale jeho formulace jakožto programu strany, která byla nucena brát své členy téměř výhradně ze Severu, musila vyvolat v akutní formě otázku, o kterých málokdo zpytoval své nitro. Muži, kteří nenáviděli otroctví snadno kolísali a shledávali výmluvy pro svůj ústupek, když byli postaveni před nebezpečí, jež by vzniklo Unii. Muži, kteří milovali Unii, mohli třeba konec konců býti ochotni ji obětovati, kdyby se tím zbavili spoluviny na otroctví nebo mohli býti třeba proti udržení Unie za cenu bratrovražedné války. Napětí vzájemně se potírajících citů a komplikace politické situace musily jistě do krajnosti zatěžovat víru kteréhokoli republikána, který si nebyl jist, jak mnoho miluje Unii a do jaké míry svobodu a co náleží k loyaltě k jednotlivým těmto principům. Tím právě se vyznačoval Lincoln. V otázkách, jako tyto, byl prost obojetnosti myšlení a kolísání vůle a na své nesnadné cestě, uprostřed okolností matoucích a děsících, byl schopen strhnouti za sebou mysl velmi mnohých, velmi průměrných lidí.

V poněkud konvenční řeči, věnované památce Clayově, Lincoln o něm řekl, že „miloval svou zemi částečně proto, že to byla jeho země a hlavně proto, že to byla svobodná země.“ Byl by mohl právě tak říci to o sobě. Pro něho národní jednota Ameriky, s ústavou, která ji symbolisovala, byla předmětem hrdosti a oddanosti jen pokud vtělovala a mohla i nadále plně vtělovati jisté zásady trvalé hodnoty pro lidstvo. Rozhodně zamítal zachovati Unii tím, co by podle jeho soudu bylo skutečným vzdáním se zásad, které učinily Američany odlišným národem, majícím úctu k sobě samému.

Ty zásady našel v Prohlášení neodvislosti. „Veřejné mínění o jakékoli věci,” pravil, „vždy má jistou »ústřední ideu«, z níž všechny jeho vedlejší myšlenky vyzařují. »Ústře-

dní idea« našeho veřejného mínění byla na začátku a byla až do poslední doby »rovnost lidí« a třebaže se trpělivě podřizovala jakékoli nerovnosti, jež se zdála býti skutečnou nutností, vyvíjela stálou a pokrokovou snahu po skutečné rovnosti všech lidí.” „Otcové”, pravil opět, „nikdy neměli na mysli takovou zřejmou nepravdu, že ta rovnost opravdu existuje, nebo že nějaké jejich zakročení mohlo by ji ihned vytvořiti; ale postavili vzor, k němuž možno neustále se blížit.”

Pokud se týkalo bělochů, takové přiblížení skutečně se stalo; zástupy, k nimž Lincoln mluvil, byly si plně vědomy, že velmi mnohé tisíce nalezly ve Spojených státech volnost žítí svým vlastním životem, což jim jak tradice a instituce, tak i přírodní podmínky jejich bývalých vlastí odpíraly.

Ale představy svobody a rovnosti, pokud se vztahovaly na černochoy, působily skutečnou nesnáz. Lincoln pravil: „V myslích téměř všech bělochů je přirozená nechuť při myšlence na všeobecné splnutí bělochů a černochoů.” Lincoln sám měl odpor proti myšlence vzájemných sňatků mezi oběma rasami. Nepovažoval nikterak za zaručené, že na emancipaci musí nutně a přirozeně následovat rovnost politických práv. Plány zakládání černošských osad v Africe nebo postupné emancipace provázené opatřeními výchovnými budily jeho sympatii. Ale jakkoli nesnadný byl problém, jedno řešení bylo jistě nesprávné a to bylo neustálé zamhuřování očí vůči otroctví. Můžeme-li souditi podle častého opakování se v jeho řečech, žádné sofisma ho nezlobilo tak, jako jedno velmi populární, které hájilo otroctví, kladouc jako jeho skutečnou alternativu naprostou rovnost. „Protestuji proti podvodné logice, která praví, že nechci-li černošku za otrokyni, musím nutně chtít ji za ženu. Já ji třeba nechci ani za to, ani za ono. Já třeba prostě nechám ji jíti její cestou. V některém ohledu jistě není mi rovna. Ale ve svém

přirozeném právu jísti chléb, který si vydělala potem svého čela, je mi rovna a rovna kterémukoli člověku.”

Lincoln byl ochoten dáti otrokářským státům všemožné záruky, že ústava nebude změněna tak, aby jim odňala jejich existující právo samosprávy ve věcech otroctví. Zaujímal chladně povýšené stanovisko vůči abolitionistické propagandě, soudě patrně, že agitace ve svobodných státech proti zákonům, existujícím konstitučně v otrokářských státech byla by nejen marná, ale i nevhodná. Všemožně zrazoval svým přátelům, pomáhati nějak násilnému a nezákonnému jednání v obraně svobody v Kansasu. „Boj za svobodu,” volá zastává se toho, co by se mohlo zváti umírněnou politikou proti radikální, „musí se vybojovati v zásadě. Otroctví je znásilnění věčného práva. Strpěli jsme je dočasně z nutnosti, vyplývající z našich poměrů; ale tak jistě, jako že Bůh vládne a školní děti čtou, ta černá hanebná lež nikdy nemůže býti posvěcena v boží pravdu.”

Tehdejší praktická politika, na niž se soustřeďovalo všechno jeho úsilí, záležela v jediném bodě — aby bylo uznáno zákonem, že základní zlo otroctví nesmí se dále šířiti do území poddaných Unii. Jestliže otroctví bude takto uzavřeno kruhovou hradbou a označeno jako bezprávi, které Unie jako celek může snad trpěti, ale jež nechce sdíleti, emancipace v otrokářských státech přijde časem sama sebou. Dostaví se způsobem daleko lepším pro otroky i pro jejich pány, nežli vynuceným osvobozením. Byl ochoten na to čekati. Uvažujeme-li, zdali tato politika, kdyby byla včas přijata Unii jako celkem, byla by přivodila emancipaci na Jihu, jest nám nejlepší odpovědí, že když této politice se dostalo národní sankce zvolením Lincolnovým, přední otrokářské státy instinktivně rozeznaly ji jako osudnou otroctví.

Na zánik otroctví chtěl čekati; nikoli však na zásadní rozhodnutí o otroctví. Umírněné stanovisko proti otroctví, které hájil, mělo býti zaujato ihned a trvale. Otroctví musí býti zabráněno rozšířiti se do Kansasu ne proto, jak se ukázalo,

že přistěhovalci do Kansasu je většinou zamítali, ale proto, že bylo bezprávné a Spojené státy tam, kde mohly volně jednati, nechťely je trpěti. Největším zlem v odvolání missourského kompromisu byla vlašnost veřejného mínění, která je učinila možným. „Krok za krokem, ale neodvratně jako člověk kráčí k hrobu, vzdávali jsme se staré víry za novou víru.“ Dříve jistý ohled na „ústřední ideu“ byl všeobecný a v jakémsi abstraktním smyslu otroctví bylo považováno za bezprávné. Nyní bylo Jihem drze prohlašováno, že „otroctví je v podstatě správné“. Všechny nejmocnější vlivy v zemi, mamon, móda, filosofie, ba i teologie doby, byly přibrány na pomoc tomuto mínění. A to se nesetkávalo s odporem. „Vy třeba zavrhuje otroctví; ale váš soused má pět nebo šest otroků, a je výborným sousedem, nebo váš syn vzal si jeho dceru a oni vás prosí, abyste jim pomohl zachrániti jejich majetek, a vy hlasujete proti vlastnímu zájmu i zásadě, abyste se zavděčil sousedovi, s nadějí, že hlasujete se stranou, která prohraje.“ A tak lid Severu, který sotva mohl strávit učení, že otroctví je dobré, upadl aspoň v pocit, že je věcí lhostejnou, za niž odpovědnost mohou zcela dobře míti přistěhovalci do Kansasu. Tento názor, že je to lhostejná věc, pronásledoval Lincoln a bičoval se zvláštním pohrdáním.

Dvě věci můžeme s jistotou říci o jeho cíli a záměrech: Jednak, jak bylo již řečeno, jakkoli soudil o nebezpečí hrožícím Unii, nikdy se nesnažil vyhnouti se mu tím, co se mu jevilo jako zřeknutí se zásady, která dodávala Unii ceny. Za druhé musil býti vždy připraven hájiti Unii za každou cenu. Člověku povahy hluboké a mírné bude válka vždy odpornou, ale nemůže nikdy, právě jako individuální smrt jeviti se zlem nejhorším. A nárok jižních států na odloučení se od společenství, které mu bylo ctihodným a na vytvoření nového národa, založeného na podkladě otroctví a určeného žiti v nesusouladu se svými sousedy, nečinil na něho žádného dojmu, třebaže to byl do jisté míry nárok na svobodu. Jeho stano-

visko k možnému odlučovacímu hnutí bylo definováno čtyři roky před secesí slovy, jakých nebylo jeho zvykem vyslovovati bez plného vědomí jejich možného účinku nebo bez důkladné předběžné úvahy. Byla zcela prostá: „My nerozbijeme Unii, a vy nesmíte.“

Takové byly asi hlavní myšlenky, které oživovaly celou Lincolnovu památnou kampaň, začínající jeho první srážkou s Douglasem r. 1855 a vrcholící v jeho vleklém souboji s ním na podzim r. 1858.

V celku se ukazuje, že hliněná nádoba, v níž nosil svůj poklad jasného myšlení a čistého citění zvyšovala jeho chutnost. Zevně rozhodně nebylo u něho nic, co by budilo vášeň závisti. Několik málo neobyčejně bystrých pozorovatelů mělo ihned dojem jeho mimořádné hodnoty, ale není pochyby, že průměrnému cizinci připadal velmi podivným. „Žádná podobizna,” píše jeden, „nevystihuje neohrabanost a neladnost jeho postavy.” Jeho pohyby, když začal řečniti spíše ještě zvýšily jeho neladnost, ačkoli cvičenému herci zdála se jeho výmluvnost dokonalou, jeho hlas při prvním otevření úst překvapil a nepříjemě se dotknul posluchačů drsným tónem podivně vysokého zabarvení. Ale byla to podivnost onoho druhu, která upoutá pozornost a když byla pozornost lidu jednou zachycena, byla také udržena zřejmou vážností řečníka. Jakmile se zabral do svého předmětu a zapomněl sebe sama, jeho hlas a způsob se změnil: hlubší tóny zazněly, jejichž krásy přátelé vzpomínali, smutné oči zazářily a vysoká, vyzáblá postava se zvláštním gestem dlouhých, zdvižených paží nabyla dokonce i jisté majestátnosti. Posluchači vzpomínali později se zřejmou upřímností hlubokého a okamžitého dojmu nějakého apelu k prostému svědomí, jako když „vztahuje ruce k hvězdám oné tiché noci” prohlašoval, že „v jistých věcech jistě není mi rovna, ale ve svém přirozeném právu jísti chléb, který si vydělala potem svého čela je mi rovna, a rovna soudci Douglasovi, a rovna kterémukoli člověku”. Zajisté na sympatisující posluchačstvo, vzrušené

již okolnostmi, mohl působiti takovým dojmem, že by tomu čtenář jeho zaznamenaných řečí sotva uvěřil. O jeho řeči za jedné z prvních státních konvencí republikánské strany není jiné zprávy, než že po několika větách každý zpravodaj odložil pero pro opak obvyklého důvodu, a když řečník pokračoval, „posluchačstvo vstalo ze sedadel a s bledými tvářemi a chvějícími se rty nevědomky se k němu tlačilo”.

3. *Lincoln proti Douglasovi.*

Nyní musí býti pověděno, jak zápas s Douglasem působil na široký proud politických událostí Ameriky v celku. Lincoln, jak víme, byl do té doby jen místní osobností, ale Douglas byl již po několik let národní osobností, a po nějakou dobu největší muž mezi demokraty, a nyní z důvodu, který mu sloužil ke cti, byl v nemilosti u mnohých stranníků a málem by se byl stal hrdinou všech umírněných republikánů.

Není zapotřebí podrobně sledovati události velikého politického světa. Odvolání missourského kompromisu uvedlo jej v kvašení, které neustálé nepokoje v Kansasu stačily udržovati. Všeobecně může se říci, že čilá inteligence Ameriky staré i mladé byla na straně republikánů; nesmíme si však představovati, že veřejné mínění Severu po léta se rozčilovalo pro odvolání missourského kompromisu. R. 1857 mysle lidí byly vzrušovány depresí obchodu a shroucením se úvěru. Zatím krveprolití v Kansasu byl učiněn konec pod správou schopného guvernéra; vědělo se nyní, že ohromná většina osadníků v Kansasu je proti otroctví a pravděpodobně se předpokládalo, že uzákonění otroctví nebude jim vnucováno. Zdálo se, že nebude zapotřebí, aby tam kongres zakazoval otroctví a rozsudek ve věci Dreda Scotta budil alespoň vážné pochybnosti, je-li takový zákaz možný. Tak nadšení pro původní program republikánů chladlo, a k dalším rozpakům této strany došlo, když koncem r. 1857 jižní vůdcové učinili

pokus o zákonodárné násilí, a velikým obhájcem protestu Severu nebyl republikán, ale sám Douglas.

V Kansasu byl zvolen konvent, aby připravil ústavu státu. Zastupoval jen zlomek obyvatelstva, neboť z nějaké příčiny odpůrci otroctví nezúčastnili se volby. Ale rozumělo se samo sebou, že ať bude navržena jakákoli ústava, bude o ní rozhodnuto všeobecným hlasováním. Konvent vytvořil ústavu uzákoňující otroctví a jeho návrhy byly předloženy kongresu s podporou Buchananovou. Podle nich lid kansaský měl hlasovati, chce-li míti tuto konstituci jak byla, nebo s uzákoněním otroctví pouze pro ty otroky, kteří byli již dopraveni do území. Nedávala se mu žádná možnost zamítnouti ústavu vůbec, ačkoli guvernér Walker, sám přívrženec otroctví, ujišťoval presidenta, že lid si to přeje. Konečně následkem prudkého odporu většina kongresu učinila usnesení, že lid Kansasu má hlasovati pro nebo proti otrokářské ústavě, jenže bude-li hlasovati pro ni, dostane se jeho státu odměny v podobě veliké plochy státních pozemků, náležejících Unii v jeho území. Posléze Kansasané, nepohnuti tímto úplatkem, zamítli ústavu více než 11.000 hlasy proti 1800.

Douglas při této příležitosti se zachoval velmi čestně. On, který hájil vždy suverenitu lidu, nemohl si dovoliti schvalovati podvod spáchaný na Kansasu, ale při své obratnosti byl by mohl protestovati neškodně, kdyby byl chtěl. Tak, jak to učinil, obrátil proti sobě nenávisť Buchananovu a zběsilost svých jižních přátel naléhavou, mužnou, odvážnou a vytrvalou oposicí. Mohlo by se tedy zdáti nehezkým, že hned na to Lincoln přijal vyzvání svých přátel, aby se postavil proti opětnému zvolení Douglasovu. Republikánští vůdcové na Východě a velké republikánské denníky, jako *Tribune* projevíly přání, aby Douglas byl znovu zvolen. Proč tedy postavil se Lincoln proti němu?

Bývalo často naznačováno, že jeho osobní city vůči Douglasovi hrály v té věci jakousi úlohu, ačkoli nikdo nesoudí,

že by byly hlavními pohnutkami. Pravděpodobně hrály nějakou úlohu. Lincoln nepochybně rád měřil své síly s jinými lidmi a zlobilo jeho ctižádost, že byl předstižen mužem, který byl ve všem proti němu inferiorní, mimo rychlý úspěch. Měl také nejhlubší nedůvěru k Douglasovi jako k politiku, soudě o něm, že nemá ani zásad, ani ohledů. Ale hlavní věc je, že Lincoln byl by zradil své nejhlubší přesvědčení, kdyby nebyl povstal a bojoval proti Douglasovi i v tomto okamžiku, kdy Douglas zasluhoval jisté sympatie. Douglas, toho nutno si povšimnouti, jednal prostě na základě své zásady, že otázka otroctví či svoboda musí býti rozhodnuta místní lidovou volbou; žádal pro bělochy Kansasu slušnou možnost hlasování; jestliže se jim jí dostane, prohlašoval neustále: „Nedbám, bude-li hlasováno pro nebo proti otroctví.“ Podle Lincolnova ustáleného mínění tato mravní lhostejnost vůči bezpráví otroctví byla takořka zradou spáchanou na základní zásadě amerického soustátí, zrada, která neustále se stávala obecnější a které bylo na čase vypáliti znamení.

Nemůže býti pochybnosti, že to myslel vážně. Ale republikánští vůdcové se na to dívali jako na nevhodný směr, kterým není radno se dáti. Když Lincoln a jeho přátelé v Illinois rozhodli se bojovati s Douglasem, stalo se nemožným republikánské straně jako celku zůstatí za nimi daleko pozadu. To samo bylo v té krizi důležitou věcí. Lincoln dodal tomu ještě větší důležitosti zahajujícími slovy v první řeči své kampaně. Byla to nejpečlivěji připravená slova, jaká kdy promluvil a nejzávažnější, jaká do té doby a snad vůbec pronesl. Privil: „Kdybychom mohli napřed věděti, kde jsme a kam směřujeme, mohli bychom lépe posouditi, co učiniti a jak to učiniti. Pokročili jsme nyní daleko v pátém roce od zahájení politiky s doznaným cílem a důvěřivým očekáváním, že učiní konec otrokářské agitaci. Při provádění této politiky ona agitace nejen nepřestala, nýbrž neustále vzrůstala. Podle mého názoru neustane, dokud nepřijde k nějaké krizi a tato nepomine. »Dům rozdělený nemůže státi.« Já

věřím, že tato vláda nemůže setrvati navždy napolo otrokářská, napolo svobodná. Nečekám, že Unie bude zrušena — nečekám, že dům padne — ale očekávám, že přestane býti rozdělený. Stane se úplně otrokářským nebo úplně svobodným. Bud'to odpůrci otroctví zastaví jeho další šíření a odkáží je do takových mezí, že veřejnost bude klidna v přesvědčení, že se čeká na jeho úplné vyhynutí, nebo jeho obhájci budou je tlačiti do popředí, až se stane zákonitým ve všech státech, starých i nových — na Severu i na Jihu.” V této celé pasáži Lincoln formuloval tu otázku před národem směleji, pravdivěji, nežli kdo před ním. Je nemožno odhadnouti takové vlivy přesně, ale tato řeč náležela mezi ony, které se vyrovnají činům a Lincoln vlastně již r. 1856 v jedné řeči prohlásil, že Spojené státy půl otrocké, půl svobodné dlouho se neudrží. „Jak vás, probůh,” pravil nějaký přítel po schůzi, „mohlo napadnouti vysloviti takový názor?” „Na mou duši,” pravil on, „myslím, že to je pravda,” a nedal si vymluviti tento názor. Posléze přítel namítl, že ať je to pravda nebo ne, nic dobrého nevzejde z šíření takového názoru a Lincoln po zralé úvaze slíbil, že prozatím nebude jej již pronášeti. R. 1858, když si připravil řeč, četl ji Herndonovi. Herndon se tázal, je-li věta o rozděleném domě politická. Lincoln pravil: „Raději bych byl poražen s tímto vyjádřením ve své řeči, než abych zvítězil bez něho.” Ještě jednou před pronešením řeči přečetl ji několika ze svých nejdůvěrnějších stoupenců, neboť bylo jeho zvykem, rozprávěti o svých úmyslech otevřeně se svými přáteli; někdy přijímal jejich radu nanejvýš ochotně, jindy zase jí úplně nedbal. Jeden pravil, že „předbíhá svou dobu”, jiný, že to je „zatraceně bláznovský výrok”. Všichni řeč více či méně prudce odsuzovali, až na Herndona, který prý řekl: „Udělá vás to presidentem.” Lincoln naslouchal všem a pak jim řekl: „Přátelé, věc byla zadržována již dosti dlouho. Přišel čas, kdy všechny tyto myšlenky musí býti vyjádřeny; a je-li souzeno, abych prohrál pro tuto řeč — ať padnu spolu s prav-

dou — necht' zhynu v obraně toho, co je spravedlivé a poctivé."

Lincoln podlehl v tomto zápase. Mnozí přátelé mu psali a kárali ho pro jeho „zatraceně bláznovský výrok"; ale konec konců porážka nebyla tomu připisována. Nicméně sám zajistil svou porážku a učinil to s neobyčejnou obratností za tím účelem, aby pojistil, že nejbližší president bude republikánský, ačkoli je nemožno, že by tehdy již počítal s tím, že sám bude tímto republikánským presidentem. Každý kandidát vzal na sebe úkol odpovídati na otázky, které by mu předkládal protivník. A odpovědům na tyto otázky věnovala veřejnost velikou pozornost. Rozsudek v záležitosti Dred Scottově způsobil Douglasovi velikou nesnáz; byl nucen pojednávat o něm, jako by byl správný; byl-li však správný a kongres neměl moci zakazovati otroctví v území, pak nemohl také míti tuto moc teritoriální zákonodárný sbor, jehož autorita byla propůjčena kongresem; kdyby toto se ujasnilo, zdálo by se, že je konec oné svobodné volbě lidu teritoria, které se Douglas tolik zastával. Dalo se očekávat, že Douglas užije veškeré své zručnosti ve vytáčkách, aby se vyhnul té obtížné otázce. Kdyby však byl donucen jí čeliti, Lincoln věděl, co by asi řekl. Řekl by, že otroctví by nebylo skutečně nezákonné v území, ale nikdy by skutečně neexistovalo, kdyby teritoriální zákonodárný sbor se zdržel, jak mohl, vydání jakýchkoli zákonů, které by v praxi byly nutné k ochraně držby otroků. Hájením tohoto názoru Douglas by uspokojil úplně své bývalé přívržence v Illinois, kteří si lámali hlavu s případem Dred Scottovým, ale rozzuřil by Jih. Lincoln se rozhodl, že Douglasa vtlačí do té posice otázkami, jimiž ho vyprovokuje. Když vypravoval přátelům o tomto plánu, všichni mu říkali, že prohraje při volbě. „Pánové," pravil Lincoln, „zabíjím větší zvěř; odpoví-li Douglas, nemůže nikdy býti presidentem a bitva r. 1860 stojí za sto takovýchhle." Jih se již hněval na Douglasa pro jeho jednání o kansasské ústavě, ale byl by býval Jihu nepřemožitelným

kandidátem pro presidentskou volbu r. 1860, a bylo mu ku prospěchu, že jeho provinění bylo prostě z poctivosti. Ale v tomto novém provinění vůdcové Jihu měli jistý důvod obviňovati ho z ramenářství a přísáhali, že se nestane presidentem.

Většina nového illinoiského sněmu zvolila opět Douglassa do senátu. Lincoln však měl skutečnou většinu hlasů celého státu. Patrně také nabyt v Illinois vlivu pro budoucnost, který nebyl v žádném poměru ke skutečnému počtu hlasů, odevzdaných proti populárnímu Douglasovi, a především shromáždil si zástup přívrženců, kteří měli k němu neomezenou důvěru. Douglas vyhrál a byla domněnka, že se ukázal lepším. Lincoln vykonal, co mimo následky, bylo dílo intelektuální záslužnosti přesahující dílo kteréhokoli amerického státníka po Hamiltonovi. Mimo to, jak nyní možno viděti, byly tu veliké následky; předně mladá republikánská strana nekapitulovala, ani se nezhroutila a pak, veliká demokratická strana, držitelka moci, jsouc lhostejna nebo spoluvina na bezpráví, rozštěpila se na dvě strany. Jako veřejně činný muž měl Lincoln smutnou hrdost, že alespoň „řekl několik slov, která mohou nésti ovoce, až budu zapomenut.”

4. *John Brown.*

Po několik následujících měsíců vzrušující události velikého politického světa mají malý význam pro tento životopis. Jen jedna událost nedá se odbyti pouhou zmínkou, a to je výprava a smrt Johna Browna.

John Brown, u něhož puritánské náboženství, přísné jako u jeho předků z *Mayfloweru*²⁰⁾ vyvolalo lahodnější krásy charakteru, než by se zdálo z jeho krvavého podniku, selhal poněkud jako učený farmář, ale jako vůdce bojovníků v zoufalém dobrodružství předstihli ho, jak se zdá, jen Drake nebo Garibaldi. Zvláště v nepokojích v Kansasu vedl boje,

²⁰⁾ Lod', která r. 1620 přivezla první puritánské přistěhovalce z Anglie do Ameriky.

zabíjel neúprosně, suchým okem se díval na smrt několika svých urostlých, silných synů a zpravidla sklídl úspěch chladnou rozvahou — vše, jak si byl absolutně jist, na jasné vyzvání Bohem. V říjnu r. 1859 John Brown sebral malou tlupu abolitionistů a černochů, vpadl do otrokářských států a zmocnil se vládního arsenálu u Harper's Ferry ve Virginii. V podrobnostech tohoto drobného tažení, na nichž nezáleží, se zdá, že John Brown po prvé v životě se dopustil hrubých chyb. To byla jediná věc, která ke konci tížila jeho svědomí. Jaký úspěch mohl očekávati, není jasno; pravděpodobně nedbal o výsledek, aniž něco určitého očekával. Vojsko Spojených států pod Robertem Lee-m, který se měl brzy proslaviti, ovšem rychle ho zdolalo. Jeden z jeho vězňů popisuje ho, jak vydržel do konce; jeden mrtvý syn ležel vedle něho; on sám jednu ruku na pulsu umírajícího syna, v druhé ruce držel pušku. Byl zajat, těžce raněn. Jižané nemohli uvěřiti, že Brown nezamýšlel nějaké hrůzné povstání otroků proti jejich ženám a dětem, ale že si přál přemoci je mečem Hospodinovým a Gideonovým, cestou klidně osvobozuje otroky. Tak se přirozeně mluvilo o lynchování, ale virginští pánové, jichž se věc týkala, nechťeli, aby to tak skončilo. Guvernér Wise ve Virginii promluvil s ním a podal důkaz spíše svého ušlechtilého charakteru než Brownova v řeči pronesené v Richmondu. Brown byl oběšen. „Stonewallu“ Jacksonovi, podobnému fanatiku, zdálo se to divadlo „hrozným“, jako žádné krveprolití v bitvě, a modlil se, aby Brown, bude-li možno, byl spasen. „Tak hynou všichni nepřátelé plemene lidského,“ pravil důstojník velící při této příležitosti, a Jih v celku soudil podobně.

Krátce před svou smrtí Brown byl otázan: „Jak ospravedlňujete své činy?“ Pravil: „Myslím, příteli, že se dopouštíte veliké křivdy vůči Bohu a lidstvu — pravím to, nechťje urážeti — a každý by byl úplně oprávněn zakročiti proti vám a vysvoboditi ony, které svévolně a bezbožně držíte v nevolnictví. Myslím, že jsem jednal správně, a že

i jiní budou jednati správně, když zakročí proti vám kdykoli a vždýcky." Vypravuje se, že ještě pozdější rozhovor zakončil: „Přál bych si ještě dále říci, že byste učinili lépe — vy všichni lidé na Jihu — kdybyste se připravovali na řešení té otázky, která musí vynutiti si řešení dříve, než se nadějete. Můžete mne zahubiti snadno. Jsem nyní již téměř zahuben. Ale ta otázka zbývá tu ještě k řešení — totiž otázka černošská. Konec toho ještě nepřišel." Jednomu příteli psal, že se raduje jako Pavel, protože jako Pavel ví, že „zabijí-li ho, bude to k velikému prospěchu věci Kristovy".

Longfellow napsal do svého denníku v pátek 2. prosince 1859, v den, kdy Brown byl oběšen: „Toto bude veliký den v našich dějinách, datum nové revoluce, právě tak potřebné, jako byla stará. Právě nyní, když toto píši, vedou starého Johna Browna na popravu ve Virginii pro pokus osvoboditi otroky. To znamená síti vítr, aby se sklidila vichřice, která brzy přijde."

Obracíme se nyní od Johna Browna, který viděl v otroctví veliký útlak a byl pln hněvu a hnal se vpřed zabíjeje nejbližšího utiskovatele a osvobozuje — aspoň na několik dní — nejbližšího otroka, k trpělivé bytosti, k muži, který dávno ve svém mládí planul hněvem proti otroctví, ale jehož celá duše nyní se vyjadřovala v politice nejvyšší umírněnosti proti němu: „Postavme otroctví zpět zase tam, kam otcové je postavili a tam nechť odpočívá v pokoji." Jest nám studovati, jak jednal, když se dostal k moci. Téměř ve všech oborech politiky uzříme ho pozorujícího a čekajícího, zatím co krev teče, váhajícího s úsudkem, zkoušejícího ten či onen prostředek a nakonec, aniž by mu kdo za to děkoval, činícího opatření, o němž většina lidí řekne: „To je, co jsme vždy říkali, že by se mělo udělati." Především v tom oboru politiky, který nás nejvíce zajímá, budeme svědky dlouhého odkládání rány, jež měla zabít otroctví černochoů, neustálé podřizování tohoto zvláštního cíle jiným cílům, jež nám nebudou hned se zdáti většími a vyššími.

5. Zvolení Lincolnova.

Nečekané události zvedaly nyní Lincolna k nejvyššímu místu, o němž jeho ctižádost mohla sníti.

V prosinci r. 1859 pronesl řadu řečí v Kansasu a jiných místech Západu, a v únoru r. 1860 pronesl památný proslov v Cooperově ústavu²¹⁾ v New Yorku před posluchačstvem tak vědomým své intelektuálnosti, jaké jen bylo možno shromáždit v tomto městě, a pak se odebral řečnit do několika měst nové Anglie. Jeho objevení se v Cooperově ústavu bylo kritickým podnikem, a on to věděl. Byla přirozená zvědavost o tohoto samorostlého muže ze Západu. Přehnané zprávy o jeho vtipu připravily pravděpodobné zklamání. Překvapení, které čekalo posluchače, bylo jiného druhu; byli připraveni na květnatou západní výmluvnost urážející uši, zvyklé na méně libovolnou nabubřelost; na místo toho slyšeli řeč úplně prostou ozdob, jejíž jedinou krásou bylo, že byla pravdivá a že řečník ji procítil. Řeč tato, do jisté míry suchá, je nepřirovnatelně mistrovské konstatování tehdejší politické situace. Hlásá prostou zásadu, že otroctví je bezprávné a odvozuje prostý závěr, že je zbytečno hledati společnou základnu s lidmi, kteří říkají, že otroctví je oprávněno. Slouží ke cti vedoucím mužům New Yorku, že uznali tuto řeč za velikou a měli tušení o velikých a prostých kvalitách muže, který ji pronesl. Není zvláštní hanbou, že velmi brzo a na dlouhou dobu část jich vrátila se ke svým dřívějším předsudkům o Lincolnovi. Když viděli, kterak volební agitátoři ho tlačí na místo presidenta, velmi málo těch, kteří by mohli býti označeni jako lidé lepšího druhu, věřilo, že jeho výborné vlastnosti jsou dosti velké, aby vyvážily snadno mnohé jeho nedostatky. O tom zvláště groteskním vzoru divokého Západu bylo brzy rozpoznáno, že nenáleží šarlatánskému typu; jako přirozená alternativa se přijímalo, že je

²¹⁾ Cooper's Institute, ústav pro šíření lidového vzdělání, zřízený 1857 Petrem Cooperem nákladem asi 1 mil. dolarů.

tak trochu chudý duchem. Mnozí inteligentní lidé setrvali při tomto názoru o něm po všechna leta jeho zkoušky a teprve když jeho triumf a tragická smrt dala vznik jakémusi lincolnovskému mythu, začínali se rozpomínati, že „začal jsem ho milovati a důvěřovati mu dříve, než jsem ho znal,” či podobně. Jediná řeč, jako byla tato v Cooperově ústavu mohla stačiti, aby ukázala pozdějším časům, že Lincoln byl muž velikého ducha, ale mohla vskutku působiti málo k přípravě lidí Východu na to, co o něm v brzku uslyšeli.

Zatím bylo již v proudu hnutí mezi přáteli v Illinois, aby se zajistilo jeho jmenování kandidátem strany na úřad presidentský na konventu republikánů, který se měl sejiti v Chicagu v květnu. Nežli konvent se mohl shromáždit, bylo úplně jasno, že kdo by byl vyvolen za republikánského kandidáta, bude také jistě presidentem Spojených států a nechyběly známky, že bude mu čeliti vážnému nebezpečí pro Unii. Neboť demokratická strana, která se sešla na konventu v Charlestonu v dubnu, tříštila se dále ve dvě sekce, severní a jižní. Od začátku bylo tu znáti skrytou nechuť mezi severními a jižními delegáty. Seveřané, kteří měli sklon k jistě poníženosti vůči Jihu, byli připraveni, že se jim dostane uhlazeného pohostinství a měli nepříjemný dojem, že se na ně dívají, jakoby stáli sociálně níže. Horší obtíž se ukázala, když konvent se sešel po prvé, aby sestavil program strany. Ať již posice, do níž Lincoln vnutil Douglasa urychlila výsledek nebo ne, neshoda mezi severními a jižními demokraty o otroctví projevila se již v kongresu a v tomto konventu strany stala se roztržka nepřeklenutelnou. Jižní delegáti v programu jimi navrhovaném tvrdili, že otroctví je nejen oprávněno a zákonné, nýbrž že kongres sám má povinnost učiniti opatření na ochranu otroctví v teritoriích. K tomu severní majorita delegátů nemohla vysloviti souhlasu; prosadila doplněk, prohlašující prostě, že se podrobí jakémukoli rozhodnutí Nejvyššího soudu o otroctví. Na to delegáti, ne sice celého Jihu, ale všech bavl nářských států mimo Georgii

opustili konvent. Zbývajících delegátů podle pravidel konventu bylo příliš málo, aby mohli rozhodnouti o kandidatuře na presidentství a konvent byl odročen, aby se znova sešel v Baltimore v červnu. Posléze po různých pokusech o dohodu a nových neshodách sešly se dva různé konventy demokratické strany v Baltimore, severní a jižní a každý jmenoval svého kandidáta, Stephena Douglasa (s nímž by sjednocená demokratická strana byla bývala vyhrála) a Johna C. Breckinridge z Kentucky, gentlemana jinak neznámého, leč jako předního zastávce nezakrytých a neumírněných nároků otrokářů.

Tak se stalo, že demokratická strana ztratila nadvládu na čtyřiaadvacet let, rozdvojena mezi důsledné hájení paradoxu — a obratné hájení nedůslednosti.

Když bylo r. 1859 po prvé Lincolnovi naznačeno, že by mohl býti kandidován republikánskou stranou, pravil: „Nemyslím, že bych se hodil za presidenta.“ To bylo pravděpodobně jeho upřímné mínění v tu dobu, ačkoli bylo to snad ve chvíli sklíčenosti. Rozhodně jeho mínění brzy se změnilo, a ačkoli není jasno, zdali pobídl své přátele, aby naň upozornili,* víme proti tomu, že když se rozhodli tak učiniti, vynaložil veškeré úsilí, aby jim pomohl. Z několika jiných pánů, jejichž jména uváděla se ve straně nebylo nikoho, kdo by ho valně převyšoval zkušeností v politice. Jednomu z nich, Sewardovi, kandidatura náležela téměř právem. Chase a Seward, oba byli známé a důstojné postavy v senátu. Chase prokázal poctivost a odvahu, Seward velmi značné schopnosti. Chase býval guvernérem v Ohio, Seward ve státě New Yorku, a postavení guvernéra státu je přesně analogické s postavením presidenta v Unii a zvláště ve velikém státě je nejlepším cvičebním polem pro úřad presidentský. Ale mimo to Seward, mezi nímž a Lincolnem leželo vlastní rozhodnutí, byl od nějaké doby oficielním vůdcem strany.

Republikánský konvent se sešel v Chicagu za okolností

daleko méně důstojných, než demokratický. Průvody s hudbou, drsní chlapi, shromáždění Lincolnovými agitátory, otrapové, importovaní Sewardovými, plnili ulice hlukem. Ale vlastní konvent se skládal z vážných mužů, vážně nalaďených. Vedle Sewarda, Chase a Lincolnu byli navrhováni za kandidáty presidentství pánové Cameron z Pennsylvanie a Bates z Missouri; rovněž pánové Dayton a Collamer, politikové jisté proslulosti; také Mac Lean z Nejvyššího soudu měl některé přívržence. Očekávalo se většinou, že Seward snadno zvítězí, ale velmi brzo se v konventu ukázalo, že jeho odpůrci jsou na to příliš silní. Několikrát se hlasovalo; byly tu obvyklé konference a smlouvání, které pravděpodobně mělo jen malý vliv na výsledek; Lincolnovi zástupci, zvláště soudce David Davis, byli chytrí lidé; Lincoln jim napsal výslovně, že nesmějí nic slibovati, co by ho vázalo; když však bylo jasno, že Cameron odpadá ze soutěže, nabídli jeho přívržencům místo v Lincolnově kabinetu. Při prvním hlasování dostal Seward 173 hlasy, Lincoln 102, Cameron 50, Chase 49, Bates 48, Dayton 14, Mc Lean 12; 16 hlasů bylo roztržštěných. K volbě bylo zapotřebí 233 hlasů. Při druhé volbě (Cameron odstoupil) dostal Seward 184 hlasy, Lincoln 181, Chase 42, Bates 35, Dayton 10, Mc Lean 8; roztržštěné 4 hlasy. Při třetím hlasování Lincoln 231 hlasů, Seward 180, Chase 24, Bates 22, všichni ostatní 7. Těsně před vyhlášením výsledku delegáti z Ohia změnili své hlasování ve prospěch Lincolnův a tím mu zajistili většinu. Za vicepresidenta navržen senátor Hannibal Hamlin z Maine.

Výsledek zápasu mezi kandidáty presidentství byl téměř předem rozhodnut následkem rozhodnutí demokratů. V noci 6. listopadu Lincoln seděl sám s telegrafistou v telegrafní kanceláři ve Springfieldu, přijímaje, jak docházely, zprávy o výsledcích voleb volitelů presidentských v různých státech. Mnohem dříve, než čísla byla úplná, věděl při své znalosti těchto věcí, že vítězství jeho je jisté a než opustil kancelář,

rozřešil v zásadě, jak později prohlásil, první a nikterak ne nejmenší problém svého presidentství, sestavení kabinetu.

Vítězství v jednom směru daleko nebylo dokonalé. Díváme-li se ne na hlasy shromáždění volitelů, ale na lidové hlasy, jimiž byli určováni volitelé, uvidíme, že nový president byl zvolen menšinou amerického lidu.²²⁾ Měl velikou většinu nad Douglašem, ale kdyby byl Douglas dostal hlasy odevzdané pro jižního demokrata, Breckinridge, byl by měl značnou většinu nad Lincolnem, ačkoli i v tom případě podivné zařízení volitelského sboru bylo by mu zamezilo cestu k presidentskému úřadu. Jinak bylo to osudně významné vítězství. Lincoln byl zvolen jen v severních státech; po prvé v americké historii sjednocený Sever využil své číselné převahy a přehlasoval Jih. To by bylo v každém případě způsobilo veliký hněv a osoba muže Severem zvoleného jistě byla přitěžující okolností. Zvolení Lincolnovo bylo pozdraveno po celém Jihu posměšným zavytím.

Kapitola VI.

SECESE.

1. *Stanovisko Jihu proti Unii.*

Republikáni Severu dali své hlasy velmi jasnému heslu, ale pravděpodobně málokdo z nich si plně uvědomil, jak vážné to bude mít následky. Za několik dní po zvolení Lincolnově byl učiněn první krok k odluce a nežli nový president nastoupil úřad, bylo zřejmo, že buď musí býti nespokojeným státům dovoleno opustiti Unii, nebo, že Unie musí býti uhájena válkou.

Do jisté míry cit vlastenecké hrdosti na Unii se vyvinul

²²⁾ Na Lincolnů připadlo 1,866.452 hlasy; Douglas dostal 1,375.157, Breckinridge 847.953.

také na Jihu. Byl ze začátku podporován převážnou úlohou, jakou hrál Jih v politickém životě země. Ale v poslední generaci pocit odlišného zájmu Jihu vyvíjel se ještě mocněji. Politická převaha Jihu trvala dále, ale stále více hrozilo jí zhroucení, když Sever se stával lidnatějším a vlastenectví Jihu zvrátilo se v domýšlivě neuvědomělý pocit, že Unie je znamenitá věc, ovšem s podmínkou, slouží-li zájmům Jihu. Společným zájmem Jihu bylo otroctví; a když Seveřané utvořili většinu, která mohla jednoho dne strhnutí na sebe spolkovou vládu, tento společný zájem otrokářských států našel příhodnou zbraň v učení o nezadatelné suverenitě každého jednotlivého státu. Tato doktrína o suverenitě států byla posléze všeobecně přijímána na Jihu, jako byla přísná unionistická doktrína na Severu a byla hájena s takovou klidnou a neotřesitelnou důvěrou, že byla povznesena nad veškeru pochybnost. V jižních státech všeobecně, i mezi muži, kteří se jinak stavěli nanejvýš rázně proti skutečnému odpadnutí, skutečné či domnělé právo státu na odpadnutí od Unie, kdy se mu zlíbí, bylo považováno za nesporné a dokonce se dívali na ně jako na drahocennou svobodu.

Je nemožno vyhnouti se otázce, zdali v tomto ústavním sporu bylo správné mínění Severu či Jihu. Čteme-li listinu ústavní, nenajdeme jediného slova, jež by určitě naznačovalo, že některý stát smí, či nesmí odpadnouti. Co se týče skutečného úmyslu původců ústavy, není pochybnosti, že doufali a věřili, že Unie bude nerozlučitelná a stejně málo pochybnosti, že nechtěli těm, které vyzvali, aby vstoupili v Unii, vnucovati myšlenku, že vstup je krokem neodvolatelným. Ústava Spojených států zřejmě má za účel vytvořiti vládu schopnou zaujmouti místo mezi jinými vládami světa, schopnou, vyhlásí-li válku, vládnouti celou silou své země v té válce a schopnou, ujedná-li mír, vnutiti tento mír všem svým poddaným. To patrně znamená, že autorita této vlády nad onou částí krajiny musí býti zákonitě neodvolatelná. Bylo by směšné, kdyby za války s Velkou Británií státy na kanadské

hranici byly měly zákonitě právo odpadnouti od Unie a zříditi si neutrální vládu s úmyslem, později se opět sloučiti s Velkou Británií. Zdravý právní názor o této věci zdá se býti tento: nauka o odluce je v takovém rozporu s původním úmyslem, s nímž národní vládní ústrojí bylo budováno, že by mohla její oprávněnost býti dokázána jen výslovnou výhradou práva na odpadnutí v ústavě samé.

Kdyby otrokářským státům bylo dovoleno odejíti v míru, byly by si zřídily novou a zvláštní politickou společnost, soudržnější než původní Unie na základě doznané zásady; národ zasvěcený nerovnosti lidí. Není pravda, že by toto jejich rozhodnutí ve prospěch této nekalé svobody netýkalo se jejich sousedů. Viděli jsme, kterak zájem otrokářů usiloval o rozšíření panství; a je jisto, že Jižní konfederace, když by byla jednou se pevně ustálila, byla silou útočnou a znepekující pro celou americkou pevninu. Otázky územních a jiných práv mezi ní a starou Unií mohly býti pro tu chvíli uspokojivě rozřešeny, nebo mohly se ukázati neřešitelnými, jak soudil Lincoln. Ale i v nejlepším případě kdyby státy, které lnuly k staré Unii, byly připustily nárok prvních odpadlých států jíti svou cestou, byly by si samy zachovaly jen nejistou existenci jakožto národ, ohrožený při každém novém konfliktu zájmů či citů další roztržkou, které nebylo by možno nikterak ze zásadního stanoviska odporovati. Lid Severu nebojoval tedy jen proti otroctví. Bylo by naprosto falešné tvrditi, že bojoval za panství. Bojoval za zachování a dovršení politické jednoty ušlechtilé pojaté těmi, kdo vykonali nejvíce k jejímu vytvoření a schopné, jak výsledek ukázal, trvalého a zdravého vývoje.

2. *Postup secese.*

Jak známo, president zvolený v listopadu, nastoupí úřad až po čtyřech měsících. Po tuto dobu tedy řízení vlády bylo v rukou presidenta Buchanana, který sice dosud přísluhoval zájmům Jihu, ale byl přesvědčen, že secese je absolutně

nezákonná. Jeho administrace musí se tedy ve zbývajících měsících považovati za záštitu Unie. Lincoln zatím nemohl o mnoho více dělati, než pozorovati události a připravovati se. Nicméně uprostřed vyjednávání mezi stranami byl moment, kdy vzal na sebe úžasnou zodpovědnost a kdy jeho jednání mělo pravděpodobně rozhodný vliv na to, co následovalo.

Presidentské volby se konaly 6. listopadu 1860. 10. listopadu zákonodárný sbor Jižní Karoliny, který prodloužil své zasedání za tím účelem, svolal speciálně zvolený konvent státu, aby učinil rozhodnutí o otázce secese. 20. prosince se konvent usnesl o formální „Ordinance of Secession”. Byla otázka, které další státy budou následovati příkladu Jižní Karoliny. Ve všech jižních státech rozpředla se vážná diskuse, zdali je záhodno vystoupiti z Unie či nikoliv; na Severu byl veliký zmatek, co počíti. Vůdcové jednotlivých stran a obou částí země zahájili vážná vyjednávání v naději, že bude nalezeno smírné řešení, a když počátkem prosince se sešel kongres, jejich debaty vzaly na se formu výborů, ustanovených senátem i poslaneckou sněmovnou.

Zatím presidentovi bylo řešiti problém, před který byla postavena výkonná vláda Unie jednáním Jižní Karoliny. Nutno poznamenati, že kdyby se byl rozhodl pro vojenská opatření vzhledem k budoucnosti, byl by Sever začal válku s oním náskokem v přípravě, který pak získal Jih. V tom ohledu Buchanan neučinil nic. Ale mimo to, kdyby byl zaujal jasné a pochopitelné stanovisko vůči Jižní Karolině a postavil se v čelo přívrženců Unie, byl by upevnil veřejné mínění na Severu a značně posílil na Jihu ty, kteří zůstávali v odporu proti secesi. Bylo by sice došlo ke značné další secesi, ale pravděpodobně nebyla by se stala tak nebezpečnou.

Odpad Již. Karoliny nebylo hnutí, které by se bylo dalo ihned násilně potlačiti. I kdyby tu byla dostatečná vojenská moc a vhodné formy zákona pro použití násilných prostředků, byly by tyto sjednotily Jih na podporu Jižní Karoliny

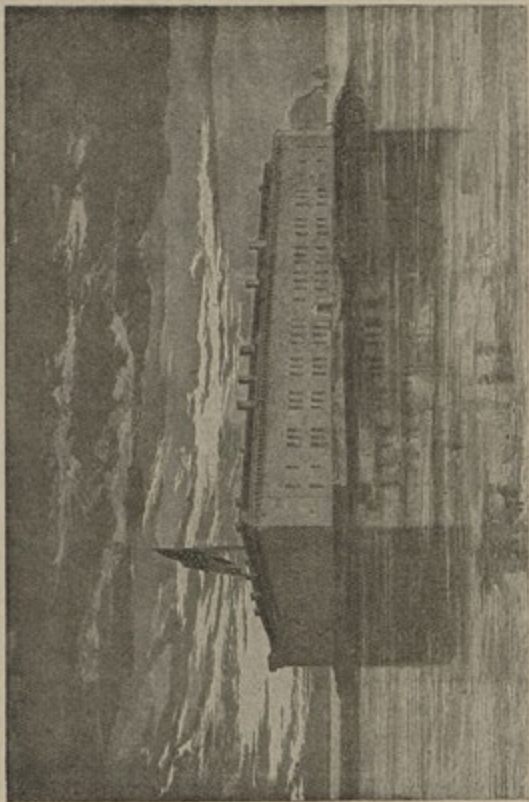
a rozladily Sever, který si důtklivě žádal smírného řešení. Ale bylo možné vládě Unie učiniti jasným, že nakonec by uplatnila svá práva v Jižní Karolině veškerým důrazem. Hlavní styky úřadů Unie s obyvatelstvem jednotlivého státu náležely jen k několika málo oborům. Byly místní federální soudy pro řešení jistých vymezených případů; byla tu pošta a lid Jižní Karoliny prozatím nesáhl na toto jemu pohodlné zařízení a zdroj příjmů Unie. Byla tu cla vybíraná v přístavech a byly tu pevnosti u vjezdu do přístavu charlestonekého, Jižní Karolina, a pevnosti, loděnice a arsenály Spojených států na různých místech jižních států. Vláda mohla klidně, ale veřejně činiti opatření, aby vybírání cel bylo zajištěno, aby pevnosti a podobné objekty byly zabezpečeny před útokem. Opatření toho druhu záhy Buchananovi důrazně doporučoval Scott, velitel armády, a jiní důstojníci, zejména major Anderson, velitel pevnůstek v Charlestonu. Veřejné mínění na Severu žádalo takové opatření.

Kdyby se bylo jednalo o další akci, mimo náležité obsazení a zásobení jistých pevnůstek, byla by vznikla rozpaky vzbuzující právní otázka. Podle mínění většiny právnických autorit obou stran byl důležitý rozdíl mezi opatřeními vlády k spravedlivé sebeobraně a mezi zakročením, které mohlo býti považováno za donucování státu Jižní Karoliny. Takové zakročení bylo by nezákonné. Buchanan na místo, aby jednal nebo prohlásil své úmysly, zabavil kongres poselstvím, vykládajícím ze široka onu abstraktní otázku, jaká vlastně má výkonná moc práva k zemezení secese. Jako přirozený důsledek takových výkladů rozšířil se dojem, že to, čemu neurčitým výrazem se říkalo „coercion” (donucení) je nezákonné a že jakákoli moc, kterou osobuje si vláda, je cosi mlhavého.

Až do inaugurace Lincolnovy historie charlestonekých pevnůstek, z nichž jedna ležící na ostrově ve vjezdu do přístavu byl pověstný Fort Sumter, je krátce následující: Buchanan byl záhy zpraven, že chce-li vláda Unie pevnůstky

udržeti, musí tam býti ihned odesláno vojsko a válečné lodi. Členové kongresu z Jihu zůstavši ve Washingtonu přišli k němu a vyložili, že jejich stát považuje tyto pevnůstky na své půdě za svůj majetek; dali ujištění, že na pevnůstky nebude podniknuto vojenského útoku, nezmění-li se vojenská situace a snažili se vymámiti slib, že nebudou tam posílány posily. Buchanan nechtěl jim dáti slibu, ale právě tak nevyhověl naléhání Scottovu a svých vlastních ministrů, aby zesílil posádky těch pevnůstek, neboť podle jeho prohlášení bylo by to uspíšilo konflikt. Koncem roku major Anderson nemaje dosti mužstva na osazení všech pevnůstek, stáhnul celý svůj sbor do Fort Sumteru, který považoval za nejsnáze hajtelný a pobořil druhou hlavní pevnůstku. Guvernér Jižní Karoliny protestoval proti tomu jako domnělému porušení úmluvy s presidentem a zmocnil se arsenálu Spojených států a celnice, převzav celní úředníky do služeb svého státu. Zástupci státu ve Washingtonu prohlásili, že Andersonův ústup, který mu poskytnul lepší obrannou posici byl válečný čin a žádali, aby mu bylo rozkázáno ustoupiti na pevninu. Buchanan váhal a konečně posledního dne r. 1860 rozhodl se poslati Andersonovi posily. Pokus byl zmařen; na transport vyslaný za tím účelem bylo stříleno vojskem jihokarolinským a vrátil se s nepořízenou. Byl to první válečný čin, který z nějaké podivné příčiny nevzbudil rozruchu. Ale Anderson zůstal bez posil a bez zásob až do nastoupení Lincolnova; a vojsko ve službách nejprve Jižní Karoliny a pak Jižní konfederace, které utvořilo se v únoru, zřizovalo baterie a chystalo se bombardovati Fort Sumter.

Od začátku listopadu 1860 byly činěny všechny možné pokusy navrhnouti nějaké uspokojení stížností Jihu, které by zabránilo jiným státům následovati příkladu Jižní Karoliny. Nejvážnější vyjednávání, spojené s největšími nadějami záleželo v úvahách třináctičlenného výboru, ustaveného v prosinci 1860, který se řídil podrobným plánem kompromisu navrženým senátorem Crittendenem z Kentucky. Crit-

FORT SUMTER V CHARLESTONU.

tenden navrhoval, aby byl přijat konstituční dodatek, prohlášující, že otroctví má býti zakázáno „ve veškerém území Spojených států, nynějším nebo které snad ještě bude získáno, severně od 30° 30' sev. šířky (hranice stanovená missourským kompromisem, ale omezená pak na zakoupenou Louisianu) kdežto v celém území jižně od této linie by mělo býti dovoleno. Touha po míru byla tehdy silná mezi obchodníky New Yorku a jiných měst, a působila na veliké politické vůdce a státníky, kteří jako Seward sám, byli ve styku s těmito obchodními kruhy. Ve venkovských okresech byla snad stejně houževnatá věrnost k prohlášeným zásadám, jako v městech touha po smírném řešení, ale rozhodně méně se uplatňovala a celkem se zdá, že kompromis byl ve vzduchu. Sewardovi však právě v tu dobu byl Lincolnem nabídnut úřad státního sekretáře a Seward přijav jej cítil povinnost nerozejíti se ihned s mužem, který měl býti jeho představeným. Pak byla tu návštěva, kterou v zájmu Sewardově vykonal jeho přítel Thurlow Weed u Lincolna ve Springfieldu. Weed přivezl odtud psané prohlášení Lincolnových názorů. Seward odepřel podporovati kompromis, ovšem podobně i nejradikálnější republikáni a výbor třinácti stal se neschopným usnášení. Je zbytečno opakovati, co bylo Lincolnovým přesvědčením v této otázce. Kdyby i Lincoln nebyl stál za programem strany, byli by tak učinili jiní, jako senátor Wade z Ohia a senátor Grimes z Iowy a byli by mohli ztroskotati kompromis. Lincoln však jej ztroskotal v době, kdy se zdálo, že se zdaří a je nanejvýš pravděpodobné, že tím vyvolal občanskou válku.

4. února 1861 státy Mississippi, Florida, Alabama, Georgia a Louisiana následovaly Jižní Karolinu vyhlásivše Ordinance secesse, a téhož dne zástupci těchto států sešli se v městě Montgomery v Alabamě, aby založili novou Konfederaci. Texas, kde guvernér Houston kladl značný odpor, chystal se vydati podobnou Ordinanci. Virginia a Sev. Karolina, ležící severně od pásma, kde převládá bavlna a s nimi jejich

JEFFERSON DAVIS, PRESIDENT KONFEDEROVANÝCH STÁTŮ.

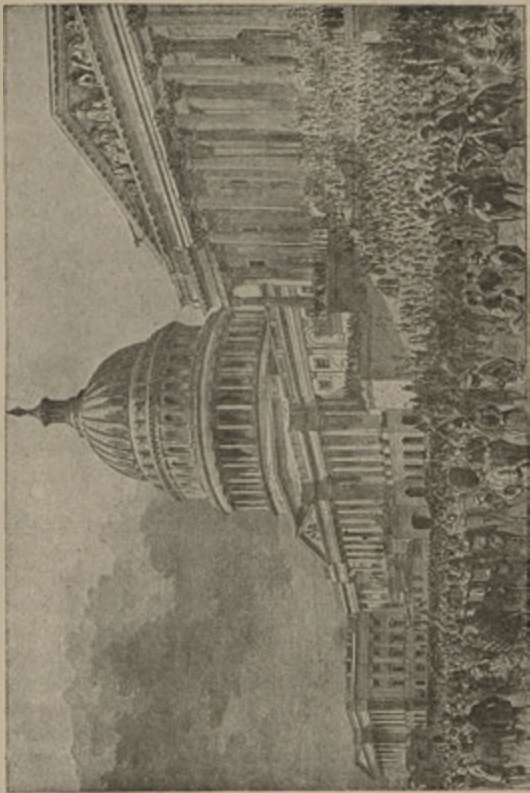
západní sousedé Tennessee a Arkansas odpadly teprve po nastoupení Lincolnově a vypuknutí války. Ale stanovisko Virginie připouštělo velmi málo pochybností a Tennessee a Severní Karoliny rovněž.

Kongres odpadlých států konal se v Montgomery. Schválil prozatímní ústavu podle vzoru Spojených států. Jefferson Davis stal se presidentem, Alexander Stephens vicepresidentem. Nový jižní kongres rozhodl se převzít pevnosti a jiný majetek v odpadlých státech, náležející Unii a první generál Konfederace Beauregard byl poslán do Charlestonu, aby číhal na Fort Sumter.

3. Nastoupení Lincolnovo.

První nutnou záležitostí nastávajícího presidenta bylo se-staviti silný kabinet. Stalo se tak s jistými odklady a váháním. Seward stal se Secretary of State — totiž ministrem zahraničí a ještě o něco více; Chase stal se Secretary of the Treasury, ministrem financí. Bates stal se Attorney-General (státní návladní), Cameron na čas Secretary of War (ministr války).

11. února 1861 Lincoln stojí na plošině na konci vagonu v okamžik odjezdu z domova, do něhož se již nikdy nevrátil, pravil ke svým starým sousedům: „Přátelé, kdo není v mém postavení, nikdo nedovede oceniti můj pocit smutku při tomto loučení. Tomuto místu a laskavosti tohoto lidu vděčím za všechno. Zde žil jsem čtvrt století a stal jsem se z mladého člověka starým. Zde narodily se mé děti a jedno je pochováno. Nyní odcházím nevěda, kdy a zda vůbec se vrátím, a máje úlohu před sebou větší, než jaká spočívala na bedrech Washingtonových. Bez pomoci oné Božské bytosti, jež vždy provázela jeho, nemohu míti úspěchu. S jeho pomocí, nemohu selhati. Důvěřující v něho, který může jíti se mnou a zůstat s vámi a býti všude pro dobro, doufejme, že vše skončí dobře. Odporučuji vás Jeho péči, jakož doufám, že

KAPITOL V DEN NASTOUPENÍ LINCOLNOVA.

i vy mne ve svých modlitbách odporučíte, dávám vám srdečné sbohem."

Úmyslně zdržel svůj příchod do Washingtonu a přijal oficiální pozvání k pobytu ve čtyřech velkých městech a pěti hlavních městech států, kudy jel. 4. března 1861 starý Buchanan přijel ve svém kočáře, aby doprovodil svého nástupce k inaugurační ceremonii. Ironií osudu musil nejvyšší sudí Taney přijmouti přísahu presidentovu, který již daleko pokročil ve zničení jeho velkého díla. Ještě třetí význačný demokrat tu byl, a vykonal drobný čin zdvořilosti, Douglas, Lincolnův poražený soupeř postavil se mu s krásnou okázalostí po bok a vida, že je na rozpacích, kam dáti svůj nový cylindr a nesmyslnou hůl se zlatým knoflíkem, převzal tyto obtížné předměty nežli přišel okamžik, kdy měla býti pronešena nejdychtivěji očekávaná ze všech řečí. Lincoln předložil svůj náčrt své „First Inaugural" (první nástupní řeči) Sewardovi a tento náčrt se Sewardovými hojnými návrhy dodatků je zachován. Na Sewardovu radu Lincoln dodal k jinak suché řeči několik závěrečných odstavců, dovolávajících se citové stránky. Poslední věta této řeči, které jediné bývá často vzpomínáno, je Sewardova první koncepcí, Sewardova poněkud ořelou frází, kterou končí, Lincolnova jediné v nádechu nepostižitelné krásy.

První nástupní řeč Lincolnova vykládá prostě a správně věci, jež jsou nám známé. Klidně vysvětluje stav rozporu o otroctví, uvádí s krátkým odůvodněním zásadu, že Unie je nerozlučitelná a definuje povinnost vlády při pokusu ji rozloučiti. „Moc mi svěřená," pravil, „bude užita k udržení, uhájení a ovládání majetku a míst patřících vládě a k vybírání cel z dovozu; ale mimo to, co by bylo potřebné k těmto účelům nebude žádné invase, žádného užití násilí proti lidu nebo mezi lidem kdekoli. Pošta, nebude-li odmítána, bude dále dopravována do všech částí Unie." Dále vykládal, co rozumí nemožností skutečného rozdělení; intimní styky mezi obyvatelstvem jednotlivých států musí přece po-

trvati; obnovily by se zase po sebe delší válce. Končil: „Ve vašich rukou, moji nespokojení krajané a ne v mých je v tuto chvíli rozhodnutí o občanské válce. Vláda vás nenapadne. Nemůže dojít ke konfliktu, nebudete-li vy sami útočníky. Nerad končím. Nejsme nepřátelé, ale přátelé. Nesmíme býti nepřáteli. Ačkoli vašeň může býti rozničena, nesmí přetrhati naše svazky lásky. Mystické struny vzpomínky, táhnoucí se od každého bojiště a hrobu vlastencova ke každému živoucímu srdci a kameni před krbem po celé této širé zemi rozezvučí se chórem Unie, až se jich opět dotknou, což jistě se stane, lepší andělé naší přirozenosti.“

4. *Vypuknutí války.*

Den po inauguraci přišla zpráva od majora Andersona z Fort Sumteru, že vydrží již jen několik týdnů, nedostane-li se mu posíl a zásob. Zároveň zvěděl Lincoln mínění generála Scotta, že k vybavení Fort Sumteru bylo by nyní zapotřebí vojska 20.000 mužů, které neexistovalo. Kabinet byl svolán a přibráni poradci z armády a válečného loďstva. Námořníci soudili, že by dovedli dopravit mužstvo a zásoby do Fort Sumteru; vojáci pravili, že lodě byly by zničeny bateriemi konfederovaných. Generál Scott vyslovil se z vojenského stanoviska, že pevnost měla by býti vyklizena. Lincoln vyhradil si rozhodnutí. Posléze se rozhodl a poslal oznámení guvernérů Jižní Karoliny, že do Fort Sumteru budou posílány potraviny a ujistil ho, že nebudou-li kladeňy tomu překážky, nebudou podniknuty žádné další kroky. Bylo to správné rozhodnutí, neboť okázale se vyhýbalo všemu, co by vypadalo jako provokace, a při tom hájilo právo Unie; stalo se však nebezpečně pozdě.

Jeden gentleman z Alabamy činil nátlak na Jeffersona Davisa, že nastávající zápas nesmí býti odkládán. „Nestříknete-li,” pravil, „krev do tváře obyvatel Alabamy, budou zpátky v staré Unii v deseti dnech.” Je téměř jisto, že toto tvrzení o pravděpodobném zhroucení Jihu bylo pouhým řeč-

nickým obratem, ale zdá se, že ta rada měla za následek, že byly poslány rozkazy Beauregardovi, aby se zmocnil Fort Sumteru. Beauregard vyzval Andersona ke vzdání se; Anderson nyní téměř vyhladovělý odpověděl, že nedostane-li zásob nebo instrukcí, vzdal by se 15. dubna. Bud' na rozkaz Beauregardův nebo z nějakého nedorozumění baterie konfederovaných zahájily palbu na Fort Sumter 12. dubna. Následujícího dne pevnost stala se neudržitelnou, právě když pomocné lodi objevily se ve vjezdu do přístavu. Anderson velmi důstojným způsobem kapituloval. 14. dubna 1861 vytáhl z pevnosti se všemi válečnými počty. Vlajka Unie byla vážně ostřelována a Sever skočil ke zbraním, nechávaje Virginii a státy, které šly s ní, aby se připojily ke konfederaci, je-li jim libo.

Kapitola VII.

PŘEDPOKLADY VÁLKY.

Zřídka kdy se stalo, aby některý národ, zahajuje velikou válku, byl si na začátku vědom, jakého rázu válka bude. Když začala americká občanská válka, Sever očekával snadné vítězství, ale když brzy dostavilo se zklamání a dlouho trvalo, mnozí bystří lidé nabyli přesvědčení, které i v Evropě brzy nabylo převahy, že úspěch vůbec není možný.

Sever měl více než dvojnásobný počet obyvatelstva než Jih;²³⁾ z obyvatelstva Jihu velmi značná část byli otroci, kteří byli sice užiteční pracovníci, ale nemohli býti zařaděni do vojska. V ohledu hmotných zdrojů převaha Severu byla neméně význačná. Tyto výhody pravděpodobně musily se uplatniti nakonec, bude-li Sever moci a chtíti vydržeti do konce. Ale na začátku tyto výhody prostě nic neznamenalý,

²³⁾ R. 1860 měla Unie asi 31 mil. obyvatel. 22 států svobodných mělo 22,700.000 obyv., 11 států konfederovaných 8,700.000; z toho bělochů 5,096.000.

neboť vojenská moc Severu, která byla ihned k dispozici, byla nepatrná a síla Jihu zřejmě byla v převaze. A cíl byl nanejvýš těžko dosažitelný. Nejednalo se jen o porážku Jihu, po níž by následovala změna hranic, odstoupení kolonií, zaplacení válečné náhrady a podobně; jednalo se o dobytí Jihu tak důkladné, aby Unie mohla býti obnovena na bývalém podkladě. A krajina, která měla býti takto dobyta nevojenským národem, byla ohromného rozsahu: odmyslíme-li si nesmírný, stranou ležící stát Texas, který sám je větší než Německo, zbývají jižní státy, seskupené v konfederaci o ploše větší o něco než Německo, bývalé Rakousko-Uhersko, Holandsko a Belgie dohromady; a tato veliká krajina neměla žádných průmyslových středisk nebo jiných bodů takového strategického významu, aby jejich obsazením byla ovládnuta zbývajících plocha. Výkon, kterého lid Severu posléze docílil, byl podle výroku anglických historiků větší než ten, o který se pokusil Napoleon vpádem do Ruska roku 1812.

Proti tomu Jih měl v některém směru velmi výhodnou pozici v kladení odporu vpádům ze Severu. Vojska Jihu operovala na vnitřních liniích; krajina měla hojnost silných obranných posic, které bylo možno hájiti s poměrně malými silami; vpadlé vojsko muselo se vzdalovati od své základny a vysazovati své spojovací linie útoku. V námořním ohledu převaha Severu byla zabezpečena téměř od první chvíle a odříznutí zámořského dovozu způsobilo jižním armádám kruté strádání dříve, než válka byla v polovici, ale plný účinek toho mohl býti docílen jen velmi zvolna. Bylo-li tedy jeho obyvatelstvo statečné a vůdcové schopní, Jih daleko neměl postavení tak beznadějně, jak by se na první pohled zdálo; kdyby mu přálo štěstí, mohl svému mocnému odpůrci zasaditi nějakou smrtelnou ránu dříve, nežli tento sebere své síly; a kdyby i tato naděje selhala, mohla houževnatá obrana vyčerpatí trpělivost Severu.

Jako vojáci byli Jižané ze začátku v převaze proti Seve-

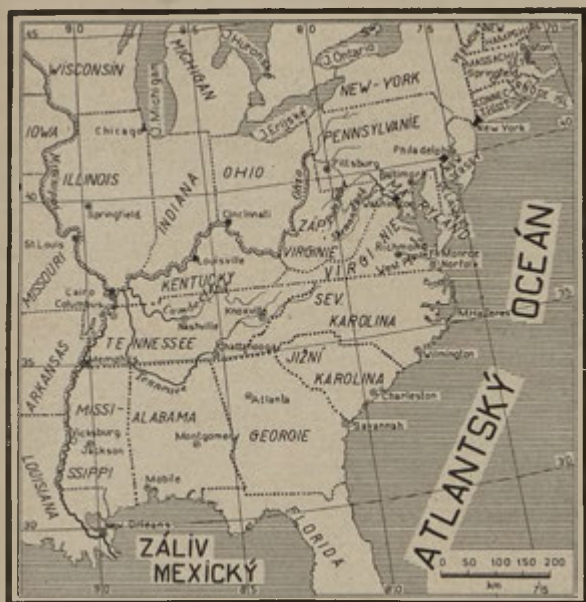
řanům. Srovnáme-li oba národy v celku, měli Jižané poměrně větší procento lidí zvyklých na život pod širým nebem a bez pohodlí. Mimo to Jižané všech tříd dívali se dosud na boj jako na normální a přiměřené zaměstnání člověka; byli přesvědčeni, že jeden zdravý Jižan dovede napráskati pětí Yankeeům (přezdívka Severanů). Na Severu převážná nálada byla mírová, válka považována za cosi překonaného. To ovšem, jako jiné výhody Jihu, bylo přechodné; záhy stali se Severané dobrými vojáky, obětující své sklony.

V obsazení vůdčích míst měl Jih také jisté výhody. Spojené státy neměly velký počet důstojníků z povolání.²⁴⁾ Armády Severu a Jihu musily značnou měrou býti vedeny muži, kteří vojenskému řemeslu přiučili se teprve ve válce. Jih získal na svou stranu velmi slušný počet důstojníků z povolání, ale ohromně závažným momentem bylo, že mezi nimi byli dva geniální vůdcové, kteří byli před začátkem války považováni za nejschopnější důstojníky armády Unie a po vypuknutí války z loyality ke státu Virginii přidali se ke Konfederaci: Lee a „Stonewall” Jackson.

Jih také, alespoň ze začátku, měl výhodu v administrativě, která stála za generály. Kdežto Lincoln a jeho ministři nerozuměli vůbec vojenským věcem, byl Jefferson Davis vlastně odborníkem; bývalý žák vojenské akademie West Pointské měl značné vědomosti válečné, byv velitelem pluku v mexické válce; také byl ministrem války v kabinetu Pierce-ově. Ovšem jeho soustavné míchání se do strategických otázek nakonec ukázalo se škodlivým.

A také v politických poměrech měl Jih velké výhody. Jeho lid měl dar tradicionelní schopnosti veleti a poslouchati, která umožňuje národu svorně probíjeti se v krizi. Od okamžiku, kdy se octli ve válce, bojovali podle svého názoru za svobodu a za nic jiného. Několik úspěšných srážek na za-

²⁴⁾ Stálá armáda Sp. států čítala r. 1860 pouhých 16.000 mužů a důstojníků.

čátku utvrdilo každého průměrného Jižana ve víře, že je něco lepšího než průměrný Seveřan. Nárok na neodvislost brzy nabyl rázu zuřivé pýchy, již by mohl cítiti starobylý národ. Proti tomu bylo nemožno, aby lid Severu byl podobně zaujat pro věc, za niž bojoval. Nezdálo se mu, že by bojoval za svou svobodu a byl by nenáviděl myšlenku, že bojuje na výboj. Bojoval za udržení národní jednoty, která mu byla drahá. Musilo se ještě ukázati, jak dalece stojí za to, bojovati proti nebezpečnému nepříteli, aby nakonec bylo docíleno sjednocení s ním; Sever málem by byl složil zbra-

ně v okamžiku, kdy ve vojenském ohledu jeho úspěch stával se jistým. Zachování sjednoceného Severu bylo největší a jednou z nejtěžších povinností presidenta Lincolna.

Politické hranice obou válčících skupin byly vyznačeny jižním pomezím Marylandu, Záp. Virginie, Kentucky a Missouru. Při začátku velkých operací části Kentucky a Missouru byly obsazeny jižními vojsky. Zmíněná hranice byla prota nedaleko Atlantského oceánu paralelními horskými pásmy, které dohromady tvoří horský systém Alleghan čili Appalachians. Tyto vlastně dělily pole operací v úzké východní jeviště války a téměř bezmezná západní jeviště; a operace v těchto dvou jevištích byly téměř do konce války na sobě nezávislé.

Ve východní části bojiště leží Washington, hlavní město Unie, místo pro Sever z pochopitelných příčin velmi důležité a zvláště proto, že kdyby bylo padlo, evropské mocnosti by pravděpodobně uznaly Konfederaci. Leží na řece Potomacu, hned u hranice, a mohlo také býti ohroženo zezadu, neboť široké a úrodné koryto mezi horskými hřebeny tvořené údolím řeky Shenandoah, jež teče k severu a vlévá se do Potomacu severozápadně od Washingtonu, bylo v rukou konfederovaných a tvořilo jakousi výpadní branku, kterou vojsko, přichozí od Richmondu mohlo se dostat téměř do Washingtonu. Sto mil jižně od Washingtonu leží Richmond, který se brzy stal hlavním městem Konfederace, na místě Montgomery v Alabamě. Jakožto zcela nové hlavní město mělo malý význam pro konfederované, ačkoli na samém konci války stalo se jejich poslední pevností. Krajina mezi oběma městy, kterou drželi Jižané, byla mimořádně obtížná. Čtenář si může všimnouti na mapě řek s širokými ústími, které jsou jejím nejvýznačnějším rysem a s jejichž jmény se seznámíme. Tyto řeky samy byly překážkami armádě postupující ze Severu; jejich široká ústí však brzy poskytla jí bezpečného spojení s mořem.

V západním jevišti války musíme především mít na paměti ohromnou délku hranice v poměru k obyvatelstvu na obou stranách. To přirozeně činilo postup vpádu ze Severu pomalým, a nesnadno bylo určovati jeho směr, neboť mohly vznikati odchylky protivpádu na jiném místě hranice nebo ranou namířenou na spojovací linie vpadlé armády. Hlavním rysem celé té krajiny jsou veliké vodní dráhy, které dodávaly také Severu nesmírné převahy ve válce pomocí flotil dělových člunů. Kdyby Sever svými dělovými čluny opanoval Mississippi, Jih by byl zbaven značné části svého území a přírodních zdrojů a odříznut od poslední své možnosti obchodního spojení s Evropou, nemaje už přímého styku s Mexikem. Dále, kdyby Sever ovládnul přítoky Mississippi, zvláště řeky Cumberland a Tennessee, které vlévají se do oné veliké řeky prostřednictvím Ohia, byl by začal hluboko do spojovacích linií Jihu.

Podmanění Jihu skutečně postupovalo pomalu a často bylo přerušováno; dělo se blokádou se strany mořské a obklíčením se strany souše, odříznutím od západního území a odnětím hlavních vnitřních spojovacích linií. Richmond, proti němuž Sever zahájil operace v prvních třech měsících války, padl teprve skoro o čtyři roky později, když zmíněný proces podmanění byl úplně dovršen a jedna severní armáda vítězoslavně postupovala pustošíc kraj od Chattanoogy k Atlantě, odtud k atlantskému pobřeží Georgie a k severu oběma Karolinami, až si mohla podati téměř ruce s armádou útočící na Richmond. Po celý ten čas pozornost veliké části severního obcenstva a všech, kdo pozorovali válku z Evropy, byla velkou měrou poutána k zoufalému zápolení v obvodu Washingtonu a Richmondu a nevalnému úspěchu Severu v nečekaně nesnadném usilování o hlavní město Konfederace. Uvidíme však, že dlouhý a pokořující nezdar Severu v této části nebyl ani tak nevysvětlitelný, ani daleko tak důležitý, jak se zdál.

Kapitola VIII.

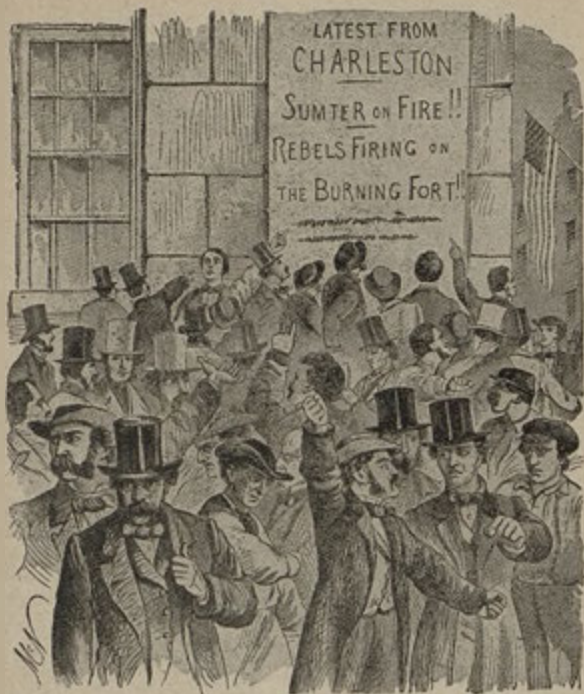
ZAČÁTEK VÁLKY A LINCOLNOVY ZPRÁVY.

1. Počáteční období.

Druhého rána po bombardování Fort Sumteru byla uveřejněna presidentova proklamace, svolávající do zbraně milici jednotlivých států, aby bylo zaopatřeno 75.000 mužů pro vojsko Spojených států k potlačení „nezákonného sdružení“. Jejich služební povinnost však podle zákona měla končiti třicet dní po příštím zasedání kongresu a v souvislosti s potřebou nového zákona v té věci president svolal kongres k mimořádnému zasedání na 4. červenec. Pravidelná armáda Spojených států skládala se z pouhých 16.000 mužů, a z těch většina byla roztroušena po malých pomezích pevnůstkách na Západě. Několik dní později, když stalo se zřejmým, že zápas může trvati déle než tři měsíce služební povinnosti milice, president vyzval dobrovolníky, aby se hlásili k tříleté službě; v červnu bylo sehnáno na 300.000 mužů.

Události u Fort Sumteru a presidentova proklamace rázem vzbouřily a soustředily veškerou veřejnou míněni ve svobodných státech Severu a v opačném směru ve státech, které již odpadly. Virginia jako celek připojila se ke Konfederaci, ale několik hrabství v západní hornaté části tohoto státu silně klonilo se k Unii. Posléze s pomocí severního vojska podařilo se jim odloučiti se od Virginie a utvořiti nový stát Západní Virginie. Tennessee a Arkansas se však odloučily od Unie.

Odpadnutí Virginie mělo ještě nejvážnější následky pro Unii, než byla sama ztráta tohoto významného státu. Generál Robert E. Lee, Virgiňan, tehdy ve Washingtonu, byl generálem Scottem považován za nejschopnějšího důstojníka armády. Lincoln a jeho ministr války přáli si nabídnouti mu vrchní velení armády. Lee rozhodl se velmi těžce a váhavě.

PRVNÍ ZPRÁVY. VZRUŠENÍ V NEW YORKU PO ÚTOKU NA TVRZ SUMTER.

Nejen že byl odpůrcem politiky secese, ale popíral vůbec právo státu na odpadnutí; věřil však, že je povinen absolutní oddaností Virginii. Složil svou hodnost v armádě Spojených států a odebrav se do Richmondu, dal svůj meč k dispozici svému státu. Táž loyálnost vůči Virginii řídila i kroky jiného velikého vojína, Thomase J. Jacksona, jehož hi-

storická přezdívka „Stonewall“ (Kamenná zeď) je ve špatném souhlasu s jeho překvapující rychlostí pohybů. Oba vzešli z různých sociálních poměrů a byli kontrastujícího typu. Epitheton „Kavalír“ vhodně bylo použito k označení Lee-a, a Jackson byl přísný puritán;²⁵⁾ oba byli mužové ušlechtilého charakteru, kteří přinesli věci Jihu něco více, než vojenskou zdatnost.

Byli však virginští důstojníci, kteří nešli se svým státem. K nim patřil sám Scott a G. H. Thomas; Farragut, slavný námořník, byl z Tennessee.

Po všech svobodných státech došlo k národnímu pozdvižení. Mužové odhazovali s radostí váhavost předcházejících měsíců a sbírání vojska pokračovalo rychle a s nadšením. Na chvíli zmizely rozdíly stran. Starý Buchanan veřejně ohlásil svou oddanost k vládě. Douglas dostavil se k Lincolnovi s dotazem, jak nejlépe by posloužil obecné věci a na jeho žádost odebral se do Illinois, aby tam vedl veřejné mínění a podporoval sbírání vojska; při tomto zaměstnání však se brzy rozstonal a zemřel. Ve dnech, jež následovaly, když čekané úspěchy se nedostavovaly, záhy ukazovaly se živly nesouladné. Menšina, která byla proti válce, byla po nějakou dobu zticha a nepatrná, ale mezi těmi, kteří byli pro válku, byli mnozí, již milovali Unii a ústavu a částečně z toho důvodu pěstovali sympatie k Jihu. Tito — hlavně přívrženci demokratické strany — si přáli, aby válka byla vedena s nejmenším možným porušením ústavy a byla zakončena s nejmenší možnou sociální změnou; mnozí z nich nechtěli bojovat až do rozhodnutí, ale ke kompromisu. Proti tomu byli lidé, kteří milovali svobodu a nenáviděli otrocký systém Jihu. Tito lidé, odlišující se uprostřed republikánské strany jakožto radikálové, věnovali malou pozornost ústav-

²⁵⁾ Lee byl ze staré, bohaté rodiny virginské. Vznešené rodiny plantážnické žily po způsobu aristokratickém, často byly skutečně vedlejšími liniemi anglických rodů šlechtických. „Cavaliers“ byl název přívrženců krále Karla I. Stuarta v občanské válce anglické; odpůrci krále a jejich byli puritáni, obyčejně prostého původu.

ROBERT LEE,
HLAVNÍ VELITEL JIZANŮ.

ním omezením při odrážení útoku na ústavu a chtěli od začátku vésti vyslovenou válku proti tomu, co ji zavinilo — proti otroctví. V pomezných státech²⁶⁾ bylo ovšem více aktivní sympatie s Jihem.

Úkolem vlády bylo nejen vésti válku, nýbrž i zachovati jednotu Severu přes všechny neshody a odhodlanost přes všechna zklamání. Lincoln byl v nejednom směru způsobilý k tomu úkolu. Staré zkušenosti v Illinois a Kentucky činily ho schopným chápati velmi různá stanoviska k věci Jihu. U něho houževnatost, která sotva mohla zakolísati ve věci, kterou považoval za spravedlivou, nejen že byla prosta veškeré trpkosti vůči odpůrcům, nýbrž byla vskutku spojena s hluboce zakořeněnou laskavostí k nim. Při pozorném studiu jeho osobnosti se nám ukáže jako vtělení, v stupni a způsobu stejně vzácném, stálejšího a vyššího úsudku svého lidu. Angličtí vojenští dějepisci ve svém přehledu průběhu války dobře shrnují její dramatický ráz, když praví: „Proti veliké vojenské genialitě jistých jižních vůdců osud postavil nezlomnou rozhodnost velikého severního presidenta a jeho vášnivou oddanost k Unii, kterou zbožňoval. Dokud žil a ovládal lid Severu, nemohlo býti řeči o nějakém couvání.”

Je hojně dokladů v současné literatuře, že Lincolnova odhodlanost brzy začala býti v širších kruzích pocítována a oceňována obecným lidem. Přesvědčení, že je možno se naň spolehnouti, rozšířilo se mezi prostými lidmi a při té víře prostí lidé měli ho tím raději, poněvadž byl sám prostý. Z časové vzdálenosti, z které se nyní na něho díváme a ze které se na něho dívala v okamžiku jeho smrti veškerá Amerika, vynoří se jisté rysy velikosti, ale nesmí se mysliti, že za svého života stál vynikajícím způsobem v čele lidu jako veliký vůdce, nebo vůbec jako vůdce. Lincoln přišel do Wa-

²⁶⁾ T. zv. border States, státy hraničící na konfederaci, ve kterých bylo dosti mnoho otrokářů a proto bylo delší dobu nejisto, s kterou stranou tyto státy půjdou. Byly to Maryland, Kentucky a Missouri. Posléze přidaly se k Unii.

shingtonu nepochybně s některými hlubokými myšlenkami, které jiným lidem nenapadly, nepochybně s jakousi významnou znalostí, na příklad pomezních států, která mnohým státníkům chyběla, ale přišel tam jako člověk nezkušený v politice. Bylo částí jeho síly, že si toho byl velmi dobře vědom, chtěl se učit, nechtěl se dáti nutiti k ukvapeným rozhodnutím ve věcech, jichž neznal, dokonale oceňoval převahu vědomostí u jiných a naprosto se jí nebál. Ale senátoři, poslanci a vynikající žurnalisté zpravidla pozorovali jen tu nezkušenost, nikoli sílu. Rozvaha, s jakou jednal, trpělivě sleduje vývoj událostí, málo říká, naslouchaje všem stranám, rozprávěje s naivností, která byla pravdivá, ale ne zcela prostá vychytralostí, zdánlivě tvrdošíjný proti nátlaku rozumných rad z té či oné strany — to vše na mnohé úzkostlivé diváky působilo dojmem naprosté nezpůsobivosti. A tento dojem byl zesilován tím, co mohlo se zváti jeho prostotou, jeho neobratností a skutečnou výstředností v mnoha vedlejších věcech. Mnohým inteligentním lidem, kteří se s ním setkávali, byly tyto vlastnosti u něho hrozně na závadu; ačkoliv někteří z nejvzdělanějších mužů vůbec se nad nimi nepozastavovali, přece je jisto, že nikdo ve Washingtonu neměl valného dojmu, když se s ním po prvé setkal. Tak Lincoln daleko nevzbuzoval všeobecnou důvěru, mimo svou dobrou vůli. Žádný detail jeho politiky nešel přísné kritice, a on sám, dokud žil, byl předmětem takového podceňování anebo blahosklonného schvalování, že musíme se tázati, kdo vlastně objevil jeho velikost, dokud smrt nevyvolala sklon idealisovati ho. Odpověď je, že byli to právě ti Američané cvičeného ducha, jejichž nárok na toto označení je nejpatrnější zemím mimo Ameriku, kteří první začali rozeznávaní, co se skrývá pod jeho zvláštním zevnějškem. Lowell, pozorující průběh veřejných událostí s neustávající bedlivostí; Walt Whitman, dívající se s jistotou pohledu básníkovy na věci, jak se odehrávaly; Motley, dějepisec nizozemské republiky a vyslanec americký ve Vídni — takoví

mužové, když velebili Lincolna po jeho smrti vyjadřovali soud, který začali si tvořit od samého počátku; soud, který začal uznáním jeho poctivosti, stopoval důkazy jeho moudrosti a poznal postupně jeho velikost a ne teprve v návalu lítosti. Když po třech letech americký politický svět bouřil se všeobecnou nespokojeností a ani jeden člen kongresu nechtěl připustiti, že byl „Lincolnovcem“, právě tehdy Motley psal z Vídně své matce: „Ctím Abrahama Lincolna, protože je pravdivý, poctivý typ americké demokracie. Není na něm nic z chtěné, ale při tom ošuntělé noblesy, ze snahy býti gentlemanem a nemoci jím býti; je velký americký Démos, poctivý, chytrý, dobrácký, rozumný, humorný, veselý, statečný, občas chybující, ale svými chybami protloukající se dále kupředu, k tomu, co považuje za spravedlivé.“ V pozdějším dopise poznamenává: „Jeho duševní schopnosti byly veliké a tím více zmohutněly, čím více tíhy na nich spočívalo.“

Sever se tehdy pustil do zápasu s horlivostí a jednomyslností, a nikdo netušil, jak vyčerpávající bude tento zápas. Nejprve bylo ve Washingtonu znepokojení o bezprostřední bezpečnost města. Vlajky Konfederace bylo viděti, jak třepetají se na hotelích v Alexandrii za řekou; Washington sám byl plný pověstí o spiknutích a zamýšlených vraždách a plný skutečných jižních vyzvědačů; vše bylo desorganisováno a Lincoln sám konaje jedné noci obchůzku, našel arsenál s otevřenými dveřmi, úplně nestřežený.

20. dubna bylo nutno vydati nepříteli loděnici válečného námořnictva v Gosportu ve Virginii a arsenál v Harper's Ferry. Jeden pluk z Massachusetts, kde úřady státu se chystaly na válku již před pádem Sumteru, byl již ve Washingtonu; musil si však vybojovati průchod zuřivou lůzou v Baltimore²⁷⁾, při čemž byli mrtví na obou stranách. Většina zákonodárského sboru marylandského byla pro Jih, guvernér

²⁷⁾ III. město státu Marylandu, který ze začátku se silně klonil ke konfederaci.

vyčkával a žádal, aby žádné další vojsko neprocházelo Baltimorem. Starosta baltimorský a správa železnic spálili železniční mosty a pobořily trati; telegrafní dráty byly přerézány. Tak asi po pět dní byla přímá cesta z Washingtonu k severu zatarasena. Kdyby byl Beauregard dopravil své dosud vycvičené vojsko drahou z Jižní Karoliny, byl by našel Washington osamocený a téměř bez posádky; ale Jih dal si ujíti tuto příležitost.

Pád Washingtonu v tu chvíli byl by měl politické důsledky, jež nikdo lépe si neuvědomoval, nežli Lincoln. Bylo by to přivedlo unionisty v pohraničních státech k zoufalství a je dokázáno, že president si byl tehdy plně vědom těžkosti úkolu, který očekával Sever a věděl, že ztráta Marylandu, Kentucky a Missouri byla by učinila tento úkol nemožným. Byl v srdci pln úzkosti, ale ti, kdož byli s ním dosvědčují jeho klid a ráznost, s kterou se radil se svým kabinetem o námořních, vojenských, finančních, poštovních a policejních opatřeních, jichž situace vyžadovala. Mnohá opatření ovšem byla mimo dosah pravomoci, kterou kongres přenesl na veřejnou správu, ale neváhal, podle svého výroku, „použítí širší pravomoci, kterou mu ústava povoluje v případech povstání“ a žádal kongres o dodatečné schválení. Nesnáze vlády byly stupňovány silně tím, že nebyla si jista, kdo vlastně v její službě civilní nebo vojenské je loyální a bylo nutno rychle vyplnit mnohá místa uprázdněná nečekanou desercí. Zatím vojska z Nové Anglie a také z New Yorku se rychle dostavila k Baltimore. Sama opravila přerušené trati kolem města a 25. dubna bylo ve Washingtonu již dosti vojska, že nebylo příčiny k nějakým znepokojením. V Baltimore nastala změna nálady. Ve třech týdnech všechny demonstrace ve prospěch Jihu ustaly; nespokojený zákonodárný sbor se rozhodl pro neutralitu a guvernér, loyální v srdci, vedl záležitost v zájmu Unie; poštovní spojení a průchod vojsk byl volný v polovici května; znepokojení o Maryland přešlo.

Na Severu se všeobecně soudilo, že povstání bude snadno potlačeno. Někteří dokonce přesně udávali potřebný k tomu počet dní, stanovíce jej níže než devadesát dní, na něž byla milice povolána do služby. Neodolatelné veřejné mínění žádalo rychlé jednání. Sever povstal s celou svou mocí; nyní jí měla vláda užítí, zmocniti se Richmondu a tím udělati konec rebelii. Pravdou bylo, že Sever si musil napřed vybudovati armádu, nežli mohl rozumným způsobem postoupiti do zajištěného území Jihu; situace jižní vlády byla v tom ohledu naprosto stejná. Sever měl zatím dost co dělati se zabezpečením států, které byly stále nejistou půdou. Ale v červenci nátlak veřejného mínění a kongresu, který se tehdy shromáždil, přemohl opatrný názor vojenský a 21. července dostalo se Severu první trapné lekce v bitvě u Bull Runu.

Nežli budeme vypravovati o této katastrofě, dokončíme historii zápasu v pomezných státech. Tvořící se armády Severu byly záhy organisovány ve tři velitelství, zvaná departement Potomacu, na frontě mezi Washingtonem a Richmondem, departement Ohia na horním rozvodí této řeky a departement Západu. Generálové velící západnějším departementům měli větší volnost jednání než generál u Washingtonu. Departement Ohia byl svěřen generálu Mc Clellanovi, který před válkou býval kapitánem sapérů, pak se vzdal aktivní služby a stal se železničním ředitelem, v kteréžto hodnosti vzbudil již pozornost, ale který si získal dobré jméno již v mexické válce a za války krymské byl vyslán jako mladý důstojník na bojiště za studijními účely. Lid Západní Virginie, který se snažil organisovati se v nový stát a lnul k Unii, byl ohrožován vojskem, vyslaným guvernérem starého státu. Pomoc Západní Virginii mohla přijíti údolími přítoků Ohia. Lid Západní Virginie obrátil se na Mc Clellana; oddíly jím vyslané rychle dobyly úspěchu a později přímo pod jeho velením zabezpečily Západní Virginii a tím

také reputaci Mc Clellanovu. V Kentucky, dále k západu guvernér se snažil udržeti vládu v rukou Jihu s pomocí oddílu, zvaného „státní garda“, kdežto unionističtí vůdcové sbírali dobrovolnické pluky pro Sever. Nic však nebylo rozhodnuto bojem mezi těmito sbory. Zákonodárny sbor státu se nejprve choval neutrálně, ale nový sbor, zvolený v červnu, vyslovil se velikou většinou pro Unii. Konečně armády Konfederace vpadly do Kentucky a zákonodárny sbor vyzval armády Unie, aby je vyhnaly a dal presidentovi k dispozici 40.000 kentuckých dobrovolníků. Od té doby, třebaže Kentucky zůstalo dlouho bojištěm, oddanost jeho obyvatelstva k Unii zůstala neotřesená. Ale nejistota, jak se zachová, zůstala až do podzimu 1861. V Missouri boj mezi stranami byl zuřivý. Již v lednu kolovaly pověsti o spiknutí za účelem zabránění arsenálu v St. Louis pro Jih, až přijde vhodný čas a generál Scott učinil tam velitelem kapitána Nathaniela Lyona, na jehož loyaltitu spoléhal tím více, že to byl odpůrce otroctví. Guvernér missourský přál Jihu, rovněž zákonodárny sbor a guvernér mohl počítati na část milice státu; proto Lincoln, když svolával dobrovolníky, uložil Lyonovi, aby je sbíral v Missouri. V této práci mu značně pomáhal Unionistický státní výbor v St. Louis a četné německé obyvatelstvo v městě bylo zvláště ochotno k vojenským službám Unie. Guvernér svolal státní konvent, aby vyhlásil ordinanci secese; volitelé byli jiného smýšlení a konvent vyslovil se proti secesi. V několika bitkách Lyon, který byl neohrožený vojín, porazil voje guvernérovy; v červnu se zmocnil hlavního města státu a vyhnal guvernéra i zákonodárny sbor; státní konvent opět se sešel a dal státu unionistickou vládu. Tato nová vláda nebyla všude uznávána, spiknutí ve prospěch Jihu se neustále v Missouri objevovala a stát byl opětovně obtěžován vpády z Arkansasu. Na podzim nepokoje se opakovaly a Lyon přišel v nich o život. Ale v podstatě Missouri bylo zajištěno pro Unii.

2. Bull Run.

Na podzim r. 1861 Sever a Jih byly tedy jaksi ustáleny, jako dvě odlišné země. V červenci tento proces se již vyvíjel, ale nutno si pamatovati, že celé dlouhé území Kentucky tvořilo ještě neutrální pásmo, kdežto dále západněji v Missouri vojenské oddíly nebyly ještě ani tak organisovány, jako na východě. Tak jediný možný směr, kterým bylo možno podniknouti nějaký útok byl směrem na Richmond. Tam se měl 20. července sejít kongres Konfederace. *New York Tribune*, jediný denník na Severu s dalekosáhlým vlivem vyjádřil jen trochu přehnaným způsobem všeobecné cítění, když prohlásil, že kongres konfederovaných nesmí se sejít. Senátoři a poslanci ve Washingtonu nevymáhali právě tolik, ale žádali také, aby se něco podniklo, zvláště pak proto, že tříměsíční doba služby milice docházela. Generál Scott, dosud hlavní vojenský rádce vlády rozhodně byl spíše pro vyčkávání a zdokonalování kázně a organisace dobrovolníků, kteří nebyli dosud ani do brigád zformováni. Od milice nesliboval si vůbec ničeho. Dlouho odpíral dáti svolení k něčemu jinému, než drobným pohybům připravujícím pozdější postup. Není však zcela jisté, že by kongres a veřejné mínění byly v nepravu, volající po činu. Vojsko Jihu nebylo o mnoho lépe připraveno. A ještě jedna myšlenka činila boj lákavým; byla to obava, že evropské mocnosti uznají samostatnost jižní Konfederace a naváží s ní diplomatické styky. Učiní-li tak, či ne, záviselo na tom, budou-li utvrzeny ve svém vzrůstajícím podezření, že Sever nemůže Jihu přemoci. Lincoln a jeho ministerstvo se rozhodli dáti v sázku pokus a Scott konečně přestal se vzpírat.

Nicméně bitva nebyla vyhrána. Jižní armáda pod Beauregardem ležela blízko řeky Bull Runu, asi dvacet mil od Washingtonu, ovládajíc železniční křižovátku Manassas na trati do Richmondu. Hlavní severní armáda pod generálem Mac Dowellem, schopným důstojníkem, ležela jižně od Po-

tomacu, kde opevnění na ochranu Washingtonu byla vybudována již na virginské půdě. V údolí Shenandoah bylo jiné jižní vojsko pod Josephem Johnstonem, střezené severním generálem Pattersonem u Harper's Ferry, který byl Scottovými operacemi znova dobyt. Každý z těchto severních generálů měl přesilu proti svému soupeři. Mac Dowell měl napadnouti postavení konfederovaných u Manassas, zatím co Patterson, jehož vojsko bylo téměř jednou tak silné jako Johnstonovo, měl zaměstnávat ho tak vážně, aby se nemohl spojit s Beauregardem. 21. července členové kongresu si vyjeli po cestě k Manassas, aby viděli boj. Politikové se nevzdali ještě názoru, že válka bude trvati tři měsíce a že první bitva zdrtí Konfederaci. Oni i lid Severu doufali, že tohle bude ta bitva.

Následkem nějakého nedorozumění Patterson neučinil téměř ani pokusu provést naň připadající část Scottových rozkazů a Johnstonovi podařilo se připojit se s většinou svého vojska k Beauregardovi den před útokem Mc Dowellovým a aniž tento se dověděl o tomto pohybu. Bitva u Bull Runu (či lépe první a slavnější z bitev toho jména) byla srážkou nevyzkušených vojsk, v níž do jisté míry znamenitá individuální jakost mužstva nahradila kázeň. Mc Dowell s dobrou rozvahou zacházel s neohrabaným přístrojem. Nepřítel obsadivší vysoké, zalesněné břehy na jižní straně Bull Runu byl s úspěchem zatlačen na vysoký hřbet v pozadí, ale houževnaté útoky na tuto další posici postrádaly souřadnosti, a když bylo již pochybno, zdali unavení vojáci Severu mohou je obnoviti s nějakou nadějí na úspěch, byli sami napadeni z pravého boku a ihned se dali v nepořádku na ústup. Nebyli valně pronásledováni, ale Mc Dowellovi nepodařilo se je znova spořádati ani v Centreville, asi míli za Bull Runem. Výsledek byl překvapením pro jižní armádu. Johnston, který nyní převzal velení prohlásil, že byla právě tak desorganisována vítězstvím, jako severní porážkou. S plným souhlasem svých představených jal se opevňovati svou posici

u Manassas. Ale ve Washingtonu po nějakou dobu převládal dojem, že městu hrozí bezprostředně dobytí a toto mínění sdílel také Mc Clellan, k němuž se všeobecné mínění nyní obracelo jako k spasiteli a který byl také povolán do Washingtonu, aby převzal velení nad armádou Potomacu.

Ve vládních kruzích byla ovšem veliká rozmrzelost. Lincoln však, třeba trpce zklamán, nejevil žádného neklidu nebo rozpaků. Práce budování armády na Potomacu byla znovu klidně zahájena. Posledních pět měsíců r. 1861 uplynulo bez pozoruhodných vojenských událostí. Zde se musíme obrátiti k postupu jiných záležitostí, zahraničních i vnitřních, které způsobovaly velké starosti vládě od samého začátku války.

3. Lincolnova vnitřní správa v hlavních rysech.

Mnohem dříve, nežli si obecnost východních států lépe povšimlo Lincoln, členové jeho kabinetu si byli vědomi, že vláda je jeho vláda. Jeden z ministrů záhy řekl svým přátelům, že v kabinetu je jen jedno mínění, a to presidentovo. To se nesmí vykládati tak, jakoby Lincoln osobně rozhodoval v každém departementu. Měl svůj vlastní departement jehož úkolem bylo udržeti jednotu Severu a záležitosti ministerstva války byly tak bezprostředně důležité, že vyžadovaly jeho neustálé pozornosti; avšak i v jiných oborech stupeň i způsob jeho zasahování byl různý. Ale tím není řečeno, že by kabinet měl malý vliv na jeho jednání. Nejen že se s ministry často radíval, nýbrž často s nimi souhlasil. Zdá se, že v ničem se jeho moudrost neprojevovala silněji nežli v rozpoznávání, kdy má zapotřebí rady a podpory a kdy ne. Někdy ustoupil svým ministrům, protože si vážil jejich úsudku, někdy proto, že jejich prostřednictvím získával podporu veřejnosti, bez níž by jeho čin musil selhati. Někdy, když byl si jist, že nutnost toho vyžaduje, podnikl vážné zakročení i bez jejich rady a vůbec kohokoli. Častěji však se snažil docílit skutečně společného rozhodování. Celkem má-

me dojem, že v mnoha věcech, v nichž Lincoln nevládl sám, vládl prostřednictvím skupiny schopných mužů, jichž využil co nejlépe a které žádný jiný náčelník nebyl by mohl přiměti, aby sloužili tak dlouho ve shodě.

Námořní operace této války skytají mnoho odvážných činů na obou stranách, o nichž není možno zde vypravovati. Jsou mezi nimi případy vzbuzující dnes zvláštní zájem, jako výkon první ponorky. (Náležela Jihu; její ponoření vždy znamenalo smrt celého mužstva; a s plným vědomím toho obětavé mužstvo se ponořilo a zničilo cenného obrněnce Severanů.) Severu nezdařily se některé z dosti četných kombinovaných výprav současně po souši i po moři, které byly podniknuty, aby obsazením jižních přístavů blokáda se stala dokonalejší a méně obtížnou; a snad aby se usnadnily vážnější nájezdy do Jihu. Jinak však do jara 1863 byla Florida v podstatě v rukou Severanů a r. 1865 Jihu zbývaly jen dva přístavy, Charleston a Wilmington; ale podnik citění severnímu nejlákavěji ukázal se pouhým plýtváním vojenských sil. Mimo to, dokud nebyl posléze nalezen silný vojenský rádce v Grantovi, byla při takových výpravách jistá ne hospodárnost s vojenskými silami. Nicméně na moři byl úspěch Severu tak trvalý a drtivý, že není zapotřebí vypravovati jeho podrobnosti v této knize. Takový úspěch ovšem předpokládal, aby byla zahájena od začátku rozhodná politika; bylo zapotřebí veliké administrativní schopnosti k improvizování loďstva, kde téměř žádné neexistovalo a kde podmínky jeho použití byly v mnoha směrech nové; a bylo zapotřebí míti se bystře na pozoru, aby se čelilo překvapením nových námořních vynálezů, jimiž Jih mohl snad, jak se jednou nebo dvakrát zdálo pravděpodobným, učiniti severní blokádu neúčinnou. Gideon Welles, ministr námořnictva v kabinetu Lincolnově byl vytrvalý a zdál by se schopným svého úkolu, ale duší námořního ministerstva byl Gustavus V. Fox, bývalý námořní důstojník, který byl ustanoven pomocným tajemníkem pro loďstvo. Politika blokády byla za-

hájena Lincolnovou proklamací 19. dubna 1861. Bylo to odvážné opatření, neboť bylo jisto, že povede k třenicím s cizími mocnostmi. Vláda Spojených států usilovala r. 1812 o zásadu, že blokáda, která by měla právo jednati proti neutrálnímu obchodu musí býti účinnou blokádou a v poslední době nejevila sklonu sleviti z těchto názorů; když však vyhlásila svou blokádu Jihu, měla jen tři válečné lodě, s nimiž měla blokádu učiniti efektivní. Ale při této politice se směle setrvalo. Námořní ministerstvo hned od začátku se jalo kupovati obchodní lodě v přístavech Severu, přizpůsobovalo je válečné službě a stavělo své vlastní lodě; při navrhování jich záhy dostalo se mu pomoci komise kongresu pro budování obrněnců. Námořnímu ministerstvu dostávalo se aspoň plné podpory a povzbuzení se strany Lincolnovy pro veškerou jeho politiku. Welles byl vždy ministrem, s nímž měl nejméně třenic.

Lincoln nebyl finančníkem a ona důležitá část válečné historie, finance Severu, týká se nás málo. Skutečná hospodářská síla Severu byla nesmírná, neboť immigrace a vývoj šly vpřed tak rychle, že přes všechno napjetí války výroba a vývoz vzrůstaly. Ale povrchní nepořádek způsobený dlužením se a vydáváním papírových peněz byl veliký. Americký úsudek o finanční politice Chase-ově, muže inteligentního, ale nováčka v těch věcech, zní velmi pochvalně. Lincoln nechával mu volnost v této politice, jsa pevně přesvědčen o jeho schopnosti.

Jedna z vládních funkcí náležela výhradně presidentovi. Lincoln v úzkostných dnech, jež následovaly po jeho prvé inauguraci vypadal jednou zvlášť ustaraně; jeden senátor k němu pravil: „O co se jedná, pane presidente? Přišly nějaké špatné zprávy z Fort Sumteru?“ „Ach ne,” odpověděl, „je to pošta v Baldinsville.” President měl na starosti obsazování vládních úřednických míst, až do těch nejnepatrnějších, jako byla místa vesnických poštmistrů. Čekalo se, že při obsazování místních úřadů bude se raditi

se senátory a poslanci své strany a ovšem bude vybíratí muže, kteří pracovali pro stranu. V ohromné většině případů může se předpokládati, že lidé takto doporučení měli slušnou způsobilost. Ustálená prakse vyžadovala dále, aby republikánský president vyměnil většinu úředníků jmenovaných předešlou demokratickou vládou za spolehlivé republikány; demokratická vláda učinila podobně, když byla u vesla. Lincolnova zkušenost po nějaké době vedla ho k proroctví, že tento shon po úřadech stane se zkázou americké politiky; jistě mu však nikdy nenapadlo pokusiti se o zlomení tohoto ustáleného pravidla, na které si dosud žádná strana nestěžovala. A v tu dobu bylo opravdu velmi důležité, aby státní úředníci byli muži osvědčené loyality k Unii, neboť patrně poštmistr pochybné loyality mohl trojiti neplechu. Při obsazování míst, pro něž neplatila zásada stranicství, bývali Lincolnovi odpůrci často překvapeni, jak byl stranicství prost.

4. Zahraniční politika.

Otázka, jaký vliv měl Lincoln na zahraniční politiku, je nesnadnější, než bychom očekávali při všeobecné chvále, jaké se jí dostává; ačkoli je známo, že neustále dozíral na Sewarda, jeho vliv byl skryt diplomatickému světu.

Aspoň po prvních osmnácti měsících války hrozilo Severu opravdové nebezpečí cizího zakročení. Nebezpečí bylo stupňováno touhami Napoleona III. po Mexiku a ztrátou i útrapami způsobovanými Anglií nejen poruchami obchodu, nýbrž i zastavením dodávek bavlny blokádou. Od prvního okamžiku byla tu obava, že by cizí mocnosti mohly uznati Jižní Konfederaci za neodvislý stát; pravděpodobně by pak navrhly zprostředkování, jež zamítnouti bylo by pro presidenta při nejmenším choulostivé; konečně, když by zprostředkování bylo zamítnuto, byly by v pokušení přímo zakročiti. Je zvláštní, že jediná evropská vláda, která byla vždy Unii přátelská, byla vláda ruského cara Alexandra II., který téhož

roku provedl svůj plán osvobození nevolníků. Mercier, francouzský vyslanec ve Washingtonu radil své vládě, aby uznala Jižní Konfederaci již v březnu 1861. Císař Francouzů klonil se rozhodně k této politice; nechtěl však jednati bez Anglie a anglická vláda, ačkoli Američané toho nevěděli, byla pevně odhodlána nijak se neukvapovati. Nicméně jednou téměř nahodilá věc velmi záhy málem byla by vyvolala válku mezi Anglií a Severem.

Vydávaje proklamaci o blokádě jižních států, president zapomněl svého vlastního tvrzení, že tu není války, ale jen vzpoura; ohlásil úmysl užiti prostředků, jakých nemohla žádná domácí vzpoura, byť i sebe vážnější ospravedlniti. Navrhnul prováděti účinnou blokádu, zajímati lodi kteréhokoli národa, jež by se pokoušely jí proraziti a učiniti je předmětem jednání kořistných soudů. Bylo však jisto, že jakmile první britská loď blokádu pronikající bude zadržena, bude musit sekretář Seward vysvětlovati, jak mohlo v míru nastati toto porušení práv spřáteleného národa.

Zdá se, že Lincoln nikdy si úplně neuvědomil neshodu mezi teorií o „pouhém povstání“ a proklamací blokády, ačkoli Nejvyšší soud uznal ji ihned při prvním případě, o kterém měl rozhodovati. Rozhodnutí znělo, že jen válka, v níž jsou dvě strany a následkem toho ostatní národové neutrální, může odůvodniti práva blokády a prohlédávání lodí.

Konfederované státy počítaly na svou sklizeň bavlny jako na svůj prostředek k vedení války. Prodej její za moře měl skýtati příjem, potřebný na armádu; zatím co se věřilo, že zájem evropských zemí na americké bavlně je dostatečný, aby je přivedl do sporu se Spojenými státy, kdyby se stal pokus blokádou jej poškoditi. Přes 5 milionů balíků bavlny (1 balík = 500 lb.) vrhl Jih na trh r. 1860, a téměř polovina šla do britských přádelen. Poptávka po bavlně každoročně stoupala. Vynález šicího stroje, který zrevolucionoval oděvnícký průmysl, zmnohonásobil poptávku po bavlněných látkách, k velikému zisku a vzpružení Jihu. V Anglii obyva-

telstvo velikých měst se živilo výrobou těch látek. Jakmile by byla dodávka bavlny přerušena, musilo jim hroziti vyhladovění; a byla-li diagnosa Jižanů správná, Velká Britanie byla by nucena vrhnouti se do války na pomoc Konfederaci.

Záhy r. 1861 byli agenti konfederovaných vysláni, aby zkoumali situaci u evropských dvorů. Informace o jejich počtu a osobách byly zaslány americkému vyslanci v Londýně ještě před inaugurací. Dallas dostal nařízení vysvětliti britskému ministerstvu, že tito agenti povstalecké vlády nemají zákonitého oprávnění a že celá nesnáz je domácího rázu. V dubnu byl jmenován americkým vyslancem ve Velké Britanii Charles Francis Adams, syn presidenta Johna Quincy Adamse a vnuk presidenta Johna Adamse. Vyslancecké místo v Londýně bylo vždy považováno za nejdůležitější a za občanské války nabylo ještě většího významu, protože zájmy Velké Britanie byly postiženy více, než všeho ostatního zahraničí. Britská vláda byla tehdy v rukou liberálů, ale liberálů, kteří tak zestárli v úřadě, že nadšení jejich mládí vychladlo a nebylo pravděpodobno, že by se řídili něčím jiným mimo prospěch své země. Lord Palmerston, předseda ministerstva byl stařec, mající zakořeněnou nedůvěru k americkým politikům. Lord John Russell, jeho ministr zahraničí byl méně nepřívětivý k Američanům; ale jak on, tak i Palmerston sdíleli poněkud cítění vládnoucí třídy britské, která znala Jižany lépe a dávala mu přednost před severním obchodníkem nebo průmyslníkem. V Anglii byla náchylnost sympatisovati s Jihem bez ohledu na otroctví, které Velká Britanie vyhlásila za zločin. Davis a jeho kolegové byli „gentlemen“, Jih byl „chivalrous South“,²⁸⁾ ale nikdo neslyšel dosud o Lincolnovi, že by měl nějaké významné sociální postavení nebo aspirace. Dokud nebylo úplně jasno, že otroctví je hybnou silou Konfederace, tato sympatie

²⁸⁾ Rytířský Jih.

potrvala. Z vynikajících Angličanů byli to jen dva, Tennyson a Darwin, kteří z vnitřního přesvědčení se přiklonili na stranu Severu. Byla-li britská aristokracie a plutokracie svými sympatiemi na straně Jihu, byli zato dělníci angličtí (ač v textilním oboru následkem zaražení dovozu bavlny bez práce a téměř o hladu) rozhodně na straně Severu.²⁹⁾

Pád Fort Sumteru a prohlášení blokády změnilo situaci pro Palmerstonovu vládu. Mimo válku žádná blokáda nemohla býtí zákonitá; a kdyby toto měla býtí válka, úzké obchodní vztahy Velké Britanie k jižním přístavům nutily k zachovávaní přísné neutrality. Týž den, kdy vyslanec Adams dojel do Londýna (13. května 1861), lord Russel vyhlásil k jeho nepříjemnému překvapení jménem královny proklamaci neutrality, která ovšem musila přiznati práva válčících Konfederaci v zahájené válce. Americké veřejné mínění, jako kabinet nechtějící vidět neoprávněnost blokády v povstání, přijalo tento čin jako důkaz nevládnosti, ne-li nepoctivosti; a napjetí v anglo-amerických vztazích, tak nápadné po celou válku, začalo. Od poloviny května Adams zahájil svůj dlouhý diplomatický souboj s lordem Russellem. Oba byli zralého věku, rozvážní a klidní, bystrozrací a poctivých úmyslů; jejich vzájemná úcta stále vzrůstala. Neutralita byla prohlášena a práva válčících přiznána s ukvapeností, kterou Adams považoval za výraz nepřívětivosti, ale zbývalo ještě zabrániti uznání Konfederace za samostatný stát; a bylo zapotřebí střežiti tu neutralitu, kterou Velká Britanie tak ochotně vyhlásila, aby v praxi její občané proti jejím zásadám nehřešili.

Neméně než britskou vládu musil Adams pozorovati státního sekretáře, neboť vychytralá mysl pana Sewarda nejednou měla vrtochy, z nichž jen moudrost jeho představeného nebo jeho podřízeného jej vymanila. Seward věřil, že on by měl býtí hlavou ministerstva a diktovati vládě politiku.

²⁹⁾ Výrazem tohoto smýšlení byla adresa dělníků manchesterských r. 1853 zaslaná Lincolnovi.

1. dubna podal Lincolnovi memorandum, které navrhovalo, že ježto president nemá žádné politiky, sekretář by byl ochoten ji dodati a že jako protijed proti secesi bylo by rozumné vyprovokovati válku s Anglií nebo Francií nebo oběma, aby byl vzbuzen silný národní duch, který by snad přivedl Jih zpět. Lincoln odpustil a zatajil tuto drzost, kdežto většina lidí byla by propustila vinníka a užíval Sewarda jako svého nejzdatnějšího rádce až do smrti. Nezabránil však časem stylisaci některé noty, příliš silné, než aby byla moudrá; a kdyby Adams nebyl vynaložil svou vlastní rozvahu, když instrukce byly příliš bojovné, byly by tyto vedly ke zbytečné srážce.

Neoficiální agenti Konfederace poznali, že jsou pozorováni. Z jara byli neúředně přijati v ministerstvu zahraničí, ale lord Russell na radu Adamsovu konečně jim zavřel dveře. V září taktika konfederovaných se změnila a komisionáři byli nahrazeni zvláštní missí. Bylo rozhodnuto poslati vyslance do Anglie a Francie v naději, že formálním zástupcům, plně pověřeným, dostane se sluchu.

Úspěch u Bull Runu přiměl presidenta Davise zkusiti, jak by účinkovala vyslanectví u dvora londýnského a pařížského. Muži vybraní, aby zastupovali Konfederaci, byli John Slidell, určený pro Francii a James M. Mason pro Anglii. Provázeni svými rodinami, sekretáři a služebnictvem projeli šťastně bloádou u Charlestonu v říjnu 1861 a dojeli bezpečně do Havany, odkud se vydali 7. listopadu na cestu do Southamptonu britským poštovním parníkem „Trentem”. 8. listopadu „Trent” byl zastaven v bahamském průlivu dělovým člunem Spojených států „San Jacinto”, kapitán Wilkes.

Přes rozhořčené protesty kapitána „Trentu”, který zastavil svou loď teprve, když dělový výstřel byl vypálen přes jeho přídu, Wilkes vystoupil se silným ozbrojeným oddílem na palubu britského parníku a odvedl vyslance a jejich tajemníky. S těmito vrátil se do amerických vod, nechávaje

„Trenta” plouti k jeho cíli. Vězňové byli umístěni v Bostonu, zatím co Amerika jásala nad jejich zatčením.

Nadšení, s kterým byl přivítán výkon kapitána Wilkesa, možno pochopiti jen v souvislosti s opětovnými nezdary na začátku války. Američané, dychtící po čemsi, co by vypadalo jako vítězství, ztratili hlavu. Na počest kapitánovu pořádány hostiny, věnovány mu čestné šavle, dům reprezentantů formálně mu vyslovil díky a sekretář loďstva písemně mu gratuloval. Po celý listopad trvalo to vzrušení, neztlumenou myšlenkou, že Velká Británie mohla by se pro ten čin hněvati. Několik vůdců Unie, Lincoln mezi nimi, pochybovalo od začátku o moudrosti toho zatčení. Seward měl nejdříve z něho radost, ale brzy si to rozmyslil.

Britská vláda podala skutečně notu, v níž žádalo se propuštění zatčených a omluvení za celý případ; vyslanci britskému ve Washingtonu, lordu Lyonsovi nařízeno, aby se vrátil do Londýna s legací i archivy, nebude-li dáno zadostiučinění do týdne.

Mnohem dříve, nežli lord Lyons podal toto ultimatum, uvědomil si washingtonský kabinet, že všeobecný jásot nekryje se s fakty. Mimo velké rozpaky, které by válka s Velkou Británií způsobovala v tuto dobu, válka, která by musila míti za následek uskutečnění cílů Konfederace, vynořovaly se nesnáze, jak ospravedlniti jednání kapitána Wilkesa. Vážní rádcové doma i v cizině říkali Sewardovi, že ten čin byl bezprávím. Na lodi spřáteleného státu, mezi dvěma neutrálními přístavy, dokonce v britském průlivu, byly zajaty osoby naprosto nevojenského rázu. Do Vánoc Seward uznal, že zajatci musí býti vydáni. 25. prosince předložil kabinetu notu k schválení, v níž vyhovoval britskému požadavku. Odůvodnil to tím, že tento požadavek shoduje se vlastně se starou, ctihodnou americkou zásadou, za niž americká vláda častokrát bojovala proti britské praxi.

Krátce po Novém roce zajatci byli vydáni a dopraveni do Anglie, kde byli věci konfederovaných méně užiteční, než

v americkém vězení. Nebezpečí války, které bylo velmi blízké, bylo odstraněno.

Aféra „Trentu“ zanechala v Anglii stopy ve veřejném mínění, ochotném sympatizovati s úspěchy Konfederace a radovati se z porážek Unie. Vyslanec Adams v nejbližších měsících měl co činiti s jiným problémem právnícky ještě nesnadnějším, který posléze se mu nedal ovládati. Byl to pokus Konfederace vybudovati si loďstvo.

Jih měl málo obyvatel námořnického povolání; při organizaci konfederovaného loďstva bylo nutno opírat se o služby cizího mužstva a většinu výzbroje opatřiti si v cizině. Několik lodí Spojených států bylo zabráno v době odluky, několik obchodních a pobřežních lodí bylo přeměněno v křižníky, ale zřízení většího loďstva vyžadovalo jiných zdrojů, než měla Konfederace k dispozici.

Koupě a stavba lodí byly jednou z hlavních starostí diplomacie konfederovaných a v létě r. 1861 bylo vysláno za tím účelem zvláštní poselstvo do Anglie, vedené Jamesem H. Bullochem, bývalým kapitánem loďstva Spojených států. Jednu z nejdůležitějších objednávek udělal Bulloch u velké loďařské firmy Bratři Lairdové v Birkenheadu; loď měla býti spuštěna na vodu z jara 1862. Stavby této lodí záhy si povšimnul americký vyslanec, který ihned britské zahraniční ministerstvo upozornil na nevhodnost, dovoliti dodání Konfederaci lodí, které by bylo použito proti obchodu Spojených států.

Podle uznaných zásad mezinárodního práva povinnosti neutrálnů nezakazují obchod municí mezi jejich poddanými a válčícími stranami, ale zakazují přímé zasažení do války nebo použití neutrální země za vojenskou nebo námořní základnu. Adams tvrdil, že ježto Konfederace je blokována, nebude možno dopravit objednanou loď do některého konfederovaného přístavu dříve, než by byla dána do služby. Namísto toho zahájí svou činnost z Anglie nebo na širém

moři a v obojím případě bude to znamenati porušení neutrality britskou vládou.

Znova a znova v létě 1862 Adams naléhavě žádal na zahraničním ministerstvu, aby zabavilo „Č. 290“, jak by zván podezřelý křižník v knihách loďařské firmy. Ale shledal, že britská vláda není ochotna uznati nezákonný ráz lodi a váhá jednati. Když v poslední chvíli znalci práva doporučovali, aby loď byla zadržena, bylo již pozdě. Loď byla téměř hotova v červenci, když kolující pověsti poučily agenty konfederovaných, že její zabavení je pravděpodobné. Jednali rychle a 28. července vyjeli s ní neozbrojenou z anglických vod na širé moře. Výstroj, děla a střelivo vypluly z Anglie z jiného přístavu a zastihly „Č. 290“ u Azor, kde loď dostala jméno „Alabama“ a vytáhla vlajku Konfederace. Velení nad ní převzal kapitán Raphael Semmes a „Alabama“ dala se hned do práce, lapajíc severské obchodní lodě; získala si proslulost v naprostém nepoměru s její velikostí. Měla nosnost jen 1040 tun; její délka byla 220 stop. Britské noviny posmívaly se prohnanci, s jakou byl zákon podveden. Neozbrojená loď opustila Liverpool a nemohla býti považována za porušení neutrality; náklad střeliva opustil jiný přístav zákonitým způsobem; bylo tu něco, nač by mohl býti vychytralý yankeeský vyslanec vztáhnouti ruce? Adams odpovídal, že v námořních záležitostech dle úmyslu posuzuje se čin, že rušitelé zákona vždy snaží se zakrýti své činy, že bylo povinností Velké Británie zabrániti vytáčkám a míti úplné zákony, opravňující její úřady jednati důrazně; a posléze, že Spojené státy budou V. Británii považovati za odpovědnou za každé bezpráví, spáchané „Alabamou“ nebo podobnými loďmi. ³⁰⁾

Prozatím však Adams marně shromažďoval důkazy a po-

³⁰⁾ „Alabama“ natropila velké škody americkému obchodu a byla posléze nedaleko francouzských břehů u Cherbourgu potopena americkým křižníkem „Kearsarge“. Po válce V. Británie byla mezinárodním rozhodčím soudem odsouzena zaplatiti 3,250.000 lib. st. Spojeným státům jako odškodnění.

ZÁNİK ALABAMY.

dával stížnosti. Britské veřejné mínění v druhém roce války se vzpíralo mocně americkým nárokům a mluvilo se nejen o zprostředkování, nýbrž i o uznání Konfederace. Sympatie Anglie byly zřejmě na straně Jihu, ale nebylo pravděpodobno, že by její kabinet obětoval tomuto nějaké zájmy, dokud vojenský výsledek byl pochybný.

5. Veliké otázky vnitřní politiky.

Důležité otázky vnitřní politiky, které se zrodily ve válce, způsobovaly Lincolnovi těžké starosti před koncem r. 1861.

4. července sešel se kongres. V obratně sestaveném poselství prezident vytknul povahu zápasu, jak on jej chápal. Vylíčil znova kroky, které podniknul od bombardování Fort Sumteru, z nichž o některých mohlo se tvrditi, že přesahovaly jeho ústavní autoritu a žádal, aby kongres je ratifikoval, uzná-li za nutno. Kongres jen s nepatrným odporem schválil vše, co prezident učinil a povolil žádané náklady na válku. Pak kongres resolucí obou sněmoven definoval cíl války: neválčí se pro výboj nebo podmanění, nebo pro „zrušení nebo omezení práv nebo ustálených zřízení“ jižních států; válčí se výhradně „pro udržení Unie, bez omezení veškeré důstojnosti, rovnosti a práv jednotlivých států.“ Sever ještě neválčil proti institucím jižních států, jinými slovy proti otroctví. Prostě jen zajišťoval svrchovanost potlačuje to, co každý člověk na Severu považoval za rebelii. Zdálo se pravděpodobným, že vzpoura po jedné nebo po dvou porážkách jižních vojsk bude úplně potlačena. Zákon a Unie budou zase obnoveny, jak bývaly, ale konstituční právo každého jižního státu podržeti otroctví uvnitř svých hranic nemělo býti popíráno těmi, kteří bojovali, jak tvrdili, za ústavu.

Takové stanovisko zaujal jednomyslně kongres a jej považoval také prezident za předepsané své úřední povinnosti. Nebyl ani diktátorem, ani anglickým ministerským předsedou. Byl v první řadě volený úředník, jehož práva a povinnosti byla předepsána nezměnitelnou ústavou, již přísahou slíbil poslouchati.

Samo trvání války nutně změnilo politiku Severu i prezidentovu. Ukázalo se zřejmým, že opětné vtělení země nyní nepřátelské, nyní je možné jen tehdy, bude-li otroctví, tato základní příčina rozporu, vykořeněna.

Když zmizela naděje na snadné vítězství, ukázaly se na

Severu opět značné rozdíly mínění. Byli tu lidé, kteří vítali myšlenky křížové výpravy proti otroctví a mezi nimi nerozumná skupina tak zvaných radikálů. Stěžovali si na odklady naprostého osvobození otroků z ohledů na otrokářské státy, jež zůstaly při Unii. Pak byla tu oposice demokratické strany, která brzy začala ožiovati. Byly v ní ovšem mnohé odstíny názorů. Byli tu podporovatelé i přímí agenti Jihu; ze začátku bylo jich málo a byli zticha, ale později vyvíjeli velezrádnou činnost. Mnozí se tvářili jako ochránci zákonů a žárlivě kritisovali nouzová opatření, jež se stala více méně nutnými. O většině demokratů může se říci, že měli úmysl zůstatí věrnými Unii, ale byli při tom plni ohledů k právům Jižanů, a to mohlo ochromiti vládní moc. Konečně byli tu republikáni, kteří svým radikálním kolegům se stali podezřelými a byli neurčitě označováni jako „konservativci“. Bylo by nemožno Lincolna zařaditi do některé z těchto skupin. Měl silnou sympatii k lidu Jihu, jako kterýkoli demokrat, ale byl pro úplné obnovení Unie a bez kompromisů.

Válka netrvala ještě ani čtyři měsíce, a již nevyhnutelný předmět sporů mezi stranami Severu začal Lincolna znepokojovati. Jakmile vojsko Severu vkročilo na jižní půdu, otroci začali prchati k němu a tu vznikla otázka, co má severní generál s nimi dělati, neboť nebyl tu, aby válčil proti soukromému majetku Jižanů. Generál Butler, velitel Fortu Monroe na pobřeží Virginie, který se vždy udržel v moci Severu, dozvěděl se, že otroci, kteří k němu prchli, byli používáni ke kopání zákopů pro jižní vojsko, a proto dospěl k názoru, jež se zamlouval Severu, že jsou „válečný kontraband“ a nutno je zadržeti jejich majitelům. Okolnosti, za nichž otroci mohli takto unikati, byly tak rozmanité, že generálům bylo nutno nechati volnost rozhodování a praxe jednotlivých generálů byla různá. Lincoln byl s tím tak spokojen. Kongres však přijal zákon, podle něhož soukromý majetek mohl býti konfiskován, byl-li použit ve prospěch „povstání“, ale jinak ne; s otroky mělo se jednati podobně. Toto umírněné usne-

sení setkal se s jistou opozicí; vzbudilo znepokojení v otrokářských státech jako Missouri, jež neodpadly.

Brzy nato objevil se na politické scéně nový vůdce, na první pohled velmi sympatický. Byl to Frémont, Lincolnův předchůdce, republikánský kandidát presidentství. Frémont vyznamenal se jako cestovatel, účastnil se dobývání Kalifornie, při čemž si získal veliké zásluhy. Na začátku války se zdálo vhodným učiniti ho velitelem západního departmentu, což tehdy znamenalo Missouri. Zde však svou neschopností, ba i netečností umožnil některé úspěchy vpadlým jižním vojskům a obětoval mnohoslibný život generála Lyona. Lincoln jej nechtěl odvolati a učinil pokus pomoci mu, přemlouvaje taktně některého zkušenějšího generála, aby sloužil jako podřízený v jeho štábu. Koncem srpna Frémont náhle vydal proklamaci, zavádějící stanné právo v Missouri. Obsahovala i jiná nebezpečná opatření, ale především osvobožovala otroky a konfiskovala majetek všech osob, kterým bylo (před válečným soudem) dokázáno, že se účastnili boje na straně nepřítele. Bylo zřejmo, že takové opatření musilo vésti k úžasnému zneužívání, musilo rozzuřiti četné přítele Unie a přičilo se zákonu, který vydal právě kongres. Lincoln se obával, že to může obrátiti smýšlení v Kentucky dosud neurčité proti Unii; přál si, aby Frémont sám odvolal svou proklamaci a vyslovil toto přání v soukromých dopisech. Frémont dal si to raději od presidenta veřejně poručiti; důsledky byly neodvratné. Když několik měsíců nato president byl nucen Frémonta odstraniti z velení pro naprostou vojenskou desorganizaci, kterou zavinil zabýváje se politikou a pro hanebné hospodářství, při čemž jeho lichotníci se obohacovali, Frémont stal se, aspoň na čas, pro vlastenecké davy a mnohé inteligentní, přímé a vážené muže od St. Louis do Bostonu rytířským a ryzím vojínem svobody, kdežto Lincoln zdál se býti politikem bez duše, mrtvým pro věc svobody, který, aby se zavděčil několika přátelům, srazil tohoto reka právě před vítězstvím.

Tento význačný příklad dobře vysvětluje povahu jedné poloviny utrpení, jež musil Lincoln za války podstoupiti. Ale r. 1861 musil zakončiti ještě jinou nepříjemností. Sekretář Cameron ukázal se neschopným vésti záležitosti ministerstva války. Nehospodářství a korupce byly mu vytýkány vyšetřujícím výborem domu representantů. Sám nerozmnožil sice své bohatství, ale jeho političtí náhončí ztučněli. Lincoln věřil v jeho naprostou poctivost, ale Cameron musil jíti. Byl odstraněn z ministerstva války koncem prosince a na jeho místo povolal Lincoln Edwina M. Stanton.

Od léta k netrpělivému znepokojení lidu Severu, kongresu i presidenta samotného jejich armády v poli nedokázaly nic, a když vzrušující rok 1861 končil, těžká chmura padla na Sever, přerušovaná jen občas záblesky opakujících se pohrom.

Kapitola IX.

POHROMY SEVERU.

1. *Vojenská politika Severu.*

Hned po bitvě u Bull Runu byl povolán do Washingtonu Mc Clellan, aby převzal velení nad armádou potomackou. V listopadu Scott pro neduživost odstoupil a Mc Clellan byl jmenován vrchním velitelem všech armád Severu, podržuje při tom své užší komando nad Potomacem. Jak již bylo uvedeno, byly ještě dvě hlavní armády mimo potomackou: armáda ohijská, nad níž velení dostal generál Buell, a armáda Západu, k níž byl ustanoven generál Halleck, ačkoli se zdá, že Frémont v Missouri podržel neodvislé velení. Všechny tyto armády byly v počátečním stadiu formace a výcviku a s čistě vojenského hlediska nebylo radno spěchati s nimi k nějakým válečným operacím.

Tři různé názory o možnostech vojenského podnikání naskytaly se Lincolnovi. Scott byl pro pouhou defenzivu před

Washingtonem; chtěl cvičiti dobrovolníky aspoň čtyři měsíce a pak vyraziti s velikou armádou přímo dolů údolím Mississippi k New Orleansu a zabezpečiti celý tok řeky; vyvinouti tlak na Jih mezi touto západní armádou a námořní blokádou, který by musil zvolna Konfederaci zardousiti. Obecenstvo Severu a vlivné osobnosti kongresu přáli si rychlou a jak doufali, úspěšnou akci, a především brzy dobýti Richmondu. Mc Clellan soudil podobně jako Scott, že první starostí je dobře připravit armádu, a chtěl čekati, dokud nebude míti úplně vycvičený sbor 273.000 mužů na Potomacu a mohutné loďstvo s mnoha dopravními parníky, aby podporovalo jeho pohyby; když by měl to všechno, chtěl nastoupiti cestu k jihu neodolatelnou silou, postupuje přímo do Virginie a vyloďuje vojsko na jednotlivých místech pobřeží a podmaňuje státy Konfederace jeden za druhým. Nebylo mu však dopřáno ani času, ani vojska, jehož si přál; musil tedy svůj plán odložit, ale ten do jisté míry snad přece ještě naň působil.

Dva dny po bitvě u Bull Runu Lincoln vypracoval sám návrh na použití tří armád. Soudil, že jedna měla by „ohrožovati“ Richmond; druhá vyraziti od Cincinnati (Ohio) průsmykem Cumberland Gap v Kentucky na Knoxville ve Východním Tennessee; třetí používajíc Cairo na Mississippi jako základny aby postupovala na Memphis, asi 120 mil dále k jihu. Patrně si nepřál prozatím hnáti armádu potomackou na Richmond, ale jistě si přál, aby chránila Washington proti možnému útoku. Memphis byl jeden ze tří bodů, kde jižní železniční síť dotýkala se oné veliké řeky a udržovala spojení se státy jižněji položenými — Vicksburg a New Orleans byly druhé takové body. Knoxville zase je město, jehož obsazením vojska Severu byla by mohla přerušiti přímé železniční spojení mezi Virginií a Západem; ale pro tento tah do východního Tennessee měl Lincoln ještě jiný důvod, bližší jeho srdci. Lid této končiny byl silně nakloněn Unii; konfederovaní tam vrazili a udržovali jej přísně na

OBRANA LEXINGTONU.

uzdě, a odtamtud přicházelo neustále zoufalé volání o pomoc; kdyby se jí tamnějšímu lidu dostalo a Sever obsadil jeho hornatý kraj, zdálo se Lincolnovi, že by byla vybudována silná pevnost Unie uprostřed Konfederace. Proto neustále upozorňoval generály na tuto část svého návrhu. Buell namítal proti tomu, že jeho armáda musila by postoupiti 150 mil od nejbližší základny na železnici. Bylo by asi nemoudré, odděliti armády ohijskou a západní; neboť hlavní armáda konfederovaných na Západě, pod velením jejich nejspolehlivějšího generála Alberta Sidney Johnstona byla od září v jihozápadním Kentucky a byla by mohla napadnouti jednu z obou; toho byl si Buell vědom. Proti tomu Lincolnův plán sám o sobě byl rozumný a bylo by stálo za to odložití postup podél Mississippi, kdyby bylo možno západní armády použití na podporu ohijské. Mc Clellan podporoval Lincolnův plán; byl snad nemístně žádostiv postupu Buellova do východního Tennessee, protože bylo by to podporovalo vpád do Virginie, na který sám pomýšlel. Buell soudil, že až se hne, mělo by to býti do západního Tennessee. Pak by měl neustále železniční spojení a armáda Johnstonova ležela by před ním. Přál si, aby Halleck zatím postupoval proti toku řek Tennessee a Cumberland; východnímu Tennessee by se podle jeho názoru nakonec vydatněji pomohlo; jejich armády by se sbíhaly k Johnstonově. Halleck však odepřel operovati ve shodě s Buellem. Frémont desorgani-soval armádu Západu a Halleck, dokud nenapravil těchto chyb, svolil jen k drobnějším podnikům.

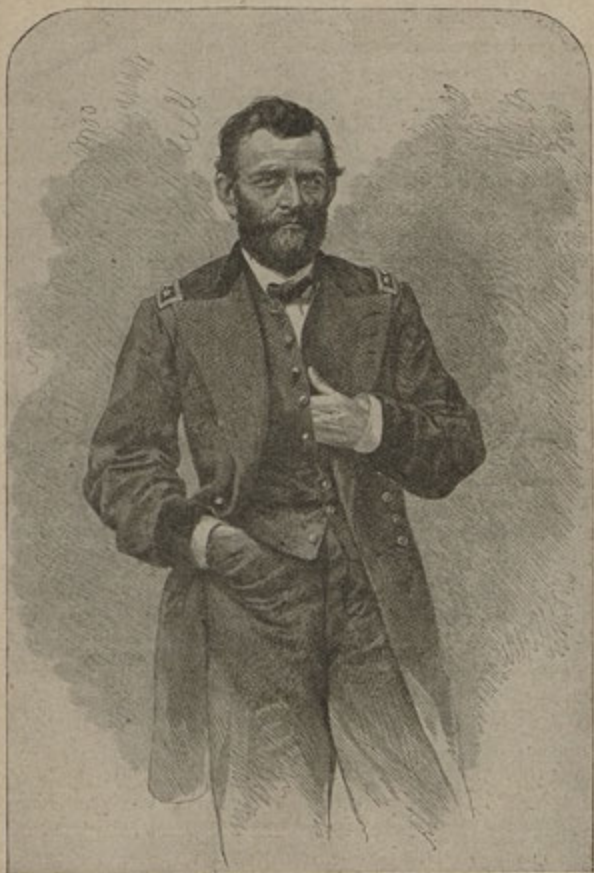
Každý z těchto tří generálů kladl důraz na svůj vlastní plán a nebyl nakloněn chápati situaci druhých — Buell snad nejméně. Každý z nich měl ze začátku velmi dobrý důvod v nepřípravenosti své armády, proč nespěchá s pohyby; ale všichni se brzy ukázali loudavými nebo nepodnikavými veliteli. Když r. 1861 blížil se ke konci, stalo se naléhavě nutným, aby bylo něco podniknuto. Politický tlak na vládu byl opět tak veliký, jako před Bull Runem. Armáda

na Potomacu se rychle zdokonalovala a nepřítel, nikterak v převaze, se zakopával u Manassas. Nátlak na Mc Clellana stále vzrůstal a když se konečně v březnu 1862 Mc Clellan hnul, začala historie největšího protiventství Severu a největších útrap Lincolnových. Ale události na Západě začaly dříve, odehrávaly se rychleji a měly by býti vypravovány napřed.

Buell nedostal od Mc Clellana povolení provést svůj plán. Bylo však povoleno, aby Halleck, bude-li souhlasiti, vyslal loďstvo vzhůru po řekách Tennessee a Cumberland, aby provedl diversi, zatím co Buell, jak Lincoln navrhoval a jak Mc Clellan nyní nařizoval, potáhne do východního Tennessee. Halleck nechtěl se hnouti. Buell připravil se tedy k tažení sám a v lednu 1862 vyslal napřed malý oddíl pod Thomasem proti stejně malému oddílu konfederovaných, který proniknul průsmykem Cumberland Gap do východního Kentucky. Thomas dobyl úplného vítězství, nanejvýš vítaného jako prvního úspěchu od porážky bull-runske u místa zvaného Mill Springs, na horním toku řeky Cumberlandu. Ale koncem ledna, zatím co Buell postupoval se silami dosti do šíře rozptýlenými, protože neočekával žádné pomoci od Hallecka, byl nucen se zastaviti, neboť Halleck bez předchozího upozornění udělal vlastní důležitý pohyb, k němuž potřeboval Buellovy pomoci.

Cumberland a Tennessee jsou splavné řeky, které v dolním toku tekou rovnoběžně severním nebo severozápadním směrem a vlévají se do Ohia nedaleko nad jeho soutokem s Mississippi u Cairo. Fort Henry byla konfедераční pevnost strážící plavbu po Tennessee blízko severní hranice téhož státu, Fort Donelson byla jiná na Cumberlandu nedaleko odtud. Ulysses Simpson Grant, který jako aktivní důstojník sloužil v armádě Spojených států vynikajícím způsobem za mexické války, vystoupil pak ze služby, a zaměstnával se pak více méně v otcově obchodě kůžemi v Illinois a žalostným opíjením se a dlužením se od neochotných přátel, když

je potkal. Při vypuknutí občanské války se náhle vzchopil a s jistými nesnázemi dostal od guvernéra Illinoisu místo generálmajora v milici téhož státu (tutéž hodnost v armádě dostal až později). Slouže pak pod velením Halleckovým ukázal prozíravost a duchapřítomnost zmocniv se důležitého bodu na Ohiu, na který měli konfederovaní spadeno. Pak bylo mu Halleckem nařízeno nebo dovoleno dobýti Fortu Henry a Fortu Donelsonu. Náhlými pohyby Grantovými a loďstva, operujícího s ním, byli konfederovaní donuceni vydati Fort Henry 6. února 1862. Deset dní nato vzdal se Fort Donelson s téměř 10.000 zajatci, po skvěle provedeném a téměř úspěšném výpadu. Halleck Grantovi poskytl nevalnou pomoc. Buell nebyl ochoten odloučiti část svých dobrovolníků od jejich kamarádů, aby bojovali s cizí armádou a Halleck ho včas nezpravil o svých záměrech. Halleck brzy požádal Lincolna o vrchní velení nad oběma západními armádami s Buellem jako podřízeným. Bylo mu také uděleno, ačkoli dnes víme, že Buell byl schopnější. Grant byl zanechán před Fort Donelsonem v postavení, ve kterém mu hrozilo jisté nebezpečí od Alberta Johnstona; ze zbytečné obavy před Beauregardem s jiným konfederovaným vojskem dále západně Halleck nechal si ujíti příležitost poslati Granta, aby pronásledoval Johnstona, který ustupoval údolím Cumberlandu. Johnston také na čas vyklidil Nashville, přední město státu Tennessee a důležité středisko železniční, které Buell ihned obsadil; Beauregard couvnuł s konfедераčním vojskem od Columbus, pevnosti na Mississippi pod Caiem, na posici čtyřicet nebo padesát mil níže na řece. Tak byly učiněny některé důležité kroky k ovládnutí plavby na této řece, což byl jeden z velkých vojenských cílů Severu. Úspěšnou práci vykonal také ještě západněji generál Curtis v Missouri, který zahnal vpadlé nepřátelské vojsko zpět do Arkansasu a porazil je tam v březnu zdrcujícím způsobem. Ale nyní mělo dojít k velikému úderu. Praví se, že Buell zřejmě viděl, že

ULYSSES S. GRANT.

jeho a Halleckovy síly měly by býti soustředěny pokud možno vysoko na Tennessee za účelem ovládnutí železničního systému Konfederace na Západě. Halleck, jak se zdá, dával přednost roztržnění svých sil k drobnějším podnikům s předpokladem, že nepovedou k žádné nebezpečně veliké srážce. Byl by měl právě hledati vážný boj s nadějí na zničení nepřátelské armády při tehdejšímu stavu Johnstonových sil; zdá se však, že byl spokojen s dočasným ústupem neporaženého nepřítele, který až dostane posily se mohl opět vrátiti. Mělo se tedy učiniti mnoho, ale nestalo se nic zvláštního. Teprve 6. dubna objevil se opět Johnston, dostav značné posily, a udeřil na Granta, který (není jasno proč) ležel táborem blíže Shiloh, vysoko na řece Tennessee, v jejíž jižní části státu téhož jména nemaje zákopů a nečekaje bezprostředního útoku. Buell v tu dobu, aniž by byl jasně zpraven o Grantově nebezpečí, byl na cestě, aby se s ním spojil. Zdá se, že jak Halleck, tak i Grant dopustili se nedbalosti. Bitva u Shiloh byla charakteristickou srážkou nehotových armád. Na obou stranách opětovně se stalo, že pluky zachváceny panikou daly se na útěk; neustálá kanonáda byla příliš silná na nervy zelených selských hochů obojího vojska. Bitva trvala celý den a řízení operací Johnstonem ani Grantem nebylo nějak nápadně viditelné, ale Grant, když jeho vojsko bylo překvapeno a zahrnuto hodným kus zpět, držel se s velikou odhodlaností. Odpoledne byl Johnston zabit, když se snažil znova sešikovati jakýsi vyděšený pluk. Pozdě večer však dorazil na bojiště Buell s 20.000 muži ohňové armády. Byli unaveni urychleným pochodem, ale jejich nervy nebyly předrážděny bojem a vražděním. Z rána 7. zasáhly do boje další značné posily a než byl den u konce, konfederovaná armáda byla na ústupu ke Corinthu a Beauregard (Johnstonův nástupce) měl co dělati, aby ústup se nezměnil v nespořádaný útěk. Den nato generál Pope, který byl před nějakým časem vyslán Halleckem, zmocnil se nejsever-

nějších pevnůstek Konfederace na Mississippi. Ale Halleckovy plány vyžadovaly, aby svůj postup zastavil. Halleck sám nyní přibyl na frontu a spojiv se s Popem, postupoval pečlivě se zakopávaje každé noci. Potřeboval něco přes měsíc, aby urazil 40 mil vzdálenosti ke Corinthu, který k jeho překvapení byl konfederovanými opuštěn bez boje. Halleck byl inženýr a jako někteří jiní inženýři v občanské válce kladl přílišnou váhu na metodický a opatrný postup. Ale pouhý jeho postup ke Corinthu přinutil konfederované vykliditi ještě jinou pevnost na Mississippi a 6. června vojska Severu obsadila Memphis, zatím co loďstvo doprovázející je zničilo flotilu konfederovaných. Zatím 1. května admirál Farragut odvážným způsobem pustil se vzhůru po Mississippi, zabral New Orleans a severský sbor pod Butlerem uchytil se v Louisianě. Sever nyní opanoval většinu Mississippi až na úsek mezi Vicksburgem a New Orleansem a pomocí dělových člunů ovládnuty také hlavní přítoky velké řeky. Armády konfederovaných na západě zůstaly v podstatě nedotčeny, třebaže utrpěly těžké ztráty a za nedlouho mohly býti opět schopny k výpadu k severu, některým obratně vyvoleným směrem; přes to však byly tu veliké a trvalé zisky. Ale Sever nebyl potěšen. Velké ztráty lidských životů u Shiloh, v největší bitvě války do té doby, udělaly hrozný dojem. Halleck, pod jehož vrchním velením se dál celý postup, získal si proslulost, která pozdějším kritikům se zdála nezaslouženou; ale o Grantovi se soudilo, že se dal překvapiti u Shiloh; povídaly se o něm ještě jiné věci a upadl ve všeobecnou nemilost. Na západním bojišti nebylo dlouhé přestávky v bojích, ale do konce r. 1862 Sever neučinil dalších pokroků a Jih, ačkoli se mu podařil vpád do severního území, nedocílil valných výsledků. Bude tedy dobrě obrátiti se k událostem na východním bojišti a sledovati je souvisle až do května 1863, kdy oslňující štěstí Jihu v těchto stranách dospělo vrcholu.

3. *Válka na východě až do května 1863.*

V této části války budí hlavní zájem výkony Lee-ovy a „Stonewall” Jacksonovy. George Mc Clellan přišel do Washingtonu uprostřed ohromných projevů obecné důvěry. Jeho poměrné mládí zvyšovalo ještě jeho zajímavost, a mluvílo se o něm jako o „mladém Napoleonovi”. Toto směšné pojmenování muže, jemuž bylo již 34 let, bylo znamením, že lidé od něho očekávají nemožné věci. Brzy měl velkolepou armádu a může se o něm říci, že si ji zbudoval. Dříve, nežli podle jeho názoru bylo na čase jí použití, upadl v nemilost a ve Washingtonu se proti němu pracovalo. Trochu později, za krise jeho velikého podniku, když podle jeho tvrzení hlavní město Konfederace mohlo býti dobyt, jeho výprava byla odvolána. Pak v okamžiku smrtelného nebezpečí vlasti opět byly jeho služby vyžádány. Odvrátil nebezpečí. Ale za krátkou dobu jeho služby byly odmítnuty nadobro. Tento výčet, který je z části pravdivý, musí vyvolati pro něho jistou sympatii. Oddanost, jakou k němu projevovalo vojsko dokazuje, že si velmi zasluhoval důvěry. Byl veliký cvičitel vojáků a až na několik zvláštních nedopatření dobrý organisátor. Staral se o blaho svých mužů, a jeho téměř něžná péče o jejich životy kontrastovala se zdánlivě nemilosrdnou bezstarostností Grantovou. Nemohl nikdy, jako jeho někteří nástupci býti zván neschopným vůdcem. Jeho veliký odpůrce Lee, který ho znal odedávna, obvyčejně kalkuloval s jeho neobvyčejnou nepodnikavostí, ale v celku mluvil o něm s výrazy veliké úcty. Ale tážeme-li se, byl-li opravdu osobností, jaké si přál Lincoln a jaké potřebovala vlast, nutno poukázati na velmi vážné nedostatky, jež se jeví ve všech částech jeho činnosti.

Lincoln potřeboval generála, který by se nedopustil žádné osudné chyby, ale potřeboval také generála neohrožené podnikavosti; nechtěl vysazovati Sever pohromě, ale zamýšlel také podmaniti Jih. A na základě fakt, které Lincoln zjistil,

ukázalo se nemožným považovati Mc Clellana za muže, který by dokončil válku.

Po měsíce každodenně se opakující zpráva v novinách „na Potomacu úplný klid“, začínala znervosňovati Sever. Hrdost na velkolepou armádu změnila se ponenáhlu v zuřivost, nechápající její nečinnosti. Důležití, veřejně činní mužové naléhali, aby byl v listopadu zahájen postup. Lincoln byl již dosti netrpěliv; přál si vyburcovati Mc Clellana z nečinnosti, při čemž ho chránil před nemístnou nedočkavostí nebo zasahováním do jeho plánů. Je nemožno říci, jak opravdu smýšlel Mc Clellan. Zcela záhy se zdá, že udržoval Lincoln v naději, že brzy podnikne útok, ale současně psal ženě, že očekává napadení přesilou. Je však jisto, že tehdy i vždy podléhal klamu o síle nepřítele. Lincoln na konec se cítil nucen vypracovati si jisté určité návrhy pro postup; stačí říci o této laické snaze, že navrhoval v podstatě ten směr postupu, kterého Johnston trochu později začal se báti nejvíce; Lincolnův plán byl předložen Mc Clellanovi k úvaze; Mc Clellan jej zavrhnul a jeho důvody zakládaly se na tvrzení, že by narazil na téměř stejné síly. Ve skutečnosti měl přesilu více než tři k jedné. Jeho klamná bázeň byla spojena s výstřední nadějí; konfederovaná armáda byla nepřemohitelná, když celý svět očekával, že Mc Clellan ji napadne; ale útok, který sám vedl v místě a čase, jež sám si vyvolil, měl míti rozhodné výsledky, jež byly v pravdě nemožné. Požadavky, které kladl vládě o počtu mužstva a zásob neměly konce; tón, jakým je přednášel zvrhal se v neustálé reptání. Při tom naprosto nedbal potřeby Západu a snažil se, jako vrchní velitel, obracet ke své vlastní armádě nováčky a zásoby potřebné pro jiné armády.

Nesnáz s ním šla ještě dále; Mc Clellan úmyslně se jal rušiti soulad mezi sebou a vládou. Stal se drzým vůči presidentovi. Lincoln měl zvyk, pochybený v tomto případě, ale pochopitelný u náčelníka, který chce býti přátelský, že navštěvoval Mc Clellana v jeho domě spíše, než aby jej povo-

lával k sobě. Mc Clellan zvykal si vyhýbatí se mu, odbýval jeho dotazy jako zbytečnou zvědavost. Tak jednou večer, když Lincoln a Seward čekali v generálově domě na jeho návrat, Mc Clellan vešel a odebral se nahoru; poslán mu vzkaz, že president by rád s ním mluvil; generál pravil, že je unaven a přál by si býti omluven toho večera. Lincoln tehdy umírnil rozhořčení svých přátel, jež následovalo; pravil, že by „podržel Mc Clellanovi třmen, kdyby jen nám dobyl vítězství”.

Lincolnovi nepodařilo se pohnouti Mc Clellana k postupu začátkem prosince. V prosinci a lednu byl Mc Clellan vážně nemocen; konaly se porady s jinými generály, zejména Mc Dowellem, jemuž nebylo možno svěřiti vrchní velení, protože vojsko nemělo k němu důvěry. Pak se Mc Clellan náhle zotavil a Lincoln vymohl na něm určité prohlášení, že má na mysli určitý den, kdy zahájí postup. Konečně 27. ledna Lincoln uveřejnil „Všeobecný válečný rozkaz”, že armáda Potomacu a západní armády zahájí postup 22. února. Zdá se to býti chybným krokem, ale vyburcovalo to Mc Clellana. Po nějakou dobu myslel skutečně na to, že bude jednati podle přání Lincolnova, vytrhne přímo proti Johnstonovi a 13. února řekl Chase-ovi: „V deseti dnech budu v Richmondu.” Ale brzy se vrátil zase k svému staršímu plánu a nastaly nové odklady. 22. únor přešel a nic se nestalo. Ale Mc Clellan nyní navrhoval sám určitou akci; mimo nesnáz, nalézti lepšího muže byl tu fakt, že Mc Clellan si vybudoval armádu a byl jí milován; a především Lincoln neztratil dosud úplně víru v Mc Clellanovu schopnost; věřil, že „kdyby mohl jednou uvéstí Mc Clellana v pohyb,” vedl by si tento dobře.

Mc Clellan se rozhodl převéztí svou armádu po moři k některému bodu níže na pobřeží zátoky Chesapeake a odtamtud postupovati na Richmond. Když se blížilo jaro, zdálo se jižním generálům, že Mc Clellan musí brzy postupovati. Johnston v únoru uznal svou posíci za nebezpečnou; veliké

zásoby na frontě nahromaděné byly odvezeny a začátkem března Johnston ustoupil za řeku Rapidan, 30 mil jižněji, a k svému překvapení nebyl pronásledován.

Původním plánem Mc Clellanovým bylo vyloditi vojsko u místa zvaného Urbana na ústí Rappahannocku, ani ne 50 mil východně od Richmondu. Když se však dozvěděl, že Johnston ustoupil k jihu, rozhodl se vyloditi vojsko u Fort Monroe. Tato pevnost je na konci poloostrova ležícího mezi širokými ústími řeky Yorku na severu a Jamesu na jihu. Blízko základny tohoto výběžku, 75 mil od Fortu Monroe stojí Richmond. 2. dubna 1862 Mc Clellan sám přistál, aby zahájil proslulé Poloostrovní tažení (Peninsula Campaign), které mělo skončiti zklamáním koncem července.

Dříve než bylo mužstvo posláno na poloostrov, bylo nutno vykonati několik věcí. Výprava k obnovení spojení na západ drahou baltimorsko-ohijskou vyžadovala vybudování mostu přes Potomac z člunů, jež měly býti dopraveny průplavem. Pokus se ztroskotal, protože Mc Clellanovy čluny byly o šest palců širší, než zdýmadla průplavu. Pak Lincoln naléhal, aby plavba na dolním Potomacu byla sprostěna ohrožování konfедераčními bateriemi, které byly by mohly býti odstraněny již dávno, kdyby byl jednal Mc Clellan v dohodě s ministerstvem námořnictví. To se nyní stalo, ačkoli se náhle a dramaticky objevilo nové nebezpečí pro transport armády Mc Clellanovy, bylo stejně náhle a dramaticky odstraněno. Když Sever ukvapeně vyklidil přístav Norfolk na ústí Jamesu, šroubový parník *Merrimac* byl částečně spálen a potopen. 1. března vyplul z přístavu před zraky Seveřanů. Konfederovaní jej zvedli a proměnili v obrněnec. Tři dřevěné lodi Severu pustily se s ním v statečný, ale marný boj a byly zničeny téhož dne; a zpráva o tom vyvolala zděšení ve všech přístavech Severu. Právě druhého dne přijel do ústí Jamesu výrobek severního ministerstva námořnictví a vynález švédského inženýra Ericssona. Byl přirovnáván k „bedně sýra na voru”; jmenoval se *Monitor*. *Merrimac* a *Monitor* svedly

spolu tříhodinový souboj, pak oba ustoupily do přístavu bez vážného poškození. Ale *Merrimac* se již neukázal; byl zničen konfederovanými, když Mc Clellan postoupil poněkud poloostrovem.

Před a po svém příchodu na poloostrov Mc Clellan zažil několik pokoření. Hned po ústupu nepřítele od Manassas byl náhle zbaven vrchního velitelství. Bylo by to v každém případě přirozeně následovalo, když se vydával na výpravu z Washingtonu; veřejně se to také jen tím důvodem vysvětlovalo. Byl donucen ustanovit velitele armádních sborů, neboť tak veliké vojsko nemohlo zůstatí rozděleno jen na divise; byl by raději posečkal, až by vyzkoušel generály pod svým velením; Lincoln nestrpěl toho odkladu a ustanovil velitele sborů, které sám vybral. Způsob, jak se staly tyto a některé jiné přípravné kroky měly dáti Mc Clellanovi pocítiti biče. Ale následovala ještě horší rána pro Mc Clellana. President zdůrazňoval ve svých rozkazech, že musí býti zanecháno dostatečné vojsko k ochraně Washingtonu a domníval se, že v té věci se mu náležitě porozumělo. Náhle však zjistil, že Mc Clellan, který se odebral již do Fort Monroe, nařídil Mc Dowellovi, aby ho následoval s vojskem tak velikým, že by nezůstalo u Washingtonu potřebné množství. Lincoln ihned poručil Mc Dowellovi a jeho celému sboru, aby zůstali, ačkoli později poslal část sboru Mc Clellanovi.

Mc Clellanův postup poloostrovem byl pomalý. Neinformoval se přesně o jeho zeměpisném rázu; nenalezl nepřítele tak nepřipraveného, jak se domníval; měsíc promarnil opatrným blížením se k slabě obsazeným opevněním u Yorktownu, když je mohl dříve vzíti útokem. Brzy narazil na Josepha Johnstona a zdá se, že zase přeceňoval jeho síly a nebyl připraven na jeho pohyby. Vláda jej podporovala všemožně. K jeho 100.000 mužů, které vzal s sebou, brzy bylo za ním posláno dalších 40.000. Operoval ve velmi nesnadném kraji, ale na začátku stál proti němu nepřítel ani z po-

loviny ne tak silný. Byl již téměř dva měsíce na poloostrově, když byl Johnstonem napaden v nevýhodném postavení, ale přemohl ho 31. května a 1. června v bitvě, která dodala důvěry a prestiže straně Severu, ale vítězství nevyužítkoval. Část jeho armády pronásledovala nepřítele až do vzdálenosti čtyř mil od Richmondu a tvrdilo se, že kdyby byl jednal s větší energií, byl by se tehdy mohl zmocniti tohoto města. Jeho odklady dopřály nepříteli času posílit se mužstvem i opevněními. Schopný Johnston byl v této bitvě těžce raněn a nahradil ho Lee. Fronta washingtonská byla nyní prosta nepřítele a Lincoln odhodlal se odeslati Mc Dowella, když tu byl nucen zadržeti ho obratem ve válce, jehož nečekal.

Nejproslulejší tažení „Stonewall” Jacksonovo přihodilo se v tu dobu a k zabezpečení Washingtonu Lincoln a Stanton byli nuceni skutečně řídit pohyby vojsk. Na jih a jihozápad od Washingtonu byly mimo sbor Mc Dowellův dva oddíly, v jejichž čele stáli Banks a Frémont. Oba náleželi k hlavním příkladům oněch „politických generálů”, jejichž používání v této počáteční a plně chybné části války bylo předmětem mnoha stížností. Banks byl politik, self-mademan, který pracoval v továrně a nyní se vyšinul až na předsedu sněmovny. Byl generálem, protože jakožto vlivný muž ve vlasteneckém státě Massachusetts přivedl s sebou mnoho mužů a ti byli ochotni ho poslouchati. Byl v dolní části údolí Shenandoah, aby střežil mnohem menší oddíl pod Jacksonem výše v údolí. Frémont byl v jistém smyslu voják, ale po svém výkonu v Missouri měl býti již odstraněn. Jeho nové ustanovení bylo jedním z největších Lincolnových omylů, ale byl to omyl charakteristického druhu. Lehko pochopíme, že byly tu důvody, aby tento populární champion svobody nezůstal neupotřeben a zneuznán. Frémont přišel k Lincolnovi a navrhl mu dobrodružství bludného rytíře, podniknouti výpravu Západní Virginii na pomoc utiskovaným unionistům v Tennessee. Měl tam tedy nyní táhnouti, ale byl prozatím zadržen v horách blíže údolí Shenandoah. Způsob, jak sbory

pod Mc Dowellem, Banksem a Frémontem byly roztrženy za různými účely, byl nevědecký; jistě nebylo předvídáno, co může provést Jackson v dohodě s Leem. Začátkem května Jackson, který brzy z jara dobyl některých drobnějších úspěchů v údolí Shenandoah a poplenil Západní Virginii, zahájil řadu pohybů skvělých zručností i odvahou. S malým vojskem, obklopen jinými vojsky, z nichž každé, kdyby bylo soustředěno, bylo by početnější než jeho, vrhl se na ně po řadě a zasadil jim několik drtivých ran a nahnal presidentovi strach o bezpečnost Washingtonu. Zdálo se, že není tu nikoho, jemuž by se mohlo svěřiti vrchní velení nad oněmi třemi sbory Severu; Lincoln tedy s pomocí Stantonovou převzal řízení kooperace tří velitelů rozkazy z Washingtonu. Pravděpodobně jeho plány, jakožto amatéra, byly příliš složité a nestojí za to podrobně je probírat; ale zdá se, že rozdrtení dobrodružného Jacksona zabránila mu jen vyslovená neposlušnost Frémontova. Frémont vytrestav takto patřičně Lincolna byl sesazen, tentokráte nadobro. Jackson úspěšně zabránil připojení se Mc Dowella k Mc Clellanovi a uniknul před koncem června bezpečně k jihu. Mc Clellan blížil se k Richmondu. Lincoln poznal, že sbory na východě, pokud nejsou pod velením Mc Clellanovým, musí býti postaveny pod jednoho velitele. Pope, zkušený vojín, vyznamenal se na Západě a nebylo ho tam již zapotřebí; byl povolán, aby převzal velení nad sbory, jimž se nyní říkalo virginská armáda. Několik dní nato byl sám Halleck povolán se Západu. Jeho bývalé velitelství přenecháno Grantovi a on sám jmenován vrchním velitelem a zůstal ve Washingtonu až do konce války jako poradce vlády.

Mc Clellan zvolna, ale neustále se blížil k Richmondu. Od 26. června do 2. července byla svedena řada bitev mezi Leem a Mc Clellanem, tak zvaná sedmidenní bitva. Šťěstí bylo střídavé, ale výsledek byl, že ačkoli armádní sbor na Mc Clellanově levém křídle se zmocnil silného postavení nedaleko Richmondu, náhlé blížení se vojsk Jacksonových po

pravém boku Mc Clellanově učinilo situaci pro něho velmi nebezpečnou. Lee počítal, že Mc Clellan bude ustupovati s velikými nesnáze podél celého poloostrova ke své původní základně a cestou bude důkladně rozbit. Ale 2. července Mc Clellan s velikou obratností couvnul s celou armádou k Harrison's Landing vysoko na ústí Jamesu a s pomocí loďstva provedl úplné přeložení své základny. Zde jeho armáda ležela v bezpečném postavení; mohla ještě ohrožovati Richmond a Mc Clellanovi vojáci v něho věřili. Ale Jih byl veden velkým vůdcem a počal mu nyní věnovati neomezenou důvěru; ve Wall Streetu měli jisté důvody k panice a Sever právem byl sklíčený.

24. července, den po svém příchodu do Washingtonu, byl Halleck vyslán k Mc Clellanovi, aby se s ním poradil. Halleck přičítal velký význam otázce zdravoti podnebí v srpnu, ale nejnápadnější rys jejich rozpravy byla neustálenost Mc Clellanových názorů ve všech důležitých bodech; v jedné chvíli dokonce vyvolal u Hallecka dojem, jakoby chtěl za všech okolností vykliditi poloostrov a spojití se s Popem. Když se Halleck vrátil do Washingtonu, telegrafoval Mc Clellan ve vášnivě úzkosti, aby byl ponechán na poloostrově a aby mu byly poslány posily. Proti tomu někteří z jeho nejvyšších důstojníků psali, žádajíce naléhavě odvolání armády. Pro to také se Lincoln i Halleck rozhodli a v srpnu byla armáda potomacká odvolána z poloostrova.

Pope se nyní dal rázně do díla sbíraje a stahuje dohromady své síly, které byly dosud roztříštěny pod různými veliteli v severní Virginii. V celku vzbuzoval důvěru, neboť se vyznal dobře ve svém povolání a byl energický muž. Bylo nyní hlavním úkolem provésti co možná rychle spojení vojsk Popeových a Mc Clellanových v armádu drtivé převahy. Pope se snažil zajistiti Mc Clellanovi nerušené nalodování jeho mužstva. Aby zaměstnal nepřítele, vnikl směle do Virginie, avšak příliš daleko, neboť dostal se do velikého nebezpečí před bleskovými pohyby, které nyní Lee obyčejně dával

prováděti Jacksonovi; vypletl se však z tísně se značnou hbitostí, ale se značnými ztrátami. Mc Clellan nebyl zbaven velení; byl v podivném a mrzutém postavení maje předávati Pope-ovi vojsko, až za chvíli neměl jediného muže pod svým komandem.

Nalod'ování a dopravu prováděl podle mínění Lincolnova velmi pomalu a způsoboval průtahy opětovnou neposlušností vůči Halleckovým rozkazům. Ale blížil se den, kdy mohlo býti soustředěno 150.000 mužů pod Pope-em proti Lee-ovým 55.000. Úder, který nyní provedl Lee po poradě s Jacksonem byl snad nejodvážnější v dějinách válečnictví. Rozdělil svou armádu téměř před očima nepřítele a poslal Jacksona oklikou, aby přešel Pope-ovo spojení s Washingtonem. Pak následovala spleť taktická hra, v níž obě strany byly na rozpacích o vzájemných pohybech. Pope se dopálil a pozbyl své obezřetnosti. Vrhł se na nepřítele, když měl a mohl couvnouti do bezpečné posice a čekati. 29. a 30. srpna v zlověstném sousedství Bull Runu utrpěl těžkou porážku. Pak se vzdal naděje dříve, než to bylo nutné a tvrdě, že mužstvo je demoralisováno, žádal, aby byl odvolán do opevnění washingtonských, kamž dospěl 3. září a při stavu své armády přirozeně byl zbaven velení.

Washington byl příliš silně obsazen, než aby mohl býti napaden, ale Lee se rozhodl vpadnouti do Marylandu. Alespoň zabezpečí Virginii pro dobu žní. Mohl snad také získati mnoho rekrutů v Marylandu. Postrašilo by to Sever, protože současně také západněji jeden sbor konfederovaných vtrhl do Kentucky. Lincoln nyní jednal úplně bez ohledu na svůj kabinet a celý Washington. Nařídil Mc Clellanovi, aby opět převzal velení nad všemi vojsky ve Washingtonu. Žádný jiný krok nemohl tak rychle vésti k obnovení pořádku a důvěry v armádě.

Lee při svém postupu očekával, že odpůrce bude pomalý. Skutečně zase rozdělil své malé vojsko, zanechav Jacksona s částí vzadu, aby se zmocnil severní pevnůstky u Harper's

Ferry. Jeden severní voják našel balíček důstojníků zabalený v kousku papíru. Tento papír byl opis rozkazu Lee-ova, který odhalil Mc Clellanovi příležitost k rozdrčení Lee-a po částech. Ale nevzchopil se k tomu včas. Přemýšlel o tom celou noc, namísto aby vytrhnul ihned, a Lee zjistiv co se stalo, couvnul trochu než bylo příliš pozdě k Harper's Ferry. Ba, ještě než vojska opět spojil, odvážil se Lee zastaviti se na jednom místě, kde Mc Clellan musil býti v pokušení svěsti bitvu; kdyby mohl jen postaviti se Mc Clellanovi, Jackson by mohl zasaditi smrtelnou ránu. Lee věděl, že pro Jih naděje na rychlý úspěch stojí za vysazení se nebezpečí. Mc Clellan však se pohyboval tak zvolna, že Jackson mohl připojiti se k Lee-ovi před bitvou. Severní armáda srazila se s nimi blízko severního břehu Potomacu u Antietam Creeku, malého přítoku oné řeky, asi 60 mil sev.-vých. od Washingtonu. Tam 17. září 1862 Mc Clellan nařídil útok. Jeho sboroví velitelé podnikli útoky na Lee-ovo postavení v různém čase a tak nesouvislým způsobem, že všichni byli jeden po druhém odrazeni. Ale následujícího rána Lee cítil se nucen ustoupiti.

Úspěch u Antietamu vyžadoval využití. Mc Clellan dostal posily a Lincoln telegrafoval: „Nenechte ho uniknouti bez pohromy.“ Lee byl mezi širokým Potomacem a severní armádou dvakrát silnější, než byla jeho, a jiné značné síly byly na blízku. Mc Clellanovi podřízení velitelé naň naléhali, aby obnovil útok a zahnal Lee-a do řeky. Ale Lee-ovi bylo dovoleno přejíti řeku a Mc Clellan tábořil čtrnáct dní na bojišti antietsamském. Lincoln zabaven právě tehdy nejzávažnějším činem svého politického života stopoval Mc Clellana dychtivě a přišel k Antietamu, aby vše osobně seznal. Vrátil se s pevným přesvědčením, že Mc Clellan ihned zahájí postup. Opět se zklamal a naléhal naň dopisy i telegramy. Byl přesvědčen, že Mc Clellan, kdyby se o to pokusil, mohl by Lee-a odříznouti od Richmondu. Jeho trpělivost blížila se již hranici, kterou si ustanovil. 28. října, více

než pět neděl po bitvě, Mc Clellan začal přecházeti Potomac a potřeboval k tomu týden. 5. listopadu Mc Clellan byl sesazen z velitelství a na jeho místo jmenován generál Burnside. Zdá se, že Lincoln měl proti Mc Clellanovi vážné podezření, že jako demokrat nechce Jihu příliš ublížiti a že nechal úmyslně Lee-a uniknouti.

Jmenování Burnside-a bylo chybou. Byl nejstarším z velitelů armádních sborů a v poslední době uplatnil se při operacích ve spolku s loďstvem na pobřeží Sev. Karoliny. Sloužil pod Mc Clellanem u Antietamu, ale valně se nevyznamenal; byl však vždy populární a vážený. V tomto případě selhal katastrofálně. 11. a 12. prosince 1862 Lee-ova armáda ležela v silném postavení jižně od Rappahannocku. Burnside udeřil na ni právě v tom místě, blíže města Fredericksburgu, kde její posice byla opravdu nedobytná. Porážka severní armády byla krvavá a zdrcující. Burnside-ovo vojsko se téměř vzbouřilo; jeho sboroví velitelé, zejména generál Hooker, hlasitě reptali. Burnside podal resignaci a ta byla přijata.

V kabinetu bylo mnoho diskusí o tom, kdo by měl býti jeho nástupcem. Na návrh Chase-ův byl ustanoven generál Hooker, někdy zvaný „Fighting Joe Hooker”. Byl dobrý organizátor; učinil konec neustálým desercím. Koncem dubna přešel Rappahannock a Rapidan a v prvním týdnu května 1863 krátké tažení plné vzrušujících událostí skončilo třídenní bitvou u Chancellorsville, v níž Hooker, poraněn a bolestí otupen ztratil sebeovládání a duchapřítomnost a ustoupil zpět za Rappahannock. Jih dobyl nového úžasného vítězství; ale „Stonewall” Jackson padl v bitvě ve věku 39 let.

Byl to chmurný čas pro presidenta a jeho ministry. Druhý a vážnější výpad Lee-ův hrozil a zdoluhavý vývoj věcí na západě budil neustálou úzkost. Ale brzy přišel obrat. Lincolnovy vojenské nesnáze byly téměř u konce. Musíme se nyní obrátiti k politickému problému jeho presidentství, ne-

ÚSTUP JIŽANŮ PŘES POTOMAK.

boť krvavá a nerozhodná bitva u Antietamu více než před sedmi měsíci vedla zvláštním způsobem k politickým důsledkům, jež byly veliké a památné.

K a p i t o l a X.

EMANCIPACE.

Když došly do Anglie zprávy o druhé bitvě u Bull Runu, zdálo se nejprve lordu Johnu Russellovi, že Sever najisto prohraje a předložil Palmerstonovi a jeho kolegům k úvaze, zda není záhodno brzo uznati Konfederaci a zda by se nyní nemělo nabídnouti zprostředkování v zájmu míru a lid-skosti. Ale ve dvou měsících všechny myšlenky o uznání Konfederace byly tak dokonale do pozadí zatlačeny, že ani Fredericksburg ani Chancellorsville nezpůsobily obno-vení onoho námětu a vyzvání Ludvíka Napoleona ke společ-né akci anglofrancouzské v téže věci nadobro zamítnuto. Za- tím byla svedena bitva u Antietamu. To vzbudilo u lidí myšlenku, že Jih nemůže docílit rychlého a rozhodného úspěchu o nic dříve než Sever a že vítězství nakonec při- kloní se ke straně, jež déle vydrží. Ale to nebylo všechno: pět dní po bitvě u Antietamu následovala událost, která učinila anglické vládě nemožným provésti nepřátelský nějaký čin vůči Severu.

22. září 1862 Abraham Lincoln vydal proklamaci, jejíž hlavní slova byla: „Že prvního dne měsíce ledna léta Páně 1863 všechny osoby držené v otroctví v kterémkoli státě, nebo v určité části státu, jehož obyvatelé budou v odboji proti Spojeným státům, budou od té doby napořád svo- bodné.”

Porozuměti této politice a skutečnému dosahu tohoto činu není možno bez jistého zkoumání. Ještě méně postupu muže, který vždy zůstane v paměti jako jeho původce. Pře-

devším pokud se týče právního dosahu této proklamace; v normálních dobách president by ovšem neměl moci, které neměl ani kongres, osvoboditi jediného otroka; proklamace byla jeho válečným aktem, jakožto nejvyššího velitele armády, která měla odnímati otroky lidem bojujícím se Spojenými státy, právě tak, jako mohli se odnímati koně a vozy, aby jejich pomocné zdroje byly zmenšeny a zdroje Spojených států byly rozmnoženy. Lincoln činil nárok na zákonnou platnost své proklamace jedině potud, pokud to bylo válečné opatření založené na dostatečné nutnosti a zřejmě směřující k posílení zbraní Severu. Veliké množství pracovních sil bylo odňato pracem nutným Jihu a na konci války měl Sever ve zbraní 180.000 mužů barevného vojska, prokazujícího dobré služby zvláště obsazováním dobytého území, které bylo nezdravé pro bělochy. Proklamace měla vskutku důsledek mnohem dalekosáhlejší; přinutila Sever dáti se směrem, odkud nebylo návratu, leda kapitulací; učinila politickou jistotou, že tak či onak otroctví bude učiněn konec, zvítězí-li Sever. Ale při názoru Lincolnově o jeho povinnosti jakožto presidenta tento druhý důsledek nesměl míti vlivu na jednání. Dalekosáhlý krok, kterým byl osud otroctví urychlen, nebyl by stal se takovou formou, kdyby presidentovi nebyl se doporučoval sám jako vojenské opatření vedoucí k potlačení vzpoury.

Se širšího hlediska, jak my přirozeně se díváme na toto opatření, mnozí lidé na Severu již od začátku toužili, aby zahájil aktivní politiku osvobození jižních otroků. Bylo nesnesitelné představit si, že by válka měla skončiti a nechati otroctví, jak bylo. Mnohým se zdálo nejlepším prostředkem k vyburcování a sjednocení Severu změnití válku v křížáckou výpravu proti otroctví. Také někteří američtí vyslanci v cizině toto mínění podporovali. Byli si vědomi, že lidé v Evropě nechápali a neschvalovali ohledy na ústavu, pro něž vláda Unie, jak důrazně prohlašovala, neútočila na domácí zřízení jižních států. Angličané neznali americké

konstituce a když se jim říkalo, že Sever nehrozí zrušením otroctví, odpovídali: „A proč ne?“ Nezajímalo je, když někteří z jejich bývalých odpadlých kolonistů z nějakého metafysického správního důvodu bránili jiným, kteří zase chtěli odpadnouti od nich. Seward s podivným nepochopením nařídil vyslancům v cizině, aby vysvětlili, že žádný útok nehrozí otroctví, protože se bál, aby kupci bavlny v Evropě necítili se ohroženými ve svých sobeckých zájmech. Agenti Jihu byli zchytralí a tvrdili právě jako on, že Sever není nepřátelštější vůči otroctví nežli Jih. Kdyby toto nedorozumění bylo odstraněno, anglické nepřátelství vůči Severu nenabylo by již nebezpečné formy. Lincoln, který se vyznal méně v politice, ale více v lidech než Seward, snadno to prohlédl. Ačkoli si byl plně vědom důvodů pro zahájení aktivní politiky vůči otroctví, Lincoln čekal sedmnáct měsíců od začátku války, než přišel vhodný okamžik, kdy mohl provést svůj úder.

Některé důvody, proč čekal, jsou prosté. Nechtěl zahájit akci, dokud nebylo vojenské nutnosti. Také nechtěl ji zahájit, dokud nemohla vésti skutečně k emancipaci velikého počtu otroků. Především však nechtěl jednat, dokud necítil, že Sever v celku bude ho podporovati; věděl dobře, jak pochybná je veliká část mínění Severu. Musíme pamatovati, že ve všech severních státech bylo plně přiznáno jižním státům právo samostatného rozhodnutí o otroctví a že čtyři ze severních států byly posud otrokářské.

Ale to není úplné vysvětlení jeho odkladu. Je jisto, že zprvu byl by se raději vyhnul historické úloze osvoboditele otroků, kdyby byl mohl mít úspěch ve skromnější úloze podporování postupné emancipace. Díval se s obavou vstříc úplnému převratu sociálního systému Jihu. Bál se ho nejen pro bělochy, nýbrž i pro černochoy. „Postupná, ne náhlá emancipace,” praví v jednom poselství ke kongresu, „je lepší pro všechny.” Nyní je pravděpodobno, že měl pravdu. Dívajíce se zpět se znalostí toho, co se stalo později, musíme

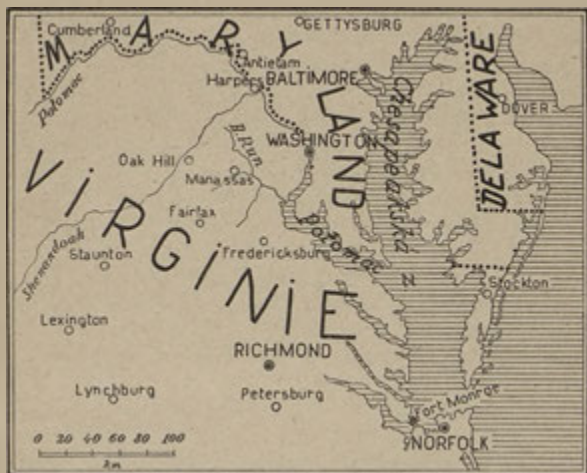
sice býti rádi, že otroci vůbec byli osvobozeni, ale musíme litovati, že nebyli osvobozeni nějakým rozváznějším postupem. Lincoln snad jediný ze všech Američanů, kteří vážně se tou otázkou zabývali, díval se na ni velmi podobným způsobem, jako většina lidí dneška.

Začátkem r. 1862 vláda Spojených států ujednala s Vel. Británií smlouvu o účinnějším potlačování vývozu otroků z Afriky, a přihodilo se asi v tutéž dobu, že první běloch byl popraven jako pirát v New Yorku na základě amerického zákona proti obchodu otroky. V oněch měsících Lincoln soukromě se snažil přiměti zákonodárný sbor státu Delaware, aby vydal zákon o propuštění nečetných otroků ve státě a spolu o přiměřeném jejich zaopatření s podmínkou, že Spojené státy by za ně zaplatily majitelům. Doufal, že bude-li takový příklad dán Delawarem, bude následován v Marylandu a později se rozšíří. Poslanecká sněmovna souhlasila s plánem, ale senát státu jej zamítl. V březnu 1862 zaslal kongresu poselství, v němž důrazně žádal obě sněmovny, aby přispěly penězi každému státu, který by se rozhodl pro postupnou emancipaci. Kongres odpověděl příznivě na presidentův návrh; a po skončeném zasedání pozval president senátory a representanty okrajných států k soukromé konferenci, na níž jim doporučoval provést emancipaci otroků; okrajné státy však odepřely. Sobectví i tvrdohlavost stály v cestě jejich kladnému rozhodnutí. R. 1862 nebyla odluka ještě zřejmým nezdarem a kdyby se bylo Jihu dostalo uznání nezávislosti, okrajné státy byly by si přály připojití se ke Konfederaci. Úvěr Spojených států nebyl tehdy valný. Státní dluhopisy, jimiž by patrně bylo za otroky zapláceno, byly velmi nízko ceněny a kdyby Unie prohrála a dluhopisy se zhroutily, občané okrajných států byli by ztratili nejen své otroky, nýbrž i odměnu. V polovici července vzdal se Lincoln myšlenky na emancipaci za náhradu jako beznadějné, ale současně dospěl k názoru, že k emancipaci musí dojíti.

Jeho poslední vyzvání k okrajným státům bylo učiněno 12. července 1862. Následujícího dne soukromě sdělil Sewardovi a Batesovi, že „došel celkem k přesvědčení, že je to vojenskou nutností, absolutně podstatnou k záchraně národa, že musíme osvoboditi otroky nebo sami budeme podrobeni.” 22. července přečetl svému kabinetu první náčrt své proklamace. Muž, jehož Seward podezříval, že nemá žádné politiky, ani není schopen na nějakou se zmoci, dospěl k rozhodnutí zcela sám, a ohlásil je, když uznal čas k tomu za vhodný. Svým ministrům předem prohlásil, že v podstatě je již rozhodnut. Různí členové kabinetu navrhovali různé dodatky, na něž on již dříve myslel, ale jediný Seward upozornil ho na věc, na niž sám dosud nepomyslel. Právil, že kdyby tato proklamace byla uveřejněna právě po nezdaru na poloostrově, vypadala by jako „výkřik v bídě”, a že by působila lepším dojmem, kdyby byla vydána po nějakém vojenském úspěchu. Lincoln zadržel tedy proklamaci a čekal na takové vítězství, jež by jí dodalo náležité důležitosti. Když Pope zhroutil se v druhé bitvě u Bull Runu, zklamání presidentovo bylo veliké. Ale Mc Clellanovi podařilo se dobýti jakéhosi úspěchu proti Leeovi u Antietamu a tu bylo rozloženo, že to je dosti dobré vítězství. 22. září 1862 vydal Lincoln předběžnou proklamaci o emancipaci.

Sever byl jí překvapen a nechápal její cíle. Otroctví nebylo dotčeno ani předběžnou proklamací, ani závěrečnou, vydanou 1. ledna, ani v okrajních státech, ani v oněch částech Konfederace, která nebyla účastna v odporu proti Spojeným státům. Nad občany Spojených států, kteří nebyli zapleteni v povstání, president nemohl míti žádné moci a nečinil na ni také nároku. Proklamace neosvobodila otroky, ale byla znamením, že válka stala se útokem proti otroctví, stejně jako proti rozloučení Unie.

Důsledky nebyly hned takové, jaké autor proklamace očekával. V říjnu a listopadu byly volby do kongresu a konservativci všude nabývali vrchu a republikáni ztratili četná

poslanecká místa. R. 1860 Lincoln vyhrál ve všech severních státech mimo New Jersey. R. 1862 jeho strana prohrála v souvislém pásmu států severně od hranice: New Yorku, New Jersey, Pennsylvanii, Ohio, Indianě, Illinoisu a Wisconsinu, ačkoli je pozoruhodno, že republikáni uhájili se nejen v Nové Anglii a nejzápadnějších státech, nýbrž i v okrajních otrokářských státech. Jen nepatrnou většinu udrželi si republikáni v kongresu; volby byly výrazem nedůvěry k vládě. Zálesácký advokát, jehož politická manipulace usadila v Bílém Domě, nepřesvědčil ještě svou zemi o své skutečné velikosti.

Ve výročním poselství v prosinci 1862 Lincoln navrhl kongresu, aby lidu byl předložen dodatek ke konstituci (Constitutional Amendment), který by zaručoval: 1. že bude dána náhrada v dluhopisech Spojených států kterémukoli státu, ať již byl ve vzpouře či nikoliv, zruší-li otroctví do

r. 1900; 2. že otroci, kteří jednou se již těšili skutečné svobodě následkem válečných událostí, budou trvale svobodní a jejich majitelé odškodněni; 3. že kongres má mít právo vynakládati peníze na černošskou kolonizaci. Kongres však návrh neschválil. Soudí se, že Lincoln to očekával; ale prohlášení emancipace mělo vejíti v platnost do měsíce a koncem války musilo vyvolati situaci, v níž země bude nucena zaujmouti rozhodné stanovisko vůči zásadě otroctví, a Lincoln alespoň vykonal svou povinnost, připraviv lidi na řešení této otázky.

1. ledna 1863 president podepsal další proklamaci potřebnou k zajištění emancipace. Menší úseky Jihu, které se nezúčastnily povstání, byly náležitě vyjmuty; námořní i vojenské úřady dostaly nařízení hájiti svobodu otroků, kteří budou hledati u nich ochrany; otrokům poručeno zdržovati se násilí a „pracovati věrně za slušnou mzdu“, naskytne-li se jim příležitost; všichni vhodní otroci měli býti přibráni k vojenské službě, zvláště posádkové. Před koncem roku 1863 bylo již ve službě na 100.000 černochoů, buď jako vojáci nebo jako dělníci. Bylo jich zapotřebí, neboť dobrovolníků hlásilo se stále méně a práce spojená s hlídáním a opravováním železnic byla zvláště mrzutá dobrovolníkům Severu. Barevné pluky bojovaly dobře a chovaly se správně v každém směru. Ohavné výhrůžky pomstou jim i jejich býlým důstojníkům byly úředně pronešeny Jeffersonem Davi-sem, ale až na jediný hrůzný masakr provedený v návalu rozvášněnosti, bylo jen málo zločinů spácháno jednotlivci při provádění těchto hrozeb.

Bude dobře pověděti zde stručně o posledních obdobích zrušování otroctví v Americe. R. 1863 stalo se zjevným, že lidové cítění v Missouri a Marylandu dozrává pro zrušení otroctví. R. 1864 Maryland přijal dodatek ke své ústavě, zrušující otroctví bez náhrady; podobné hnutí bylo znáti v Kentucky a Tennessee a Missouri následoval příkladu Marylandu v lednu r. 1865. Ale zatím spor převážné důležitosti mezi

zásadami otroctví a svobody dozrával již k řešení. Republikánská konvence 1864, která opět zvolila Lincolna za svého kandidáta presidentství, prohlásila se pro dodatek ke konstituci Spojených států, který by zrušil otroctví jednou pro vždy v celé Americe. Ve svém poselství ke kongresu 1864 Lincoln důrazně doporučoval tento návrh; a konečně 31. ledna 1865 kongres dvoutřetinovou většinou přijal příslušnou resoluci. 18. prosince téhož roku, když Lincoln byl již osm měsíců mrtev, William Seward, jako státní sekretář vydal proklamaci, ohlašující, že Třináctý dodatek k ústavě (Thirteenth Amendement) byl přijat předepsanou většinou států.

Kapitola XI.

VÍTĚZSTVÍ SE BLÍŽÍ.

1. *Válka do konce r. 1863.*

Sledovali jsme události na východním bojišti až do začátku léta 1863, na západním bojišti do konce května 1862. Od té doby do konce roku ani jedna ani druhá strana neučinila určitého pokroku, ale zde také nesnáze vojenské administrace byly značné. Nesmí se zapomínati, že u Lincolna v těchto měsících úzkosti o východní armády a stran emancipační politiky byly provázeny vážnými pochybnostmi o vedení války na Západě.

Když Halleck byl povolán ze Západu, měl Lincoln opět ve Washingtonu po boku generála, který pod ním vykonával velení nad všemi armádami. Ale Lincoln brzy shledal, že Halleck postrádá rázné vůle, a netrvalo o mnoho déle a zjistil, že ani jeho úsudek není valný.

Když Halleck dospěl do Corinthu koncem května 1862, celé západní a střední Tennessee bylo v tu dobu prosto nepříteli; i obrátil ihned pozornost k dlouho odkládanému plánu vysvobození unionistů ve východním Tennessee, které

bylo obsazeno konfederační armádou pod generálem Kirby Smithem.

Měl v úmyslu zmocniti se Chattanooga, ležící asi 150 mil východně od něho a vpadnouti do východního Tennessee údolím řeky téhož jména, která se prodírá horami za Chattanooga. Bylo by bývalo jistě rozumné, kdyby napřed byl pokračoval s veškerým vojskem v postupu proti armádě Konfederace pod Beauregardem, která po vyklizení Corinthu couvla o 50 mil k jihu, aby si odpočinula a doplnila se v daleko zdravější poloze. Beauregard byl by býval nucen postavit se mu s mnohem menšími silami nebo se zavřít do pevnosti Vicksburgu.

Halleck však ztrávil měsíc pouhým opravováním tratě vedoucí z Corinthu do Chattanooga. Když byl odvolán do Washingtonu, zanechal Granta jako nezávislého velitele vojska, jež mělo zůstatí blízko Mississippi střežíc Beauregarda. Určil mu čistě defensivní úlohu nařídív, aby měl část armády stále připravenou, aby mohla býti poslána Buellovi, kdykoli by jí tento generál potřeboval, což se brzy stalo. Buell, který opět převzal své bývalé neodvislé velení dostal od Hallecka rozkaz, aby postupoval na Chattanooga, užívaje Corinthu jako zásobovací základny. Buell si přál, aby tato základna byla přeložena do Nashville, uprostřed Tennessee, v kterémžto případě železniční spojení bylo by kratší a méně vysazeno nájezdům jižní kavalerie. Když Halleck odešel, dostal Buell povolení k této změně základny. Celý měsíc červen byl promarněn opravováním železnice v souvislosti s Halleckovým pochybným plánem. Když Buellovi bylo dovoleno postupovati podle vlastních plánů a blížil se k Chattanooga, jeho spojení s Nashville bylo dvakrát přerušeno nájezdy jižní jízdy, což ho velmi zdrželo. Koncem srpna a začátkem září Kirby Smith, jehož armáda dostala posily od Beauregarda, přešel hory z východního Tennessee skrze průsmyky v jisté vzdálenosti na sever od Chattanooga a vpadl do Kentucky, vysílaje oddíly, aby ohrožovaly Louisville na hranicích In-

POCHOD PŘES APPALACSKÉ HORY.

diany a Cincinnati v Ohio. Buell musil ustoupiti, když se stalo jasným, že celá síla Kirby Smithova je použita k tomuto vpádu.

Zatím generál Bragg, který převzal velení po onemocnělém Beauregardovi, zanechal část svého vojska, aby drželo Granta v šachu; s ostatním táhl na pomoc Kirby Smithovi a podařilo se mu vsunouti se mezi Buellovu armádu a Louisville, kteréž zachrániti před Kirby Smithem stalo se předním cílem Buellovým. Bragg, který lehko mohl býti posílen Kirby Smithem, měl, jak se zdá, výhodnou příležitost k boji s Buellem. Ale konfедераční generálové, kteří se mylně domnívali, že Kentucky s nimi sympatisuje, viděli jakýsi imaginární politický zisk v obsazení Frankfortu, hlavního města státu a formálním dosazení nové vlády. Bragg proto táhnul dále, aby se spojil s Kirby Smithem u Frankfortu, což bylo výhodně od Buellovy ústupní linie a Buellovi bylo možno bez odporu dostihnouti Louisvillu 25. září. Proti Buellovi ozývaly se mnohé hlasy stížností, že nemá dosti ráznosti. Lincoln očekával, že Buell se ihned chopí ofensivy. Jeho armáda byla asi početnější než Braggova a Kirby Smithova dohromady, a až na jízdu pravděpodobně stejně dobré jakosti. Buell se zdržel několik dní v Louisville, dostáváje značné posily, skládající se však hlavně z nevyčvičených nováčků. Tu přišly rozkazy od Lincolna, odnímající velení Buellovi a dosazující na jeho místo jeho podvelitele, Virginana Thomase. Byla to dobrá volba; Thomas byl jeden ze čtyř severních generálů, kteří si získali trvalé slávy v občanské válce. Ale Thomas cítil, že Buellovi se stala křivda a odmítl velení v dopise, kde ho velkomyslně hájil. Lincoln odvolal své rozkazy, již proto, že je vydal v domněnce, že Buell zůstává v defenzivě, ale ihned se dozvěděl, že rozvíjí se ofensivní pohyb.

8. října 1862 byla svedena bitva u Perryville mezi Buellem s 58.000 muži a Braggem, který měl značně méně než polovinu tohoto počtu. Buell nevyužil valně své číselné převahy; část jeho armády, která byla nejvíce v ohni utrpěla

těžké ztráty, jež udělaly trapný dojem na Severu a nespokojenost s Buellem vzrostla. Po bitvě Bragg ustoupil a spojiv se s Kirby Smithem, rozhodl se vykliditi Kentucky, kde byl zklamán v naději, že získá mnoho rekrutů. Buell pozoruje jeho úmysl pronásledoval ho do jisté vzdálenosti, ale pro špatné cesty zůstal státi u Bowling Green, na dráze severně od Nashville, zamýšleje později v podzimu posunouti se trochu na jih od Nashville a tam čekati na jaro před opět-
ným zahájením pochodu na Chattanooga. Z Washingtonu naň naléhali, aby táhl na Chattanooga ihned, ale on rozhodně odpověděl, že nemůže a dodal, je-li žádoucí změna velení, že je k tomu vhodná chvíle. Koncem října byl zbaven velení.

Zatím konfедераční sbory, zanechané proti Grantovi jej napadaly a byly úplně poraženy ve dvou srážkách, v nichž obou velel na severní straně generál Rosecrans, sloužící pod Grantem. Rosecrans, na něhož od té doby pohlíženo jako na mnohoslibného generála, byl nyní dosazen na Buellovo místo. Postoupil k Nashville, ale právě tak jako Buell rázně odpíral jíti dále, dokud nenahromadil zásob, jež by ho činily nezávislým na dráze. Posléze se hnul k Murfreesboro, asi třicet mil dále směrem k Chattanooga. Zde 31. prosince Bragg ho napadl a rozpoutala se třídenní bitva, v níž Bragg měl počáteční úspěchy, ale Rosecrans a jeho podvelitelé Thomas a Sheridan zabránili mu jich využití. Braggovy ztráty byly těžké a po několikadenním čekání, ustoupí-li Rosecrans první, couvnul k horám kolem Chattanooga, zatím co Rosecrans obsadil Murfreesboro. Bitva u Murfreesboro počítá se za vítězství Severu, ale neměla zvláštních následků, neboť Rosecrans po šest měsíců nepostoupil dále.

Tak Chattanooga, o níž se doufalo, že bude obsazena brzy po Halleckově obsazení Corinthu, zůstala v rukou Jižanů o rok déle.

Přecházejíce k operacím dále na západě, poznáváme, že

Lincoln cítil správným, přidržeti se až do konce vykřičeného velitele, který jak se ukázalo, měl právě ty vlastnosti, které Lincoln marně hledal u jiných.

Generál Grant na podzim 1862, když jeho armáda ležela mezi Corinthem a Memphis, měl stále ještě nevalnou pověst. Přes slávu, které si získal na chvíli u Fort Donelsonu, široké kruhy rády o něm mluvily jako o „neschopném a nepříjemném člověku“. Ale on byl muž, po jakém Lincoln toužil.

Měl v nejplnější míře morální vlastnosti velitele. Pociť, že válka může být vybojována a musí být vybojována, ovládal jeho duši. Byl nevnímavý vůči osobnímu nebezpečí a naučil se udržeti klidnou mysl při ztrátách, panice v bitvě nebo nezdaru tažení. Jeho vojenský talent zdvojnásoboval se ve výkonnosti jeho nezdolnou vytrvalostí. V jednom smyslu byl nad to politickým generálem; neboť měl neustále na mysli cíle vlády, jíž sloužil, záhy chápal, že jsou jen dva možné konce války, buď dokonalé podrobení Jihu, nebo dokonalá porážka Unie.

Jak bylo řečeno, Grant měl zůstat v defenzivě mezi Corinthem a Memphis, zatím co Buell postupoval k Chattanooga. Halleck nezanedbal mu žádného plánu a patrně neměl pro něho žádného upotřebení, leda, aby se držel u Corinthu a byl hotov přispěti Buellovi, kdyby o to žádal. Vláda užila toho času, aby dostala z jihu bavlnu pro přádelny na Severu a dovolila obchod s nepřítelem, výhodný pro tohoto, ale demoralisující kázeň i soukromou poctivost ve vojsku Unie.

Když Bragg vpadl do Kentucky, zanechal Van Dorna s armádou Price-ovou v Missouri, aby upoutali Granta, který by nemohl poslati pomoc Buellovi. Když vpád do Kentucky selhal a konfederovaní ustupovali před Buellem a jeho nástupcem ze středního Tennessee, umožnilo se Grantovi, Halleckovi a vládě washingtonské pomýšletí na dokončení opanování řeky Mississippi. Konfederace držela řeku

POCHOD BAŘINAMI.

od pevnosti Vicksburgu, kterou po dobytí New Orleansu admirál Farragut marně napadl, až dolů k Port Hudsonu, 120 mil jižněji, kde vojska Konfederace před delší již dohou opevnila jinou posici. Vicksburg leží 175—180 mil jižně od Memphis nebo od Grand Junction mezi Memphis a Corinthem. U Vicksburgu samotného přichází z východu řada příkrých vrchů až k okraji řeky. Řeka, když se blíží těmto vrchům, tvoří náhlý záhyb k severovýchodu a pak opět k jihozápadu, takže dva úseky řeky, tři až čtyři míle dlouhé byly ovládány děly Vicksburgu, dvě stě stop nad údolím ležícího; východní čili pozemní strana pevnosti byla k obraně také dobře položena. Na sever od Vicksburgu, krajina na východní straně Mississippi, je protínána nesčíslnými potoky a „bayou“, čili bažinatými říčkami, klikatícími se a protínajícími se v hustém porostu cedrů. Sever s loďstvem pod admirálem Porterem ovládal samo Mis-

sissippi a vojska Severu mohla se po jeho západním břehu volně pohybovat až k nedobytné říční frontě, v pozadí s Vicksburgem. Ale otázka, jak dostat se bezpečně k útoku přístupné straně Vicksburgu skýtala ohromné nesnáze Grantovi i vládě.

Grantovy operace byly zahájeny v listopadu 1862. Jeho podvelitel William T. Sherman měl se svým oddílem sjetí po řece k ústí řeky Yazoo, trochu severozápadněji od Vicksburgu. Zde měl Sherman přistáti a jak se doufalo, překvapiti nepřitele u Vicksburgu samotného, zatím co hlavní síly nepřitele budou plně zaměstnány Grantovým postupem na severu. Ale Grantovy prodlužující se spojovací linie byly přerušeny nájezdem kavalérie a on musil ustoupiti, zatím co Sherman přišel na nepřitele plně připraveného a utrpěl porážku. Zima 1862—63 byla ztrávena sháněním prostředků, prokopáváním kanálů skrze močály a vynalézáním plánů, jak obejít baterie. Jaro 1863 bylo hodně pokročilé, když Grant dospěl k definitivnímu plánu.

Koncem března učinil památné rozhodnutí, přeložiti celé své vojsko na jih od Vicksburgu a odtud jej napadnouti. Sherman sice naň naléhal, aby se vzdal dalších pokusů použití řeky a odvedl armádu zpět k Memphis a začal ovšem pomalý postup na Vicksburg pomocí dráhy. Grant prohlásil, že tento postup na základě vojenských zásad byl by rozumný, ale že skličující dojem ústupu k Memphis byl by politicky zhoubný. U Grand Gulfu, 30 mil na jih od Vicksburgu, na levém břehu řeky, měl Jih jiné opevněné místo na řece; aby ho dostihl, k tomu potřeboval Grant pomoci loďstva, nejen k přepravě na levý břeh řeky, nýbrž i k dopravě zásob, pro niž cesty na západ od řeky byly nezpůsobilé. Vylav Shermana proti toku řeky, aby zaměstnal konfederované na pravém křídle, Grant naložil svou armádu na lodě — říční parníky všeho druhu — a s průvodem dělových člunů projel v noci pod bateriemi Vicksburgu bez vážné škody, Grand Gulf byl dobyt 3. května a Grantova

armáda vybudovala si tu novou základnu. Až do té chvíle Pemberton, velitel Vicksburgu neměl tušení, co nepřítel zamýšlí. Nyní byl plán zřejmý. Posily povolány a levé křídlo konfederovaných chystalo se zahnatí vetřelce zpět do bažin. „Joe” Johnston s armádou ve východní části státu Mississippi snažil se přispěti ku pomoci.

Ve většině vojenských operací považuje se základna za podstatně důležitou, ale Grant odpoutal se od své základny u Grand Gulfu a pustil se se svou armádou k severu. Cítil nervositu ve Washingtonu, který byl schopen zarazit mu zamýšlený plán a věděl, že jeho generálové jen z loyality účastní se v manévru, o němž pochybují. Vojáci musili si vzít na pět dní vařené potravy do tlumoků, zanechatí bedny a stany a Grant s vlastním zavazadlem, skládajícím se z „dřevěné dýmky, pytlíku s tabákem a kartáčku na zuby”, na vypůjčeném koni vesele opustil svou malou základnu.

Po deset dní po 7. květnu 1863 Grant lopotil se v místech, neznámých ministerstvu války. Sváděl opětovně bitky na všech stranách. Jeho pětidenní zásoby byly doplňovány spížováním a venkovskou slaninou. Měl s sebou 35.000 mužů. Generál Pemberton po jeho levici kryl Vicksburg s 20.000 muži, ale v městě bylo ještě jiné vojsko. Joseph Johnston, kterého Jefferson Davis poslal, aby převzal vrchní velení na západě, shromáždil 11.000 mužů u Jacksonu, hlavního města státu Mississippi, 45 mil východně od Vicksburgu; nedocílil však spojení s Pembertonem. Grant roztříštil vojsko Johnstonovo a porazil Pembertona v několika bitvách. 19. května Pemberton byl úplně sevřen v městě Vicksburgu; Grant dokonale obklíčil jeho opevnění, při čemž jeho pravé křídlo opíralo se o Mississippi nad městem a levé o Mississippi pod městem. Útoky na město selhaly a armáda Unie zahájila pravidelné obléhání. 4. července 1863, v den národního svátku neodvislosti vzdal se Vicksburg s 30.000 muži a Mississippi bylo volné od Caira až

k moři. (Totiž až na pevnůstku Port Hudson, která se vzdala o pět dní později.)

V tutéž hodinu, kdy Vicksburg se vzdal, rozhlašoval Lincoln zprávu o jiném vítězství, dobytém v předcházejících třech dnech, které zároveň s dobytím Vicksburgu značí obrat ve válce. Více než měsíc po bitvě u Chancellorsville obě soupeřící armády na Východě ležely nečinně. Nedávno byl přijat zákon o odvodech a různé živly nespokojenosti a neLOYálnosti ukazovaly na Severu značnou činnost. Zdá se, že Jefferson Davis nejdříve neviděl žádné politické výhody ve vojensky nebezpečném podniku, vpádu do území Severu. Lee soudil jinak a byl dychtiv využití svého úspěchu. Záhy v červnu 1863 vyrazil k severu. Tentokráte měl namířeno do velikých průmyslových oblastí Pennsylvanie, doufaje, že tím také odláká Hookera dále od Washingtonu. Hooker, když zvěděl, že Lee překročil Rappahannock, zabýval se myšlenkou podniknouti útok na Richmond, ale Lincoln ho z toho zradil. Hooker táhl tedy opatrně za Leem, číhaje na okamžik vhodný k útoku. Shledával, že mu v jednání vadí některé, snad nerozvážené rozkazy jeho představeného, Hallecka, a stával se podrážděným a svárlivým; Lincoln musil vynakládati své prosté lsti, aby ho přidržel k povinnosti a ukonejšil ho a nakrátko se mu to dařilo. Náhle 27. června, když se schylovalo k bitvě, Hooker složil velení. Pravděpodobně ztratil sebedůvěru, jako prve u Chancellorsville. Lincoln patrně usoudil, že při jeho duševním stavu bude moudré tuto resignaci přijmouti. Ihned jmenoval na místo Hookerovo jednoho z jeho podřízených, generála George Meade, jehož výkony v předešlých taženích činily ho Lincolnovi důvěryhodným.

Na Severu bylo veliké rozčilení; naléhavě se žádalo opětovné povolání Mc Clellanova. Obchod váznul; bankéři a obchodníci konali přípravy k odeslání své hotovosti a jiných hodnot z Philadelphie.

Z BITVY U GETTYSBURKU.

Lee nyní postupoval opatrně, jsa poněkud v nejistotě o pohybech svého nepřítele, protože odeslal většinu své jízdy, aby provedla nájezdy směrem k důležitému průmyslovému středisku Harrisburgu. Meade táhl rovnoběžně s ním s armádou široce rozestřenou, aby se vyvaroval jakýchkoli pohybů Lee-ových k východu. Oba velitelé byli by raději bojovali v obraně. Náhle 1. července, tři dny nato, kdy Meade převzal velení, došlo k nahodilé srážce u Gettysburgu mezi předními voji obou armád. Rozvinula se z ní bitva, jejíž výsledek částečně musil záviseti na rychlosti, s jakou který velitel dovede přivésti zbytek své armády. První den Lee dobyl rozhodného úspěchu. Vojska Severu byla zahnána na příkré výšiny jižně od Gettysburgu, jejichž obrys učinil nepříteli nesnadným uspořádati své pohyby při útocích na ně. Zde Meade, který když bitva začala, byl deset mil daleko a nečekal ji, dokázal z rána 2. července soustřediti všechnu svou sílu; a zde zaujal posici. Útok, který navrhnul Lee druhého dne, byl by býval snad úspěšný, kdyby byl „Stonewall” Jackson na živu a s ním. Takto však jeho nejlepší podvelitel Longstreet neschvaloval žádného útoku a tohoto i následujícího dne poslechl jeho rozkazů jen váhavě a příliš zvolna. 3. července 1863 Lee obnovil útok. V předcházejících bitvách vojska Severu zápasila s neviditelným nepřítelem v lesích; nyní však po mocné kanonádě bylo viděti celý jižní šik postupovati volným prostranstvím k zoufalému útoku. Tento útok byl rozdrcen dělostřelbou Severu. Výsledek byl, že Lee nastoupil zpáteční tažení. Armáda Unie ztratila v bitvě u Gettysburgu 23.000 mužů asi z 93.000, Jih asi stejný počet ze 78.000.

Důležitost této bitvy, na kterou bylo vzpomínáno jako na hlavní bitvu války, musí býti posuzována spíše podle nebezpečí, jemuž Sever uniknul, nežli podle bezprostředních následků. Meade nevyužíval svého úspěchu s tou odvahou, k jaké Lincoln ho povzbuzoval uprostřed svých blahopřání.

12. července překročil Lee Potomac a Meade za ním krok za krokem vnikal do nepřátelské země. Čtyři měsíce trvaly nerozhodné manévry na obou stranách. V prosinci obě armády se rozložily k přezimování na dvou stranách Rappahannocku.

Podzimní měsíce 1863 přinesly ve středním Západě rozmanité srážky končící vítězstvím Severu sotva méně památným, než vítězství u Gettysburgu nebo Vicksburgu. Rosecrans konečně po pádu Vicksburgu byl hotov postupovati ve středním Tennessee. Obratnými manévry v nesnadném kraji, kde řeka Tennessee protíná hory Cumberlandské a rovnoběžná pásma táhnoucí se od severovýchodu k jihozápadu, donutil Bragga vykliditi Chattanooga začátkem září. Braggovi při ústupu podařilo se oklamati Rosecranse falešnými zprávami o svých pohybech a stavu své armády a Rosecrans proto následoval ho neopatrným způsobem. Do té doby měl větší díl vojska použitého proti Vicksburgu býti dopraven k podpoře Rosecranse. Halleck však je nejprve rozptýlil za různými účely, jež považoval za důležité na Západě. Po nějaké době však část armády od Vicksburgu byla vrácena generálu Burnside-ovi v Ohio, od něhož byla vypůjčena. Burnside provedl přes Lexington v Kentucky a přes hory postup do východního Tennessee, po němž Lincoln dlouho toužil, aby bylo pomůženo tamním unionistům, porazil u Knoxville výpravu pod Longstreetem, poslanou proti němu.

Jiné části západní armády dostaly posléze rozkaz připojiti se k Rosecransovi, ale nedošly ho včas před pohromou, jež ho stihla. Vláda Konfederace poslala všechny posily, jež mohla sehnati, Braggovi, a tomu bylo brzy možno obrátiti se k Chattanooga, s více než 71.000 muži proti 57.000, s nimiž Rosecrans ho následoval, rozptyluje v nesprávném pocitu bezpečnosti své vojsko. Obě armády se srazily poněkud nečekaně na řídce Chicamauga za horským

hřbetem, ležícím jihovýchodně od Chattanooga. Bitva vybojovaná v lesích a kopcích u Chicamaugy 19. a 20. září předstihuje kteroukoli jinou bitvu občanské války množstvím ztrát na obou stranách. Druhého dne Bragg prolomil Rosecransovu linii a jen mimořádně statečným odporem, který na ústupu kladl s částí šiku Rosecransův podvelitel Thomas, bylo Braggovi zabráněno, že rychlý ústup ostatního vojska nezměnil v katastrofální útěk. Tak Rosecrans ustoupil do Chattanooga, ale tam byl v nebezpečí odříznutí. Jeden sbor byl ihned oddělen od armády Meade-ovy ve Virginii a pod velením Hookerovým poslán mu na pomoc. Rosecrans, který v situaci skutečně nesnadné nevěděl si, jak se zdá rady, byl nahrazen Thomasem. Grant byl ustanoven vrchním velitelem všech vojsk na Západě a poslán do Chattanooga. Tam byla po mnohých spletitých operacích s obou stran posléze vybojována bitva 24. a 25. listopadu 1863. Grant měl asi 60.000, Bragg, který odeslal Longstreeta k jeho marnému útoku na Burnside-a, měl jen 33.000, ale měl jeden příkrý a opevněný hřbet za druhým, na nichž mohl se hájiti. Zápas vyznačoval se pamětihodnými příhodami — Hookerova „bitva nad oblaky“ — a velkou odvážností. Thomasův armádní sbor, unaven čekáním, zatím co Sherman postupoval po jednom boku a Hooker po druhém, patrně bez výslovného rozkazu se vzchopil a vzal útokem horský hřeben, který nepřítel i Grant sám považoval za nedobytný. Boj skončil naprostou porážkou konfederovaných. Braggova armáda byla rozbita a zahrnuta do Georgie. Shrneme-li události toho roku, tedy můžeme říci, že jediný vážný vpád Jižanů do severního území selhal, a panství skutečně Konfederací ovládané bylo nyní omezeno na atlantské státy, Alabamu a část státu Mississippi.

Pominutí krise ve válce bylo vhodným způsobem oslaveno guvernéry několika států, kteří společně zařídili Národní hřbitov na bojišti gettysburgském. Byl zasvěcen 19. listo-

padu 1863. Slavnostní řeč při té příležitosti přednesl Edward Everett, nejslavnější řečník své doby. President byl požádán, aby na konec připojil několik slov. Řeč, kterou Everett po dvě hodiny okouzloval své nesmírné posluchačstvo, nechává nás dnes již chladnými, třeba že je plna půvabného cítění a obsahuje velmi slušný přehled práv i bezpráví spojených s válkou. Několik slov Abrahama Lincolna patřilo snad k těm, jež jímají hluboce, ale posluchačstvo netušilo, že byl pronesen klasický výtvor, který potrvá tak dlouho, jako anglická řeč. Zde je těch několik slov: „Před osmdesáti a sedmi lety naši otcové zrodili na tomto kontinentu nový národ, počatý ve svobodě a zasvěcený předpokladu, že všichni lidé jsou stvoření sobě rovnými. Nyní jsme zabaveni velikou občanskou válkou zkoušejíce, zda ten národ, či kterýkoli národ tak počatý a tak zasvěcený může dlouho vytrvati. Sešli jsme se na velikém bojišti oné války. Přišli jsme zasvětit část onoho bojiště za konečné místo odpočinku oněm, kteří dali své životy, aby onen národ mohl žíti. Jest celkem vhodné a slušné, abychom tak učinili. Ale ve vyšším smyslu, my nemůžeme zasvětit — nemůžeme posvětit — nemůžeme posvátnější učiniti tuto půdu. Stateční mužové, živoucí i mrtví, kteří zde zápasili, posvětili ji mnohem dokonaleji, než aby naše ubohá síla mohla tomu něco přidati nebo ubrati. Svět málo si povšimne a nebude dlouho pamatovati toho, co my zde pravíme, ale nemůže nikdy zapomenouti, co oni zde vykonali. Jest spíše na nás, živoucích, abychom zde byli zasvěceni nedokončenému dílu, které ti, kdož zde bojovali, tak daleko přivedli způsobem šlechtným. Jest spíše na nás, abychom tu byli zasvěceni velikému úkolu, který nás ještě očekává — abychom od těchto uctívaných mrtvých převzali zvýšenou oddanost k oné věci, kteréž oni věnovali poslední, vrchovatou míru oddanosti; abychom tu slavně prohlásili, že tito mrtví nezemřeli marně; že tento

národ, před Bohem, znova se zrodí ve svobodě; a že vláda lidu, skrze lid, pro lid nepomine na zemi.”

3. Odvod a politika r. 1863.

Ani jedna ani druhá strana ve válce občanské nevystačila se soustavou dobrovolnickou a musily sáhnouti k vojenské povinnosti. Jih, kde potřeba toho dostavila se dříve, povolal do konce války do zbraně skutečně všechno mužstvo. Jeho kongres 16. dubna 1862 dovolil presidentu povolati k vojenské službě kteréhokoli bělocha usedlého na Jihu v stáří od osmnácti do pětatřiceti let; již v září 1862 byla povinnost rozšířena na léta 18—45 a konečně v únoru 1864 na léta 17—50.

Na Severu, kde byl dvojnásobný počet obyvatelstva, potřeba branné povinnosti nebyla tak brzo citelná. Ale zklamání za války trvalo po celý rok 1862; druhá bitva na Bull Runu; nevyužitá bitva u Antietamu; Fredericksburg; a protahovaný neúspěch operací Buellových a Rosecransových. Zdá se, že nadšení pro dobrovolnou službu se mocně vzpružilo, kdykoli nebezpečí se strany Jihu stávalo se naléhavým, ale za toho neustávajícího skličujícího vlivu nestačilo již na úkol zdolati Jih. Musíme mimo to uvážiti, že mzdy v občanských povoláních byly velmi vysoké.

3. března 1863 přijal kongres zákon o konskripci, zřizující zvláštní organisaci pro doplňování vojska. V čelo organisace byl postaven velmi schopný důstojník, generál J. B. Fry, dříve náčelník štábu Buellova, který nyní dostal titul Provost-Marshall-General. Jeho povinností bylo s pomocí provost-maršalů v jistém počtu obvodů vésti záznamy všech občanů mezi dvaceti a čtyřiceti lety. Měl určovati kvotu, kterou vláda mohla by kdykoli do zbraně povolati se zřetелеm k tomu, kolik dobrovolníků se přihlásilo z jednotlivých obvodů. Také verbování dobrovolníků bylo v jeho rukou, aby oba systémy doplňování vojska byly prováděny v sou-

ladu. K nucenému odvodu sáhlo se teprve, když se nepřihlásil dostatečný počet dobrovolníků z určitého obvodu a bylo nutno předepsaný počet doplniti. Potřební branci byli vylosováni ze všech zapsaných. Ale skutečné vojenské službě bylo možno se vyhnouti; vylosovaný mohl za sebe postavit náhradníka. Trhová cena náhradníka byla asi 1000 dolarů (vyvinula se i zvláštní třída zprostředkovatelů „substitute brokers“). Obchodníci a průmyslníci, kteří cítili, že jsou doma nepostradatelní, ale chtěli jednati vlastenecky, kupovali si zástupce; ale nepotřebovali to dělati, neboť zákon dovoloval, aby se vyplatili 300 dolary.

Zákon o konskripci působil hlavně povzbudivě na dobrovolné hlášení se k službě. Dobrovolník dostával odměnu od vlády; státy, hrabství i menší obce, když jim byla přisouzena určitá kvota, závodily mezi sebou ve vyplnění své kvoty dobrovolníky a proto připlácely ještě k vládní odměně. Je samozřejmo, že v nové zemi, s rozptýleným venkovským obyvatelstvem a desorganisovanými velikými novými městy bylo mnoho podvodů. Zprostředkovatelé dodávali bezcenné zboží; důmyslní darebové dávali se najmouti za odměnu, desertovali a dávali se znovu najmouti a tak dále do nekonečna. Proti provádění zákona již přijatého byla jistá oposice, ale ne všeobecná, částečně oposice pobudů ve zbídačelých čtvrtích měst, částečně stranická politická oposice a částečně buřičská a otevřeně přátelská Jihu. V celku země přijala zákon jako zřejmou vojenskou nutnost. Duch a způsob, s jakým byl přijat, může býti posouzen podle výsledků odvodních. Na př. v prosinci 1864, ke konci války bylo odvedeno 211.752 mužů; z těch bylo 194.715 pravidelných dobrovolníků, 10.192 náhradníků, postavených odvedenci a jen 6845 bylo skutečně nuceně sloužících. V seznamech bylo přes 2.000.000 mužů ke konci války.

Oposice proti odvodnímu zákonu může se považovati prostě za jeden prvek v propagandě oficielní oposice proti vládě.

dě. Demokratická strana nabývala koncem r. 1862 opět síly. Osobnosti, dychtící z jakékoli směsi motivů figurovati jako vůdci oposice za války, které neodsuzovaly, nalezly obecnstvo, jehož se mohly dovolávati, hlavně proto, že válka se nedařila. Našly si dostatečnou zásadu oposice v odsuzování prohlášení emancipace. V podivném kredu, které úctyhodní mužové, u nichž oddanost k staré straně mohla býti mocným motivem v takové době, byli nuceni si složit, vyjímalo se nucení k povinnosti hájiti vlast a osvobození nepřítelových otroků jako dvojí prohřešení proti posvátným zásadám ústavní svobody. Bylo by nesprávné říci, že většina demokratů byla proti válce. Ačkoli značnému jich počtu vždy se nelíbila a nyní našli odvahu mluvit hlasitě, většina byla tak loyální vůči Unii, jako republikáni. Ale byli tu přirozeně demokraté, kterým se nyní naskytla příležitost v politice a kteří byli toho běžného typu politického myšlení, jež hluboce uvažuje o vedlejších otázkách a plane horlivostí proti vedlejším zlům. Tito mužové začali rozhodovati ve svém svědomí, nemůže-li zlá vláda státi se ještě odpornější, než nepřítel. Také vznikalo, jak často bývá v dobách válečných, bratrské cítění mezi muži, kteří nenáviděli válku, a muži, kteří uvažovali, jak o mnoho lépe mohli ji vésti sami.

Ve vedení vlády bylo ovšem mnoho, co volalo po kritice. Byly to zvláště dva body. Jedním z nich byla marnotratnost a korupce v armádních dodávkách, ale členové kabinetu dychtili jim zabrániti právě tak, jako kterýkoli cizí kritik, a potřebovali přátelské pomoci a ne hany. Druhý bod bylo zavádění stanného práva, nesnadná otázka, o níž zde musí býti pověděno několik slov.

Téměř v každé vzpouře nebo občanské válce státníci a vojenští náčelníci jim podřízení ocitnou se před nutností v zájmu bezpečnosti nebo i jen obyčejné spravedlnosti užiti pravidel a postupu, které by zákon v čas míru zavrhoval.

Lincolnova vláda musila se nejprve míti na pozoru před nebezpečnými spiknutími, jež byla ve Washingtonu pozorovatelná, ale ne dokazatelná; později musila zodpovídati takové otázky, jako: Co dělají, když pravděpodobný agent nepřátelský jest spatřen, že asi pracuje proti odvodům, když pravděpodobně povede to k útoku lůzy na nováčky a místní úřady a policie nevzbuzují valné důvěry? Není pochyby, že Seward ze začátku a Stanton vždy a horliví místní velitelé sem a tam rozluštili takové problémy velmi ukvapeným způsobem, nebo že Lincoln vždycky mnohem více byl hotov podporovati rázné činitele vlády než je opravovati.

Lincoln tvrdil, že jako nejvyšší velitel armády má po celou dobu občanské války zákonitou autoritu nad životy a svobodou všech občanů, ať loyálních či ne, jako kterýkoli vojenský velitel v nepřátelské krajině obsazené jeho vojskem. Vykonáváje tuto svou předpokládanou pravomoc Lincoln schválil zatčení mnoha podezříváných, nebezpečných osob. Když koncem r. 1862 proti tomu povstala agitace, byli mnozí političtí vězňové propuštěni. R. 1863 však v celé zemi bylo prohlášeno stanné právo a mnoho osob bylo z rozkazu místních vojenských velitelů souzeno a potrestáno válečnými soudy pro přečiny, jako agitace proti dobrovolnému vstupu do vojska, nebo povzbuzování k deserci. Mimo tyto přečiny nebyla od r. 1863 nouze o buřičská spiknutí, rozdmýchovaná konfedačními agenty z Kanady, a bylo i několik tajných spolků, „rytířů“ toho či onoho řádu. Jakkoli drastická byla opatření vlády oposice proti nim, zanikla před populárním přesvědčením, že je zapotřebí rázných prostředků a před populárním oceněním, že ten krvežíznivý despota „král Abraham I.“, jak někteří demokraté rádi ho nazývali, není z toho dřeva, z něhož despoti se dělají a že je jedním z nejméně krvelačných mužů.

Demokratická oposice, která činila jisté pokroky v první polovici r. 1863, obsahovala výstřednější opozici, převládá-

jící na Západě a vedenou Clementem Vallandighamem, členem kongresu z Ohia a mírnější opozicí, vedenou Horatio Seymourem, který od konce r. 1862 do konce r. 1864 byl guvernérem státu New York. Extrémní sekci říkalo se částo „Copperheads“ (měděné hlavy) po jedovatém hadu téhož jména. Přesně vzato, měl by tento název býti omezen na několik osob, které šly tak daleko, že si přály vítězství Jihu; v širším slova smyslu byl používán pro daleko větší počet lidí, kteří nešli dále než k prohlašování, že válka by měla přestati. Nutno si všimnouti, že tento požadavek zakládá se na změně politiky, projevující se v Prohlášení emancipace. „Válka pro Unii,” pravil Vallandigham v kongresu v lednu 1863, „je ve vašich rukou nejkrvavějším a nejnákladnějším nezdarem. Válka pro Unii byla opuštěna; válka pro černocho otevřeně začala. S jakým úspěchem? Necht' mrtví u Fredericksburgu odpovědí. — Má tato válka trvati dále? Odpovídám, ne — ani den, ani hodinu. Co tedy? Rozejdeme se? Opět odpovídám: ne, ne, ne. — Nechte boje. Udělejte příměří. Přijměte ihned přátelské cizí zprostředkování.” A dále: „Tajným, ale skutečným cílem války bylo zrušení otroctví ve státech a při tom změna naší dnešní demokratické vládní formy v císařský despotism.” To nebyla žádná velezrada; to byl pouze humbug. Domnělý plán zavést despotism, projevující se v tu chvíli hlavně osvobozením otroků, ovšem neexistoval. Stejně falešné bylo tvrzení, že byl možný nějaký mír s Jihem za nějakých jiných podmínek než rozloučení. Generál Burnside, velitel vojsk v Ohio považoval prudké hanobení vlády, které hrozilo demoralisovati mužstvo, za velezradu a když v květnu 1863 Vallandigham pronesl velmi prudkou a urážlivou řeč, dal ho v noci v jeho domě zatknouti a poslal ho před válečný soud, který ho uvěznil. Všichni demokraté hlasitě protestovali.

Lincoln po úvaze provedl dobrý žert. Vallandigham

byl propuštěn; byl dopraven na frontu a předán konfederovaným, jako kdyby byl vyměněný válečný zajatec. Demokratická organisace žádala, aby Vallandighamovi bylo dovoleno vrátiti se domů; Lincoln odpověděl, že by svolil, kdyby vůdcové organisace slíbili, že budou podporovati válku a zvyšovati výkonnost armády. To nazvali výmluvou. Vallandigham dostal se do Kanady a odtud prováděl intriky. Za své nepřítomnosti byl navržen za kandidáta guvernéřství v Ohio v listopadu, ale byl poražen ohromnou většinou. Příštího roku náhle se vrátil domů, vysazuje se nebezpečí zatčení, a pravděpodobně k jeho zklamání Lincoln nechal ho na pokoji.

Guvernér Seymour byl slušnější soupeř než Vallandigham. Nenavrhoval skončiti válku. Naopak, tvrdil, že válka může býti účinně vedena jen vládou, respektující zákony, která by spojila lid dodržováním ústavy a ne jak radikálové horlili, neřestnou politikou osvobození otroků. Dlužno dodati, že se mu opravdu jednalo o korupci, která dostupovala vrcholu a o níž soudil, zapomínaje na omezenost lidských sil, že by nejvíce přetížená vláda jeho doby mohla ji snadno potlačiti. Je ovšem lehké pochopiti nesnadnou pozici pravověrných demokratů, kteří před dvěma lety hlasovali proti omezení rozšíření otroctví a nyní měli pro Unii podporovati vládu, která skutečně zrušovala otroctví staným právem.

Hlavní činy Seymourovy stručně shrnuty jsou asi tyto: Jeho zvolení za guvernéra koncem r. 1862 bylo považováno za důležitou událost, za vystoupení nového vůdce držícího úřad největší vlivnosti. Lincoln předpokládá u Seymoura úplnou ochotu k spolupráci ve vedení války, učinil nejprostší a nejlepší věc. Napsal dopis Seymourovi a pozval ho po jeho nastoupení v březnu 1863, k osobní konferenci o tom, jak by co nejlépe mohli spolupracovati při svých různících se názorech. Guvernér čekal tři týdny, než potvrdil příjem

dopisu. Pak napsal a slíbil úplnou odpověď později. Odpovědi nikdy neposlal. Protestoval rázně proti zatčení Vallandighamovu.

V červenci roku 1863 začalo provádění zákona o konskripci v New Yorku; tu přihodily se jediné vážné výtržnosti, jaké vyvolal onen zákon, a byly velmi vážné. Dav cizích přistěhovalců, hlavně Irů, násilím zabránil provádění odvodů. Zapálil domy vynikajících republikánů a nedovolil hasičům zachrániti je. Uspořádal štvanici na všechny černochy, jež potkal, některé z nich utloukl, jiné pověsil na stromy a kandelábry a zapálil je, když viseli. Spálil sirotčinec pro barevné děti, když policie s námahou zachránila jeho bezbranné obyvatele. Čtyři dny trvaly výtržnosti a teprve příchod nového vojska obnovil pořádek. Po jisté přestávce odvody byly úspěšně provedeny. Guvernér Seymour přijel do města za výtržností. Oslovil tuto ohavnou lůzu mírným způsobem a sliboval lidem, budou-li hodní, že jim pomůže k nápravě zlořádů, jež podle jeho tvrzení byly příčinou jejich chování. Od té doby až do konce svého úřadování pronásledoval Lincoln stížnostmi na nespravedlnosti kvoty branců v jistých obvodech.

Tak od vyhlášení emancipace Sever měl opět to, co se považuje někdy za potřebu dobré vlády: organisovanou opozici, hotovou a dychtící převzít vládu namísto vlády nynější. Její vyhlídky záležely na nezdarech vlasti ve válce a na podráždění proti vládě. Koncem roku 1863 válka dařila se dobře. Když nejkritičtější rok války chýlil se ke konci, nabývalo převahy uznání, že drsná, ale přímá cesta, po níž president tápal, je správná cesta a v celku těšil se obecné přízni takovou měrou, jaká nebyla mu často údělem.

3. *Válka r. 1864.*

Hlavní jižní armády, s nimiž jest nám co činiti, byly Lee-ova, ležící jižně od Rapidanu a Braggova (pak John-

stonova) u Daltonu, jižně od Chattanooga. Konfederace byla nyní v takové posici, že mohlo dlouho trvati, než by byla zdolána, ale sama měla jedinou vojenskou vyhlídku v soustředění k velikému protitahu. To bylo také asi míněním Lee-ovým. Zdá se, že Jefferson Davis ještě koncem r. 1864 houževnatě věřil, že severní vojsko, které vnikne hluboko do jižního území, musí nějakým způsobem stihnouti pohroma. Snad také doufal, že Sever se unaví neustálými nezdary při výbojném postupu.

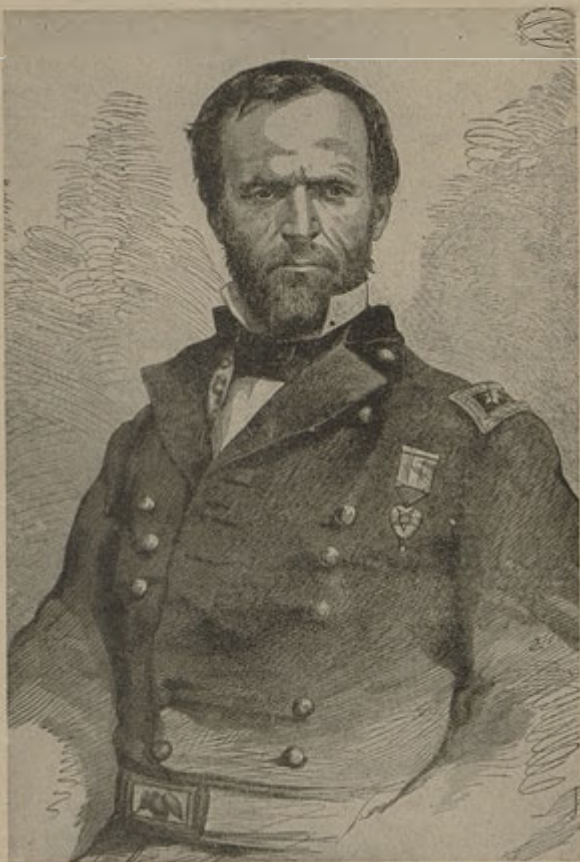
Začátkem r. 1864 pomýšlelo se na Severu na postup od Chattanooga k jihu, do srdce Konfederace. Grant a Farragut si přáli, aby se to dělo s podporou současného útoku po souši i po moři na Mobile v Alabamě, na zálivu mexickém. Tomu však zabránily jiné úvahy vládních kruhů. R. 1863 maršál Bazaine vpadl do Mexika, aby tu dosadil za císaře arcivévodu Maximiliana, neblahého klienta Ludvíka Napoleona. Jak hlásala t. zv. Monroe-ova nauka, takového zasahování evropských vlivů a zvláště dynastických bylo pro Spojené státy naprosto nepřijatelné. Mnozí na Severu byli velmi rozčileni, takže r. 1864 byla přijata ukvapená resoluce, která neznamenal nic jiného, než válku s Francií. Bylo ovšem věcí Lincolnovou a Sewardovou vyhnouti se tomuto neštěstí a přece s důstojností, jaké situace vyžadovala a upozorniti Francii na nepřátelství, jaké by mohla vyvolati. Učinili tak. Ale chápali, že Francouzi na okamžik, opírajíce se o Mexiko, mají nějaké záměry s Texasem, a tak, ačkoli vojska Konfederace v Texasu byla odříznuta od ostatních a nebylo nutno spěchat s jejich zdoláním, považovalo se za záhodno, vzhledem k Francii zajistiti zájmy Unie v Texasu. Generál Banks z Louisiany byl poslán do Texasu s vojsky, která jinak by byla poslána k Mobile. Jeho různé podniky skončily v květnu 1864 vážnou porážkou jedné výpravy na Red Riveru. Tato porážka vyvolala na Severu velikou rozmrzelost a konec Banksovy dobré pověsti. Mohla

také snadno vésti k další pohromě, zajetí říční flotily admirála Portera, který Bankse doprovázel a ke ztrátě výboje Mississippi. V každém případě spotřebovala mnoho sil.

Dříve než Grant mohl bezpečně vyraziti k jihu od Chattanooga proti Johnstonovi, bylo nutno se vypořádati s vojenským sborem konfедераčním, který dosud Jefferson Davis udržoval ve svém vlastním státě, Mississippi. Grant se rozhodl zničiti železniční spojení, po němž vojsko Davisovo jediné se mohlo dostat na východ. Proto zanechal Thomase, aby hájil Chattanooga, zatím co Sherman byl poslán k Meridianu, hlavnímu železničnímu středisku jižní části Mississippi. V únoru tam Sherman dorazil a podařilo se mu poškoditi trati kolem Meridianu tak, že účelu Grantova bylo dosaženo.

Ale ještě něco se odehrálo, než došlo k velikému závěrečnému zápasu. 1. března 1864, na základě usnesení kongresu, Lincoln udělil Grantovi titul Lieutenant-General, který nebyl udělen nikomu po Washingtonovi. Tím Grant převzal vrchní velení nad všemi armádami Severu. Grant odebral se do Washingtonu, aby přijal tuto novou hodnost; chtěl se ovšem vrátiti opět na západ. Mohl se však spolehnouti na Shermana s dílem, které chtěl míti vykonáno na západě a viděl nyní, že práci na východě musí vykonati sám. Odešel opět na západ, ale jen na několik dní, aby si smluvil plány se Shermanem. Sherman se svou armádou 100.000 mužů měl sledovati Johnstonovu armádu asi o 60.000 mužů, kamkoli tato se hne, dokud ji nezničí. Grant se svými 120.000 muži měl stejně neúprosně zápasiti s Lee-ovou armádou, také o 60.000 mužů.

Když přibyl k armádě potomacké, Grant ponechal Meade-a v poněkud nepravidelném postavení velitele této armády pod svým vrchním velením. „Kamkoli Lee půjde,” pravil, „půjdete také.” Armáda Lee-ova byla hlavním cílem jeho útoku. Kdyby Lee byl donucen nebo se rozhodl zavřít

WILLIAM TECUMSEII SHERMAN.

se v Richmondu, pak by se Richmond stal cílem útoku, jinak však ne. Grant doufal, že donutí Lee-a svést bitvu v otevřeném poli počítaje, že kdyby i ztratil dvakrát tolik lidí jako Lee, jeho ztráty budou snadno nahrazeny, kdežto Lee-ovy budou nenahraditelné. Jeho naděje byly do značné míry zklamány. Měl před sebou generála většího než byl sám, který se svými lidmi znal každou píď nepřehledné krajiny, kde se zdržoval.

Ve srážkách, jež následovaly, byli Grantovi vojíni neustále hnáni proti posicím, které si Lee vyvolil, se zákopy a ostnatými dráty. Boj vyžádal si celé léto, podzim, zimu a začátek jara. Když Grant přešel řeku Rapidan, octl se v kraji, zarostlém křovinatou džunglí, zvaném Wilderness (Divočina). Doufal, že z ní vyvázne bez odporu a současně obchvátí Lee-ovo pravé křídlo rychlým pochodem do leva. Ale Lee postavil se mu v cestu. 5. a 6. května bylo houževnaté a nerozhodné zápolení, v němž Grant ztratil 17.660 mužů, kdežto Lee snad přes 10.000 — s Grantova hlediska cosi vyzískáno. Pak následoval nový pohyb na levo k obchvácení Lee-a. Opět Lee octl se v cestě v připravené pozici blíže Spottsylvania Court House. Zde trvaly těžké boje od 8. do 12. května, s celkovými ztrátami Grantovými 18.000 mužů, a také poměrnými ztrátami Lee-ovými. Další pohyb Grantův na levo způsobil, že Lee ustoupil do postavení za řekou North Anna River, na niž byl učiněn útok, ale rychle toho zanecháno. Další pohyby celkem v tom směru, ale bez podobných vážných bojů (Grant se stále snažil obchvátiti Lee-ovo pravé křídlo a Lee pohyboval se tak, aby kryl Richmond) přivedly Granta koncem měsíce ke Cold Harboru, asi deset mil na severovýchod od Richmondu, těsně u jeviště Mc Clellanových nezdarů. Zatím Grant vyslal výpravu pod generálem Butlerem vzhůru po řece Jamesu, která měla přistáti trochu jižně od Richmondu, kde byla zanechána jen slabá posádka. Výprava selhala úplně. Od 1.

do 3. června Grant byl zabaven svým nejnešťastnějším podnikem, beznadějným útokem na silně opevněné postavení, které s některými menšími srážkami nejbližších dnů stál Sever 14.000 mužů, kdežto ztráty Jihu odhadovány jen na 1700. Byla to jediná bitva, kteréž Grant litoval, že ji svedl. Vzdal se naděje, že by mohl s Lee-em bojovati za výhodných podmínek mimo Richmond. 12. června náhle překročil s armádou řeku James a přiblížil se k City Point, na východ od Petersburgu, pevnosti, chránící Richmond s jihu. A zase přišlo zklamání. 30. července byl učiněn pokus vzítí Petersburg útokem bezprostředně po výbuchu ohromné miny. Útok ztroskotal s těžkými ztrátami. Obléhání se mělo protáhnouti. Ale přes všechna zklamání chmurný plán Grantův se uskutečňoval. Vojsko Jihu se vyčerpávalo a konec byl jistý.

Obyvatelé Washingtonu, kteří to vše pozorovali se střídavými pocity, podstoupili ještě jinou zkoušku nervů začátkem června. Severní generál Sigel, který velel v dolní části údolí Shenandoah, chráně baltimorsko-ohijskou dráhu, od táhnul v červnu k jihu ve spojení s Grantovým plánem, ale učinil to nedbalým a dosti nepromyšleným způsobem. Generál Early, vyslaný Lee-em proti němu, ho porazil; porazil i generála Huntera, který byl poslán, aby Sigela nahradil; přemohl i přesilou generála Wallace, který mu dále stál v cestě; a 11. července objevil se před samým Washingtonem. Byla to zajisté jen pouhá hrozba Washingtonu, ale posádka byla složena většinou z nováčků, a posily poslané Grantem došly téhož dne, jako Early a kdyby tento podnikavý generál nebyl promarnil několik předcházejících dnů, byl by se mohl dostat do Washingtonu. Podnikl však útok jen na jednu z pevnůstek Washingtonu; brzo toho však nechal a po několika dnech uklouzl zpět přes Potomac, zanechávaje v Grantově mysli rozhodnutí, že údolí Shenandoah musí přestati býti Jihu užitečným.

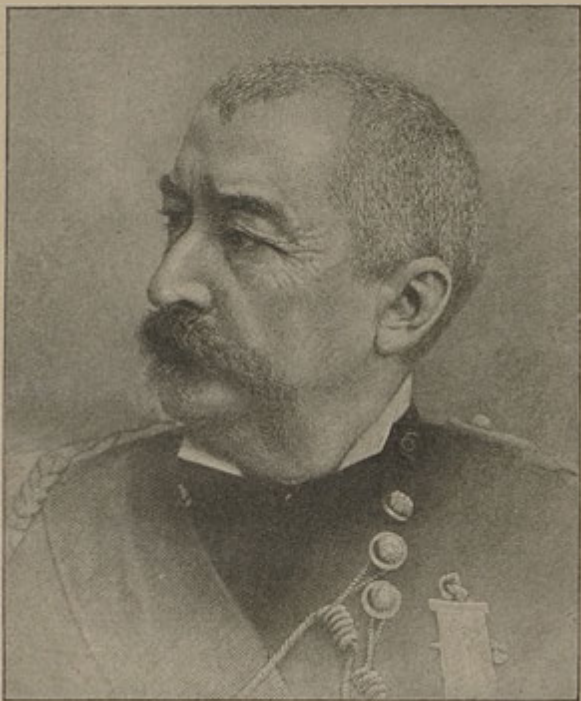
Sherman byl vyslán od Chattanooga téhož dne, kdy Grant

přešel Rapidan. Joseph Johnston stavěl se mu v cestu v jednom opevněném postavení za druhým. Sherman s větší opatrností než Grant (či snad s větší příhodností území) vymaňvoval ho z každé posice a tlačil ho zvolna podél dráhy směrem k Atlantě, velikému průmyslovému středisku Georgie, 120 mil na jihovýchod od Chattanooga. Johnston se ukázal mistrem v defensivě a zdržel Shermana, pokud jen mohl. Jefferson Davis nebyl však s ním spokojen a nemoudře poslal na jeho místo generála Hooda. Tento méně obezřetný důstojník svedl bitvu několikrát s velkými ztrátami a byl velikou obratností Shermanovou donucen vykliditi Atlantu 2. září.

Zatím se udál poslední a nejskvělejší výkon starého admirála Farraguta, který 5. srpna se zmocnil přístavu Mobile s jeho pevnostkami, ač město zůstalo v držení konfederovaných a zabránilo spojení se Shermanem, které by bylo Konfederaci rozřalo ve dvě.

Také blíže Washingtonu vyvíjelo se pamětihodné tažení. Tři týdny po nevítané návštěvě Early-ho řízení vojenských operací u Washingtonu bylo ve špatných rukou. Early-mu se podařilo vrhnouti se na své pronásledovatele a došlo k novému vpádu, tentokráte do Pennsylvanie. Grant byl příliš daleko, než aby byl mohl sám vykonávati kontrolu a jeho podřízený generál Hunter byl neschopný. Lincoln, ačkoli v tu dobu povolal k službě opět veliký počet nováčků, nechtěl již dále vydávati vojenské rozkazy. Právě nyní jeho politické trampoty dostoupily vrcholu. Jeho úsudek nikdy nebyl pevnější, ale přátelé o něm soudili, že pod napětím se zhroutí.

Z toho a ze všech důvodů jednal moudře, že odepřel míchat se do vojenských záležitostí. 1. srpna Grant poslal generála Philippa H. Sheridana na místo generála Huntera do údolí Shenandoah. Operace onoho podzimu, kterými Sheridan se proslavil a vrcholily závěrečnou porážkou

PHILIPP HENRY SHERIDAN.

Earlyho u Cedar Creeku 19. října, učinily ho pánem celé dolejší části údolí. Než odtáhl do zimního tábořiště, zpusťošil onen nešťastný obvod tak, že Richmond nemohl již odtud dostávatí zásoby a nemohl podporovati jižní armádu při výpadu proti Severu.

V listopadu Sherman zahájil nový a neobyčejný pohyb, který byl jeho vlastním nápadem. Grant jej schválil jen neochotně a Lincolnovi způsoboval veliké starosti. Sherman opevnil se v Atlantě, odstraniv odtud civilní obyvatelstvo dokonale humánním způsobem na bezpečná místa a zabezpečil své armádě trochu odpočinku. Ale ležel daleko na jihu uprostřed toho, čemu říkal „Jeff Davis' Empire” (J. Davisova říše) a Hood mohl neustále znepokojovati ho útoky na jeho spojovací linie. Hood, nyní pod Beauregardovým dozorem, shromažďoval posily a Sherman vyzvěděl, že zamýšlí provést vpád do Tennessee. I rozhodl se rozdělit své vojsko, poslati Thomase daleko zpět do Tennessee s dostatečným množstvím vojska k obraně toho území a sám s ostatkem armády táhl k východnímu pobřeží, neplýtvaje mužstvem na udržení svého spojení, ale vyživuje se z kraje kudy šel a „dávaje lidu Georgie cítiti tíhu války”. Vytrhnul k východu 15. listopadu. Hood na Beauregardův rozkaz krátce před tím odtáhnul k severu, kde opatrný Thomas vyčkával v opevněních nashvilleských. U Franklinu, uprostřed Tennessee, asi dvacet mil jižně Hoodova armáda utrpěla těžké ztráty při útoku na generála Schofielda, kterého Thomas zanechal, by zadržoval jeho postup, zatím co další posily docházely do Nashville. Schofield zvolna couval k Thomasovi s malou, ale zkušenou armádou, čítající nyní 44.000 mužů. Grant a washingtonské úřady se dívali s velikými obavami na vpád, jímž se Thomas pustil tak daleko do země. Grant nesdílel Shermanovy důvěry k Thomasovi. Nyní naň opětovně naléhal, aby jednal, ale Thomas měl své samostatné názory a tvrdošíjně vyčkával svého času. Následovaly dny, kdy náledí činilo postup nemožným. Grant poslal již Logana, aby vystřídal Thomase a stává se ještě úzkostlivějším, vydal se na západ sám, když došla ho zpráva o bitvě 15. a 16. prosince, v níž Thomas se vrhl na Hooda a drtivě ho porazil, odňav mu neméně než 13.000 zajatců.

Sherman při svém postupu k oceánu měl malé obtíže od drobných a roztroušených oddílů konfедераčních. Shermanovi vojáci důkladně zničili trať a bohatá krajina georgijská, která se stala hlavní obilnicí konfederovaných, byla cestou zpustošena v pruhu 50—60 mil širokém zničením plodin, kterých nespotořebovali. Ovšem byla učiněna vhodná opatření, aby se předešlo drancování soukromých domů. Krátce před vánocemi 1864 Sherman se zmocnil města Savannah na břehu Atlantiku, s mnoha děly a velikou kořistí a brzy byl hotov obrátiti se k severu, na poslední úsek svého triumfálního tažení.

Grant zatím neustával v tlaku na jedinou pevnost, kterou představovaly dohromady Richmond a Petersburg. Jejich obvod byl příliš rozsáhlý k úplnému obklíčení. Věnoval se zdoluhavému postupu budování zákopů, zabezpečujících jeho linie a prodlužoval zákopy dále a dále kolem jižní strany Petersburgu. Lee byl tím nucen prodlužovati svou posici, hájenou jeho malou armádou. Časem se linie musila protrhnouti a přijíti konec.

Je pochopitelno, že zbytek Konfederace byl zachvacován zoufalstvím; zásoby v Richmondě docházely, doplňování vojska přestalo, desercí přibývalo. Nežli se skončí historie dlouhého odporu Jihu, jest lépe si všimnouti nejvážnější obžaloby proti němu. Žaloba vztahuje se na utrpení, způsobené tisícům severních zajatců v jistých žalářích nebo zajateckých táborech Jihu. Uváděné hrůzy byly skutečné a veliké. Žalostný stav, ve kterém se vrátili ubožáci, kteří přežili toto zajetí, vyvolal trpkost, kterou bylo možno znamenati později u některých Severanů. Vina spočívala hlavně na některých podřízených, ale nekontrolovaných úřednících. Do jisté míry padala také na Jeffersona Davise a jeho vládu, ačkoli měl by býti vzat značný ohled na muže, vehnané do těžkých postavení. Ale není důvodu všeobecně vinití jižní

důstojníky, vojáky nebo lid z ukrutnosti, jak leckdy dosvědčili šťastnější vojíní, kteří padli konfederovaným do zajetí.

4. *Druhé zvolení Lincolnovo 1864.*

R. 1864 politické trampoty Lincolnovy byly horší, než jaké ho kdy soužily od začátku války. Celé státy, které dříve patřily ke Konfederaci byly nyní bezpečně v držení armád Unie a nesnadný problém jejich ovládnutí blížil se konečnému řešení. Zdálo se, že válka brzo skončí; proto otázka míru se vnucovala naléhavě. Mimo to na podzim měla se konati volba presidenta a jakkoli je to zvláštní, jednalo se o to, zdali vítězové s vítězstvím na dosah sami se nevzdají.

Lincolnovi nebylo dáno hráti velikou úlohu v obnově Jihu; to bylo vyhrazeno mnohem hrubším a slabším rukám. Ale zajímavý je směr, kterým se pustil v té věci od začátku. Západní Virginia se svým spolehlivým unionistickým obyvatelstvem dostala prostě dovolení, přetvořiti se v obyčejný, nový stát. Ale tak jednoduché to nebylo, kde byla obsazena jen nepatrná část některého státu nebo kde veliká část obyvatelstva lnula ke Konfederaci. Vojenští guvernéri byli ovšem ustanovováni; v Tennessee místo dáno silnému unionistovi, Andrewu Johnsonovi, který byl již senátorem tohoto státu.

V Louisianě a jinde Lincoln povzbuzoval občany, kteří chtěli bez výhrady uznati Unii, aby si sami organisovali vlády státu. Ale další nesnáze byly s chováním kongresu, na němž záleželo v této věci, protože každá sněmovna mohla připustiti nebo zamítnouti senátory, kteří by chtěli zastupovati některý jižní stát. Byla tu otázka otrocká v takových státech.

Lincoln přál si přivoditi zrušení otroctví postupnou a místní akcí a přál si, aby volební právo bylo dáno jen několika vzdělaným černochům. Nebylo z toho nic, ale udržovalo to u radikálů v kongresu podezření, že není spolehli-

vý ve věci zrušení otroctví, a o celé otázce, za jakých podmínek by mohli býti k účasti na vládě připuštěni lidé, kteří v poslední době byli ve zbraní proti nepříteli, měli státníci v kongresu své vlastní, velmi důležité názory. Lincoln si přál, aby v nově dobytém Jihu s největší rychlostí povstaly opět státní vlády za součinnosti lidu. „Všemožným způsobem,” psal jednomu ze svých vojenských guvernérů, „poskytněte lidem možnost, vyjádřiti svá přání při těchto volbách.” Ze všeho nejvíce se bál, aby volby na Jihu do kongresu nedopadly tak, jak po jeho smrti skutečně dopadly. „Poslati sem hrstku mužů se Severu jako zástupce, zvolených pod nátlakem bodáků, byla by ohavnost a násilí.” Po nějakou dobu Lincoln a kongres pracovali spolu dobře, ale r. 1864 došlo k příkré neshodě. Senátor Wade a poslanec Henry Winter Davis prosadili zákon, podle kterého stát mohl býti znovu zařízen jen podle jejich vlastního plánu, který se lišil od Lincolnova. Zákon byl by potlačil dosud projevované loyální snahy zříditi státní vlády na Jihu. Obsahoval také nařízení, vnucující zrušení otroctví v každém obnoveném státě. Byl to pokus odstraniti jakoukoli závalu v ústavní platnosti Prohlášení emancipace. Ale byl jistě sám křiklavě neústavní; a jediný definitivní způsob zrušení otroctví byl prostřednictvím Ústavního dodatku, který nyní Lincoln horlivě žádal. Zmíněný zákon byl Lincolnovi předložen k podpisu v posledních hodinách zasedání kongresu, a za ustrašených protestů přátel-zákonodárců tehdy meškajících v jeho pokoji, nechal jej ležeti nepodepsaný, až pozbýl platnosti se skončeným zasedáním a pracoval dále. To bylo v červenci 1864; jeho opětné zvolení bylo v sázce. Demokraté nabývali půdy; mohl krajně pohoršiti nejsilnějšího republikána. Skutečně Wade a Davis nyní zahájili proti jeho opětnému zvolení boj se schopností a neobyčejnou rozhodností.

Od začátku roku až do voleb v listopadu otázka, kdo bude

presidentem, stála v popředí. Nejprve, dokud se zdálo, že válečné záležitosti příznivě se vyvíjejí, bylo hlavní otázkou, kdo bude republikánským kandidátem. Zřejmě nebyla doba, kdy by bylo moudré vyměnití presidenta, třeba i jen prostřední schopnosti a charakteru, se všemi nitkami v ruce, ledaže by k tomu byly neobyčejně pádné důvody. Ale od r. 1832, kdy Jackson byl znovu zvolen, vyšlo ze zvyku voliti jednoho presidenta dvakráte za sebou. Mezi Lincolnem a mnohými politiky jeho strany byla třenice. Užší kruhy politické uvažovaly, který kandidát by strhl za sebou celou zemi. Měli veliké obavy, neboť nespokojenost na Severu vážně vzrůstala a s demokraty hrozil tuhý zápas. Pochybovali opravdu, je-li Lincoln nejlepším kandidátem a svou vlastní rozčilenou a kritickou náladu předpokládali také u celé veřejnosti. Zapomínali náklonnosti prostých lidí k tomu, kdo jim poctivě sloužil. Z jiných možných kandidátů nejráznější zastánce měli Chase a Frémont; jistý počet přívrženců měl také generál Butler; posléze mnozí byli by rádi navrhli Granta.

V prvních měsících roku aktivní politikové měli vážné rozpravy o možných kandidátech a zdá se, že mezi nimi bylo málo oné všeobecné důvěry k Lincolnovi, která byla krátce před tím uznána za převládající v zemi. V květnu malá skupina radikálů uspořádala samostatně „National meeting“, na němž navrhli za kandidáta Frémonta. Neměli žádné vyhlídky na úspěch, ale byli by mohli pomoci demokratům urváním nějakého počtu republikánských hlasů. O několik měsíců později, když jakés takés vítězství republikánů bylo jisté, byla jednomyslnost mezi republikány zajištěna a Frémont přemluven, aby ustoupil. Ale mezi tím republikánská strana poslala delegáty na konvent do Baltimore začátkem června.

Sešel se v poměrně šťastnou chvíli. Přes zřejmou nespokojenost malých skupin lid Severu byl v dobré náladě

pro válku, když Grant vytrhnul, aby zdolal Lee-a. Třebaže nezdar u Cold Harboru udál se již před několika dny, velikost jeho nebyla ještě oceněna. Prostí občané, povolávaní, aby rozhodli o nějaké veliké a vážné otázce, často soudí s větším klidem, než bývá možno komukoli z politiků a žurnalistů, mimo ty nejlepší. Věru, někteří vážní politikové měli sto chutí odložit konvent právem se obávající, že tito nevědomí delegáti nejsou ještě nasáklí oním opovržením vůči Lincolnovi, které oni mezi sebou si vybičovali. Na baltimorském konventě delegáti jednoho státu přáli si Granta, ale navržení Lincolna bylo bezprostřední a téměř jednomyšlné.

Týž konvent prohlásil se pro Ústavní dodatek, zrušující otroctví. Lincoln nechtěl zakročiti ve volbě vicepresidenta. Měl pravdu, ale výsledek byl nanejvýš neblahý. Konvent zvolil Andrew Johnsona. Johnson, jehož Lincoln stěží mohl snést, začal životní dráhu jako krejčovský dělník. Vyšinul se jako Lincoln a vykonal veliký čin, že sešikoval unionisty v Tennessee. Ale — nehledě k faktu, že byl opilý, když skládal přísahu vicepresidenta — jeho politické přesvědčení bylo plno vášnivě třídní nenávisti a jeho povaha se zvrhla v slabošskou a brutální tvrdošijnost. Tento muž měl se státi nástupcem Lincolnovým.

Demokratický konvent se sešel v Chicagu koncem srpna a mezitím Sever prožíval období nejhlubší duševní stísněnosti jakou zažil za války. Je překvapující, když slyšíme během onoho roku, kdy Konfederace ležela jako ořech v louskáčku, když zdrcení jejího odporu mohlo věru vyžadovati jen trochu silnějšího tlaku, než bylo očekáváno, a první puklina snad se nemusila objeviti na té straně, kde se tušilo. Ale když žádný rozumný člověk nemohl míti pochybností o konci, vítězný lid klonil se k myšlence, že přišel okamžik, kdy nutno povolit. „V tomto úmyslu zachrániti vlast a její svobody,“ pravil Lincoln, „zdá se, že žádná třída není tak

jednomyslná, jako vojáci v poli a námořníci v lodstvu. Nesou oni největší útrapy? Kdož by klesal na mysli, když oni neklesají?" Ale jsou zřejmé doklady toho, že nyní na Severu klesali na mysli více, než kdy před tím. Když válka se protahovala, zadržení vítězného postupu otřásl nervy lidí doma více, než drtivé porážky v prvních dvou letech zápasu a muži, kteří by byli rádi slovo „vzdáti se" nějak opisným způsobem vyjádřili, obcházeli se vzdáním se v srdcích.

Dva měsíce, které předcházely před velikým sešikováním demokratů v Chicagu, byly mnohoslibné měsíce pro tuto stranu, která musila zakládati jedinou svou naději na zeslabení národní vůle. Pozornost veřejnosti byla odvrácena od jiných bojišť a poutána k armádě potomacké a jejím neúspěchům. Kandidát, jehož demokraté navrhnou a všeobecné zásady jejich politické strategie byly známy mnohem dříve, než jejich konvent se sešel a republikáni již si zoufali, že je nepřemohou. V chicagském konventu byli muži, kteří mluvili otevřeně proti válce; jejich vůdcem byl Valandigham.

Byli tu muži, kteří mluvil směle pro válku, ale směleji proti emancipaci a chybám vlády; jejich vůdcem byl Seymour, který předsedal konventu. Usnesena byla resoluce „že tento konvent jasně prohlašuje, jakožto názor amerického lidu, že po čtyřech letech nezdaru ve snaze obnoviti Unii experimentem války . . . spravedlnost, lidskost a obecné blaho vyžadují, aby ihned začalo se usilovati o zastavení nepřátelství . . ." Zvoleným kandidátem byl McClellan, který odmítl sice rozhodnými slovy smysl resoluce, že válka byla pochybením, ale přijal kandidaturu. Panika mezi republikány netrvala dlouho, ale za chicagského konventu poplach byl veliký. Chytří straníci oznamovali ze svého nejbližšího okolí, že není žádné naděje na vítězství při volbě. Sem a tam se navrhovalo, aby Lincoln byl odstrčen a Grant

přemluven, aby přijal kandidaturu. Asi 12. srpna Thurlow Weed, nejdůležitější agitátor Lincolnův mu sdělil, že jeho zvolení je beznadějně. Deset dní nato dostal totéž ujištění od ústředního republikánského výboru ústy jeho předsedy Raymonda spolu s radou, aby zahájil vyjednávání o mír.

Ježto veliké nebezpečí bylo nyní jedině, že Mc Clellan stane se presidentem v březnu, bylo zapotřebí jedině věci — usilovati o to, aby válka byla dokončena do té doby. Po vídalo se, že zvítězí-li Mc Clellan v listopadu, bude učiněn pokus mimořádným způsobem ihned ho dosaditi v úřad. Lincoln dal rozhlásiti, že zůstane za každou cenu na svém místě až do posledního zákonitého dne. 23. srpna oním podivným způsobem, kterým se u něho projevovalo hluboké pohnutí, napsal jakousi resoluci na papír, který složil a požádal své ministry, aby na rubu opatřili ji svými podpisy, aniž by ji četli. Všichni napsali svá jména dozadu hotovi převzít zodpovědnost na slepo a podporovati ho v čemkoli, na čem se usnesl. Zapečetil ji a odložil.

Krátce před touto vrcholnou periodou Lincolnova života Walt Whitman jej popsal, jak jej mohl viděti člověk v ulicích washingtonských, stál-li o to. Mluvil o jízdecké eskortě presidentově, kterou presidentovi rádcové vymohli, aby kolem něho řinčivě klusala. „Společnost,” pokračuje, „nestkví se valně uniformami nebo koňmi. Pan Lincoln obyčejně jezdí na slušně velikém, volně jdoucím, šedivém koni, je oblečen v prostý černý, poněkud vyrudlý a zaprášený oblek a zevnějškem vypadá tak prostě, jako nejobyčejnější člověk. Vidím velmi zřetelně temně zahrnědlou tvář Abrahama Lincolnova, s hluboce zaříznutými rysy; v očích vždy se mi zdá, že vidím výraz hlubokého, skrytého smutku. Někdy jeden z jeho synů, hoch deseti nebo dvanáctiletý ho doprovází, jeda po jeho pravici na pony. Jednou jeli velmi těsně kolem mne a díval jsem se presidentovi přímo do tváře, když se pohybovali velmi zvolna, a jeho pohled, třeba roztržitý ná-

hodou padl přímo do mých očí. Uklonil se a usmál, ale hluboko pod tím úsměvem dobře jsem zpozoroval ten výraz, o němž jsem se zmínil. Žádný z umělců či obrazů nezachytil toho hlubokého, třebaže jemného a nepřímého výrazu tohoto muže. Je tu ještě cosi jiného. Bylo by zapotřebí jednoho z velikých portrétistů před dvěma nebo třemi stoletími.”

Malý hoch na pony byl Thomas, zvaný „Tad”, neustálý společník otcovy malé chvíle oddechu. Starší hoch, Robert, později vyslanec v Anglii, byl tehdy studentem v Harvardu. Willie, chytré a líbezně rozpustilé dítě, „výsadní nevázanec Bílého domu” zemřel ve věku 12 let začátkem r. 1862, když jeho otec stával se tak netrpělivým, rozhoupati Mc Clellana k akci. Život domácí v Bílém domě a někdy v létě v „Soldier’s House” (vojenském domově) blíže Washingtonu byl prostý a president nedbal času, vydatnosti či jakosti jídel (ač u hostů bylo tomu jinak). Jistě nedělal lidem valných obtíží, ale dělal je poněkud strážím, které ho hlídaly, samy jsouce přísně střeženy Stantonem, neboť mohl-li, president rád chodíval sám pěšky o půlnoci ze svých porad v ministerstvu války do Bílého domu nebo „Soldier’s House”. Nejstručnější historie událostí, s nimiž měl co činit, je dostatečným důkazem dlouhých a namáhavých a úzkostí plných dnů práce, jež trvaly téměř bez jakéhokoli přerušení po čtyři roky. V té historii zde mnohá komplikace byla úplně vynechána; a nutno pamatovati na povinnost presidentovu, býti přístupným všem lidem, povinnost, kterou se Lincoln zvláště snažil vyplniti.

Mimo formální recepce proud návštěvníků musil Lincolnovi dáti mnohé odškodnění za svou ohromnou jednotvárnost. Velmi podivné a někdy zajímavé ukázky lidské přirozenosti přicházely před jeho bystrý zrak. Sem a tam přišel některý návštěvník, který neměl obtížné žádosti, ani z pouhé zdvořilosti nebo zvědavosti, ale aby v prosté pocti-

vosti vyslovil svou oddanost nebo promluvil slovo dobře míněné útěchy, kterouž Lincoln přijímal s nelíčenou vděčností. Farmáři a lidé ze zapadlých končin toho typu, s nímž dovedl nejlépe si pohovořiti přicházeli, a vyžádali si více času, než jim měl věnovati. Ale nesmírná rozmanitost žádostí v rozpaky uvádějících, přednášených v takových rozprávkách musila způsobovati svědomitému a laskavému muži velmi značné starosti, zvláště když jeho svědomitost a laskavost někdy v drobných záležitostech byly ve sporu. Lincoln propouštěl množství lidí s oním pocitem, tak milým chudým lidem, že alespoň se jim dostalo sluchu, pokud bylo možno; a když se jednalo o žádosti, které byly pro něho nejobtížnější, učinil nesmazatelný dojem ve vzpomínkách svých krajanů.

Americký voják neměl přirozeného sklonu ke kázni. Od-souzení k smrti, hlavně pro deserci nebo usnutí či jinou nedbalost na stráži byly neustále vynášeny vojenskými sou-dy. V některých dobách bývalo zvykem předkládati je pre-sidentovi v určitý den týdne, o kterém Lincoln mluvíval s hrůzou. Neustále docházely ho naléhavé prosby od otce nebo matky vinníkovy. Může býti, že časem býval až příliš ochoten odpouštěti. „Nevíte“, pravil, „jak těžké je nechat lidskou bytost zemřít, když víte, že škrtnutí vašeho pera ji zachrání.“ Butler mu psával, že ničí kázeň armády. Vý-znam nesčíslných historek o udělení milosti je v pravdě ten, že nešetřil žádné námahy, aby věc vyšetřil a že zakročil, kdykoli mohl právem dáti volnost své touze po dobrotivosti. Jeden člen kongresu třeba vnikl násilím v noci do jeho lož-nice, aby ho upozornil na polehčující okolnosti, které byly přehlédnuty, a dostalo se mu rozhodnutí: „Nuže, nevidím, že by mu to nějak prospělo, kdyby byl zastřelen.“ Sděluje se, že William Scott, jakýs hoch z farmy ve Vermontu, po úžasném pochodu v poloostrovním tažení dobrovolně se na-

bídl, že převezme dvojitou strážní povinnost, aby ušetřil nemocného kamaráda; usnul na stráži, byl dopaden a odsouzen k smrti, když tu president přišel k armádě. President ho navštívil, pohovořil s ním o jeho domově, podíval se na fotografii jeho matky, a tak dále. Pak položil ruce hochovi na ramena a pravil chvějícím se hlasem: „Hochu můj, nebudeš zastřelen. Věřím ti, když mi pravíš, že jsi se nemohl udržeti, abys neusnul. Chci ti důvěřovati a pošlu tě zpět k pluku. Ale vysazuji se k vůli tobě velikým trampotám . . . Co bych nyní rád věděl, je, jak zaplatíš můj účet?” Scott vypravoval později, jak nesnadno bylo mysliti, když jeho očekávání jistě smrti náhle se změnilo; jak se však opanoval, poděkoval panu Lincolnovi a vypočítával, kterak se svým platem a se sumou, kterou by si jeho rodiče mohli vypůjčiti na farmu a s nějakou pomocí kamarádů mohl by zaplatiti účet, kdyby to nebylo více, než pět nebo šest set dolarů. „Ale je to mnohem více,” pravil president. „Můj účet je velmi veliký. Tvoji přátelé nemohou jej zaplatiti, ani tvůj plat, ani farma, ani všichni tvoji kamarádi. Jest jen jeden člověk na světě, který jej může zaplatiti, a jeho jméno je William Scott. Jestliže od tohoto dne William Scott vykoná svou povinnost, takže když mu bude umříti, může pohlédnouti mi do tváře jako se dívá nyní a říci: »Splnil jsem svůj slib a vykonal svou povinnost jako vojín,« pak můj dluh bude zaplacen. Chceš mi složit ten slib a pokusiti se jej vyplniti?” A William Scott složil slib, a ne právě dlouho nato byl těžce zraněn a zemřel; ale dříve ještě poslal vzkaz presidentovi, že se snažil býti dobrým vojákem a byl by splatil svůj dluh úplně, kdyby byl zůstal na živu, a zemřel vzpomínaje Lincolnovy laskavé tváře a děkuje mu za to, že mu umožnil padnouti jako vojínu v bitvě.

Mrak nad Severem velmi náhle přešel. Byla-li stísněnost v létě přehnaná, alespoň vzpomínání se, které následo-

valo, bylo úplně přiměřené situaci, která je vyvolala. 2. září Sherman telegrafoval: „Atlanta je naše.“ Strategický význam předchozích úspěchů byl snad větší, ale největší nevědomec, který se podíval na mapu, mohl viděti, co to znamená, když Sever může obsaditi důležité město uprostřed Georgie. Pak si připomenuli Farragutovo vítězství o měsíc dříve. Těsně následovalo u Washingtonu odstranění neustálé hrozby, Sheridanova opětovná vítězství v údolí Shenandoah. Válka, která byla již „vyloženým nezdarem“, patrně jím nebyla. Současně mužové vzácného charakteru prováděli energicky řečnickou kampaň ve prospěch Lincolnův. Při volbách v listopadu Lincoln byl zvolen ohromnou většinou, získav 212 z 233 hlasů ve shromáždění volitelů, kde formálně se volba koná. Jen tři severní státy, mezi nimi jeho rodný stát, šly proti němu.

V kabinetu vytasil se Lincoln nyní s papírem, který zapečetil za temných dnů srpnových; připomenul ministrům, jak jej podepsali, aniž by jej přečetli. Obsah jeho zněl takto: „Dnes ráno, jako v několika minulých dnech zdá se na nejvýš pravděpodobným, že tato vláda nebude znovu zvolena. Pak bude mou povinností spolupracovati s nastávajícím presidentem tak, aby byla Unie zachráněna mezi volbou a inaugurací, neboť on zajistí si zvolení na takovém podkladě, že nemůže jí již potom zachrániti.“ Lincoln vysvětlil, co zamýšlel učiniti, kdyby byl býval zvolen Mc Clellan. Byl by šel k němu a řekl: „Generále, tato volba ukazuje, že jste silnější, že máte větší vliv v zemi nežli já,” a byl by ho vyzval ke spolupráci k záchraně Unie nyní, využívaje onoho velikého vlivu k zajištění ochotného hlášení se dostatečného počtu nováčků.

„Zřídka kdy v dějinách,” napsal Emerson v dopise po volbě, „bylo tolik v sázce při lidové volbě. Myslím, že nikdy v dějinách.”

Kapitola XII.

KONEC.

31. ledna 1865 dříve senátem přijatá resoluce o Ústavním dodatku zakazujícím otroctví byla schválena i domem representantů, jak Lincoln si snažně přál, takže nyní mohlo začítí předepsané hlasování tří čtvrtin států v její prospěch. Dříve než to bylo skončeno, 13. března 1865 kongres Konfederace skončil své poslední, nejúzkostnější a poplašené zasedání přijetím zákona o najímání černošských dobrovolníků, kteří se měli státí svobodnými, dají-li se na vojnu. Jako vojenské opatření bylo to zpožděné a neúčinné, ale nic nemohlo výmluvněji vyjádřiti skutečný zánik otroctví, který válka přivodila, než souhlas jižních zákonodárců k přeměně otroků ve vojáky.

Vojenské operace r. 1865 pokročily jen nepatrně, ale již vyvolaly u jižních vůdců v Richmondu tušení, co znamenají. Pád onoho hlavního města samotného mohl býti uspíšen nebo zadržen; Lee-ova armáda, kdyby unikla z Richmondu, mohla protahovati odpor kratší nebo delší dobu, ale Shermanův pochod k moři a ještě daleko těžší výkony, jež právě zahajoval, vnucovaly Jihu pocit, že ani jediný přístav, jediný arsenál, jediná dráha, jediný obilný kraj Jihu neleží již mimo dosah Severu. Členové kongresu a veřejní činitelé v Richmondu věděli, že lid Jihu touží po míru a že autorita Konfederace je ta tam. Obléhali Jeffersona Davise s žádostmi, aby zahájil vyjednávání. Vicepresident Konfederace Stephens, který hlásal mír na podzim, aniž by měl pro to neshodu s Davisem, a dva jiní jižní vůdcové dostavili se do Grantova hlavního stanu s patheticky nepravdivým tvrzením, že jsou vysláni Davisem s posláním, které Lincoln se zaručil, že přijme.

Čím mohli se vykázati, byla Davisova autorisace, že

ÚSTUP JIŽANŮ K PETERSBURGU.

smějí s Lincolnem vyjednávat na podkladě neodvislosti Konfederace, a zdvořile stylisovaný pokyn Lincolnův, že by kdykoli přijal osoby, poslané k němu nikoli formálně, aby promluvily o možnosti vzdání se povstaleckých vojsk. Na Granta však učinila hluboký dojem jejich upřímná touha po míru a zapřisahal Lincoln, aby je přijal. Lincoln tedy rozhodl se přehlédnouti falešnou záminku, s kterou přišli. Dal Grantovi přísné rozkazy, aby proto nezdržoval svých operací, ale sám přišel se Sewardem a sešel se s třemi Davisovými plnomocníky na lodi u Hampton Roads 3. února. On a Stephens bývali spolu za starých časů whigistickými členy kongresu a Lincoln byl kdysi k slzám pohnut řečí Stephensovou. Setkali se nyní jako přátelé. Lincoln nemeškal a objasnil svou posici. Nešťastní plnomocníci se všemožně namáhali, aby ho odvedli od zřetelného stanoviště, které si zvolil. Nezdařilo se jim to, ale rozhovor pokračoval přímým a přátelským způsobem. Lincoln řekl jim velmi otevřeně své mínění, jak by asi Sever naložil s Jihem, kdyby tento se vzdal, byl však tak opatrný a naznačil, že nemůže nic slibovati až na to, že pokud se týče trestů za rebelii výkonná moc, která spočívá výhradně v jeho rukou, bude liberálně použita. Musil později kongresu podati zprávu, že konference neměla výsledku.

Zimní počasí přineslo krátkou přestávku v operacích armád. Sherman u Savannah se chystal zahájit svůj pochod k severu, což byl těžší úkol než triumfální postup od Atlanty, protože nyní v cestě ležely mu řeky a močály. Byly učiněny pokusy soustřediti proti němu všechny síly, jež byly po ruce u Augusty, od něho na sev.-západ. Předstíraje pohyby proti Augustě na jedné straně a proti městu Charlestonu na druhé straně, ukázal podivuhodnou inženýrskou zdatnost své armády nečekaně rychlým postupem přes močály přímo na sever ke Kolumbii, hlavnímu městu státu Jižní Karoliny. Dostihl ho 17. února 1865. Ustupující

konfederovaní zapálili veliké zásoby bavlny a nešťastné město vyhořelo, za kteréžto neštěstí vinu přičítal Jih Shermanovi, na základě přirozeného, ale nanejvýš nespravedlivého omylu. Nyní bylo jisto, že železniční spojení Charlestonu bude přerušeno; proto jej konfederovaní vyklidili a 18. února Sever obsadil hlavní sídlo nepodařených politických ideálů Jihu a jeho skutečné kultury a rytířskosti.

Admirál Porter (neboť Farragut byl již stár a chorý) byl hotov na moři společně operovati se Shermanem. Thomasově armádě v Tennessee nebylo dovoleno v klidu přezimovati. Část její pod Schofieldem byla dopravena do Washingtonu a tam naloděna do Sev. Karoliny, kde od Burnside-ovy úspěšné výpravy Unie držela přístavy severně od Wilmingtonu. Wilmington sám byl jediný přístav, který zbýval Jihu a Richmond nyní byl odkázán z největší části na nejistý a nákladný dovoz zásob tímto přístavem, přes blokádu. Koncem prosince Butler jednáje s naprostou neposlušností vůči Grantovi, utrpěl svůj nejhorší nezdar při společné výpravě s Porterem proti Wilmingtonu. Ale Porter nebyl odstrašen a Grant rovněž ne. 8. února Porter, tentokráte podporován energickým generálem Terry-m, skvělým způsobem se zmocnil Fort Fisheru u vjezdu do wilmingtonského přístavu. Přístav byl uzavřen pro Jih. A 22. února město samo padlo do rukou Schofieldovi a Sherman měl nyní tuto námořní základnu k dispozici, kdyby jí potřeboval.

Zatím Grantovy zákopy východně od Richmondu a Petersburgu stále se prodlužovaly k jihu a Lee-ova obranná čára byla protažena až téměř na 40 mil. Grantova linie nyní přetínala hlavní trať vedoucí k jihu z ohromné pevnosti a podařilo se mu přerušiti silniční spojení na jihozápad. Nemohlo býti valné pochybnosti, že Richmond brzy padne a nastávala vlastně otázka, může-li Lee a jeho armáda uniknouti z Richmondu a ještě protahovati válku.

Joseph Johnston byl nyní Davisem postaven v čelo vojsk,

kteráž měl soustřediti proti Shermanovi v naději, že zastaví jeho postup k severu a zabrání mu spojení s Grantem. V Karolinách, Georgii a Floridě bylo ještě roztroušeno asi 89.000 konfederovaného vojska, a asi tolik mohl míti Sherman v S. Karolině, kdyby Schofield mohl se k němu připojit, ale skutečný počet mužů, které Johnston mohl tehdy shromáždit, jak se zdá nikdy nepřevyšoval 33.000. Na Shermanovi bylo rychlostí pohybů zabrániti nebezpečnému soustředování nepřátelských sil. Johnston se musil snažit, aby zamezil Shermanovo spojení se Schofieldem. Po bitvě u Bentonville v S. Karolině musil se uchýliti do opevněné posice, kde ho Sherman nechtěl napadnouti; po příchodu Schofieldovu musil ji však vykliditi. 23. března 1865 Sherman se zmocnil města a železniční křižovatky Goldsborough, uraziv ze Savannah 425 mil v 50 dnech, uprostřed nesnází, jež mu skýtaló území i počasí, které vyžadovaly neobyčejné vytrvalosti a mechanické zručnosti jeho mužů. Ležel nyní 140 mil na jih od Petersburgu. Johnston couval pak vnitrozemím, údolím Neuse ke Greensborough asi 150 mil jz. od Petersburgu; Greensborough byl spojen jinou drahou s Petersburgem a Richmondem a po této trati Lee mohl pokusiti se o ústup a spojití se s ním.

27. února Sheridan s jízdeckým sborem 10.000 mužů zahájil postup vzhůru údolím Shenandoah a rozprášil jízdu konfederovaných pod Early-m. Pak zničil železniční a průplavní komunikace na severovýchodní straně Richmondu; 19. března připojil se opět ke Grantovi.

4. března 1865 Abraham Lincoln ujal se po druhé úřadu presidenta Spojených států. „Second Inaugural,” druhá jeho řeč inaugurační je vedle proslovu gettysburgského nejvýznačnější příklad jeho podivné řečnické síly. Zde jest jedna z několika málo řečí, které kdy pronesl veliký muž v rozhodné chvíli svého osudu, za takové příležitosti, jakou by pro něho vyvolil tragický básník, vypravující jeho histo-

LINCOLN SE SYNEM THADEM, KRÁTCE PŘED SMRTÍ.

rii. Tento muž stál sám a sám ve tmách. Konal spravedlnost; miloval milosrdenství; kráčel pokorně se svým Bohem.

Pravil: „Krajané! Při tomto druhém vystoupení k složení přísahy presidentské je méně důvodů k obšírnému proslovu, než bylo při prvním. Tehdy výklad, poněkud podrobný

o směru, kterým nutno se dáti, zdál se vhodným a slušným. Nyní, po čtyřech letech, za kterých neustále veřejná prohlášení byla vydávána o všech bodech a fásích velikého zápasu, který stále pohlcuje energie a zaujímá pozornost národa, je možno málo podati, co by bylo nového. Postup našich zbraní, na nichž vše ostatní hlavně závisí, je veřejnosti stejně znám jako mně; a je, doufám, slušně uspokojivý a povzbudivý pro všechny. S vypiatou nadějí v budoucno neodvažuji se vzhledem k němu žádné předpovědi.

Za podobné příležitosti před čtyřmi lety jako nyní, všechny myšlenky byly úzkostlivě upiatty na hrozící občanskou válku. Všichni se jí hrozili — všichni se snažili ji odvrátiti. Zatím co inaugurační řeč byla pronášena s tohoto místa, věnovaná úplné zachraně Unie bez války, povstalečtí agenti byli v městě, snažíce se zničiti ji bez války — snažíce se rozvrátiti Unii a rozdělití majetek na základě vyjednávání. Obě strany zavrhovaly válku; ale jedna z nich raději chtěla válčiti, než aby nechala národ žíti dále; a druhá raději chtěla přijmouti válku, než aby ho nechala zemříti. A válka přišla.

Jedna osmina veškerého obyvatelstva byli barevní otroci, nerozdělení rovnoměrně po Unii, ale soustředění v její jižní části. Tito otroci byli předmětem zvláštního a mocného zájmu. Všichni věděli, že tento zájem byl jaksi příčinou války. Posílení, zabezpečení a rozšíření tento zájem bylo cílem, pro který povstalci chtěli roztrhati Unii, třeba i válkou, zatím co vláda neosobovala si práva činiti více, než omeziti jeho územní rozšíření. Ani jedna ani druhá strana neočekávala, že válka bude tak veliká a že bude tak dlouho trvati. Ovšem ani jedna ani druhá neočekávala, že příčina konfliktu mohla by dříve zmizeti, než ustane konflikt sám. Obě strany tušily snadnější triumf, a výsledek méně důkladný a úžasný. Obě čtou touž bibli a modlí se k témuž Bohu; a každá vzývá jeho pomoc proti druhé. Může se

zdáti podivným, že lidé se mohou odvažovati prositi spravedlivého Boha o pomoc při vynucování svého chleba z potu tváří jiných lidí, ale nesud'me, abychom nebyli souzeni. Modlitbám obou nemohlo býti vyhověno — ani jedné, ani druhé nebylo vyhověno zplna. „Běda světu pro pohoršení! Ačkoli musí býti, aby přicházela pohoršení, avšak běda člověku, skrze něhož pohoršení pochází.“ Budeme-li předpokládati, že americké otroctví je jedno z oněch pohoršení, která z prozřetelnosti Boží musí nutně přijíti, ale která potrvála podle Jeho ustanovení a jež nyní On chce odstraniti, a že On dává Severu i Jihu tuto strašlivou válku, jakožto bědu těm, skrze něž pohoršení přišlo, rozpoznáme v tom nějakou odchylku od oněch božských vlastností, jež lidé věřící v živého Boha mu připisují? Pevně doufáme — horoucně se modlíme — aby tato hrozná metla války rychle odešla. A přece, chce-li Bůh, aby trvala dále, až všechno to bohatství nahromaděné neodměněnou prací otroků za dvěstěpadesát let se vyčerpá, a až každá kapka krve prolitá bičem bude splacena jinou, prolitou mečem, jak bylo řečeno před třemi tisíci let, tak nutno opakovati: „Soudy Páně jsou pravé a spravedlivé!”

Se zlobou k nikomu; s láskou ke všem; se stálostí v právu, jak Bůh dá nám viděti právo, usilujme dokončiti dílo, jež jsme započali; zavázati rány národa, postarati se o toho, kdo nesl tíhu války, a o jeho vdovu a jeho sirotka — učiniti vše, co může docíliti a vypěstovati spravedlivý a trvalý mír mezi námi a se všemi národy.”

20. března 1865 se zdálo, že období slunečního jasu začíná v Lincolnově životě. Robert Lincoln nějaký čas před tím skončil svá studia v Harvardu, a otec napsal Grantovi dopis, v němž ho skromně žádal, aby navrhnul nějaký způsob, shodný s kázní a dobrým příkladem, kterak by mladý muž mohl nejlépe poznati něco z vojenského života. Grant ho ihned přijal do svého štábu s hodností kapitána, a nyní

Grant pozval Lincolna, aby ho navštívil v hlavním stanu. Grantovy plány k veliké události rychle dozrávaly a přál si mítí Lincolna u sebe. Zatím, co Lincoln meškal v Grantově hlavním stanu u City Point, Lee v naději, že se opět zmocní silnic vedoucích k jihozápadu, pokusil se odlákati síly oblehatelů výpadem k východu. Pokus selhal a oblehatelům poskytl nových výhod. 1. dubna Sheridan byl poslán dalekou oklikou jižně kolem Lee-ových linií a v bitvě u místa zvaného Five Forks zmocnil se dráhy vedoucí na západ od Petersburgu. Na té straně byla opevnění nejslabší a aby nepřítel tudy nevnikl, musil Lee odvolati vojska s jiných stran. Ve dvou následujících dnech Grantova armáda podnikla útoky v několika bodech na východní straně petersburgské obranné čáry, prorazivši vnějšími liniemi a pronikajíc do vnitřních opevnění. V neděli 2. dubna Jefferson Davis obdržel v kostele od Lee-a sdělení, že Petersburg se nedá udržeti déle než do večera a že Richmond musí padnouti ihned. Onoho večera vláda konfederace opustila hlavní město a druhého dne Lee-ova armáda vyklidila pevnost. Bylo posláno pro Lincolna. Přijel po moři a k úžasu i znepokojení námořních důstojníků vydal se ihned do Richmondu s naprosto nedostatečným průvodem. Tam se procházel, ruku v ruce se svým synáčkem Thadem, pozdravován jásajícími černochoy a prohlížen hněvivými nebo zvědavými konfederovanými.

Jefferson Davis tehdy se ubíral se svými ministry k Johnstonově armádě. Když tam přibyli, radil se s Johnstonem a Beauregardem. Chtěl vydati proklamaci, která by mu opatřila mnoho vojáků a chtěl ještě „jim napráskati“. Nikdo mu neodpověděl. Posléze se tázal Johnstona po jeho mínění, a tento drsně otevřel mu oči a řekl mu, že další odpor byl by zločinem; dostal tedy dovolení vyjednávat se Shermanem, zatím co padlý konfederovaný prezident prchal dále k Jihu.

Lee-ovým cílem bylo prorazit po severním břehu řeky Appomattox, která teče k východu Petersburgem k ústí Jamesu, a v jistém bodu chtěl vyrazit k jihu k Johnstonově armádě. Bojoval o svoje vyvážnutí se starou odvahou a zručností, ale neméně rázné a zručné posuny byly vykonány, nejen aby byl pronásledován, nýbrž i obklíčen. Grant poslal mu dopis, v němž zdvořile mu domlouval, aby se vzdal a ušetřil dalšího krveprolití. Severní jízda předhonila Lee-a, vytrhala koleje trati, které doufal použití a blokovala horské průsmyky, jimiž by mohl uniknouti; jeho vozatajstvo se zásobami bylo odříznuto. Neustále cestou bojuje, a po poslední zuřivé bitvě 6. dubna u místa zvaného Sailor's Creek, Lee octnul se 9. dubna u Appomatox Court House, asi 70 mil západně od Petersburgu, obklíčen tak, že nebylo nejmenší naděje na vyvážnutí. Toho dne on a Grant se svými štáby se sešli v sousední farmě. Ti, kdož byli přítomni, vzpomínali později kontrastu mezi majestátním Lee-m ve skvěle nové uniformě a prostým, ošumělým Grantem, který ve spěchu přijel všecek blátem postříkán. Vítěz ho-vořil půl hodiny o starých časech a mexické válce, až Lee mu připomenul, proč se vlastně sešli a přál si seznati podmínky kapitulace. Grant usedl a začal psát a zarazil se, nevěda, co dále. Po chvíli pohlédl na krásný meč Lee-ův. Ihned dodal ke svým podmínkám dovolení, že každý jižní důstojník smí podržeti svůj meč a koně. Lee přečetl listinu a když přišel k tomu místu, byl zřejmě pohnut; pokusil se však žádati ještě něco více. Pravil, že Grant snad neví, že konfederovaní jízdní vojáci mají své vlastní koně. Grant uznal, že jich bude velmi zapotřebí na farmách a připojil proto další ústupek. Také přidal generální pardon pro konfederované důstojníky. Bylo to vlastně proti Lincolnovým rozkazům, ale nesetkalo se to s odporem. Lee odešel do občanského života a strávil poslední léta svého života jako správce jedné kolleje na Virginii.

Na Veliký pátek, 14. dubna 1865 se slavnostními bohoslužbami vlajka Unie byla opět vytažena na Fort Sumteru generálem Andersonem, jeho bývalým obráncem. Onoho rána byla porada kabinetu ve Washingtonu. Seward nebyl přítomen, jsa poután na lůžko následkem nehody při jízdě kočárem. Grant tam byl, jsa velice dychtiv na novinky od Shermana. Lincoln byl v blažené náladě. Vypravoval Grantovi a ministrům, že od Shermana docházejí dobré zprávy. Právil, že to věděl již dříve, neboť minulé noci měl sen, který se mu opakoval již několikrát před tím. V tom snu, kdykoliv se mu to zdálo, plavil se v lodi podivného tvaru, nepopsatelné, ale vždy téže, a byl unášen velikou rychlostí k temnému a neurčitému pobřeží. Měl tento sen vždy před vítězstvím. Snil jej před Antietamem, před Murfreesboroughem, před Gettysburgem, před Vicksburgem. Grant poznamenal nemotorně, že Murfreesborough nebyl vítězstvím, neb aspoň neměl významu. Lincoln však trval na svém. Po několika drobnějších otázkách hovořili o rekonstrukci Jihu. Lincoln se radoval, že kongres byl odročen a že „rušivé živly“ v něm nebudou překážeti práci. Než se zase sejde, „budeme-li rozumní a opatrní, vzkřísíme státy a uvedeme jejich vlády v úspěšný chod, s obnoveným pořádkem a Unii znovu zřízenou.“ Posléze hovořilo se o tom, jak se naloží s rebely a o požadavku „pronásledování“ a „krvavého díla“. „Nikdo nesmí očekávati,” pravil Lincoln, „že zúčastním se ve věšení nebo zabíjení těchto mužů, třeba i těch nejhorších. Nažeňte jim strachu, aby utekli ze země, otevřte brány, spusťte závory, vyplašte je.“ „Všš,” dodal, mávaje vzhůru velikýma rukama jako člověk, který zaplašuje ovce. „*Musíme potlačit naši mstivost, očekáváme-li harmonii a jednotu. Někteří naši nejlepší přátelé příliš mnoho touží být pány, míchat do záležitostí oněch států a diktovati jim; je příliš málo ohledu k jejich právům. Nesympatisuji s tímto*

cítěním.” Takového rázu byl jeho poslední zaznamenaný projev o veřejných záležitostech.

Odpoledne pan i paní Lincolnovi vyjeli si spolu a on hovořil s ní s živou radostí o životě, který povedou, až úřad presidentský bude skončen. Večer se odebrali do divadla. Manželé Grantovi měli býti s nimi, ale rozmyslili si to a opustili Washington onoho dne; na místo nich přišel mladý důstojník, major Rathbone s dámou, s níž byl zasnouben. Divadlo bylo přeplněno; bylo tu mnoho důstojníků vrátivších se z války a dychtivých spatřiti Lincolna. Hrál se kus „Our American Cousin”. Chvíli po desáté hodině rozlehl se divadlem výstřel a Abraham Lincoln zhroutil se dopředu na průčelí lože v bezvědomí umíraje. Bylo viděti muže divokého vzhledu, který nepozorován vešel do lože a spáchal svůj čin a bodal nožem po majoru Rathbonovi, který se ho snažil zadržeti. Pak skočil z lože na jeviště; zachytil se ostruhou v draperii a padnul, zlomiv si kost v noze. Vstal, vzkřikl: „Sic semper tyrannis,” motto Virginie a zmizel za scénou, vyšvihl se na koně čekajícího u zadních dveří divadla a ujel.

Byl to John Wilkes Booth, bratr slavného herce tehdy hrajícího „Hamleta” v Bostonu. Byl také hercem, atletický a odvážný mladý muž. V něm ona podivně sveřepá vášnivost, která sem a tam ukazovala se u Jižanů, byla dále rozplameněna kořalkou a onou domýšlivostí, kterou herecká činnost u někoho vyvolává. Byl vůdcem spiknutí, namířeného ještě proti jiným životům, než byl Lincolnův. Andrew Johnson, vicepresident měl zemříti. Rovněž Seward. Téže noci jeden ze spiklenců, obrovský hoch slabé mysli, vniknul do domu Sewardova a poranil tam tři osoby, mezi nimi Sewarda samotného, který ležel zraněn na loži a dostal čtyři nebo pět ran. Ani on, ani druzí nezemřeli. Slabomyslný hoch s jinými spoluspiklenci byl oběšen na základě rozsudku vojenského soudu. Booth sám po mnoha dobrodruž-

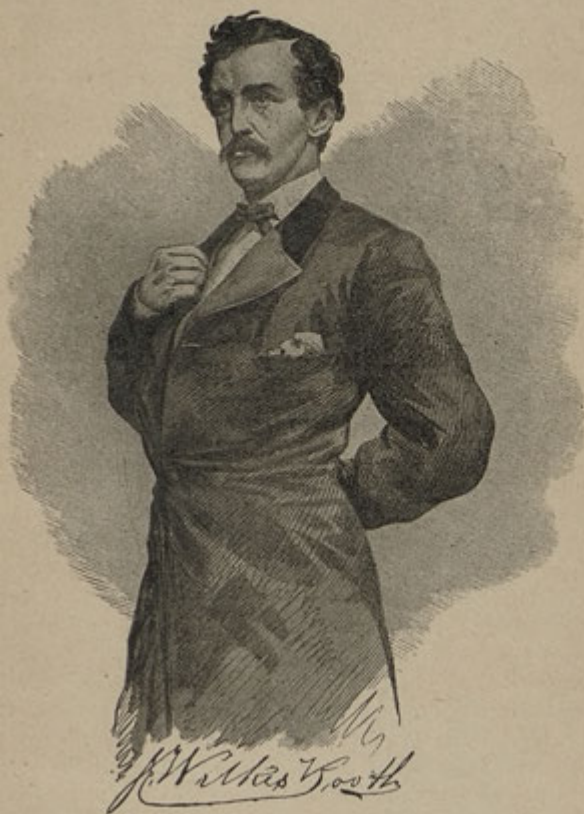
ství byl zaskočen ve stodole na Garretově farmě u Port Royal, Va., 26. května a zastřelen.¹⁾

V noci Velkého pátku Abraham Lincoln byl donesen stále v bezvědomí do jednoho domu blíže divadla. Jeho synové a jiní přátelé byli povoláni. Nenabyl již vědomí. „Výraz nevýslovného míru,” praví jeho sekretáři, kteří tam byli, „rozložil se po jeho utrápené tváři.” V 7 hod. 22 min. z rána 15. dubna Stanton, který ho pozoroval více zblízka než ostatní, řekl jim, co se stalo, slovy: „Nyní náleží věkům.”

Smutek národa, mluvící k pozdějším časům některými z nejlepších veršů mnohých básníků, prohloubený a mocnější pro nepochopení, jež Lincolnovi někteří na jevo dávali, provázal jeho tělo v pomalém postupu. Zastávka učiněna v Baltimore, kde kdysi jeho život byl ohrožen, a kde nesmírné zástupy mu vzdaly poslední poctu; zastávka v New Yorku, kde mezi ohromným shromážděním starý generál Scott přišel dáti mu srdečné shohem; zastávky v jiných městech, aby úctyplné zástupy mohly se mu pokloniti — až do Springfieldu, jeho domova po mnoho let, kde 4. května 1865 byl uložen k odpočinku. Po obřadu pohřebním „Second Inaugural” byla čtena nad jeho hrobem, a nebylo možno vybrati lepších slov než jeho vlastních, aby uctěn byl ten, který „se zlobou k nikomu, s láskou ke všem, se stálostí v právu, jak Bůh dal mu viděti právo, usiloval dokončiti dílo, jež započal.”

Několik slov ještě o konci války. Téhož rána, kdy Lincoln a Grant v kabinetu washingtonském sdělovali si své obavy a naděje o Shermana, Sherman sám v Raleigh v Sev. Karolíně dostal dopis od Johnstona, zahajující vyjednávání o vzdání se; několik dní na to celé vojsko Johnstonovo složilo zbraně. Jefferson Davis byl zajat 10. května blízko

³¹⁾ Podle jiných zpráv zastřelený muž nebyl Booth, který prý skrýval se pod cizím jménem v Texasu a zemřel až r. 1903 v Enid Okla., sebevraždou.

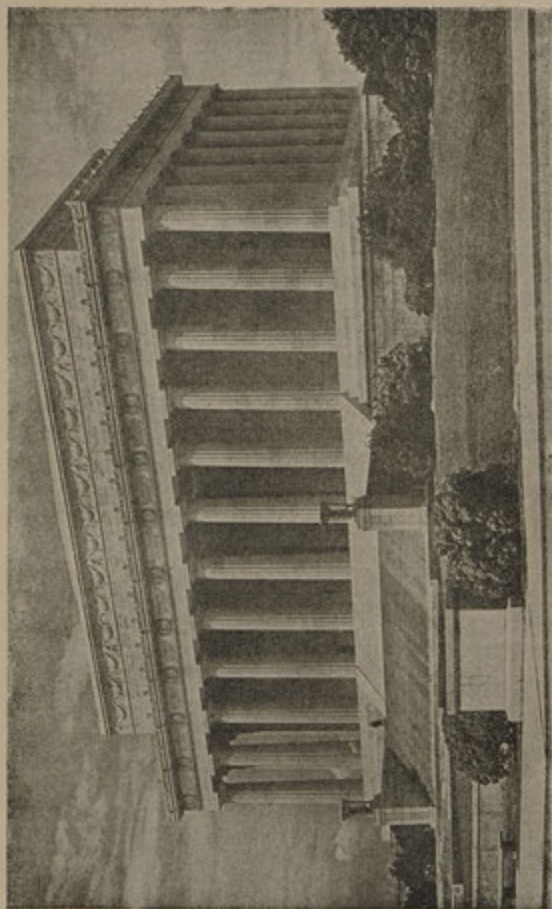

VRAH PRESIDENTA LINCOLNA.

hranic Floridy. Byl neprávem podezříván z vraždy a byl po nějaký čas vězněn, až president Johnson ho propustil na svobodu, když se ukázalo, že důkazy vedené proti němu jsou bezcenné. Žil po mnoho let v Mississippi a napsal memoiry, v nichž nalezne se nejúplnější obrana veliké Secesse. Když se vzdala ještě některá jižní města a roztroušené malé oddíly, 26. května kapituloval generál Kirby Smith v Texasu a tak po čtyřech letech a čtyřicetičtyřech dnech ozbrojený odpor proti Unii byl u konce.

Armády Lee-ovy a Johnstonovy se vrátily k chudobě a ponížení. Po čtyři roky houževnatě bojovaly s jediným cílem neodvislosti před sebou. Vše, co měly a več doufaly bylo dáno v sázku. Nyní se vracely do rozbitých domovů, na vydrancované farmy, do téměř úžasné pouště. Vracely se domů nad to ještě v nejistotě, co skrývá pro ně budoucnost, pro obyvatele i pro státy.

Mnoho velikých činů bylo vykonáno za války. Největším činem bylo udržeti Sever v jednotě, v podniku tak obtížném a v podniku, jehož cíle tak vzájemně se potíraly, jako Unie a svoboda. Lincoln to vykonal; aby to vykonal, vzal na svá bedra takovou tíhu starosti a bolesti, jaké málo mužů nosilo. Když vše bylo odbyto, zdálo se lidem, že neustále myslel za ně jejich skutečné myšlenky; ale věděli, že to bylo proto, že neohroženě myslel sám za sebe. Tento nanejvýš neúprosný nepřítel projektu Konfederace byl muž, který úplně očistil srdce své i mysl svou od nenávisti, ba i od hněvu vůči svým krajanům z Jihu. Tento fakt byl uznán také na Jihu a je pravděpodobno, že příští pokolení Ameriky budou ho pamatovati, když všechny ostatní rysy jeho státnické činnosti budou zatemněny. Nemnoho vítězů a jistě málo úspěšných státníků uniklo tomu sklonu, v držení moci zatvrditi se nebo alespoň zúžití své lidské sympatie; ale u tohoto muže přirozené bohatství něžného soucitu stávalo se bohatším a něž-

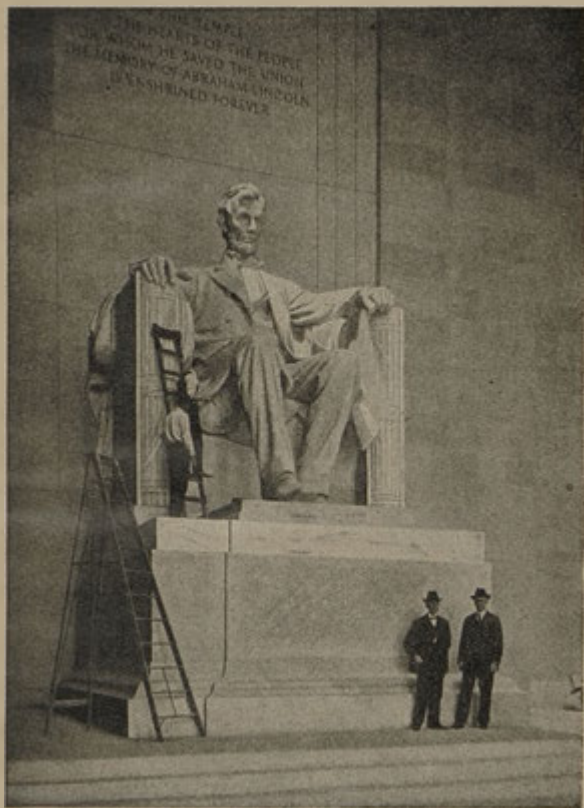

PAMÁTNÍK LINCOLNŮV VE WASHINGTONĚ, DOKONČENÝ 1926.

nějším, zatím co v napětí zápasu na život a na smrt vyvínoval úžasnou sílu.

Mimo jeho vlast někteří z nás připomínají jeho jméno jako největší z těch, která jsou spojována s věcí lidovlády. Byl by měl radost z tohoto uznání a je dostatečně jasno, kolik je v něm pravdy, ale je zapotřebí k tomu ještě závěrečné poznámky. Přijímal instituce, v nichž se narodil, a těšil se z nich. Jeho vlastní hluboká zkušenost se stinnými stránkami demokracie neučinila ho roztrpčeným. A přece, uvažoval-li mnoho o formách vlády, bylo to s převážným zájmem o to, co se za nimi skrývalo. Neboť byl občanem oné daleké země, kde není ani aristokratů, ani demokratů. Žádná politická teorie nevysvitá z jeho slov nebo činů, ale ukazují na nejvyšší neobyčejný smysl pro možnou důstojnost prostých lidí a prostých věcí. Měl-li nějakou teorii o demokracii, byla obsažena v této zhuštěné poznámce, kterou napsal, snad jako autograf, jeden nebo dva roky dříve než se stal presidentem: *„Jako bych nechtěl býti otrokem, tak bych nechtěl býti pánem. To vystihuje moji představu demokracie. Cokoli liší se od toho, není žádná demokracie. — A. Lincoln.*

Konec.

POMNÍK LINCOLNŮV
V PAMÁTNÍKU JEHO VE WASHINGTONU.